

ISSN 2413-5488

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖОҒАРЫ МЕКТЕБІ ВЫСШАЯ ШКОЛА КАЗАХСТАНА

№1/2017
(17)

**BOLOGNA PROCESS
KAZAKHSTAN 2017**

«Прежде всего должна измениться роль системы образования. Наша задача – сделать образование центральным звеном новой модели экономического роста. Учебные программы необходимо нацелить на развитие способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации».

***Из Послания Президента РК Н.Назарбаева народу Казахстана
от 31 января 2017 г.***

***«ТРЕТЬЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ КАЗАХСТАНА:
ГЛОБАЛЬНАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ»***

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

САГАДИЕВ Е.К. –

министр образования
и науки РК

РАХИМЖАНОВ А.М. –

ответственный секретарь
МОН РК

СУХАНБЕРДИЕВА Э.А. –

вице-министр образования
и науки РК

ПРИМКУЛОВ А.А. –

председатель Комитета
по контролю в сфере образования
и науки МОН РК

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж. –

Директор Департамента высшего,
послевузовского образования
и международного сотрудничества

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

НУРМАГАМБЕТОВ А.А. –

главный редактор, директор Центра
Болонского процесса и академиче-
ской мобильности МОН РК

НАД НОМЕРОМ РАБОТАЛИ:

ЧИКИБАЕВА З.Н. -

заместитель главного редактора,
начальник управления Центра

АБЗАЛБЕКОВ Б.С. -

технический редактор
главный эксперт Центра

ДИЗАЙН, ВЕРСТКА и ПЕЧАТЬ:

ОО«Казакское общество слепых»
РК, г. Алматы, ул. Айша-биби, 259
тел.: 8 (727) 290 82 13, 290 83 82

СОБСТВЕННИК:

РГП на ПХВ «Центр Болонского
процесса и академической
мобильности» МОН РК.
Свидетельство о регистрации
в Комитете связи, информатизации
и информации Министерства
по инвестициям и развитию РК.
№ 15650-Ж от 05.11.2015 г.

* Ответственность за содержание
статей несут авторы

СОДЕРЖАНИЕ/ МАЗМҰНЫ

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ

Myrkhalykov Z.U., Nurasheva K.K., Alzhanova A.A.

Model quality assurance.....	5
Аубакиров Е.А., Ташмуханбетова Ж.Х., Жакирова Н.К. Инновации в науку и образовании.....	10
Шамшиева Г.С. «Қазақстанның қазіргі заман тарихын» оқытудағы тарихи білімнің негізгі бағыттары.....	12

ЭФФЕКТИВНОСТЬ РЕАЛИЗАЦИИ АКАДЕМИЧЕСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ В ВУЗАХ

Кульбаева А.Т., Идрышева Ж.К., Сарыбаев М.С.

Система академической мобильности как содержание Болонского процесса на примере факультета международных отношений КазНУ им. Аль-Фараби.....	14
Mussabayeva Merey The development of International Student Mobility in Kazakhstan.....	17
Хамитова Қ.К., Балтабай Б., Изтаева Б. Жоғарғы оқу орнындағы академиялық ұтқырлық және студенттік орын алмасу жағдайы мен мәселелері.....	22

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ

Жусупова А.К., Мурзагалиева М.Г., Батырбаева А.А., Ажигулова Р.Н.

Влияние интернационализации на развитие казахстанских вузов.....	26
Садыров Г.А., Садыр Г.Ә., Садырова Г.А. Қазақстандағы жоғары білім берудің интернационализациялауының кейбір мәселелері.....	28
Садыханова Д.А. Жоғары білімді интернационализациялау бәсекеге қабілеттілік факторы ретінде.....	31
Рогалева Л.Н., Малкин В.Р., Масалимова А.Р., Ким А.М., Айдосова Ж.К. Опыт реализации международной магистерской программы двух дипломов по спортивной психологии в УрФУ и КазНУ им.аль-Фараби.....	33
Мусабек Г.К., Яр-Мухамедова Г.Ш. Об опыте организации учебного процесса по магистерской программе двойных дипломов с БелГНИУ.....	36

РАЗВИТИЕ ТРЕХЪЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ

Байболов К.С., Байнеева П.Т.

Реализация трехязычного образования: опыт, проблемы и перспективы.....	38
Мельдешов А.А., Байкенжеева А.С. Үштілді білім беруді іске асырудың сапасы және қарқындылығын көтеру.....	43
Iskakova Sh.G., A.A. Shibintaeva Polylingual education in Zhangir khan West Kazakhstan agrarian technical university.....	45
Тойғанбекова М.Ш., Наралиева Р.Т. Қазақ тілі сабақтарында студенттердің коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру.....	48
Nurgazina A.M. Modern aspects of the development of trilingual higher education in Kazakhstan.....	50
Камзанова А.Т. Особенности и перспективы развития полиязычной образовательной программы «Психология».....	52

ПОДГОТОВКА КАДРОВ ИНДУСТРИАЛЬНО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

Тажибаева С.М., Артыкова Д.М.-К., Тюсюпова Б.Б., Коканбаев А.К., Мусабеков К.Б.

Особенности внедрения результатов НИР в учебный процесс.....	54
--	----

ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ НОВОГО ФОРМАТА

Ислямова С.А.

Оқытудағы бірлескен жоспарлаудың тиімділігі.....	56
Ибраева А.Р. Оқу үдерісінде өзін-өзі бағалаудың маңыздылығы.....	60
Хохотва О.И. Парадигма школьной культуры в казахстане: Анализ ценностей.....	64
Султанова Б.М., Тойғанбекова М.Ш. Кәсіби оқыту мамандығының студенттерін технологиялық даярлаудағы базалық пәндердің өзара байланысы.....	70
Заурбекова Н.Д., Дарханова А.Ж., Қуткельдиева Э.О. Жаңа форматтағы педагог тұлғасын дайындау.....	72

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В КАЗАХСТАНСКИХ ВУЗАХ

Манякин В.И.

Курсы по выбору для студентов бакалавриата специальности 5В040800- Искусство эстрады.....	75
--	----

ИЗ ЖИЗНИ ВУЗОВ

Китайбекова С.О.

Путь от программы ТЕМПУС к Эразмус+: опыт реализации проектов Европейского Союза в Казахском агротехническом университете им.С. Сейфуллина.....	79
Садыкова Л.К. Опыт работы Кризисного центра в Атырауском университете нефти и газа как нового социального института.....	84

ИЗ ЛИЧНОГО ОПЫТА

Kaldarova Aissulu

My teaching experience in the U.S. classroom: Kazakhstan Education Research Program (KERP): Teaching and Learning –Science and Technology.....	86
---	----

КАЛЕЙДОСКОП СОБЫТИЙ

О качественной экспертизе зарубежных документов об образовании, как залого справедливой оценки квалификаций, 22 декабря 2016 г.....	91
О мероприятии «Казахстан и Китай: Развитие сотрудничества в сфере признания зарубеж- ного образования», КНР, 18-23 декабря 2016 г.....	92
О 47-й научно-методической конференции «Повышение конкурентоспособности и экспорт- ного потенциала образовательных программ университетов», 26 января 2017 г.....	93
О заседании группы по взаимному обучению на тему «Национальные рамки квалификации», 20-21 февраля 2017 г., г. Стамбул (Турция).....	94
О Зимней Школе «Академическая политика вуза», 1-2 марта 2017 г.....	95

M. AUEZOV SOUTH-KAZAKHSTAN STATE UNIVERSITY

Myrkhalykov Z.U.
Rector, Doctor of Engineering,
Professor

Nurashева K.K.
Doctor of Economics, Professor

Alzhanova A.A.
Candidate of Economics

MODEL QUALITY ASSURANCE

ABSTRACT

Universities of Kazakhstan that have implemented the principles of the Bologna process, creating their quality management system, base on the standards of TQM, ENQA and mechanisms of self-assessment EFQM. But the controlling approach to the quality of education is still dominating, the conceptual framework are weakly affected.

The authors of the article present their own view of quality assurance system of education. The purpose of this system is to obtain grades that are based on facts; determining the maturity of the quality system of the university; use of the results for improving the activities of the university.

Integrated model of internal quality system that

includes seven framework standards is composed:

- policy and procedures for quality assurance of management of the university;
- assessment of students' knowledge and monitoring of educational programs;
- requirements of professional standards, assessment of competence and qualifications of graduates;
- ensuring the quality of faculty;
- logistical resources and social support for students;
- information systems of HEI, software development;
- the image of the university, public information.

The authors present criteria for quality perfection that assess direct management involvement in shaping the mission, vision, goals and objectives of the university.

INTRODUCTION

During the years of independence, Kazakhstan, as well as former Soviet republics, which entered the Bologna process area, radically updated the system of higher education. Multi-level education, credit technology of training and European Credit Transfer System - ECTS are being introduced, academic mobility of students and teachers is developing.

During the development of educational programs, priority is given to opinion of employers, who are involved in the development of professional standards through Sectorial associations. These standards are based on Sectorial frameworks of qualifications and are part of the National System of Qualifications.

Currently, a new Classifier of specialties is being developed. It will list approximately 800 consolidated professions and positions instead of the former one, in which there were about 8.5 thousand. The Classifier will form the basis of educational programs.

However, modern life moves on. A mass of initiatives are being realized in economy. These initiatives require specialists and professionals with sufficient competences and innovative thinking.

Implementation of State Program of Industrial-Innovative Development of Kazakhstan for 2015-2019 (SP IID-2), special programs «Business Road Map-2020», «Employment-2020», «Productivity-2020», as well as sectorial programs such as «Agrobusiness-2020» highlighted gaps in training human resources [1,2]. As labour becomes more mechanized, automated and information capacious all job positions today need people with higher education.

Importance of education in providing economy with qualified personnel is being understood in society. That's why in May 2014 Parliamentary hearings on quality and prospects of human resources training in higher, secondary engineering and vocational education were held [3].

It was noted that programs of specialists training do not meet labor market needs sufficiently. HEIs were recommended to revise radically scientific-educational process; they must lead the country's economic system transition to industrial-innovative development.

ASSURANCE OF EDUCATION QUALITY: NATIONAL APPROACH

Ideas of Bologna process influenced the development of mechanisms of external and internal evaluation of activity of Kazakhstan HEI's. However, external evaluation of the quality of education, as international experience shows, now is not enough. There is a necessity for internal mechanisms of guarantees provided by the universities.

Self-assessment procedure has become the determining tool to improve quality. It is carried out on the preparation stage for institutional and/or specialized accreditation of educational programs by Independent Kazakhstan Quality Assurance Agency for Education (IQAA) and Independent Agency for Accreditation and Rating (IAAR).

There are several models of self-assessment used in world practice [5,6]: model of European Foundation for Quality Management (EFQM) [7], Malcolm Baldrige award, [8], Herbert R. Kells self-assessment model [9] and Tito Conti model [10], self-assessment model on the basis of standards and guidelines of European Association for Quality Assurance in Higher Education ENQA [11]. There are also requirements for the quality of goods (services) of the President of the Republic of Kazakhstan «Altyn Sapa» Prize [12].

An interesting fact is that in October 2004 in Almaty (Kazakhstan) was decided to establish the Eurasian Quality Assurance Network - EAQAN [13]. Its mission is external assessment of education quality at national or regional level in the CIS and Baltic countries. However, very few people know about it, actually the network is idle. The fact is that each country has taken its own way. Therefore, there are big differences namely in higher education.

For example, since 2010 in Kazakhstan training of Candidates and Doctors of sciences has been stopped, only Master's programme and Doctorate PhD exist. While Russia and Belarus, which together with Kazakhstan

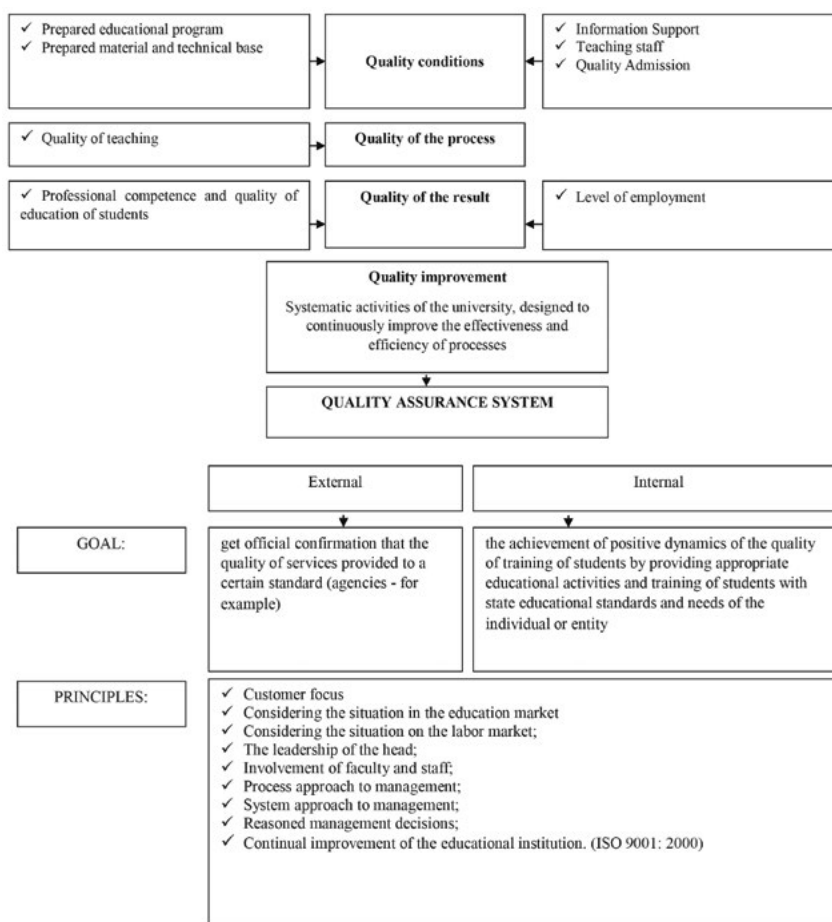

Figure 1: Quality assurance system [4]

are members of Eurasian Economic Union, and also in Kyrgyzstan, Uzbekistan and Turkmenistan training is carried out in two ways: old and new standards. The introduction of ECTS in some HEIs of these countries only started. Therefore, it is early to develop uniform rules for HEI self-assessment and recommend uniform tools of quality assurance in the field of higher education. Of course, Russian education is considered one of the best in the world, thousands of Kazakhstan students study there.

MECHANISM OF EDUCATION QUALITY ASSURANCE: ROLE OF THE STATE

The tools of education quality assurance are accreditation, certification and control. However, each country may have its own approach to these tools and quality assessment mechanisms. In this case, presence of internal system of quality control in the university is one of the most important conditions for state accreditation process [14].

In Kazakhstan regulation and control of higher education is carried out in the following forms: state certification of HEI, institutional and specialized (program) accreditation, licensing, post-licensing control [15].

Furthermore, there may be a direct inspection of the HEI by the Ministry of Education and Science (MES) for some types of work. Usually the indicators are standard, mainly quantitative ones. The state directly or indirectly

affects the quality of education.

One of the target indicators of SPED was determined that two of the university in Kazakhstan should be noted in the ranking of the world's best universities. Since 2009 the Center of Bologna process commissioned by MES holds an annual academic ranking in educational programs. Methods of ranging adjusted according to the Berlin Principles on Ranking of universities - the international standard development and dissemination of rankings.

The ranking of universities for undergraduate education in 2014 was carried out on five criteria, each of which gave a different relative weight:

- high concentration of talented students, teachers and researchers (20%);
- sufficiency of resources (15%);

- academic mobility (20%);
- competitiveness of graduates (20%);
- Scientific activities (25%).

Methods of ranging set the task of drawing up a separate ranking of universities for bachelor, so classical (multidisciplinary), technical, economic and other institutions have been put in the same conditions. In the proposed method, preference was given to evaluating the results of the inputs assessment. Maximum rating score, which could gain university on five criteria for a specific bachelor, was equal to 1000.

In general, Kazakhstan universities have shown great interest in the external evaluation of the quality of educational services. For example, 71 HEIs attended in national rankings at 116 educational programs and 11 areas.

According to the results of ranking 55 universities were included in the top group, 9 of them were national, one was international, 24 were national, 9 were joint-stock and 11 were private, 1 was uncivil [16].

The analysis showed that the greatest number of high-quality educational programs were provided by national government and corporatized universities. For example, in areas of «Education», «Science» one of the leaders was M. Auezov SKSU. Unfortunately, in the following areas «Engineering and Technology», «Agricultural sciences», «Economics and Business» SKSU was not among the leaders.

At the same time, the state is moving away from total control and influence on the education system, transferring responsibility for quality to HEIs themselves. Accreditation, certification and participation of HEI in rankings are quality assurance mechanisms. In public's mind the university's place in ranking is quality assurance of education; rankings themselves or technology of ranking of HEIs are not so important.

Recently consumers of educational services,

employers, started more insistently formulate requirements to quality of training specialists. Sectorial Associations of Employers, representatives of business-structures, the National Chamber of Entrepreneurs, non-profit organizations and other civil society institutions are being involved in educational programs accreditation. The accreditation is transferred into competitive environment, two national independent agencies (IQAA and IAAR) and 4 foreign accreditation agencies, included in the Republican Register: ASIIN and ACQUIN (Germany), ABET (USA), AQA (Austria) have the right to conduct it [17].

In parallel, there is a division of powers and responsibilities among interested parties - state, representatives of labour market (employers), students and academic community. Unfortunately, at present the employer /the branch ministry practically bear no responsibility for providing enterprises with qualified personnel. From total number of all students 74% study at the expense of parents, 25% get state grants and only 1% is trained at the expense of enterprise [3].

To reverse the situation, the Government encourages companies to invest in training human resources, research, commercialize innovations and participate in creation of science parks.

There are areas of state intervention that prevent HEI to improve the quality of training. For example, purchase of equipment, instruments and reagents for research and education aims is carried out through public procurement. This system is extremely slow and corrupted [18]. As a result, universities cannot timely and properly fill up training facilities for innovative teaching, qualitative research and tests. Of course, there are objective reasons. They are crisis, budget deficit, cultural and historical features, and mentality of paternalism.

Therefore, the State has taken upon itself responsibility of protecting interests of society, to counter the «diploma mills», to create a minimum threshold for recognition of diplomas and degrees [19, 20].

INTERNAL SYSTEM OF QUALITY ASSURANCE OF EDUCATION

In 2004 quality management system based on ISO 9000 was introduced in the M.Auezov South Kazakhstan State University (SKSU). Self-assessment according to EFQM model is being carried out within the realization of project CANQA - Central Asian Network for Quality Assurance and Accreditation [21].

We identified two groups of criteria: 1) possibilities and reserves; 2) satisfaction and results. The first group includes criteria «policy, strategy and plans», «leading role of authorities», «management of processes», «resources and partners», «management of personnel». The second group consists of criteria: customers' satisfaction with the quality of educational services, employee's satisfaction with working conditions and wage system, influence of HEI on the region and economy in whole.

To assess the level of education quality qualimetric scale is used. It describes five stages of gradual improvement of the indicator. Each level is assessed by two points (corresponding to «good», «excellent»). On the example of the criterion of «Leading role of authorities» the evaluation of levels of quality is presented in the table 1.

Level s	Description of levels of sub-criterion improvement	Points
1.1	Personal participation of the university management in the formation of mission, vision, core values, goals and objectives in the field of quality	
1	The management has their own vision of quality of work processes and takes the necessary decisions. This vision is not discussed with the staff. Mission, vision, core values and quality policy are not clearly marked and are not documented	1-2
2	The management explains their vision to HEI staff and considers other opinions. Mission, vision, core values and quality policy are discussed with the staff, corresponding draft documents are developed	3-4
3	The management initiates extensive discussions of the mission, vision, core values, policies, goals and objectives in the field of quality with the staff. These concepts are fixed in internal documents. Information is gathered periodically to adjust the university policy and strategy	5-6
4	Program documents are reflected in the Strategic Development Plan of the University and form the basis of activity. At the initiative of the university management all interested parties are involved in development and updating of the university strategy and policy. The management initiates continuous analysis, improvement of strategy and policy in the field of quality	7-8
5	A developed system of collection and analysis of information functions. This system reflects the basic processes of the HEI. Measurable indicators and methods of monitoring are defined for all processes, responsible subdivisions or individuals are appointed. The obtained results are used to adjust policy and strategy. Effectiveness of the system of collection and analysis of information is estimated by comparison with leading HEIs.	9-10

Table 1: Criterion 1 «Leading role of authorities»

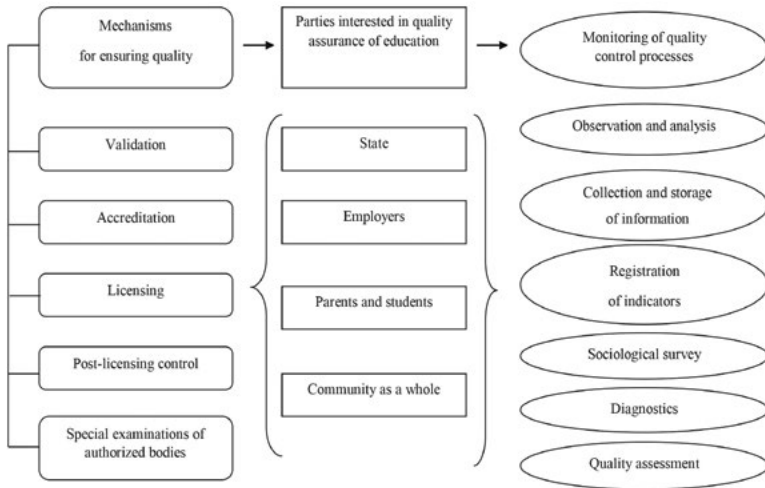

Figure 2: Integrated model of the internal system of quality of education

Figure 2 presents a complete picture of the quality of all processes.

The model under consideration includes 7 framework standards:

- policy and procedures of quality assurance of HEI management;
- assessment of students' knowledge level and monitoring of educational programs;
- requirements of professional standards, assessment of competences and qualifications of graduates;
- quality assurance of the teaching staff;
- material and technical resources and social support of students;
- information system of the HEI, software development;
- image of the university, providing information to the public.

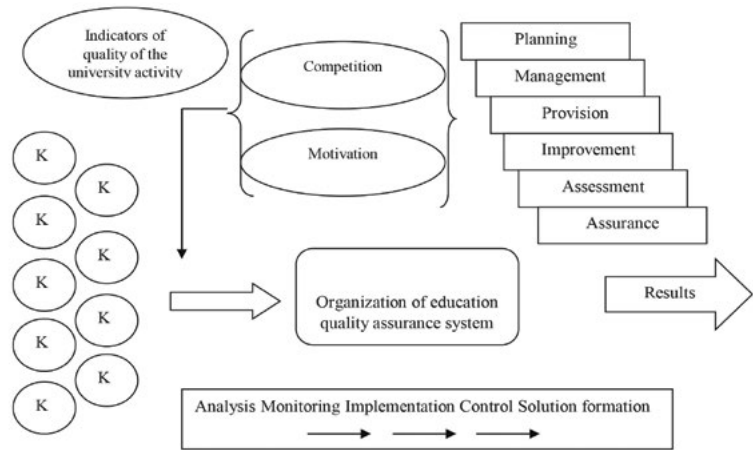
Self-assessment process has allowed establishing correspondence between specific activity of the HEI and its result. Through monitoring of all processes we saw the effectiveness of quality management system. Below is the list of the key indicators that most objectively reflect the quality of

university activity (Figure 3).

Self-assessment by criteria to EFQM model of excellence allowed us to identify strengths and weaknesses. It also made it clear that we have reached a new level of maturity of the quality management system. The results of self-assessment, presented in the radar chart (Figure 4), clearly show improvement of all indicators.

The executed work has allowed us to achieve results recognized by academic environment and all groups of results' consumers. As a result of the popular international ranking of universities QS World University Rankings 2013/2014, the M. Auezov South Kazakhstan State University confirmed its position in the group of 651+ of the best universities in the world. (Table 2).

Rating QS World University Rankings evaluates universities on the following criteria: quality of the activities and research

- Quality of educational programs - K1.
- Quality of applicants and students - K2.
- Quality of scientific innovation activity - K3.
- Quality methodological and logistical provision - K4.
- Quality of faculty - K5.
- Quality staff motivation - K6.
- Quality of learning technologies - K7.
- Quality of international cooperation and mobility - K8.
- Quality of management and growth of the university's image - K9.

Figure 3: Key indicators of quality of the HEI activity

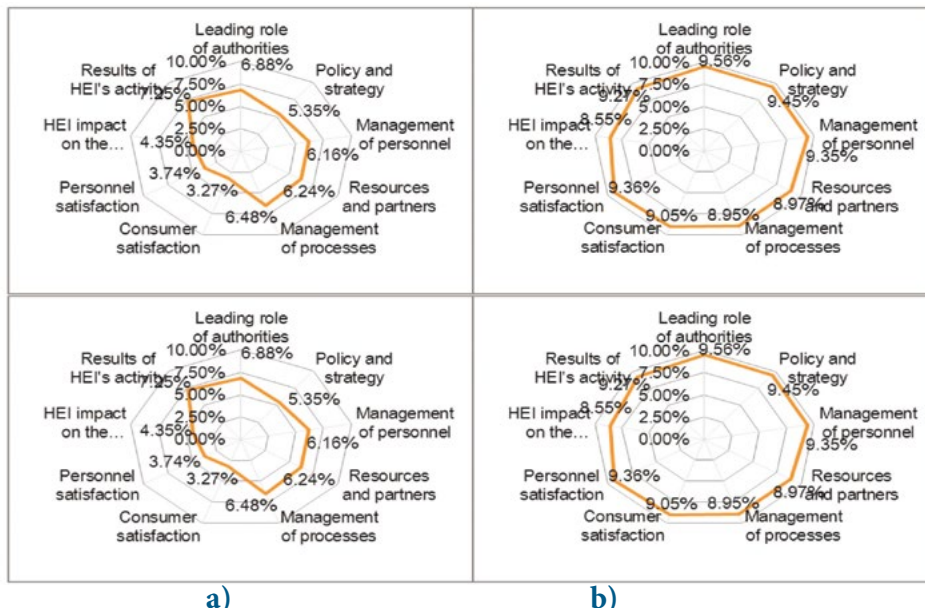

Figure 4: Results of self-assessment according to EFQM criteria: a) 2008y; b) 2013y

	Rank		
World University Rankings 2015 -	701+	Size	< 30.000
Historical Data		Status	Public
World University Rankings 2015	701+	Age	< 100 years
World University Rankings 2014	651-700	Research	Low
World University Rankings 2013	651-700	Focus	Comprehensive
World University Rankings 2012	601+		

Table 2: M.Auezov South Kazakhstan State University (SKSU) Rankings [23]

activities, the opinion of employers and career potential, teaching and internationalization. These indicators cover key strategic mission of universities of world importance.

This creates necessary conditions for recognition of our experts' qualification, both abroad and in foreign companies, operating in Kazakhstan [22].

FINDINGS

In our opinion, analysis and evaluation of education quality are needed not to determine the superiority of some HEIs over others, but for the process of dialogue of university with community - consumers of educational services. It is important to develop quality assurance mechanism to maintain high level of educational services. And here we would like to dwell on our understanding of quality assurance of education.

In literature materials [24,25,26] discussion of the concepts of monitoring and education quality evaluation can be found. However, in Kazakhstan's practice there is no certainty in what guarantees the quality of education, what mechanisms provide it. In this regard, we are impressed by definition of Russian expert L.R.Yagudina: «Under quality assurance of education we mean responsibility of education management entities for ensuring education quality as ability to meet the expectations of consumers. Control of education quality is a set of relations, aimed at determining compliance of indicators of educational activities to norms, set for their quality» [27].

We think that quality assurance of education is provided by legislative rules and regulations, as well as by structures that perform different functions in the field of educational services. They manage, organize, plan, check the educational activity, i.e. may affect the quality. They make

decisions to ensure appropriate level of education quality. Therefore our understanding is that quality assurance of education is a system of measures, including government regulation, control, establishment of unified National and Sectorial frameworks of qualifications, taking into account requirements of employers, competent educational policy of the HEI, as well as parents' expectations and motivation of students.

In this position we consider it appropriate to transfer attention to education quality from external spheres into interior area, where quality is formed - HEI. National quality assurance system in the country is just emerging, it has considerable potential for development. For example, an interesting question is how indicators (indices) of World University Rankings QS, where Kazakhstan universities also position themselves, are taken into account in internal system of quality management. We must harmonize our standards with European ones, if we want to reach a common understanding of quality assurance mechanisms.

SKSU participates in the ranking of the best universities in the world from 2009, which once again proves the continuous improvement of education quality of at the university, as well as its compliance with the highest standards of world education.

1. In a competitive environment. *Kazakhstan today*, 20.05.2014. - p.3.

2. State Program of Forced Industrial-Innovative Development of Kazakhstan for 2010-2014 (SPFIID) and other programms . <http://www.akorda.kz>

3. Parliamentary hearings «On quality and prospects of training specialists in technical and professional, higher education sectors» <http://www.edu.gov.kz/ru/news/parlamentskie-slushaniya>

4. [kaznu.kz/wp-content/uploads/ Yusupov R.R. The external evaluation of the quality in higher education: academic ranking and accreditation](http://kaznu.kz/wp-content/uploads/Yusupov_R.R._The_external_evaluation_of_the_quality_in_higher_education:_academic_ranking_and_accreditation)

5. Baydenko, V.I. (2010). *The bologna process: 2007-2009. Between London and Leuven.* (Vol. 5, p. 302). Astana: Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

6. Kalanova, S.M., & Bishimbayev, V.K. (2006). *Quality management in higher education.* (p. 476). Astana: Foliant.

7. European Foundation for Quality Management (EFQM). <http://www.efqm.org/the-efqm-excellence-model>

8. Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) <http://malcolm-baldrige-award/overview/overview>

9. Herbert R.Kells. *Self-study processes: a guide to self-evaluation in higher education.* (Aug 15, 1995).

10. Tito Conti. *Self-assessment in organizations: translated from English.* // Editor Lapidus V.A. - M.: AIA «Standards and quality», 2000. - p.328.

11. European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA): *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area.*

12. Prize of the President of the Republic of Kazakhstan «Altyn Sapa». <http://www.altynsapa.kz/>

13. Eurasian Quality Assurance Network – EAQAN. <http://www.eaqan.org>; <http://www.nica.ru>

14. Mikhaichenkova N.A. *Scientific and methodological approaches to the formation of the quality system of educational organization.* Syktyvkar: The Komi republican academy of state service and administration, 2007. - p. 91.

15. The Law of the Republic of Kazakhstan «On Education» (as at 18.02.2014e.)

16. <http://newskaz.ru/society/20140721/6740515.html>.

17. The National Register of accreditation bodies. <http://www.edu.gov.kz/ru/akkreditaciya-organizacij-obrazovaniya>

18. Kaimuratov R. *Pull the economy out of the shadows.* *Kazakhstan today*, 27.05.2014. - p.3.

19. High quality higher education – one of the main priorities in the development of the country's competitiveness. *Unpublished manuscript, International Institute of Modern Politics, Almaty.* <http://www.iimp.kz>

20. Garfullina F.Z. *Organizational and technological models of education quality assurance organizations // Proceedings of Herzen State Pedagogical University of Russia, St.Petersburg. Pedagogy and psychology, theory and methods of training.* – 2008. - #49. - p.260-269.

21. Central Asian Network for Quality Assurance and Accreditation (CANQA). www.eurashe.eu/projects/canqa/ <http://www.canqa.net/index.php?lang=ru>

22. <http://www.ukgu.kz>

23. <http://www.topuniversities.com/node/3912/ranking-details/world-university-rankings/university-rankings>

24. Harvey, L. *Democratizing quality EUA /L. Harvey // 3 Quality Assurance Forum "Trends in Quality Assurance" (20-22 November 2008)/ Covina's University of Budapest.* - Budapest, 2008.

25. Gibbs, P. *Quality as pedagogy of confinement: is there an alternative? /P.Gibbs, M.Iacovidou // Quality Assurance in Education.* – 2004. – Vol.12(3). - P.113-119.

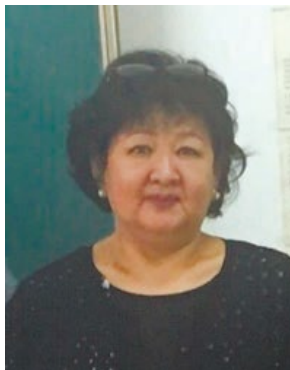
26. Vroeijsenstijn A. I., *Towards A. Quality Model for Higher Education // INQAAHE-2001 Conference on Quality, Standards and Recognition, Conference on Quality, Standards and Recognition, March 2001.*

27. Yagudina L.R. *On some institutions of education quality assurance in Russia // Proceedings of the universities. Humanities. Pedagogy.* 2012. - №2 (22) - p.104-110.

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ

Аубакиров Е.А.
д.х.н., заведующий кафедры
физической химии, катализа и
нефтехимии факультета химии и
химической технологии

Ташмуханбетова Ж.Х.
к.х.н., доцент кафедры
физической химии, катализа и
нефтехимии факультета химии и
химической технологии

Жакирова Н.К.
к.х.н., доцент кафедры
физической химии, катализа и
нефтехимии факультета химии
и химической технологии

ИННОВАЦИИ В НАУКУ И ОБРАЗОВАНИЕ

В настоящее время вопросы повышения квалификации ППС в Казахском национальном университете им. аль-Фараби являются одними из наиболее остро стоящих и актуальных, что согласуется со стратегией развития образования РК на 2011-2020 годы и обозначено в очередном Послании Главы государства.

Задача подготовки компетентных специалистов требует, как обновления профессорско-преподавательских кадров, так и привлечения инновационных методов их обучения и переквалификации, что согласуется с академической политикой университета. В этой связи на факультете химии и химической технологии были организованы курсы по освоению преподавателями кафедры физической химии, катализа и нефтехимии программы Gaussian, которая дает возможность для осуществления расчетов и интерпретации научных результатов.

Благодаря тому, что совсем недавно Казахский национальный университет им. аль-Фараби приобрел лицензионную программу Gaussian, возникла существенная потребность в обучении ППС программе с целью овладения методами осуществления квантово-химических расчетов по темам научных исследований. Gaussian представляет собой программный пакет для расчета структуры и свойств молекулярных систем в газофазном и конденсированном состоянии, включающая большое разнообразие методов вычислительной химии, квантовой химии, молекулярного моделирования. Она была создана нобелевским лауреатом Дж. Поплом и его исследовательской группой и постоянно претерпевает обновления.

Использование квантовохимических расчетов с целью предсказания геометрического строения, значений энергии, термодинамических характеристик и других величин для известных и предполагаемых молекул является, в настоящее время, одним из важных и быстроразвивающихся методов химических исследований. Особую ценность этот метод приобретает в случае предсказания свойств неизвестных соединений, синтез которых может являться достаточно сложной процедурой, требующей от исследователей больших затрат времени и материальных ресурсов. Благодаря

программе Gaussian на современном этапе развития компьютерной техники и создания высокопроизводительных и универсальных программ для квантовой химии, существует возможность для расчета химических свойств соединений с очень высокой точностью и надежностью. На сегодня существует несколько версий программы, каждая из которых включает достижения развития квантовой химии и программирования на определенном этапе. В настоящий момент последней существующей версией считается программа Gaussian-03. Описание работы различных версий программы представлено в монографиях по квантовой химии. Широкое использование программы Gaussian не только для осуществления научно-исследовательских работ, но и в учебном процессе требует соответствующих знаний и практических навыков работы с этой программой как со стороны ППС, так и со стороны студентов, магистрантов и докторантов. Это одно из условий функционирования любого современного научно-исследовательского университета.

С целью ознакомления с принципами работы программы Gaussian и теми возможностями, которые она предоставляет, на кафедру физической химии, катализа и нефтехимии был приглашен главный специалист компании TOO «RAM Trade company» С. Казакбаев. Компания TOO «RAM Trade company» является официальным дистрибьютором компаний-разработчиков MSC Software, «Пакурс» с программой PHOTOMOD, NVIVO, ADF, GAUSSIAN 09, EndNote, Robotc, Comsol Multiphysics, progeCAD, ChemBioOffice, Audytor, Deltares, ГИС Панорама, GAMS, Intel® Software. За пять лет работы на казахстанском рынке программного обеспечения «RAM Trade company» стала постоянным партнером и куратором по программам для более чем 3500 организаций Казахстана и СНГ. Заказчиками являются крупнейшие вузы страны, государственные и

частные промышленные предприятия, компании среднего и крупного бизнеса, научные лаборатории и конструкторские бюро.

Курсы, организованные компанией, прошли очень насыщенно и интересно. Было прочитано четыре познавательные лекции, а затем теоретические знания по программе были подкреплены выполнением практических заданий с применением программы в компьютерном классе. В процессе практической работы на компьютерах слушатели учились строить структуры различных молекул, проводить их оптимизацию и осуществлять базовые расчеты по ним, что очень актуально и необходимо для овладения методами программы в полном объеме.

Следует отметить преимущества использования данной программы, которые обусловлены прежде всего привлечением интерактивных технологий, отсутствием необходимости приобретения дорогостоящего оборудования и доступностью по цене, возможностью выполнять научно-исследовательские работы и квалификационные работы (магистерские и докторские диссертации), а также опубликования результатов в

ведущих научных изданиях.

В 2015 и текущем 2017 годах для овладения методами расчетов с использованием программы Gaussian был приглашен доктор химических наук, заведующий лабораторией квантовой химии Института катализа им. Г.К. Борескова СО РАН И.Л. Зильберберг. Лекции профессора Зильберберга привлекли широкую аудиторию слушателей – студентов, магистрантов, докторантов и ППС кафедры. Практические занятия дали необходимые для использования программы навыки и умения. Кроме того, для освоения практических навыков работы по программе и с целью обсуждения результатов диссертационной работы в названный институт был направлен докторант кафедры на стажировку в течение одного месяца.

Таким образом, использование программы Gaussian для интерпретации научных результатов, их обсчета и моделирования не только предоставляет возможность получить дополнительные результаты и знания, но и оформить публикации научных статей в журналах с высоким импакт-фактором.

Шамшиева Г.С.
М.Тынышбаев атындағы
транспорт және коммуникация
Қазақ академиясының доценті,
т.ғ.к.

«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАН ТАРИХЫН» ОҚЫТУДАҒЫ ТАРИХИ БІЛІМНІҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

XX ғасырдың 90 жылдарының ортасында қабылданған «Қазақстан Республикасында тарихи сананы қалыптастыру тұжырымдамасына» сәйкес тәуелсіздік жылдарында тарихты оқыту мен зерттеуде айтарлықтай өзгерістер болды.

Бұл тұжырымдамада «Тарихи білімнің негізгі басымдықтары», «тарих ғылымының проблемалары», «Тарихи білім беру мен ағарту ісінің келешегі» бағыттары қамтылған еді. Соның ішінде Қазақстан тарих ғылымының алдына қойған міндеттердің бірі кеңестік дәуірдегі Қазақстан тарихын пайымдау болатын. Өйткені, XX ғасырдағы Қазақстан тарихы бүгінге дейін кеңестік жүйемен тығыз байланыста қарастырылады және марксизм-ленинизм теориясына негізделген партиялық –кеңестік тұрғыдан сипатталып келді.

Ал қазіргі кезде тарих саласы бойынша ғылыми айналымдағы құжаттар мен материалдардың сипаты мүлдем өзгеше және солардың негізінде жоғары оқу орындарында оқитын студенттерге арналған жаңа мазмұндағы оқулықтар мен оқу құралдары жарыққа шықты.

Жалпы алғанда, тәуелсіздігіміздің ширек ғасырлық тарихында ұлттық тарихты оқыту, зерттеу және зерделеу бойынша нақты істер атқарылды деуге болады. Солардың бірі – былтырғы оқу жылынан бастап жоғары оқу орындарындағы бакалавриат бойынша тарихшы емес студенттерге арналған бұрынғы «Қазақстан тарихы» жаңа «Қазақстанның қазіргі заман тарихы» атауымен оқу үдерісіне енгізілді.

Бұл пәннің мазмұны біздің осы заманымызға жақын тұрған XX ғасырдың тарихынан басталады. XX ғасыр тарихта бірінші және екінші дүние жүзілік соғыстармен, астам екі державаның (АҚШ пен КСРО) тарих сахнасына шығуымен, басқаша айтқанда екі полюсті жүйенің құрылуымен, ақырында «қырғи қабақ соғыстың» аяқталып, жаһандануға бетбұрыспен аяқталды. XX ғасырдың 90-жылдарынан бастап бұрынғы одақтас республикалардың дербес әрекет етіп, тәуелсіздіктерін жариялауы, алайда күрделі геосаяси жағдайларға байланысты аймақтық қақтығыстардың өршуі және оны реттеу мақсатында аймақтық ұйымдардың құрылуы, өзара рухани келісім мен бейбітшілікке қарай ұмтылуы сияқты құбылыстар да XX ғасырға кіретін маңызды оқиғалар болып табылады. Осы және басқа да тарихи оқиғалардың Қазақстанға ықпалы қандай болды және қазіргі ахуалға әсері қаншалықты деген сауалдар туындайды. [1] Оған жауап беру үшін XX ғасырдың басындағы оқиғалар туралы, соның ішінде Ресей империясының құрамындағы түркі тілдес халықтардың

ұлт-азаттық жолындағы күрес тарихы туралы тереңірек білімді игеруіміз керек. Сондықтан аталған бұл жаңа пәннің (Қазақстанның қазіргі заман тарихы) мазмұнын жан-жақты қарастырып, жетілдіру – әрбір тарих пәнінің оқытушысына зор міндеттер жүктейді.

Таратып айтар болсақ, XX ғасырдың басындағы халықаралық жағдай, екі дүниежүзілік соғыс, сол кезеңдегі Ресей мемлекетіндегі соғыстар - азамат соғысы мен Ұлы Отан соғысы, қазақтардың ашаршылыққа ұшырауы, Алаш және Түркістан автономиясын құру әрекеттері, ұлттық интеллигенция өкілдерінің қалыптасуы, олардың сталиндік қуғын-сүргінге ұшырауы, халықтарды күштеп қоныстандыру), Хрущевтің жылымығы, Қазақстандағы тың және тыңайған жерлерді игерудің зардаптары, тоқырау жылдарындағы қиыншылықтар, қайта құру жылдарындағы жасанды өрескел қателіктер (1986 жылғы желтоқсан оқиғасы, 1989 жылғы Жаңаөзен оқиғасы, 1979-1989 жылдардағы Ауған соғысы) және т.б.

XX ғасырдың 90-жылдары да Қазақстан үшін ерекше сындарлы жылдар болды. Тәуелсіздігіміздің 25 жылында біздің еліміз нарықтық қатынастарға негізделген экономикалық жаңғыртуды, сонымен қатар бірқатар саяси жаңғыртуды бастан өткерді, БҰҰ-на мүше болдық. Тәуелсіздік жылдарында ұзақ мерзімді стратегияларымыз (1992, 1997, 2012) жасалып, жаңа Астана қаласы пайда болды. Жиырма бес жыл өткеннен кейін «Қазақстанның үшінші жаңғыруы – жаһандық бәсекеге қабілеттілік» жария етілді. Әлемдегі 30 елдің қатраныа қосылуды мақсат еткен «Қазақстан-2050» Стратегиясы аясында алдағы жиырма бес жылға арналған Стратегиялық жоспар жасау көзделіп отыр. [2]

Міне, осындай мәселелерді қамтыған XX ғасырдағы Қазақстан тарихының мазмұнына келсек, олар мынадай:

Біріншісі, «**XX ғасырдың басындағы Қазақстан**». Бұл кезеңде *1905-1907 жылдардағы бірінші орыс буржуазиялық-демократиялық революциясы және оның Қазақстанға ықпалы; патша үкіметінің Қазақстандағы отаршылдық саясаты және оның күшеюі; Халық наразылығы, оппозициялық күштердің пайда болуы; 1905 жылғы Қарқаралы петициясы және оны ұйымдастырушылар; Ресей Мемлекеттік Думасы және ұлт көшбасшыларының азаттық жолындағы күресі баяндалады.*

Екіншісі, «**Бірінші дүние жүзілік соғыс жылдарындағы Қазақстан**». Ресей метрополиясы және отар аймақтар. Бірінші дүниежүзілік соғыстың басталуы; 1916 жылғы көтеріліс: себептері, сипаты және сабақтары. Қазақстан 1917 жылғы тарихи кезеңде. Ұлт-азаттық және ұлттық-демократиялық қозғалыстар. Ресейдегі ақпан революциясы және оның ерекшелігі. Уақытша үкімет және Кеңес үкіметі. 1917 жылғы көктем және жаз айларындағы саяси оқиғалар; «Алаш», «Үш жүз», «Шуро-и-Ислам», «Широ-и-Улема», Түркістан автономиясы, Алаш автономиясы, Алашорда үкіметінің құрылуы жан-жақты беріледі.

Үшіншісі, «**1917 жылғы Қазан төңкерісі және Қазақстанда кеңес үкіметінің орнауы**». Қоғамның түрлі топтарының төңкеріске қатысты ұстанымдары. Қазан төңкерісінің қозғаушы күштері және әлеуметтік негізі туралы пікірталастар. Кеңес үкіметінің Қазақстанда орнауының ерекшеліктері. Өлкедегі әлеуметтік-саяси жағдайлар. Екінші жалпықазақ съезі. Ұлттық автономияның құрылуы. Алаш партиясы. «Түркістан автономиясын» талқандау. Кеңес үкіметінің алғашқы қадамдары. Қазақ өлкесін басқару туралы революциялық комитет. 1920 жылғы 26 тамыздағы Кеңес үкіметінің «Қырғыз (қазақ) социалистік кеңес республикасын құру туралы» декретіне тоқталады.

Төртіншісі, «**Азамат соғысы жылдарындағы Қазақстан**». Азаматтық қарсыластықтың белең алуы. Азамат соғысы – халық трагедиясы. Әскери қақтығыстар кезіндегі Қазақстан. Кеңес үкіметінің солтүстік, солтүстік-шығыста құлатылуы. Жетісу, Орал, Шығыс, Ақтөбе және Түркістан майдандары. Ақ және қызыл террор. Соғыс жылдарындағы саяси партиялар мен қоғалыстар. «Революциялық» және «контрреволюциялық» үкіметтің идеологиясы, саясаты. Саяси-әлеуметтік, экономикалық жағдайлар қарастырылады.

Бесіншісі, «**1920-30 жылдардағы кеңестік модернизациялау тұсындағы Қазақстан**». Осы кезеңдегі тоталитаризм жүйесі, Қазақстандағы ЖЭС. Өлкедегі кеңестік мемлекеттік құрылысы. Кіші қазан саясаты және қазақ ауылын күштеп кеңестендіру. Ф.И. Голощекин және оның идеясы. Ауыл шаруашылығын ұжымдастыру зардаптары. Индустрияландыру: сипаты, барысы, ауқымы. Қоғамдық-саяси жағдай. Кеңестік мәдениет. Халық ағарту. Білім беру мәселелері қамтылады.

Алтыншысы, «**Ұлы Отан соғысы және соғыстан кейінгі жылдардағы Қазақстан (1946-1953)**». Фашистік Германияның КСРО-ға шабуылы. Соғыстың басталуы, оның сипаты. Қазақстан территориясы фашистік Германияның жоспарында. Қазақстандықтар майданда. Қазақстанның экономикасын соғысқа бейімдеп қайта құру. Қазақстандықтардың партизан соғысына, Еуропадағы Қарсыласу соғыстарына қатысуы. Соғыстан кейінгі жылдардағы ел экономикасы, республиканың қоғамдық-саяси жағдайы. Саяси репрессиялардың дамуы. «Е. Бекмаханов» ісі және «Лагерлік экономика» (Карлаг, Степлаг және т.б.)

Жетіншісі, «**1950 жылдардың екінші жартысы және 1980 жылдардың бірінші жартысындағы Қазақстан**». Ауыл шаруашылығын реформалау (қыркүйек пленумы, 1953 ж.). Партияның XIX съезі. Сталиннің жеке басына табынушылықты әшкерелеу.

Экономиканы реформалау және басқару. Тың және тыңайған жерлерді игеру. Техникалық прогресс. Шаруашылық реформалар. Әкімшілік-әміршілдік жүйенің орнығуы баяндалады.

Сегізіншісі, «**Қайта құру**» жылдарындағы Қазақстан (1985-1991)». «Қайта құру» саясаты және оның кезеңдері. КОКП Орталық комитетінің 1985 жылғы сәуір пленумы. Кеңестік қоғамды демократияландыруға бағыт. Қазақстан компартиясының XXVI съезі. 1986 жылғы Алматыдағы желтоқсан оқиғасы. Кеңестік биліктің басқаруының дағдарысы туралы мәселелер көтеріледі. [3]

Соңғы кезде студенттермен тәжірибелік сабаққа үлкен мән берілуде, соған байланысты бұл пәннің мазмұны бойынша ХХ ғасырдағы Қазақстан тарихының кезеңдерін арнайы қарастыру; отарлау кезеңіндегі азаттық күрестің тарихи даму ерекшеліктерін көрсету; кеңестік кезеңдегі Қазақстан тарихының мәні мен қарама-қайшылықтарын анықтау; мемлекеттік құрылымдардың саяси-құқықтық негіздерін құрайтын маңызды құжаттарды білу; студенттердің азаматтық ұстанымын қалыптастыру, халықаралық қатынастар мен мемлекеттің ішкі өміріндегі оқиғаларға бейімделуін қамтамасыз ету көзделеді. Сонымен қатар ХХ ғасырдың соңғы жылдарында еліміздің тәуелсіздік алуы, Н.Ә. Назарбаевтың басшылығымен жасалған реформаторлық өзгерістер бұрын тарихта болмаған жаңалықтарды алып келді. Тәуелсіз ел өзінің тәуелсіздігін ғана жариялап қоймай, мемлекеттік рәміздерін де қабылдады. Мемлекеттік институттарды қалыптастыру, конституциялық реформалар жүргізу, мемлекеттік шекара және ұлттық қауіпсіздік мәселелері шұғыл түрде қолға алынды. Сол кезеңдегі Қазақстанның жағдайы экономикалық дамудың жаңа Қазақстандық үлгісін жасауды қажет етті. Бұл нарықтық қайта құрудың, индустриялық-инновациялық даму стратегиясын сыртқы экономикалық ынтымақтастықты нақтылап қолға алудан басталған болатын. Шын мәнінде, мұның өзі жолсыз қиын шатқалда тар сопақтан жою тауып алға басу еді. Қазақстан бұл сынақтан да өтті. [4]

Елбасының «Мәңгілік Ел» идеясы қазірдің өзінде елді біріктіруші күшке, ұлттық идеологияға айналды. Ол – «Қазақстан-2050» Стратегиясының, сонымен қатар, ХХІ ғасырдағы Қазақстан мемлекетінің мызғымас идеялық тұғыры, ұлттың рухани құндылығы. Басты мақсат — Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы. Ол — «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті»- деп бастады. Бұл орайда елең еткізген жаңалық — тұңғыш мемлекеттік ресми идеология, яғни «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануы. Бұл — Қазақстан Республикасының ұлттық идеясынан келген түйін-тұжырым. Мәңгілік Ел отандастардың бірегей тарихи мақсаты мен қаһармандық ұраны десек қателеспейміз. Аталған идея қазақ елінің ғасырлар бойы армандаған мақсаты ғана емес, Тәуелсіздік жолындағы жанқиярлық еңбегі мен тынымсыз шығармашылығының нәтижелері арқылы қол жеткен асу. «Мәңгілік ел» ұғымын тереңнен түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету мәселелері маңызды болып табылады. [5]

Талас Омарбеков айтқандай: Қазақстанның қазіргі заман оқытуда арнайы көңіл бөлуді қажет етеді. Өйткені кеңестік тәуелсіз мемлекет тәуелсіз мемлекет отарлық санадан арылып, жаңа тарихи сананы және патриоттық көзқарасты қалыптастыру міндетті. [6]

1. Қазақстан Республикасында тарихи сананы қалыптастыру тұжырымдамасы /Егемен Қазақстан. 1995 ж.
2. Илиясова К.М. Тарих тағлымы /Егемен Қазақстан. 30 мамыр 2012 жыл.
3. Шамшиева Г.С. «ХХ ғасырдағы Қазақстан тарихына» арналған практикум. Алматы-2014 - 4-5 бет
4. Омарбеков Т.О., Сайлан Б.С., Алтаев А.Ш., Қозыбақова Ф.А., Рысбекова С.Т., Абикенова К.Е., Тасилова Н.А., Смағұлов С.С., Байдаулетова М.Д. Қазақстан (Қазақ елі) тарихы: 4 кітап. Алматы 2016. 5-6 бет
5. Назарбаев Н. Ә. Тарих толқынында. — Алматы, «Жібек жолы» баспа үйі, 2010. — 232 бет.
6. Омарбеков Т.О. бұл да сонда

Сарыбаев М.С.
PhD, и.о.
доцента кафедры МО и МЭ
КазНУ им. аль-Фараби

Кульбаева А.Т.
к.и.н.,
ФМО КазНУ им. аль-Фараби

Идрышева Ж.К.
к.и.н., специалист в области
международных отношений
и политических наук ФМО,
КазНУ им. аль-Фараби

СИСТЕМА АКАДЕМИЧЕСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ КАК СОДЕРЖАНИЕ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА НА ПРИМЕРЕ ФАКУЛЬТЕТА МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ КАЗНУ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ

Учрежденное в 1999 г. Болонской декларацией Единое европейское пространство высшего образования стало новым шагом на пути ко все более широкой глобализации современного образовательного процесса. Реформы в высшем образовании европейских стран привели к отказу от многих специфических черт национальных образовательных систем, однако открыли новые горизонты для всех вовлеченных в научно-образовательную среду вообще, и для студентов в частности.

Одной из основных целей, установленных Болонским процессом, стало расширение свободы передвижения – одной из основополагающих свобод, декларированных еще в 1949 г. при провозглашении министром иностранных дел Франции Робером Шуманом идеи европейского единства. Созданное во исполнение данной декларации Европейское экономическое сообщество и Европейский союз, имело в концептуальном фундаменте своем положение о четырех свободах передвижения: трудовых ресурсов, капиталов, товаров и услуг. Болонская декларация, таким образом, для системы высшего образования Европы стала тем же, что и декларация Р. Шумана для европейской экономики: свободное передвижение студентов и преподавателей подкреплялось обязательствами унификации образовательного процесса высшей школы.

Основные положения Болонской декларации как раз были направлены на создание условий обеспечения одной из четырех свобод – свободы передвижения людей, в первую очередь студентов, т.н. академической мобильности, которая должна была служить как повышению конкурентоспособности европейского пространства высшего образования, так и повышению конкурентоспособности европейских выпускников вузов на мировых рынках труда в эпоху глобализации.

Исходя из вышеизложенных целей создания Единого Европейского пространства высшего образования совершенно неудивительно, что многие страны-соседи стали присоединяться к Болонскому процессу. Для повышения качества казахстанского высшего образования, расширения глобальных международных связей казахстанских вузов РК подписала Болонскую

декларацию 11 марта 2010 г. Конечно, присоединение к Болонскому процессу удалось казахстанским вузам нелегко. До сих пор не утихают споры, и не только в Казахстане и странах постсоветского пространства, об эффективности Болонской системы, о снижении качества национальных систем высшего образования в связи с невозможностью реализации в короткие сроки положений Болонской декларации, и вытекающих из этого последствий. Однако несомненным достоинством уже осуществленных реформ, и об этом могут заявить подавляющее большинство участников процесса, считается возможность получения высшего образования за рубежом, что повышает конкурентоспособность выпускников на международном рынке труда.

Средств для достижения конечной цели Болонского процесса – повышения конкурентоспособности выпускников вузов на международном рынке труда – еще до появления Единого Европейского пространства высшего образования было немало: это и стажировки за рубежом, и приглашение ведущих зарубежных исследователей для чтения лекций, и повышение квалификации местных преподавателей в различных образовательных центрах, и открытие филиалов зарубежных вузов или совместных межгосударственных вузов (Казахстанско-немецкий университет, Казахстанско-британский технический университет). Однако наибольшую вовлеченность студентов в образовательный процесс зарубежных стран обеспечивает система дублированного образования в рамках академической мобильности студентов.

Целью дублированного образования является интегрированная подготовка кадров по передовым европейским стандартам образования и научных исследова-

Таблица 1

Организация/Университет	Программа	Количество обучающихся
РУДН (г. Москва, РФ)	Научная стажировка	14
	Двудипломное образование	3
МГИМО (г. Москва, РФ)	Двудипломное образование	2
Даляньский университет иностранных языков (КНР)	Семестровая программа	2
	Двудипломное образование	3
Синьцзянский педагогический университет (КНР)	Научная стажировка	1
Университет Дж. Неру (Индия)	Научная стажировка	4
Университет Пешавара (Пакистан)	Научная стажировка	1
Университет Цукуба (Япония)	Годичная программа	1
Университет Хоккайдо (Япония)	Семестровая программа	3
Токийский университет иностранных языков (Япония)	Семестровая программа	2
Ноттингемский университет (Малайзия)	Научная стажировка	4
Университет Скрэнтон (США)	Научная стажировка	5
Университет штата Мичиган (США)	Семестровая программа	1
Институт Хадсон (США)	Научная стажировка	1
	Семестровая программа	2
Глобал Карьер Институт (г. Дубай, ОАЭ)	Научная стажировка	1
Международный университет Анталы (Турция)	Научная стажировка	1
Университет Кембридж (Великобритания)	Научная стажировка	1
Университет экологии и управления (Польша)	Научная стажировка	4
Национальный университет Луис (Польша)	Семестровая программа	1
Варшавский университет (Польша)	Семестровая программа	5
Люблинский технический университет (Польша)	Семестровая программа	1
Университет Сантьяго-де Компостелла (Испания)	Научная стажировка	1
Университет Толедо (Испания)	Семестровая программа	2
Политехнический Университет Валенсии (Испания)	Семестровая программа	3
Университет Падуа (Италия)	Семестровая программа	1
Пизанский университет (Италия)	Семестровая программа	7

дований. Для реализации системы двудипломного образования используются многочисленные средства, предполагающие упрощение организации подобного рода обмена. Это, например, разработка совместных гармонизированных программ обучения на основе их сопоставимого анализа, использование ECTS. Органи-

зация двудипломного образования – трудоемкий процесс, в немалой степени связанный с особенностями квалификационных требований той или иной специальности, особенно это касается некоторых дисциплин гуманитарного цикла, которые нацелены на формирование профессиональных компетенций в контексте

требований местного рынка труда, а не мирового. В связи с этим гармонизация программ обучения таких специальностей происходит с большим трудом и чаще всего программы двудипломного образования формируются с вузами стран в наименьшей степени отдаленных как в географическом плане, так и в содержании учебного процесса.

Значительно проще формировать семестровые программы академической мобильности, которые не являются собственно программой двудипломного образования, т.к. по их окончании не выдается диплом установленного образца двух вузов. Тем не менее такие программы не являются обычными зарубежными стажировками, отличаясь, в первую очередь длительностью (чаще всего семестр, реже – учебный год), а также степенью погружения в учебный процесс (не только языковые курсы и ознакомительно некоторые дисциплины, но полноценное обучение по всем дисциплинам семестра или учебного года, которые по возвращении засчитываются в базовом вузе). Программы семестровой академической мобильности формируются на основе гармонизированного преподавания некоторых дисциплин той или иной специальности, что, с одной стороны, не идет вразрез с национальными программами обучения, т.е. не требует значительной ломки и переработки учебных планов, а, с другой – все-таки позволяет принять некоторое число студентов данной специальности из других стран. Именно поэтому семестровые программы академической мобильности пользуются большой популярностью как среди студентов, так и среди вовлеченных в болонский процесс университетов.

На кафедре международных отношений и мировой экономики факультета международных отношений КазНУ им. аль-Фараби уровень академической мобильности студентов достаточно высок, хотя профессиональные компетенции выпускников некоторых специальностей в очень серьезной степени сформированы на основе запросов местного, а не международного рынка труда. Однако особенность факультета – необходимость высокого уровня владения иностранными языками (минимум двумя) – открывает перед студентами широчайшие возможности академического обмена. Так, например, в 2016-2017 гг. по различным стипендиям и программам обмена студенты и магистранты кафедры смогли участвовать в разнообразных программах академического обмена различных университетов мира (табл.1).

Данные, приведённые в таблице, в достаточной мере отражают возможности КазНУ им. аль-Фараби организовать процесс внешней академической мобильности студентов и магистрантов (внутренняя академическая мобильность не является хоть сколько-нибудь значимым направлением работы КазНУ в целом, и факультета международных отношений, в частности, в силу объективной причины: КазНУ – флагман отечественного высшего образования, занимающий 236 место в рейтинге QS, лучший в стране, соответственно остальные вузы не представляют интереса для студентов КазНУ). Таблица подтверждает тезис о том, что семестровые или годичные программы обмена – наиболее популярный вид академической мобильности. Т.к. зарубежные научные стажировки являются обязательным элементом образовательного плана магистрантов, то и этот вид обмена широко практикуется на кафедре. По таблице также можно определить, что двудипломное образование магистранты кафедры международных отношений и мировой экономики могут приобрести лишь в университетах России и КНР: в РУДН и МГИМО традиционно сильна специальность «между-

народные отношения», в вузах КНР – специальность «регионоведение». Ориентация на ближайших географических соседей – отличительная характеристика не только факультета международных отношений. Если взглянуть на программу двудипломного образования КазНУ в целом, то мы увидим, что большинство из них связаны с постсоветским пространством: это и экономика, и физика, и биология, и культурология, и многие другие. Все-таки историческая общность системы высшего образования бывшего СССР не преодолена, и, скорее всего, еще долго преодолена не будет в силу объективных причин: использование русского языка как языка межнационального общения в РК, традиционные многолетние связи между университетами, развитие евразийской идеи и как следствие – поддержание высокого уровня интегративных процессов, иногда просто наличие дружеских или родственных связей у студентов в странах ближнего зарубежья.

Академическая мобильность как содержательный элемент Болонской системы в наибольшей мере отражает запрос современного студента на высокий уровень качества высшего образования. Сам факт возможности приобретения образования за рубежом (внешняя академическая мобильность), даже если это всего один семестр (горизонтальная мобильность), во многом является решающим, определяющим аргументом для многих абитуриентов при выборе вуза. Причем это отличительная черта не только казахстанских, но и многих восточно-европейских студентов (профессор Лодзинского университета (Польша) А. Гловацкий в частной беседе упоминал о возможностях различных видов внешней академической мобильности как об основном элементе привлекательности того или иного вуза Польши). Вообще, вузам восточно-европейского, а тем более постсоветского пространства, довольно сложно конкурировать с вузами Старой Европы; чаще они выступают в качестве доноров, а не реципиентов. Причем привлекательность европейских вузов значительно увеличивается в зависимости от удаленности от изначального места получения высшего образования; таким образом, даже традиционно высоко котиравшиеся во времена Советского Союза вузы ближнего зарубежья на данный момент перестают быть пределом мечтаний для современных студентов. А выбор, например, казахстанских вузов в качестве места получения высшего образования в меньшей степени продиктован их престижностью. Скорее наоборот, многие иностранные студенты предпочитают использовать казахстанские вузы как трамплин для получения диплома о высшем образовании в странах Западной Европы. Но это не должно останавливать казахстанские вузы, в частности, КазНУ им. аль-Фараби на пути достижения целей болонского процесса. Необходимо совершенствовать программы полиязычного образования, расширять программы академического обмена, оказывать всестороннюю помощь в использовании возможностей такого обмена наиболее достойным студентам и магистрантам, гармонизировать учебные планы для более широкого применения двудипломного образования не только на постсоветском пространстве или пространстве ШОС, но и за их пределами.

Конечно, академическая мобильность – не самоцель. Это лишь инструмент для решения гораздо более грандиозных задач высшего образования не только Казахстана, но и других стран, вовлеченных в болонский процесс: повышение конкурентоспособности выпускников, вузов, национальных систем образования, и далее – самих стран в глобальном пространстве.

THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL STUDENT MOBILITY IN KAZAKHSTAN

Mussabayeva Merey
PhD student, Nazarbayev
University Graduate School of
Education

INTRODUCTION

The purpose of this paper is to explore the international student mobility in Kazakhstan. In this inquiry paper, I seek to examine current trends and issues related to the international student mobility in Kazakhstan as well as the ways of monitoring outgoing student mobility and ways of increasing the number of incoming students. This investigation will help me to understand in what ways international student mobility influences the process of internationalization of higher education in Kazakhstan and to predict possible directions of development in the future.

The overarching question of this paper is “Does international student mobility exist in Kazakhstan?” In order to examine the research question in more detail the

set of sub-questions has been developed: 1) What is the role of international student mobility in modifying higher education of Kazakhstan? 2) What are the benefits of international student mobility for local students? 3) What are the possible barriers to international student mobility in Kazakhstan? 4) What can Kazakhstan higher education offer to incoming students?

The inquiry question raised in this paper matters to me for two main reasons, firstly because I have an experience of obtaining a master degree abroad by getting the “Bolashak” scholarship, and secondly, as a scholar and PhD student I am interested in the role of student mobility in the internationalization of higher education in Kazakhstan.

“UNPACKING” THE INQUIRY QUESTION

After the collapse of Soviet Union in 1991, the President of Kazakhstan introduced the first student scholarship for studying abroad called “Bolashak.” Since 1993, this program is giving an opportunity for thousands of Kazakhstani students to be a part of international mobility network and study abroad (Stiasny and Gore, 2013, p. 25). While the number of Kazakhstani students studying abroad has been increasing, the development of incoming student mobility was taken into account relatively recently. Since entering the European Higher Education Area in 2010 by signing the Bologna Declaration, Kazakhstan higher education is moving towards meeting the international standards and higher education programs in Kazakhstan could be viewed as “instruments of national and global competition” (Stiasny and Gore, 2013, p. 24). Therefore,

the attraction of foreign students has also become an important aspect of the internationalization of Kazakhstani higher education.

Although, education policy of Kazakhstan higher education greatly encourages student mobility in terms of getting the complete degree abroad or providing joint degree programs, where students go to another country for one or two semesters, the level of incoming student mobility in Kazakhstan remains low (Stiasny and Gore, 2013, p. 23). Moving towards meeting the international standards in higher education, the attraction of foreign students, expressed in increasing the number of international students in local universities has also become an important aspect of the internationalization of Kazakhstan higher education.

“ENGAGING IN DIALOGUE WITH THE LITERATURE”

The following section presents the dialogue with literature and other sources that discuss the issues underpinning the main inquiry question: “Does international student mobility exist in Kazakhstan?” The discussion develops according to the sub-questions stated earlier in order to explore the inquiry question.

The discussion connected to the transformation of higher education system of Kazakhstan is related to the first sub-question: What is the role of international student mobility in modifying higher education of Kazakhstan?

The notion of international student mobility in Kazakhstan is framed by the idea of nation-building and economic development as currently country is experiencing the third post-independence decade of economical transition (Stiasny and Gore, 2013, p. 17). The shift from the centrally planned economy to the market economy required the transformation of education system according to the new needs of country. As Kazakhstan originated from the high state-controlled education system, the internationalization became one of the national priorities in modifying and

restructuring education policy agenda (Stiasny and Gore, 2013, p. 18).

One of the first steps to “going global” in terms of higher education development was the establishment of international scholarship “Bolashak” in 1993 (Perna et. al., 2014). This scholarship was initiated with the aim of addressing the lack of professionally skilled workers in different fields. Due to this scholarship, more than 10.000 students got their degrees from foreign universities and returned to Kazakhstan between 1994 and 2013 (Zhumagulov, 2013). The overarching rationale for establishing “Bolashak” scholarship was the human capital development and enhancement of international academic networks through the collaborative research activities between Kazakhstani and foreign host universities.

The next step towards internationalization of higher education system was made in 2010, when Kazakhstan joined the Bologna Process (Sagintayeva and Ashirbekov, 2013). As the concept of academic mobility is the compulsory condition of the Bologna Declaration, the study-abroad experience became a part of higher education policy implementation. Moreover, the structural modification of higher education allows local universities to initiate academic mobility and seek for a financial support from government for the implementation of student exchange programs (Brooks & Waters, 2011). According to the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan (2011), international student mobility is a part of academic mobility, which can be understood as “mobility of students, faculties and researchers over a certain period of time within and outside the country intending to study or carry out research with the mandatory transfer of credits according to the established regulations of academic programs at their home universities” (Stiasny and Gore, 2013, p. 22).

In general, the role of international student mobility in modifying higher education of Kazakhstan could be divided into two main goals the government tries to achieve: producing highly skilled professionals and restructuring higher education in accordance with the international academic standards. Regarding the first goal, the international student mobility serves as a basement for preparing professionals within Kazakhstan by attracting abroad-educated students. The second goal concerns international student mobility as an instrument of higher education programs’ alignment with the international standards and Bologna Declaration conventions through the credit transfer process and students experience exchange.

According to the higher education system reformation, the growth of international student mobility plays a vital role in strengthening the positions of Kazakhstani universities at the international education space (Sagintayeva and Ashirbekov, 2013). Due to the process of international standards adaptation, Kazakhstani students have an opportunity to participate in the government-funded international programs as well as programs funded by other countries. Today, the study-abroad experience embedded in every stage of higher education. For example, Bachelor students can participate on a competitive basis in dual degree programs funded by the government and get their degree from local university and foreign university at the same time. The main requirements for participation in joint degree program are the high GPA and foreign language certificate. Master students also have an opportunity to study one semester abroad and gain experience in research. Doctoral students are provided with the guaranteed international internship; in addition, every PhD student should have an external international supervisor in order to ensure the quality of research on a postgraduate level as well as to establish academic networks between

scholars with shared research interests (Stiasny and Gore, 2013, p. 22).

This section aims to address the second sub-question: What are the benefits of international student mobility for local students? It is difficult to underestimate the benefits of developing international mobility for students. Firstly, local students have an opportunity to get world-class education. For example, the “Bolashak” scholarship sponsors students getting their degrees only from the top ranked universities according to Shanghai Academic Ranking of Top Universities and QS World University Rankings published by the journal *The Times Higher Education* (Sagintayeva and Ashirbekov, 2014). Secondly, the study-abroad experience positively affects the cultural capital of students. This is mainly expressed by the knowledge of foreign language and “distinction” from the students that did not study abroad (Findlay et. al., 2012). As an owner of “Bolashak” scholarship, personally I could address the notion of “difference” from “stay-at-home” students. Many Kazakhstani students studying abroad I talked to believed that degree from the foreign university makes them distinctive in the eyes of employers and increases their competitiveness on the local labor market. The third benefit of studying abroad relates to the students interested to work in the world of academia. In particular, due to the active ongoing process of internationalization, the position and funding of local universities highly depend on the number of faculty members with international experience or degrees obtained abroad (Sagintayeva and Ashirbekov, 2013). Therefore, Kazakhstani universities tend to recruit internationally experienced staff in order to improve the process of higher education system reformation and support stage-by-stage implementation of internationalization components prescribed by the policy.

Moving to the third sub-question: What are the possible barriers to international student mobility in Kazakhstan? It should be mentioned that along with the opportunities international student mobility gives to students who are interested in studying abroad, there are also some barriers that could affect the participation. One of the barriers students face is the problem of access. The case of “Bolashak” scholarship demonstrates that although it was declared as “social lift for younger generation,” the statistics shows that only two percent of participants are from the disadvantage background and about seventy-five percent are from middle or upper-middle class (Sagintayeva and Ashirbekov, 2014, p. 121). The same tendency could be seen in case of Erasmus Mundus program, where students only from 6 of 16 regions of Kazakhstan were represented (Ashirbekov, Jumakulov, Lisnyak, 2013). The main reasons for underrepresentation of students from remote areas and disadvantaged background in international study programs are the lack of information and fewer opportunities in terms of preparation (Stiasny and Gore, 2013). Students interested in partial international student mobility programs such as getting joint degree or studying abroad for one semester usually face the problem of the insufficient knowledge of foreign languages. For example, when I worked at the local university, I often witnessed the situation when Ministry of Education allocates several scholarships for studying abroad, but university could not find students with the sufficient level of English, as a result some grants were returned to the Ministry. Another barrier to students participation in international programs is the complex process of competitive selection (Ashirbekov, Jumakulov, Lisnyak, 2013). For example, the process of “Bolashak” scholarship selection consists of five stages, which demotivates some students to apply due to the fear of not passing the selection process. In terms of the partially mobile students, the study by Ashirbekov et. al., (2013) has shown that studying abroad for one semester

is the “safest” option for Kazakhstani students due to the differences in educational programs of local universities and foreign institutions. However, students preferred to study two or more semesters abroad. According to authors, it could be related to the difficulty of returning to the local university in the middle of the year due to differences in credit transferring.

In spite of some barriers to the international student mobility, the government modifies the process of informing and selecting students based on the experiences. For example, every year the representatives of “Bolashak” scholarship held meetings with students in all the regions of Kazakhstan and provide them with sufficient information. In addition, the simplified process of selection for students from the rural areas was introduced, including special language preparation before entering the foreign university (Sagintayeva and Ashirbekov, 2014). Moreover, students from the regional universities have an opportunity to take English language tests at their home university, which makes it easier to get a language certificate without travelling to Almaty or Astana.

Moving to the last sub-question: What can Kazakhstan higher education offer to incoming students? it should be mentioned that the development of incoming student mobility was taken into consideration relatively recently. In 2011, the Government of Kazakhstan introduced more than 250 scholarships for students from Russia, Kyrgyzstan, Afghanistan, Belorussia, and China (Stiasny and Gore, 2013, p. 23). Comparing the number of outgoing students in 2013, which is 43,039 and incoming international students – 8,982, we can see that the dynamic of incoming students in Kazakhstan is very small (Market Snapshot: Kazakhstan, 2014). Currently, one of the goals the State Program of Education Development 2011-2020 is the increasing the number of international students coming to Kazakhstan by 20 percent. Similarly, the Nazarbayev University Strategy 2013-2020 aims to have 20 percent of international students by 2020. Today, being in a transition process a small number of Kazakhstani universities are teaching international students, in general, international students tend to apply to one of the nine national universities and NU (Market Snapshot: Kazakhstan, 2014). Currently, Kazakhstan is aiming to attract students

from the nearby countries, due to fact that the process of internationalization of higher education in Kazakhstan is going relatively fast in comparison to other Central Asian countries. As the Nazarbayev University aims to become a world-class university that serves Central Asia, today NU is the main source of attraction for incoming students (Nazarbayev University Strategy, 2013-2020). Moreover, the government is planning to reduce the number of universities from to 100 in the next five years, in order to ensure the quality of educational services by increasing the competitiveness amongst the remaining institutions (State Program of Education Development 2011-2020). This is hoped to increase inbound international student mobility due to the improved system of higher education quality assurance process. Another reform that is supposed to attract foreign students is allowing some Kazakhstani universities to introduce their own programmes based on the market demands in 2016, which is the step to policy-setting freedom. Therefore, these universities will have an opportunity to monitor the labor market of neighbor countries while developing the courses and programs.

In general, the international student mobility in Kazakhstan is constantly developing since country gained independence. Although, the establishment of the first international scholarship was more than twenty years ago, today the international mobility of students is at the stage of transition along with the whole system of higher education. The ongoing process of internationalization is considered by the government as a way of aligning Kazakhstani education system with the concepts of Bologna Process and as a consequence, making outgoing academic mobility more available and attracting foreign students by offering internationally recognized education programs. In other words, the notion of international student mobility in Kazakhstan is associated more with the study-abroad experience, however recently, the growth of incoming student mobility has been also taken into consideration by the State Program of Educational Development (2012-2020). The increase in the number of foreign students will allow Kazakhstani universities to provide internationally approved higher education services as well as to increase its competitiveness in the region.

“ANSWERING” THE INQUIRY QUESTION

The purpose of this section is to answer the central inquiry question of the paper. The discussion will be based on the information explored in the previous parts including the understanding of the sub-questions formulated earlier in order to analyze the topic more deeply.

The overarching inquiry question “Does international student mobility exist in Kazakhstan?” is primarily related to the policy of internationalization prioritized by the Kazakhstan government in the sphere of higher education. After gaining independence, the government of Kazakhstan considers international student mobility as a way of developing human capital by providing younger generation with “Bolashak” scholarship and preparing high skilled professionals abroad for nation building. One of the biggest steps towards internationalization and international academic mobility in particular, became joining the Bologna Process in 2010 (Stiasny and Gore, 2013). The process of aligning education programs and degrees with the concepts of Bologna Declaration has become the main push factor for developing international student mobility. In other words, the Bologna Declaration’s compulsory requirement of developing international academic mobility has driven Kazakhstani policy makers to include the mobility component in undergraduate and postgraduate programs. Moreover, the State Program for Education Development

2011-2020 includes particular goal for reaching 20 percent of all students having international study experience by 2020. Today, international student mobility is used as a catalyst of a higher education transition process, as student mobility is an essential part of positioning Kazakhstan at the international education arena. Acting along with the Bologna Declaration recommendations, Kazakhstan also uses international academic mobility as a way of adapting best European higher education practices and ensuring the quality of higher educational services. In other words, by providing local students with the study-abroad experience, the government aims to establish the academic network in terms of joint research projects and external evaluation of higher education according to the international standards.

The data on international student mobility presented in the previous section has shown the significant difference between incoming and outgoing mobility in Kazakhstan. The incoming student mobility has been taken into consideration relatively recently with the focus on students from the nearby countries. The low attractiveness of Kazakhstani universities for foreign students could be explained by the ongoing long-term process of transitioning from the state-controlled education system to the autonomous higher education institutions. However, today,

Kazakhstan is considered as the leader of educational reforms in the region of Central Asia and government has already set up particular goals for the next five years for attracting foreign students by providing funding (Stiasny and Gore, 2013). The focus has been made on Nazarbayev University, as it is positioning itself as the first world-class university in Central Asia and planning to reach 20 percent of student body being international by 2020 (Nazarbayev University Strategy, 2013-2020). Moreover, every year since 2010 the government introduces special scholarships for students from neighbor countries in order to increase the international interest to Kazakhstani higher education.

In general, the international student mobility in

Kazakhstan is at the initial stage of development. Framed by the concept of internationalization, student mobility is used as a clear instrument for the capacity building of national education system. Therefore, the outgoing student mobility is utilized as a way of stimulating the process of higher education internationalization on the institutional level. The incoming student mobility was taken into consideration after joining the Bologna Process and is now on the stage of attracting foreign students by financing their education in local universities. The rise of incoming student mobility depends on the level of international recognition of Kazakhstani higher education at least in the region, which is clearly stated in the policy for the next several years.

“INTERPRETING THE TOPIC THROUGH THE GLOBALISATION AND EDUCATION CONCEPTUAL FRAMEWORK”

Under the current trend of globalization, Kazakhstan aims for internationalization of higher education in order to modify and improve the quality of education provided by Kazakhstani universities (Kuzhabekova and Lee, in press). Today, universities of Kazakhstan actively operate under the concepts of Bologna Declaration for restructuring the degree system and adapting programs developed by Western universities. Due to the process of integration of Kazakhstani higher education into the international education area, the notion of international student mobility is being developed by the government for encouraging cultural and academic exchange with international universities.

Based on that, the conceptual framework that helped me to understand the inquiry question and the process of student mobility itself draws on the notion of cross-border education, which is the main component of the internationalization of education (Knight, 2014). The conceptual framework of cross-border education suggested by Knight (2014) presents three generations of cross-border education (p. 15). International student mobility relates to the first generation, which includes the movement of students and scholars around the world (Knight, 2014). In case of Kazakhstan, the motivations for developing international student mobility originated from the idea of human resource development by educating young professionals abroad for the development of “post-Soviet” economy (Stiasny & Gore, 2013). Today, the growth of international student mobility in Kazakhstan is primarily influenced by the process of internationalization of Kazakhstani higher education. In other words, the outgoing student mobility contributes to the internationalization of local educational institutions by establishing international academic and research networks for supporting local universities in pursuing international academic standards. After joining the Bologna Process, the incoming student mobility was also taken into account. In particular, the government is targeting Central Asia due to the establishment of Nazarbayev University, which applies for a rank of the world-class research university in the region.

By developing the first generation of cross-border

education, Kazakhstan is moving towards second generation, which represents academic program mobility that allows local students to access international higher education programs without leaving home (Knight, 2014). Although, currently, education program mobility in Kazakhstan is at the stage of providing joint degrees and programs, prerequisites for international academic collaboration has been already developed by student mobility. In these terms, the agenda of Kazakhstani higher education has gone beyond human resource development through educating high-skilled professionals abroad. The case of Kazakhstan demonstrates the process of transition from expanding the outgoing student mobility with the aim of developing human resources to the advancement of local educational programs according to the international standards for attracting foreign students. In other words, Kazakhstan is using the phenomenon of the first generation of cross border education as an instrument for strengthening international academic networks for developing internationally recognized local programmes and courses, which will allow Kazakhstani higher education to move to the second generation.

According to the process of answering the main inquiry question, the process of developing international student mobility in Kazakhstan is moving from the first generation of internationalization to the second one, as the similar goal is stated in the State Program of Educational Development (2011-2020) as well as in the NU Strategy (2013-2020). Moreover, the focus of Kazakhstani educational policy-makers on attracting students from the neighbor countries gives the opportunity to become a host country for students from the Central Asia region, which is the prerequisite for moving to the third generation of cross-border education – education “hub” (Knight, 2014). As “education hub” means a “planned effort by a country to build a critical mass of education actors and strengthen its efforts to exert more influence in the new market place of education,” the case of Kazakhstani higher education transformation demonstrates the way of internationalization of education system suggested by cross-border education framework (Knight, 2014, p. 18).

CONCLUSION

The concluding part of this inquiry presents the summary of the paper by highlighting the main findings related to the international student mobility in Kazakhstan. In addition, the possible next development of the inquiry is suggested by pointing some directions for the further research.

The phenomenon of international student mobility in Kazakhstan started to develop during the post-Soviet

period as a way of human resource development (Perna et. al., 2014). The establishment of Bolashak scholarship in 1993 was explained by the lack of highly skilled professionals needed for the newly independent country. Due to the post-Soviet transitional processes in economics and politics the system of higher education was also influenced by the international agenda stated in the policy documents. After joining the Bologna Process in 2010,

the international student mobility was defined in a state program as “mobility of students, faculties and researchers over a certain period of time within and outside the country intending to study or carry out research with the mandatory transfer of credits according to the established regulations of academic programs at their home universities” (Stiasny and Gore, 2013, p. 22). Being a compulsory element of the Bologna Declaration the concept of international student mobility was embedded in the higher education policy of Kazakhstan. In particular, the funding was provided for obtaining the full degree abroad, organizing international joint degree programs and partial student mobility for one or two semesters. The development of outgoing student mobility became the prerequisite for considering incoming mobility in 2011 by providing state scholarships for students from neighbor countries. The rise of incoming student mobility is tightly connected to the successful implementation of international reforms as well as to the international recognition of Kazakhstani higher education in the region. Currently, the number of outgoing students is much higher than the number of incoming students. This tendency was addressed in the State Program for Educational Development (2012-2020) by setting the

aim of increasing the number of foreign students in local universities by twenty percent.

The importance of exploring the development of international student mobility in Kazakhstan lies in identifying the current trends and challenges and predicting possible ways of improvement. In particular, Kazakhstan uses international academic mobility as a way of adapting best European higher education practices and ensuring the quality of higher educational services. In other words, the improvement of international academic and research communication has been highly prioritized by higher education policy-makers. Today, international student mobility serves not only as a way of human resource development, but as a way of establishing the academic network in terms of joint research projects and external evaluation of higher education according to the international standards. Moreover, it could be tracked that the development of international student mobility in Kazakhstan is happening according to the cross-border education framework, meaning that the growth of student mobility considerably contributes to the positioning of Kazakhstani higher education as the best marketplace of education in Central Asia.

Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. Journal of studies in international education, 11(3-4), 290-305.

Ashirbekov A.K., Jumakulov Z.D., Lisnyak S.M. (2013). Identifying the factors influencing the participation of Kazakhstani students in international scholarship program. al-Farabi Kazakh National University, KazNU Bulletin, 3(40), 36-45.

Brooks, R., & Waters, J. (2011). Student Mobilities, Migration and the Internationalization of Higher Education. Palgrave Macmillan.

Findlay, A. M., King, R., Smith, F. M., Geddes, A., & Skeldon, R. (2012). World class? An investigation of globalisation, difference, and international student mobility. Transactions of the Institute of British Geographers, 37(1), 118-131.

Knight, J. (2014). International Education Hubs. Springer. New York

Kuzhabekova, A., Lee, J. (in press). Explaining the relocation decision of international faculty: Analyzing the data from Kazakhstan.

Mok, K. H., & Yu, K. M. (2013). Internationalization of higher education in East Asia: Trends of student mobility and impact on education governance. Routledge.

Market Snapshot: Kazakhstan - ICEF Monitor - Market intelligence for international student recruitment. (2014, September 16). Retrieved January 10, 2016, from <http://monitor.icef.com/2014/09/market-snapshot-kazakhstan/>

Nazarbayev University Strategy, 2013-2020.

Perna, L. W., Orosz, K., Gopaul, B., Jumakulov, Z., Ashirbekov, A., & Kishkentayeva, M. (2014). Promoting Human Capital Development A Typology of International Scholarship Programs in Higher Education. Educational Researcher.

Sagintayeva A., Ashirbekov A. (2013). Internationalization of Higher Education: National and Institutional Levels. Doklady Nacionalnoy Akademiyi Nauk Respubliki Kazakhstan [Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan].

Sagintayeva A., Ashirbekov A. (2014). The Practice of Implementing International Scholarships: Experience of the Republic of Kazakhstan. Practice (4), 119-127.

State Program of Education Development 2011-2020.

Stiasny, M., & Gore, T. (Eds.). (2013). Going global: identifying trends and drivers of international education. Emerald Group Pub Limited.

Streitwieser, B. (Ed.). (2014, May). Internationalisation of higher education and global mobility. Symposium Books Ltd.

Varghese, N. V. (2008). Globalization of higher education and cross-border student mobility. Paris, France: Unesco, International Institute for Educational Planning.

Zhumagulov, B. (2013, April 16). Speech of the Minister of Education and Science at government meeting.

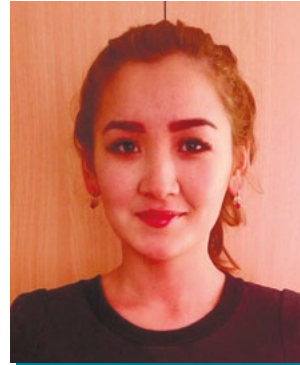
Ы. АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ АРҚАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИНСТИТУТЫ

Хамитова Қ.К. –
Химия, биология және
география кафедрасының
оқытушысы

Балтабай Бекзат –
5В011300 «Биология»
мамандығының 3-курс студенті

Изтаева Ботакөз –
5В011300 «Биология»
мамандығының 3-курс
студенті

ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРНЫНДАҒЫ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ ЖӘНЕ СТУДЕНТТІК ОРЫН АЛМАСУ ЖАҒДАЙЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ

Еліміздегі экономиканың дамуы білім жүйесіне өзгерістер енгізуді талап ететіндігі баршамызға белгілі. Ал білікті мамандар білім жүйесіне қойылып отырған талаптарға сәйкес болуын қалайды. Бұл әлемдік маңызы зор мәселе. Болон үрдісі бойынша Америка, Еуропа университеттері үш сатылы деңгейде мамандар дайындап жатқаны белгілі. Сондықтан ортақ мәмілеге келу керек.

Болон декларациясына қосылу мәртебесіне ие болған және еуропалық білім кеңістігіне толық енген бірінші Орталық-Азиялық мемлекет болып Қазақстан Республикасы табылады. Қазақстанның Болон үдерісіне қосылуы Қазақстан

ЖОО-дары мен студенттеріне жаңа межедегі мүмкіндіктер береді:

1) Еуропалық стандарттарға сәйкестендірілген отандық білім беру бағдарламалары мен оқу жоспарларын енгізуге;

2) Отандық квалификациялық және академиялық дәрежені тануға;

3) Оқытушылар мен студенттердің академиялық ұтқырлығын қамтамасыз етуге;

4) Қазақстан ЖОО-лары студенттеріне шетел университеттерінде кредиттерді қайта тапсыруға және керісінше;

5) Бірлескен білім беру бағдарламаларын таратуға;

6) Жоғары білім жөніндегі қазақстандық дипломдардың еуропалық аймақтарда жарамдылығын қамтамасыз етуге жағдай жасауға және кез-келген елде түлектердің жұмысқа орналасуына.

Әлемдік білім беру кеңістігінде жүзеге асырылып жатқан шаралардың негізгі мақсаты – Қазақстан жоғары білімінің халықаралық стандарттармен сәйкестілігін қамтамасыз ету.

Бұл тарихи қадам жоғары білімнің сапалылығын және жоғары оқу орындары түлектерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған.

Болон декларациясы студенттердің басқа оқу орындарына ауысуына және сәйкесті қызметтер алуына ерекше көңіл бөле отырып, бұл ауысудың еркіндігін тиімді жүзеге асыруда кедергілерді ескеру арқылы ұтқырлығына жағдай жасау мақсатын жариялайды.

Болон процесінің міндеттері:

- жұмысқа тұру мүмкіндігімен азаматтардың ұтқырлығын дамыту бағытының негізгі кілті ретінде жоғары білімнің еуропалық аймағын құру;

- Еуропаның интеллектуалды, мәдениетті, әлеуметтік және ғылыми-техникалық әлеуетін қалыптастыру мен нығайту;

- Дүние жүзінде жоғары мектептің беделін көтеру;
- Басқа білім жүйелерімен еуропалық жоғары оқу орындарының бәсекеге

- қабілеттілігін қамтамасыз ету;
- Жоғары білімнің ұлттық жүйелерінің үлкен үйлесімділігі мен

- салыстырмалылығына қол жеткізу;
- Білім сапасын арттыру;

- Мәдени құндылықтарды дамытуда өздерін жаңа гуманистік сана түсінікті қолдаушы, таратушы ретінде санайтын университеттердің орталық рөлін көтеру.

Болон Декларациясының негізгі ұстанымдарының бірі - оқытушылар мен студенттердің академиялық ұтқырлығы.

Академиялық ұтқырлық – бұл білім алушылардың орын ауыстыруы немесе оқытушылар зерттеуші білім алу үшін немесе зерттеуді өткізу академиялық кезеңде анықталған: семестр, немесе оқу жылында басқа жоғары оқу орынында (шет ел және мемлекет ішінде) міндетті қайта сынақпен меңгерілген білім беру бағдарламаларымен кредит түрінде өз ЖОО-да немесе басқа ЖОО-да оқуын жалғастыру;

Академиялық ұтқырлық 2 түрге бөлінеді (Сурет 1):

1. Вертикалды ұтқырлық (академиялық миграция) – студенттің шетелдік

ЖОО-да толықтай білім алуы.

Сурет 1. Академиялық ұтқырлықтың негізгі түрлері

2. Горизонталды ұтқырлық – студенттің белгілі бір шектелген кезең (семестр, оқу жылы) ішінде шетелдік ЖОО-да білім алуы.

ЖОО-да академиялық ұтқырлық жеке грант бағдарламасына қатысқан студентті марапаттау және студенттік орын алмасу механизмін енгізу жолымен ұйымдастырылуы мүмкін. Студенттердің орын алмасуы – бұл ЖОО арасындағы екіжақты келісімшарт негізінде жүзеге асырылатын академиялық ұтқырлықтың формасы. Сапалы орын алмасуды ұйымдастыру ұзақ мерзімді кезеңді және жауапты персоналды талап етеді. Барлық уақытта дұрыс серіктестерді таңдау мүмкін бола бермейді, ал ЖОО-да шетелдік азаматтардың бейімделуінің дайындалған бағдарламасы апробациялауды талап етеді.

Теориялық тұрғыда студент оқығысы келетін жоғары оқу орнын өзі таңдай алады. Тәжірибеде студенттің ұтқырлығы олардың дербестігімен жүзеге аспайды, өйткені барлық жоғары оқу орнындағылар оқуға қабылдауды ұлттық заңнамаға сәйкес жүргізеді. Сірә, алғашқы кезде ұтқырлықты жоғары оқу орны деңгейінде қамтамасыз ету қажет болар. Себебі жоғары оқу орны екі университетте де оқылатын пәндердің өзара мойындалуы мен баламалылығы және алынған академиялық нәтижелер туралы келісім-шарт жасауға, біріккен оқу бағдарламаларын жасауға құқылы.

Студенттердің шетелдерде оқуына және шетелдік жоғары оқу орнының білім туралы диплом алуына заңды негізі болып жоғары оқу орындары арасындағы келісім-шарт саналады.

Сонымен академиялық ұтқырлықтың маңызды шарты жоғарғы оқу орнындағылардың халықаралық ынтымақтастығы болып табылады. Оқу бағдарламаларының, пәндердің өзара саналуы тәртібінің келісімі білім траекторияларын сақтауға, мамандықтар шеңберінде мамандандыруды қалыптастыру, нарық пен жұмыс берушілердің талаптарын ескеруге шақырады.

Шетелдегі жоғары оқу орнында оқытылатын пәндер ынтымақтасты жақтардың мемлекеттік білім стандарттарының ғылыми-теориялық деңгейлеріне сәйкес келуі керек. Бұл жерде міндетті пәндермен бірге осы үрдісте жоғары оқу орнының белсенді рөлін пайымдайтын элективті құрауыштарға да байланысты. Бүгінгі мемлекетімізде Болон үдерісінің негізгі талаптарына сай, студенттердің академиялық ұтқырлығына мемлекет тарапынан тұңғыш рет қыруар қаржы бөлініп отыр.

Студенттердің академиялық белсенділігі халықаралық деңгейде тегін жүзеге аспайтындығы анық. Бұл

мәселенің мемлекеттік саясат негізінде қаралып, оған қомақты қаржы бөлінуі – отандық білім жүйесін алға жетелейді дейді ғалымдар. Енді академиялық ұтқырлық тұжырымдамасын нақты анықтап алып, нормативтік құқықтық базасы жасалуы тиіс.

Академиялық ұтқырлық үрдісін жүзеге асырушыларды дайындау, студенттердің тілдік дайындықтарын түбегейлі жақсарту, қашықтан оқыту жүйесін дамыту, қазақстандық жоғары оқу орындарының базасында шетел жоғары оқу орындарының дипломын алу мүмкіндігін кеңейту және отандық студенттердің шет елде біліммен қамтылуын қамтамасыз ету қажет.

Біздің институтымызда шетелдегі жоғары оқу орнындағылардың жоғары

білікті оқытушыларын тарту арқылы білім бағдарламаларын бірігіп жүзеге асыру тәжірибесі кең көлемде қолданылып келеді.

Институтымыздың студенттері жекелеген мамандықтардың бірқатар пәндерін оқып үйреніп, мамандану үшін 2011 жылғы 20 сәуірдегі ҚР БҒМ № 152 бұйрығымен бекітілген «Оқытудың несиелік технологиясы бойынша оқу үрдісін ұйымдастыру тәртібіне» сәйкес Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты студенттерінің академиялық ұтқырлығын ұйымдастыру ережесі дайындалып, еліміздің ірі қалаларындағы жоғары оқу орындарымен келісім-шарт жасалып; Алматы, Қарағанды, Ақтөбе, Тараз, Павлодар, Семей, Қостанай қалаларына барып, академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша оқып келді.

Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты мен Қазақстандағы басқа 7 жоғары оқу орындарымен (Абай атындағы ҚазҰПУ, Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институты, К.Жұбанов атындағы Ақтөбе аймақтық университеті, Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты, Тараз мемлекеттік педагогикалық институты және т.б.) академиялық ұтқырлық туралы келісім шартқа қол қойылды.

Сыртқы академиялық ұтқырлық бойынша институтымыз мына төмендегі елдермен келісім -шартқа отырған:

1. Братислава қаласындағы Я.А.Коменский атындағы Ұлттық университеті (Словакия);
2. Трнавадағы Әулие Кирилл мен Мефодий Университеті.

Сурет 2. Братислава қаласындағы Я.А.Коменский атындағы Ұлттық университеті (Словакия)

Аталған ЖОО-ларда біздің институт студенттері Есенбек Рауана, Коржынбай Гулжайна (5B011900 «Шет тілі: 2 шет тілі», 3 курс), Бисақал Хан, Солтаншарипқызы Айтаңсық (5B011900 «Шет тілі: 2 шет тілі», 4 курс), Молдахметова Айнур (5B011600 «География» 4 курс студенті) және т.б. академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша оқып келді.

Сонымен қатар, студенттердің академиялық белсенділіктерінің дамуына кедергі жасайтын келесі мәселелерді атап өтуге болады.

Біріншіден: студенттердің басым бөлігінің негізінен Қазақстаннан шетелдерге шығып білім алмасуы, шетелдерден Қазақстанға келіп білім алатын студенттердің санының аз болуы.

Екіншіден: бакалавриатқа қарағанда магистратураға қызығушылықтың көп екендігі.

Үшіншіден: тіл мәселесі, қазақстандық студенттердің шетелдердің тілдерін, әсіресе ағылшын тілін меңгеруінің әлі де нашар болуы.

Төртіншіден: студенттердің академиялық белсенділіктері халықаралық деңгейде тегін жүзеге аспайтындығы.

Бесіншіден: нормативтік құжаттардың жеткіліксіздігі.

Міне осы мәселелердің алдын алу және академиялық ұтқырлықты дамыту үшін мына төмендегі мәселелер шешімін табуы қажет:

- ЖОО-ғы студенттердің академиялық ұтқырлығын қамтамасыз ету үшін оқу үрдісінің әдістемелік қамтамасыз етілуінің бағдарламаларын, оқу жоспарларын қайта қарастыруды қамтамасыз ету;

- Басқа ЖОО-да оқытылған пәндерді қайта сынақтан өткізуді қамтамасыз ету (ECTS);

- Елімізге тек қана ТМД мен дамушы мемлекеттерден студенттерді тартып қана қоймай, сондай ақ еуропалық студенттерді де тартуға қабілетті ағылшын және

Сурет 3. Трнавадағы Әулие Кирилл мен Мефодий Университеті

ұлтаралық қарым-қатынас тілдерінде бағдарламаларды дайындау;

Сонымен, академиялық ұтқырлық(оралымдылық) дегеніміз Болон үдерісінің негізгі бір құраушысы болып табылады.

Академиялық ұтқырлықтың (оралымдылықтың) маңызды ерекшелігі – студенттерге оқу үрдісі аяқталғаннан кейін басқа ЖОО-да, базалық ЖОО-да оқыған пәндері есептеледі немесе олардың бір мезгілде білімі туралы екі құжат алуына мүмкіндік беріледі.

Студенттердің ішкі академиялық ұтқырлық ұйымдастырылуы.

Студенттерге арналған академиялық ұтқырлық (оралымдылық) бағдарламаларына қатысу үшін қажетті шарт жоғары академиялық көрсеткіштері болып табылады. Академиялық ұтқырлық үйлестірушісі студенттер арасында конкурс өткізу жөніндегі комиссияның жұмысын ұйымдастырады. Үміткерлерді конкурстық іріктеудің негізгі өлшемдері: бір академиялық кезеңде аяқтау бағасы «B», «B», «B+», «A», «A» GPA 3.0 төмен емес өлшемі болып табылады.

Кафедралардың ұсынысы бойынша бағалау және аттестациялау бөлімі

студенттердің жазғы семестр нысандары барысында тәлімгерлердің одан әрі дамыту үшін пәндер(модульдер) тізімін қалыптастырады.

Өзге жоғары оқу орындарынан студенттерді жазғы семестрге қатыстыру мақсатында ОЗИАС и ОПО академиялық ұтқырлық үйлестірушілері жазғы семестрге қатысуға басқа ЖОО студенттерін тарту және ақпарат-

ты орналастыру үшін институт сайтына ақпарат жібереді. Жазғы семестрде әрбір білім беру бағдарламасында кредит саны 9-дан әрі аспауы тиіс.

Білім беру бағдарламасының белгілі бір пәндерді немесе модульдерді оқитын оқуға Республиканың өзге де ұйымдарында белгілі бір академиялық кезеңде (триместр, семестр, жыл) маман шығарушы кафедра меңгерушілері білім беру бағдарламасы бойынша РУП синхрондауы жүргізіледі.

Сурет 4. К.Жұбанов атындағы Ақтөбе аймақтық университеті

Академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша аттанушы студент факультеттің академиялық ұтқырлық үйлестірушісі бақылауымен университетте оқу мерзіміне қабылдау ИУП-ын құрастырады.

Студенттердің оқу жұмыс оқу бағдарламасы синхрондау кезеңінде академиялық айырмашылығы анықталған болса, студент осы пәнді жазғы семестрде тапсыру мақсатында және кредит санын төлеу қажет.

Басқа оқу орындарында білім алу үшін кредиттер санының жоғарғы шегі семестрде 18 кредит, бакалавр үшін жылына 36 кредит және магистратурада кем дегенде 12 кредиттен аспауы тиіс.

Академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша жоспарлау және ұйымдастыру кезінде мынадай құжаттар пайдаланылады:

- Ұтқырлық бағдарламалары бойынша оқуға кететін студент өтініші;
- ұтқырлық бағдарламасы бойынша оқу (келісім-шарт) туралы келісім;
- ақпараттық пакет (курстар каталогы);
- студенттің транскрипті;

Студенттің өтінішінде, факультеттің және университеттің, академиялық ұтқырлық бағдарламаларын үйлестірушісінің тегі, аты, әкесінің аты, мекеменің толық аты мен мекен жайы, сондай-ақ студенттің (тегі, аты, әкесінің аты, туған жылы, толық мекен-жайы мен байланысы) көрсетіледі.

Академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша оқу туралы келісім академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша студенттік оқу үдерісін реттейтін негізгі құжат мемлекеттік тілде және орыс тілінде Б қосымшасына сәйкес формада толтырылады.

Келісімдер үш тарапта қол қойылады: студент, оқуға жіберуші тұлға және оқыту және қабылдаушы мекеменің лауазымды тұлғасы. Бұл құжат басқа университеттен келген студентке жоспарлы курстар/оқу бағдарламасы модульдерін оқуға, тексеруге мүмкіндік береді және қабылданған курстарға несие алуға кепілдік береді.

Сурет 5. Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтынан

Студент келгеннен кейін университеттің Оқу нәтижелерін бағалау мен аттестациялау бөлімінде оқу қорытындысын жүзеге асырады. Келісім мен ресми бекітілген оқыту нәтижелері басқа ЖОО-да оқыту курсының студенттер тыңдағанын толық мойындауын қамтамасыз етеді. Жағдай өзгерген жағдайда оқыту келісім бірден жаңартылып отырады. Егер студент әскери кафедрада оқып жатса, және ішкі академиялық ұтқырлық аясында оқығысы келсе, жазғы семестр уақытында әскери кафедрада оқуға ақысын төлеу үшін өтініш жазады немесе студент әскери кафедрада оқымауына бас тарта алады. Егер студент жазғы семестр кезінде әскери кафедрада оқу ақысын төлемесе немесе сабаққа қарыздарын жаппаса ол студентті әскери кафедрадан шығарып жіберуге құқығы бар. Ақпараттық пакет - Курс каталогын кредиттік технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру бөлімі ережелері бойынша сертификаттау нысанында студенттердің бағалау білімін әзірлейді. Ақпараттық пакет мемлекеттік және орыс тілдерінде қалыптасады. Ақпараттық пакет жыл сайын жаңартылып, барлық курстарға қатысты сипаттамасы бар. Ол университет туралы жалпы ақпаратты, қаржыландыруды, оның орналасқан жері, студенттер, тіркеу үшін қажетті әкімшілік рәсімдер және академиялық күнтізбеге арналған керекті құжаттарды қамтиды. Ақпараттық пакетке, сондай-ақ енгізілген қабылдау тәртібі, курс түрлері, оқытудың технологиясы мен әдістері, кредиттер шамасы және олардың құрылымы, оқу курстарын қамтамасыз ететін факультеттердің атаулары, сондай-ақ жоғары оқу орнын бітіргеннен кейін атағы мен дәрежесі берілетін емтихан өткізу және бағалау.

Ішкі академиялық ұтқырлық бойынша студенттік оқу бағдарламасын растайтын қорытынды құжат мемлекеттік тілде, орыс және ағылшын тілінде толтырылады да, оқыту транскрипт болып табылады. «Транскриптке білім беру туралы оқыту бағдарламасы (пәннің коды), пәннің атауы, пәннің оқыту ұзақтығы (жыл, семестр, триместр), оқу бағасы (ұлттық шкалада ECTS) ECTS кредиттер саны берілген.

Оқыту транскриптке оқу бағдарламасы ұлттық кезінде (пәндер) коды, пәннің атауы, зерттеу субъектілерінің ұзақтығы (бір жыл, семестр, триместр), оқыту бағалау туралы ақпаратты енгізіледі. Транскрипт білім беру туралы оқу жылына, семестр, триместрге анықтамалық (қосымша) ECTS кредиттер саны мәліметі көрсетіледі. Академиялық ұтқырлық мақсаты: әлемдік білім беру кеңістігіне қосылу (интеграция). Оқу үрдісі барысында жоғары білімді, білікті оқытушылардың өз ісінің шебері болатындай болашақ мұғалім дайындап жатқанына сенім білдіреміз. Факультетте студенттердің ғылыммен айналысуына, ғылым жолына түсуге көптеген мүмкіндіктер қарастырылған.

Батырбаева А.А. –
к.т.н., и.о. доцента кафедры
физической химии, катализа и
нефтехимии КазНУ
им. аль-Фараби

Жусупова А.К. –
к.х.н., ст.преподаватель
кафедры физической химии,
катализа и нефтехимии
КазНУ им.аль-Фараби

Мурзагалиева М.Г. –
к.х.н., ст.преподаватель
кафедры физической химии,
катализа и нефтехимии
КазНУ им.аль-Фараби

Ажигулова Р.Н.
– к.х.н., ст.преподаватель
кафедры физической химии,
катализа и нефтехимии
КазНУ им.аль-Фараби

ВЛИЯНИЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ КАЗАХСТАНСКИХ ВУЗОВ

В нашем современном обществе в условиях бурного развития и усовершенствования информационных технологий, все больше возрастает потребность в нестандартно мыслящих творческих личностях, необходимых специалисты нового формата, коммуникабельные, способные к неординарному решению различных проблемных ситуаций, обладающих компетентностью и толерантностью, стремящихся к самоусовершенствованию и к постоянному профессиональному росту.

В настоящий момент мир вступает в эпоху постиндустриальной цивилизации, основными отличительными признаками которой являются знания и информация. На смену массовому унифицированному классическому образованию, ограниченному рамками государственных стандартов, узкой специализацией в определенной сфере деятельности и предполагающему подготовку стандартно мыслящего специалиста, обладающего определенным набором компетенций, т.е. знаний, умений и навыков, не выходящих за рамки однообразной деятельности, должно придти новое личностно-ориентированное обучение с преимущественно практической направленностью подготовки специалистов.

Особо хочется отметить о необходимости знания иностранных языков, поскольку в современном мире изучение иностранных языков становится необходимой составляющей профессиональной подготовки специалиста самого разного профиля, и от качества языковой подготовки во многом зависит успешное решение вопросов профессионального роста и расширения контактов с зарубежными партнерами. В нашей стране и за рубежом вопросы качества образования всегда находятся на особом счету. В связи с этим в мировом образовательном пространстве идет процесс глубоких реформ и выработки мирового стандарта качества обучения и унификация образовательных систем государств с целью поднятия образования на уровень социального фактора.

Вхождение Казахстана в мировое образовательное пространство в лице суверенного государства и обязательства перед международным сообществом (подписание Лисабонской декларации, участие в Болонском процессе и др.) определяют его стратегию безотлагательного и интенсивного развития образовательной системы на качественно новой технологической основе в жестких условиях перехода к новому социально-

му укладу жизни и рыночной экономике. Казахстан в 21 веке идет по пути создания своей социальной системы образования, выбора модели и приоритетов его дальнейшего развития при активном участии в процессах выработки мирового стандарта качества образования.

Одним из важнейших приоритетов Послания Президента Республики Казахстан-Лидера нации Н.А. Назарбаева народу Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства» является образования, где подчеркивается, что знания и профессиональные навыки-ключевые ориентиры современной системы образования, подготовки и переподготовки кадров. Чтобы стать развитым конкурентноспособным государством, мы должны стать высокообразованной нацией.

Интернационализация высшего образования – процесс, происходящий на национальном, отраслевом институциональном уровнях, при котором цели, функции и механизм представления образовательных услуг приобретают международный характер. Более того, интернационализация образования находится под пристальным вниманием государства. Поскольку здесь задействованы все стороны государства: национальные, социальные, экономические и политические. Разделяют внешнюю и внутреннюю интернационализацию в сфере высшего образования. Внешнюю интернационализацию помогают внедрять такие формы взаимного сотрудничества, как образование за рубежом, мобильность студентов и профессорско-преподавательского состава.

Сегодня процесс интернационализации высшего образования помимо студенческой и преподавательской мобильности включает реформирование программ и учебных планов, сотрудничество в научно-исследовательской сфере через сети и ассоциации, открытое и дистанционное обучение без границ, региональное и зарубежное сотрудничество институтов, международное разделение труда и другие виды

деятельности.

В условиях всемирной глобализации, к числу несомненных преимуществ развития высшего образования Казахстана за годы независимости можно отнести интернационализацию.

Казахстан разрабатывает свой курс согласно экономическим и политическим возможностям исходя из геополитического положения Казахстана, его истории, культуры, учитывая отличительные особенности своей системы высшего образования, опыта работы в области развития международного сотрудничества.

В общей сложности за рубежом по различным программам обучаются свыше 20 тысяч наших соотечественников. Важнейшим событием не только для системы образования, но и в целом для перспективного развития государства явилось учреждение в 1993 году международной Президентской стипендии «Болашак», к настоящему времени стипендиатами программы стали свыше 7,5 тысяч молодых казахстанцев, которые уже вносят свой неопределимый вклад в будущее нашей страны.

Степень соответствия содержания образования согласно Болонской декларации устанавливается в результате процедуры аккредитации, проводимые национальными и международными аккредитационными органами. На многих факультетах нашего университета выданы свидетельства (лицензии) об аккредитации и соответствии квалификации развития международного сотрудничества в сфере гарантии качества образования. Была произведена оценка соответствия квалификации, учебной нагрузки, содержанию учебной программы. В мировом сообществе аккредитация является не только инструментом повышения качества и признания уже имеющихся достижений, но и признанием наличия положительных тенденций в развитии вуза. Ежегодно все факультеты КазНУ им. аль-Фараби участвуют в национальных рейтингах НКАОКО и НААР. В целом университет всегда занимает лидирующее положение, что свидетельствует о высокой квалификации профессорско-преподавательского состава и достаточной подготовленности студентов. На наш университет, заслуженно являющийся лицом системы высшего образования Казахстана, возложена почетная миссия лидера радикальных образовательных реформ. Введенная в КазНУ им. аль-Фараби рейтинговая система между преподавателями и факультетами ставит во главу угла именно международное сотрудничество.

Академическая мобильность студентов, преподавателей и сотрудников, привлечение зарубежных ученых – является одним из основных принципов Болонской Декларации и важным направлением нашего университета. Ежегодно КазНУ им. аль-Фараби привлекает иностранных специалистов к работе на кафедрах, как на долгосрочной основе, так и для чтения отдельных курсов лекции, осуществляет научные стажировки преподавателей, сотрудников и докторантов за рубежом.

В КазНУ им. аль-Фараби ведутся совместно с зарубежными учеными научные исследования, проводятся международные конференции, публикации результатов научных исследований в журналах, индексируемых и с ненулевым импакт-фактором по базе данных

Web of Science, Thomson Reuters или $SJR \geq 0,1$ по базе данных Scopus. Ведутся интернационализация и интеграция ученых, сотрудников и обучающихся КазНУ им. аль-Фараби в мировое научное пространство.

В последние годы цитируемость научных публикаций широко используется для оценки продуктивности и значимости ученых и научных коллективов, при распределении финансовых средств на этапе планирования НИР, выделение грантов оценки результативности НИР, ученых научных коллективов, выявление приоритетных направлений в науке выдвижения, поощрения и аттестации научных кадров, в частности при присуждении научных премий и даже при выдвижении в номинанты лауреатов Нобелевской премии. Наш университет также уделяет большое внимание индексу цитируемости. На недавно представленном отчете проректора по науке и инновационной деятельности Т.С. Рамазанова были представлены сравнительные данные по цитируемости между вузами и учеными Казахстана. И перед профессорско-преподавательским составом были поставлены новые задачи в этом направлении.

Наш университет участвует в рейтинге QS, что позволило добиться лидирующей позиции среди ВУЗов Республики Казахстан. По итогам исследования признанного международного рейтингового агентства QS (Великобритания), по данным 2015 года КазНУ им. аль-Фараби вошел в топ-300 университетов, заняв 275 место среди 800 лучших мировых университетов. Поднявшись в данном рейтинге с 2010 года на 326 позиций, а за последний год на 30 позиций, КазНУ им. аль-Фараби впервые среди университетов Казахстана и Центральной Азии добился таких значимых показателей. По мнению иностранных экспертов, вхождение нашего университета в топ-300 лучших университетов мира за короткий промежуток времени является одним из мировых феноменов и примеров прорывного продвижения, что свидетельствует о высоком уровне профессиональной и слаженной деятельности коллектива университета.

Таким образом, КазНУ им. Аль-Фараби отведена центральная роль в реализации процессов интернационализации. КазНУ им. Аль-Фараби стремится к укреплению международной конкурентоспособности в области высшего образования и научных исследований, активно участвует в строительстве европейского высшего образования, расширяет возможности для выхода на международный образовательный рынок. Мы преподаватели нашего университета являемся свидетелями построения новой модели университета, которая будет в полной мере отвечать требованиям времени: запросам общества, основанных на знаниях. Все это – участие в мировых рейтингах, обмен опытом, привлечение известных ученых к чтению лекции, повышение качества учебно-образовательной деятельности, развитие научно-исследовательской деятельности, развитие научно-исследовательской и инновационной деятельности, расширение международного сотрудничества и т.д. привело к нынешним достижениям университета, позволило сформировать имидж нашего университета как флагмана отечественного образования.

С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТ. ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ

Садырбаев Г.А. –
э.ғ.к., доцент, «Экономика
денсаулық сақтаудағы
экономика және
медициналық сақтандыру»
кафедрасының
экономикалық теория
курсының меңгерушісі

Садырбаева Г.А. –
э.ғ.к., «Экономика
денсаулық сақтаудағы
экономика және
медициналық сақтандыру»
кафедрасының
аға оқытушысы

Садыр Г.Ө. –
филология ғ.к., доцент,
Алматы Менеджмент
Университеті

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯЛАНУЫНЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Ғаламдану мен интернационализациялану үрдістері осы күнгі әлемнің ерекшелігі болып отыр. Бұл үрдістер ұлттық экономикалардың өзара байланыстарының нығаюын және бір-біріне деген шаруашылықтық қызығушылығы мен басыбайлығын көрсетіп отыр. Бұл тенденция елдің жалпы әлеуметтік-экономикалық, сонымен қатар ғылым мен білім беру жүйесінің дамуына әсер етіп отырған ғаламдану үрдісінің іс-жүзінде жүзеге асуының нәтижесі.

Ғаламдану үрдістері инновациялық үрдістердің дамуының эволюциясында шешуші рөлді атқарып отыр. Заманауи инновациялар ашық нарықпен қатаң бәсеке, ғаламдық коммуникациялық жүйелер мен инновациялардың генерациясы және олардың таралу жылдамдығының артуымен сипатталатын ашық ғаламдық экономика жағдайында дамып отыр. Осы үрдістердің нәтижесі ретінде шаруашылықтың барлық салаларында елдер, компаниялар және қауымдастықтар арасында өзара әрекеттесулердің белсенділігі артты [1].

Экономика мен өндірістің ғаламдану мен интернационализация үрдістеріне тез қарқынмен тартылуы ғаламдық нарық жағдайында бүгінгі күндегі жаңа тәсілдер мен әдістерді пайдалана отырып тиімді жұмыс істей алатын кәсіби кадрларды дайындау жоғарғы білім берудің алдына қойылған мақсаттардың бірі болып отыр. Ал бұл дегеніміз, жоғарғы білім берудің интернационализациялануы, яғни ғаламдану үрдісіне тартылуының көрінісі. Осы арада интернационализация түсінігіне тоқталатын болсақ, интернационализация бұл – әлемдік ауқымда өндіріспен экономика саласындағы іскерлік белсенділікті ұйымдастыру және жүзеге асырумен байланысты нақты қатысушылар арасында жасаланып, тұрақты халықаралық байланыстар мен қатынастарнан көрінетін ұлттық мүдделердің ширатылысының үрдісі.

Білім берудегі интернационализация үрдісі жоғарғы білім беру орындарының халықаралық байланыстары, оқыту мен білім беру сапасының деңгейі, оқытушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарына тартылуы, студенттермен оқытушылардың ағылшын тілін меңгеруі мен оқу және ғылыми-зерттеу жұмыстарында қолдана алуы, әлемдік ақпарат көздеріне қол жетімділігі, ғылы-

ми-зерттеу мен оған байланысты жұмыстарды қаржыландыру мүмкіншілігінің болуымен байланысты. Және де, бұл іс-әрекеттер, білім беру қызметін экспорттау мен ғылыми өнімдерін әлемдік нарыққа ұсыну арқылы интернационализация үрдісіне қатысуының нәтижелерін коммерциализациялануына септігін тигізетіні сөзсіз.

Осыған байланысты, қазіргі таңдағы жоғарғы білім берудің интернационализациялануының басты себептерін атап өтсек, олар:

- Ғаламдану үрдісінің сұранысына сай бітірушілерге академиялық және кәсіби талаптардың күшейуі;
- Шет елдік білім алушылармен бітірушілердің ел экономикасының пайда көзінің біріне айналуы;
- Білім беруде жаңа ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың пайдаланылуы және білім беру кеңістігінде «шекаралық шектеулер» мәнінің жоққа шығуы.

Осы күні еліміздегі жоғарғы оқу орындарының көбісі интернационализацияның қарапайым түрі болып табылатын, халықаралық қатынастар мен байланыстарды орнатумен шектеліп отыр. Бірақта, жоғарғы білім берудің интернационализациялануының жоғарғы деңгейін тек университеттердің жүйелі түрде ғылыми зерттеу жобалары мен студенттер және оқытушылардың академиялық ұтқырлығы арқылы халықаралық білім беру кеңістігіне интеграциялануымен де байланыстыру қажет.

Сондықтанда, бұл мәселе еліміздің жоғарғы білім беру саласындағы өзекті де маңызды және шапшаң әрі батыл шешімін талап етіп отырған мәселелердің бірі. Өйткені қазақстандық білім берудің интернационализациялану үрдісіне тартылуы: Біріншіден, бұл үрдіс студенттермен оқытушылардың академиялық ұтқы-

рлығын дамыта отырып екі немесе көпжақты алмасулар мүмкіндігін береді; Екіншіден, студенттермен оқытушылардың білімі мен дағдыларын дамытуға бағыттап, білім және тәжірибемен алмаса отырып, оның генерациялануына септігін тигізетін құзыреттіліктерді дамытып, жоғарғы білім беру орындарының әлемдік білім беру кеңістігіне ену мүмкіндігін береді; Үшіншіден, көп мәдениеттілік ортаны қалыптастыра отырып, халықаралық ғылыми-техникалық байланыстарды кеңейтіп, нығайту үшін мәдениеттер үйлесімділігін қалыптастыру мүмкіндігін береді.

Бұдан, қазіргі таңда Қазақстан білім беруінің интернационализациялануының кейбір белгілерін көруге болады. Олар:

- Қазақстан студенттері мен оқытушыларының шет елдерде білім алып, тағлымдамадан өтуі;

- Шет ел оқытушыларының қазақстандық жоғарғы оқу орындарына өз бетімен оқытушылық жұмысқа тартылуы;

- Оқытушылардың біліктілігін артыру мен студенттердің білімін кеңейту мақсатында «Visiting-professor» бағдарламасымен шет ел университеттерінен оқытушылардың арнайы шақыртылуы;

- Шет ел университеттерімен өзара ынтымақтастық пен байланыс орнату мақсатында меморандум мен келісім-шарттар жасасуы;

- Қазақстандық оқытушылардың ғылыми мақалалары мен тезистерінің шет басылмдарында жарық көруі;

- Шет ел оқытушылары мен ғалымдардың қазақстандағы конференциялар мен симпозиумдарға қатысуы;

- Шет ел студенттердің қазақстандық жоғарғы оқу орындарына білім алуы;

- Екі жақты диплом берілу жүйесінің енгізілуі;

- «Болашақ», «Фулбрайт» секілді білім беру бағдарламаларының болуы;

- Соңғы кезде батыс елдерінде кеңінен таралған модульдік оқытудың қазақстанда біртіндеп енгізілуі;

- Шет елдік оқулықтардың оқу үрдісінде қолданылу талпынысы;

- Екі және үш тілде оқыту бағдарламасының оқу үрдісіне енгізілуі.

Осы күні елімізде жастардың шет елде білім алуы мен бірлесіп білім беру бағдарламасын жасауға аса ден қойылып отыр. Бұл шаралар қазақстандық білім беруді әлемдік нарық пен ғаламдану үрдісіне бейімдеу болып отыр. Мәселен, осы күні «шет елдерде 45 мың қазақстандықтар білім алуда» [2]. Соның тек 42% ғана «алыс шет елдеріне» тиесілі. Сонымен қатар, елімізде 10 мыңға жуық шет елден келген студенттер оқиды [3]. Шыны керек, бұлардың көбісін «алыс және жақын шет

Кесте 1. С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық Медицина Университетінде «алыс шет елдерден» білім алып жатқан студенттермен сұхбаттасу бойынша алынған мәлеметтер:

«Алыс шет елдерден» келген студенттердің жағымды жақтары ретінде келтірілулері:	«Алыс шет елдерден» келген студенттердің кемісті жақтары ретінде келтірілулері:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Оқуға қабылдану барысында қандайда бір кедергілер мен қиындықтардың (IELTS, TOEFL емтиханы) болмауы; ▪ Оқу ақысының басқа елдермен салыстырғанда бернеше есе төмендігі; ▪ Оқыту үрдісінде оқытушылардың студенттерге оң көзқарасымен қарапайымдылығы; ▪ Оқу үрдісінің студенттерге ыңғайлы әрі қол жетімді етіп ұйымдастырылуы; ▪ Студенттердің жатаханамен қамтамасыз етілуі; ▪ Студенттердің университеттің өнер, шығармашылық, қоғамдық өміріне тартылуы; ▪ Европа елдерімен салыстырғанда күнделікті тұтыну тауарлары мен өзгеде қызметтер (тамақ, жол ақысы және басқада жүріс-тұрыс шығындары) бағасының төмен болуы; ▪ Оқуды (магистратура, Ph.D доктуратура бағдарламалары) европа және өзгеде алдыңғы қатарлы елдерде жалғастыру мүмкіндігінің болуы; ▪ Болашақта қазақстандық нарықта бизнеспен шұғылдану мүмкіндіктері; ▪ Орыс тілін барынша жетік меңгеру мүмкіндіктерінің болуы; ▪ Қазақстандық қоғамның құрамы көп ұлтты және көп конфессионалды болуы; ▪ Жергілікті студенттермен адамдардың өзге діндер, мәдениеттер және ұлттар мен нәсілдерге төзімділігі; ▪ Жергілікті студенттермен адамдардың Ирак, Ауғанстан, Қытай, Иордания, Корея, Иран, Үндістан елдеріне менталитетінің кейбір ұқсастығы; ▪ Жергілікті студенттермен адамдардың батыстық үлгідегі тұрмыс салты; ▪ Тұрғындардың жалпы (Алматы қаласы бойынша) әлеуметтік-экономикалық әл-ахуалының (салыстырмалы түрде) жақсы болуы; ▪ Қоғамдық-қауіпсіздік шаралары өздерін қауіпсіз сезінуге жеткілікті болуы (Алматы қаласы бойынша); 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ағылшын тілінде оқулықтардың жеткілікті деңгейде болмауы; ▪ Ағылшын тілінде периодикалық басылымдардың жоқтығы; ▪ Ағылшын тілін білетін оқытушылар мен университет қызметкерлерінің санының аздығы; ▪ Жергілікті студенттердің ағылшын тілін білу деңгейінің төмендігі; ▪ Жергілікті студенттердің ағылшын тілін меңгеруге деген талпыныстарының өте төмендігі және соның нәтижесінде шет ел студенттері өте қысқа мерзімде орыс тілін үйренуге (өте қарапайым деңгейде) мәжбүрлігі; ▪ Виза алуда кейбір кедергілер мен қиындықтардың болуы; ▪ Өз елдерінен қазақстанға ақша аударымдары үшін алымдардың жоғары болуы; ▪ Қалада қоғамдық демалыс инфрақұрылымының дамымағандығы; ▪ Қалада студенттердің бос уақытын (мереке, мейрам және апта соңында демалыс күндері) өткізу орындарының аздығы;

елдердегі» Қазақстанда оқуға ниет білдірген оралман қандастарымыз құрайды. Сондықтан да, бұл көрсеткіш бойынша еліміздегі жоғарғы оқу орындарының интернационализациялану үрдісіне тартылуы туралы айту ертерек екені сөзсіз.

Алайда, осы бағытта ауыз толтыра айтатындай жәйттер жоқ емес. Мысалға, бүгінгі күні С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық Медицина Университетінде таза «алыс шет елдерден», дәлірек айтқанда Ирак, Ауғанстан, Қытай, Иордания, Корея, Иран елдерінен білім алушылар университет студенттері контингентінің 2,6%-ын құрап отыр. Және де оқу үрдісі ағылшын тілінде жүргізіледі. Университеттің медициналық бағытын және басқада жоғары оқу орындарымен салыстырғанда өзіндік ерекшелігі бар екендігін ескерсек бұл азда болса да өрлеудің көрінісі екені айқын. Осыған байланысты, «алыс шет елдерден» келген студенттердің қазақстандағы білім беру мен оған қатысты ойлары мен көзқарастарын білу мақсатында сұхбаттасу жүргізілді (Кесте 1).

Соңғы кездері қазақстандық оқыту үрдісіне ағылшын тілі мен ағылшын тілді оқулықтардың енгізуі, ғаламдық деңгейдегі жүріп жатқан үрдістерге сай қажеттілік. Өйткені, әлемдік тәжірибеде барлық инновациялар мен жаңашылдықтар ең алдымен әлем жұртының назарына ағылшын тілінде ұсынылады. Сонымен қоса, әлем үстемдігіне ие болып отырған батыс елдері мен америка құрама штаттары әлемнің озық-ойлары мен инновациялық технологияларды өз қолдарында шоғырландырып отыр.

Қазақстан жағдайында еліміздің жоғарғы оқу орындарында озық шет елдік оқыту бағдарламалары мен әдістемелік нұсқауларды енгізу қажет. Осы арқылы оқыту мен жұмыс жоспарларын әлемдік стандарттарға бейімдеу мүмкіндігі болады. Осы күндері еліміздегі кейбір жоғары оқу орындарында мұндай үрдістер байқалса да, олардың саны өте аз. Өйткені, университеттер бұл жұмыстарға үлкен құлшыныс білдірмей отыр. Себебі, біріншіден, еліміздегі университеттердің тек ішкі нарыққа бейімделуі; екіншіден, осы мақсаттағы жұмыстарды жүзеге асыруда білікті әрі шет елдік тәжірибесі бар мамандардың тапшылығы; үшіншіден, қандай да бір жаңашылдық пен инновацияларды оқыту үрдісіне енгізу қомақты қаржыны талап етуі; төртіншіден, университеттер тарапынан ұзақ және орта мерзімді даму стратегияларының жоқтығы.

Сондықтанда, әлем мен аймақ деңгейіндегі білім беру саласында жүріп жатқан үрдістерді ескере отырып, білім беруге қатысты жаңашыл концепцияларды қарастыру мен білім берудің сапасын жүйелі түрде жақсарту қажеттігі туралы мәселеге жаңа көзқараспен қарауды талап қажет отыр. Өйткені, жоғарғы білім беру нарығының интернационалды нарыққа айналуы өзге елдердің университеттері қазақстандық білім алушыларға өз қызметтерін ұсынып бәсекенің күшейетіні сөзсіз. Себебі, осы күні халқымыздың әлеуметтік-экономикалық жағдайы аз да болса да, күнен-күнге жақсару үстінде.

Білім берудегі интернационализация жоғарғы оқу орындарының шет ел университеттерімен бірлескен зерттеу, жобалар мен студенттер және оқытушылардың академиялық ұтқырлықты қолдана отырып, білім берудің сапасын артыруды ғана көздемей, сонымен қоса университеттің қаржы түсімдерін көбейту болып отыр. Осы мақсатта жоғарғы білім беру орындары ішкі

нарықпен шектелмей, шет елдерден студенттерді барынша көп тартуда. Бұл іс-шараларды жүзеге асыру барысында университеттер маркетингтің әр түрлі әдіс-амалдары мен тәсілдерін қолданып әрбір студент, әрбір тұтынушы үшін барынша күш салуда. Мысалы Еуропа, Америка елдерінде шет елдерден студенттерді тарту мақсатында әртүрлі шәкірт ақылар мен бағдарламаларды көптеп пайдалануда. Соның нәтижесі ретінде «Ұлыбритания, Канада, Франция, Германия, АҚШ және Канада елдерінің алдыңғы қатардағы жоғары оқу орындарында оқитын студенттердің 80%-ы шетел азаматтары» [5]. Соңғы жылдары осы бағытта Түркия және Қытай бар күш жігерін салуда. Мысалы, «Түркия шет елдерден студенттерді тарту үшін ауқымды жобаларды жүзеге асыруда. Осы елдің 2010-2011 оқу жылдарында шет елдік студенттердің саны 26,3 мың адамды құраса, 2020 жылға түркияның өкіметі осы көрсеткішті 100 мың адам санына жеткізуді мақсат етіп қояда. Ал бұл, ел экономикасына 3 млрд. АҚШ долларын әкеледі. Осы мақсатта, көптеген түркияның жоғары білім беру орындары білім беру бағдарламаларын әртүрлі деңгейде ағылшын тілінде ұсынып отыр. Ал қытай елі 2020 жылдарға 500 мың шет елдік студенттерді тартуды жоспарлауда» [6].

Мұндай үрдістер еуропа мен америка елдеріндегі жоғарғы білім беру орындарына үйреншікті жағдай болса, соңғы кезде Ресей мен шығыс еуропа елдеріндегі университеттер қазақстандық нарықта өз белсенділіктерін таныту үстінде. Мәселен шет елде оқып жүрген қазақстандық жастардың 58%-ы яғни 26 мыңнан астамы Ресейде білім алуда. Осы елдің жоғарғы оқу орындарына деген қазақстандық жастардың қызығушылығының бір себебі «ресейдің жоғарғы оқу орындарында Беларусь, Қазақстан, Қырғыстан және Тәжікстан елдерінің азаматтарына, ресей азаматтарымен бірдей негізде, бюджет есебінен ресейдің жоғарғы оқу орындарына түсуіне мүмкіндік жасалып отыр» [7].

Қорытындылай келе, елімізді жоғарғы білім беру орындарында өз шешімін күтіп отырған түйінді мәселерге жақын уақытта жаңа көзқараспен қарауды талап етіп отыр. Және де осы көзқарастардың тереңдігі мен шешімдердің дер кезінде қабылдануынан еліміздің жоғарғы білім берудің болашағы қандай болатындығын айқындайтыны сөзсіз.

1. http://www.zpu-journal.ru/zpu/2005_1/Kelle/9.pdf

2. Орысша-қазақша түсіндірме сөздік: Әлеуметтану және саясаттану бойынша. Павлодар, 2006. – 569 б.

3. http://tengrinews.kz/kazakhstan_news/kazahstanskikh-vuzah-obuchayutsya-10-tyisyach-inostrantsev-220349/.

4. <http://www.marketologi.ru/publikatsii/stati/internatsionalizatsiya-vysshego-obrazovaniya-kak-faktor-konkurentosposobnosti/>

5. <http://www.intelros.ru/readroom/vek-globalizacii/vek2-2013/21217-mezhdunarodnyy-rynok-obrazovatelnyh-uslug-osnovnyh-harakteristiki-i-tendencii-razvitiya.html>

6. А.Л. Арефьев, Ф.Э. Шерем. *Иностранцы в российских вузах*. Москва, 2014. -С.24-48.

ЖОҒАРЫ БІЛІМДІ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯЛАУЫ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІК ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ

Садыханова Д.А.
әл Фараби атындағы ҚазҰУ,
Экономика және бизнес жоғары
мектебі, Қаржы кафедрасы

Жаһандану мен интернационализация үдерісінің дамуы нәтижесінде экономика мен бизнестің жоғары білім берудің алдында жаңа мақсаты тұрды – ол өзгермелі әлемдік нарық жағдайында тиімді жұмыс істеуге қабілетті кәсіби мамандарды даярлау.

Білімді интернационаландыру бірнеше мақсатты көздейді, оның ішінде: ақылы білім беруге шетелдік студенттерді тарту арқылы қаржылық түсімдердің өсуі мен әртараптандырылуы; оқу жоспарын кеңейту мен өзіміздің студенттерді шетелдік серіктес ЖОО-да оқыту; өзіміздің ресурстарды тиімді пайдалану үшін ЖОО-ның аймақтық желісін кеңейту; студенттер мен оқытушыларды халықаралық үрдістегі білім алмастыру есебінен білім мен ғылыми зерттеудің сапасын арттыру және т.б. халықаралық ЖОО аралық ынтымақтастық бірлескен зерттеу жобаларын, студенттер мен оқытушыларға алмасу бағдарламаларын, шетелдік студенттік үшін арнайы бағдарламаларды ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Қазіргі көптеген ЖОО халықаралық қызметке қатыстырылған, бірақ бұл негізінде интернационалдандырудың әдеттегі мейлінше қарапайым деңгейі. Жоғары білімді интернационалдандыру барынша жоғары деңгейде ЖОО-ның білім, зерттеу, әлеуметтік қызметін құрайтын халықаралық ықпалдастықтың жүйелі процесі ретінде қарастыруы мүмкін. Осы мағынада көбісі, тіпті академиялық білім берудің ірі орталықтары дәл мағынасында халықаралық саналуы мүмкін.

XXI ғасырдың жоғары білім жүйесі тұтастай ерекше белгілерімен айқындалады және оқытуды ұйымдастыру мен белгілі мазмұндық өзгерістерді талап етеді. Өзгеріс-өрлеудің ажырамас бөлігі болып табылады. Техникалық жаңалық енгізу өзімен бірге технологиялық процесстердің өзгеруіне, осы процессті басқарудың өзгеруіне және мамандарды дайындаудағы өзгерістерге әкеліп соғады. Әрдайым осылай болды, алайда XX ғасырдың аяғында бұл өзгерістердің ауқымы мен жылдамдығы артқаны сонша, осы өзгерістерді басқару жүйесін құруды талап етті. XXI ғасырдың басында өзгерістер ұйымның сәтті жұмыс істеуінің маңызды талабының бірі болды, ал өзгерістерді басқару жетекшінің құнды әдетіне айналды.

Білім беру саласында өзгерістерді ынталандыратын негізгі фактор ретінде ақпараттың екпінді үдемелі ағымы саналады. Бұл өсу бұрынғы әдістерді білім жүйесінің өзінің қолынан келмейтін екпінмен орындайды. Игерілген білім көлемінің жай артуы оқу міндеттемесінің шектен тыс өсуіне алып келеді, басқаша

айтқанда білім алушылардың денсаулығына жағымсыз саналады, бірақ осыған байланысты қажетті нәтижені бермейді. Осындай екпінде білімнің жаңаруы оқудың аяқталуына қарай студенттерден алынған білім ескіріп үлгермейді. Кәсіби білімді тұрақты жаңартудың қажеттілігі туындады – яғни, үзіліссіз, «өмірлік» білім беру.

Қазіргі уақытта кез келген экономикалық жүйенің сәтті дамуы үшін экспортқа, яғни білім беру қызметінің халықаралық нарығына бағытталған сапалы жоғары білім қажет. Ешқай ұлттық нарық, тіпті ірі өрі дамыған мемлекеттің өзі барлығын тұтына алмайды.

Ұлттық шекара шеңберінде Финляндияда, мысалы, интернационалдандыру ұлттық білім беру саясатымен жүзеге асырылады. Ресейде заңды негізде қазіргі уақытта тек қана жоғары білім беруді интернационалдандырудың мемлекеттік бағдарламасының жобасы жасалуда, бірақ бұл бағытта қадамдар барынша белсенді алға жылжуда.

Жоғары кәсіби білім беру саласындағы интернационалдандыру түсінігінде мамандар екі түрлі аспекті бөліп қарастырады: бірінші – халықаралық және мәдениаралық түсіністікті қолдайтын және жылжытатын, ЖОО ішінде осындай мәдениет климаттың болуын ойлайтын ішкі интернационалдандыру. Бұл жағдайда барлық бағдарламаларды, жобаларды, зерттеулерді жүзеге асыруда халықаралық өлшем болады. Мысалы, халықаралық стандартқа сай болу, шетелдік атқарылған жұмыстарды қосу, шетелдік серіктестермен бірге жүзеге асырылады.

Екінші аспект – әр түрлі әкімшілік келіссөздер арқылы және түрлі білім беру технологияларының көмегімен шетелдік мемлекеттерге білім беру өнімдері мен қызмет көрсетудің трансшекаралық ұсыныс жүйесін көрсететін сыртқы интернационалдандыру.

Онымен қоса жоғары білім беруді интернационалдандырудың ғаламдық мақсатының бірі табыс алуды көздейді. Оның шеңберінде білім беру қызметі мемлекеттік субсидияны ұсынбаусыз толығымен ақылы негізді ұсынылады. Шетелдік студенттер қосымша қаржыландыру көздерін тартуға мүмкіндік береді және университеттерді халықаралық білім беру нарығында кәсіпкерлік стратегияны жүзеге асыруға ынталандырады.

Интернационалдандыруды динамикалық процесс ретінде қарастыра отырып, оны жүзеге асыру моделін айтуға да болады – кезең-кезеңімен, сондай-ақ біруақытта жүзеге асырылатын, жекелеген жағдайда, бұл процессте білім беру қызметін экспорттау, ЖОО-ның жаңа өнімдеріне сұранысты қалыптастыру, білім беру қызметінің, бірлескен кәсіпорындардың, стратегиялық альянстардың, коммерцияландыруды жылжыту бойынша құрылымдардың франшизасы есебінен қатысу нәтижелерін коммерцияландыруға жәрдемдесу.

Біздің көзқарасымыз бойынша, интернационалдандыру – жай ғана үдемелі халықаралық сұхбаттасу емес, қарапайым іс-әрекеттен барынша күрделі ынтымақтастыққа жылжушы. Интернационалдандыру халықаралық қатынастардың өз алдына мағынасы бар феноменіне айналуға және бұл сипатта әр түрлі салада мемлекеттің қызметіне әсер етуде. Бұл мағынада интернационалдандыруды шынымен де мемлекет шеңберінде жаһандандырудың қандай да бір кезеңі ретінде қарастыруға болады.

Жоғары білім беруді интернационалдандырудың маңызды факторы болып оқыту жүргізілетін тіл саналады. Қазіргі уақытта шетелдік студенттер үшін кәсіби жоғары білім алуда ағылшын тілі тартымды [5]. Аталған дәлелді ескере отырып, Германия, Финляндия, Швеция, Нидерланды, Дания сияқты еуропа мемлекеттері оқу бағдарламаларын ағылшын тілінде жүргізе бастады.

Білім беру қызметінің халықаралық нарығы, халықаралық қатынастардың жаңа парадигмасы, мәдениет аралық білім мен дінаралық келісім жиынтығында жоғары білім берудің оның интернационалану әсері деңгейі бойынша жаһандандыруға ұшырайды.

Сонымен, ресейлік білім берудің ерекшеліктеріне қазіргі уақытта мыналар жатады:

- бірыңғай жалпыресейлік білім беру кеңістігін маманға жалпы талаптарды бекітетін, кәсіби білімнің құрылымдық негізін қалыптастыратын Мемлекеттік білім беру стандарты көмегімен құру;
- мамандықтар мен мамандандыру құрамында экономиканың даму қажеттілігінің есебі;
- кәсіби тапсырмаларды шешуде концептуалды, конструктивті қадам, стратегиялық, перспективалық ойлауды қалыптастыруды жүзеге асыратын білімнің негізін қамтамасыз ету;
- Ресейдің мәдени және тарихи ерекшеліктерін

бейнелейтін құндылықтары мен артықшылықтарын бағдарлау;

- оқу және өндірістің тәжірибелердің көмегімен білім бердің тәжірибелік маңыздылығын арттыру;
- кәсіби қызмет өнері мен тәжірибелік мәселелерді шешуде ғылыми тәсілдің дағдыларын дамыту.

Білімді интернационалдандыру XX ғасырдың соңғы онжылдығындағы әлемдегі білімді дамытудың барынша сипатты ерекшеліктерінің бірі, оған саяси және экономикалық ықпалдастық процесінің тереңдеуі, әскери қақтығыстың бәсеңдеуі, телекоммуникацияның ғаламдық жүйесінің дамуы және басқалары.

Білімді интернационалдандырудың маңызды элементі болып трансевропалық білім беру бағдарламалары, білім беру саласында ынтымақтастық туралы мемлекеттер арасындағы екі жақты келісім, ғылым мен мәдениет, академиялық айырбас туралы университет аралық келісімшарттар тән студенттер мен оқытушылардың мобильділігі саналады.

Ұлттық білім беру кеңістігі сияқты қоғамның ұлттық құрылымының маңызды сегменттерінде өзара кірігу орын алады. Жоғары білімді интернационалдандыру басты назарға лайықты, ол білімге негізделген қоғам бағытындағы ұлттық дамуды қалыптастырушы деп танылған.

Сонымен, Қазақстандағы интернационалдандыру процесінің ерекшеліктеріне жүргізілген зерттеу білім беру қызметінің халықаралық нарығында ең алдымен бәсекеге қабілеттілікті арттырумен байланысты нарықтың заманауи үрдісі арнасындағы оның өзгерістерінің динамикасы туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Дәл осы жоғары білім беру жүйесін интернационалдандыру, заманауи халықаралық үрдістерге маңыздылық пен бейімділік оның бәсекеге қабілеттілігіне негізін құрайды, сонымен қатар оны жүзеге асырудың тиімділігі халық шаруашылығының барлық саласына оң ықпалын тигізеді. Экономикалық дағдарыс жағдайында интернационалдандыру процесін жүзеге асыру жетістігі сәйкес мемлекеттік саясатты жүргізуге ғана емес, осы білім беру мекемелеріне де байланысты. Осыдан маңызды рөлді ЖОО-ын қолдау, мысалы, ЖОО арасында ғылыми, білім беру және инновациялық әлеуеттің дамуына арналған конкурстар сияқты аймақтық және мемлекеттік бағдарламалардың тиімді жүзеге асырылуы алады.

1. Fullan Michael. *Leading in a Culture of Change*, JOSSEY-BASS, San Francisco, 2001

1. Всемирный доклад по образованию. Сравнение мировой статистики в области образования. Монреаль: Институт статистики ЮНЕСКО, URL: www.unesco.org/education.

2. Диброва М.И., Рожков Н.Н. *Квалитетрическая оценка качества международной деятельности вуза и участия в мероприятиях Болонского процесса // Тезисы докладов Всероссийской научно-практической конференции «Менеджмент качества в образовании»*. СПб., 2008.

3. Шишков Ю.В. *Интеграционные процессы на пороге XXI века*. М., 2001.

Рогалева Л.Н. – к.психол.н, доцент кафедры теории физкультуры ИФКСИМП, Уральский федеральный университет имени первого Президента России Б.Н. Ельцина

Малкин В.Р. – к.психол.н, доцент кафедры теории физкультуры ИФКСИМП, Уральский федеральный университет имени первого Президента России Б.Н. Ельцина

Масалимова А.Р. – д.филос.н., профессор, декан факультета философии и политологии КазНУ им. аль-Фараби

Ким А.М. – д.психол.н., профессор кафедры общей и прикладной психологии КазНУ им. аль-Фараби

Айдосова Ж.К. – магистр, преподаватель кафедры общей и прикладной психологии КазНУ им. аль-Фараби

ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ МЕЖДУНАРОДНОЙ МАГИСТЕРСКОЙ ПРОГРАММЫ ДВУХ ДИПЛОМОВ ПО СПОРТИВНОЙ ПСИХОЛОГИИ В УРФУ И КАЗНУ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ

В КазНУ им. аль-Фараби и Институте физической культуры, спорта и молодежной политики УрФУ (г. Екатеринбург, РФ) в течение двух лет реализуется магистерская образовательная программа двух дипломов по направлению «Спорт» (ИФКСИМП) и по направлению «Психология» (КазНУ).

В ходе совместной реализации данной программы достигнуты определенные успехи, что позволяет говорить о перспективности данной формы международного сотрудничества в области образования. В числе первоочередных задач, решенных на данном этапе, является согласованная стратегия работы и выработка теоретико-методологических подходов к реализации профилирующих предметов магистерской программы «Мотивация и самореализация в спорте».

Еще одной решенной задачей можно назвать разработку общей стратегии работы и обоснование теоретико-методологических подходов к реализации профилирующих предметов. В настоящее время в КазНУ им. аль-Фараби первый год проводятся занятия как на 1, так и 2 курсе со студентами данной магистерской программы. А это значит, что преподаватели и студенты включены в разработку новых курсов и программ, адаптированных для студентов двух стран.

Несомненным успехом в реализации программы можно назвать активное научное сотрудничество преподавателей и студентов, в силу включения их в реализацию совместных научных проектов. За небольшой период опубликовано достаточное количество совместных научных публикаций в рамках научно-методических конференций КазНУ, международных конференциях, проводимых в России и за рубежом. Подготовлены совместные публикации в журналах ВАК и Web of Science.

5 совместных исследований представлено на 31 Всемирном конгрессе по психологии «Разнообразие в гармонии: взгляд из психологии» (Йокогама, Япония, август 2016), на международной конференции в Китае и России [1,2,3,4,5].

Ключевым же итогом работы является формирование нового поколения студентов, готовых к «вызовам времени», ориентированных на принятие новых требований и стремящихся расширить свое мировоззрение и образование в процессе академического обмена. Опыт обучения в вузе - партнере студентов данной программы, (а сейчас на программе двух дипломов, где обучается 6 студентов) показывает, что обучение стало сильным стимулом для их саморазвития. Это подтверждается отличными знаниями, успехами в научной деятельности, а также участием в международных конкурсах и конференциях, в том числе за рубежом. Научные работы студентов опубликованы:

во Всероссийской научно-практической конференции с международным участием (г. Екатеринбург, УрФУ);

в материалах ежегодной Международной студенческой электронной научной конференции «Студенческий научный форум» (г. Москва);

в XII Всероссийской научно-практической Конференции по спортивной психологии с международным участием «Рудиковские чтения-2016» (г. Москва, РГУФК);

во Всероссийской научно-практической конферен-

ции с международным участием, посвященной 90-летию со дня рождения академика В. Л. Марищука (г. Санкт-Петербург, ВИФК);

во II Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Физическое воспитание и спорт глазами студентов» (г. Казань);

на Международном научном конгрессе «Олимпийский спорт и спорт для всех» (г. Санкт-Петербург, НГУ им. П.Ф. Лесгафта).

Основными направлениями исследований студентов является психологические аспекты спортивной деятельности.

Студентка второго года обучения М.Жапай участвовала в летней школе молодых Спортивных психологов в г. Париже в июле 2016 г. с докладом «Comparison of level voluntary regulation of activity in student-athletes», а Т.Фассахова в период обучения в КазНУ работала с национальной сборной командой Республики Казахстан по лыжному двоеборью. Имеет благодарственное письмо от Федерации двоеборья республики Казахстан за использование новых методов психологической подготовки спортсменов. Т.Фассаховой за отличную учебу по программе 2-х дипломов и научную деятельность в 2016 г. вручена стипендия им. Первого президента России Б.Н. Ельцина. В исследовании Т.Фассаховой «Жизнестойкость и произвольная саморегуляция как личностный ресурс повышения конкурентоспособности спортсмена» приняли участие 10 спортсменов – профессионалов (мсмк, мс) занимающихся экстремальными видами спорта (сборная Республики Казахстан по зимнему двоеборью: бег на лыжах и прыжки с трамплина), 20 студентов – спортсменов спортивного факультета КазНУ (кмс) [6].

Согласно гипотезе ее исследования, жизнестойкость и произвольная саморегуляция выступают психологическими детерминантами успешности соревновательной деятельности спортсменов и повышения их конкурентоспособности. У спортсменов более высокого уровня спортивного мастерства, занимающихся экстремальными видами спорта, в силу особенностей спортивной деятельности, данные характеристики должны быть более выражены.

В ходе проведенного ею исследования было достоверно выявлено, что спортсмены - профессионалы имеют более высокие значения по уровню жизнестойкости. Это обеспечивается за счет высокого уровня вовлеченности в свою деятельность и способности контролировать происходящее и при этом идти на разумный риск. Повышенный уровень жизнестойкости говорит о том, что под влиянием стресс-факторов спортсмены – профессионалы чувствуют себя более уверенно, менее подвержены негативному слиянию стресс-факторов. Полученные результаты позволяют заключить, что жизнестойкость можно рассматривать как личностный ресурс спортсмена, позволяющий достигать ими более высокого уровня мастерства и успешно справляться со стрессом на соревнованиях. В настоящее время Т.Фассахова работает над продолжением исследования, в круг ее испытуемых включены студенты спортсмены и профессиональные спортсмены УрФУ г. Екатеринбурга.

Магистрант Мордвинов И.Н., являясь тренером УрФУ по регби, занимается изучением психолого-педагогических проблем управления в спорте, тема его работа связана непосредственно с управлением социально-психологическим климатом в команде по регби.

В совместной работе студентов Жапай М.К., Фассахова Т.А., Мордвинов И.Н. «Проведение психологической консультации со спортсменами в формате онлайн» затрагивается актуальность работы со спортсменами в ходе Онлайн-консультирования [7].

Очевидно, что для начинающего спортивного психолога умение проводить индивидуальное консультирование с помощью дистанционных средств по запросу спортсмена является одним из важных условий становления его профессионального мастерства.

Бредихина Яна выбрала тему научной работы, связанную с изучением влияния занятий спортом на развитие эмоционального интеллекта (ЭИ) студентов-спортсменов.

Экспериментальная база ее исследования - студенты спортсмены 18-25 лет, обучающиеся по направлению «Физическая культура» Уральского федерального университета, всего в исследовании приняло участие 22 студента-спортсмена.

В ходе исследования было выявлено, что 23 % студентов-спортсменов имеют очень высокий уровень развития эмоционального интеллекта, 18 % - высокий, 45 % - средний, 5 % - низкий, 9% очень низкий. Таким образом, исследование доказывает, что развитие эмоционального интеллекта напрямую не связано со спортивной деятельностью, что занятия спортом не являются единственным залогом формирования высокого уровня эмоционального интеллекта.

Данные по изучению межличностного эмоционального интеллекта, который включает в себя понимание чужих эмоций, а также управление чужими эмоциями показало, что очень высокий и высокий уровни имеют 9 и 27 % студентов соответственно, эти студенты способны предугадать действия собеседников, распознать их потребности, что дает им возможность организовать наиболее эффективную деятельность; в то время как 41 % имеют средний уровень, низкий и очень низкий уровень имеют 14 и 9 % студентов. Следовательно, межличностный эмоциональный интеллект развивается не только в ходе включения в спортивную деятельность.

Полученные данные, на наш взгляд, дают основание для проведения дальнейших исследований влияния спорта на развитие эмоционального интеллекта студентов-спортсменов. Это важно в двух аспектах - как с позиции выявления роли эмоционального интеллекта на успешность спортивной деятельности, так и в связи с профессиональной подготовкой специалистов в сфере физической культуры, поскольку их будущая профессиональная деятельность связана с работой в сфере «человек-человек», успешность которой напрямую зависит от уровня развития эмоционального интеллекта.

Студентка Секрекова Ж.С. (КазНУ, 1 курс) в контексте изучения спортивной карьеры выбрала в качестве своей научной работы тему «Копинг-стратегии и психическая надежность как психологические детерминанты успешности спортивной карьеры».

Несмотря на успехи, есть и трудности в реализации программы, к числу которых относятся организационные вопросы, связанные с подготовкой документов, организации обмена студентов, так же можно отметить недостаточную рекламу программы, отсутствие достаточно полных представлений у студентов обоих вузов особенностей обучения по программе двухдипломного образования. Кроме того, если в российских вузах количество аудиторных часов измеряется в зачетных единицах, то казахстанская система образования, согласно Болонскому процессу, измеряет их в ECTS. В таких условиях усложняется процесс адаптации учебных планов двух вузов и перезачета кредитов. Нарушается паритетность обмена студентами из-за разницы в сроках сдачи вступительных экзаменов и зачисления студентов, а также сроков выдачи образовательных грантов. Если в России выдача грантов и зачисление проходит уже в июне, то в Казахстане этот

процесс приходится на июль-август. В связи с этим казахстанские студенты, уже поступившие в российский вуз, могут не сдать экзамен в Казахстане и не поступить в КазНУ. Количество грантов в России и в Казахстане на данную программу разное (5 и 3), из-за чего также нарушается паритетность в обмене студентами между двумя вузами.

В настоящее время Казахстан переходит на форсированную политику внедрения трехязычного образования. В головных вузах РК, таких как КазНУ им. аль-Фараби, ЕНУ им. Гумилева, КазНПУ им. Абая уже перевели многие свои магистерские и PhD программы на английский язык обучения, что пока не практикуется в российских вузах. Если, например, предмет «Органи-

зация и планирование научных исследований» в магистратуре для гуманитарных специальностей читается в Казахстане на английском языке, то этот же предмет читается в России на русском. Данный факт кардинально меняет содержание самого курса и уровень его сложности для магистрантов со слабым уровнем знания английского языка.

В то же время совместный поиск в решении возникающих проблем является положительным фактором в достижении главных задач, связанных с укреплением сотрудничества, ориентации на создание новых инновационных образовательных и научных проектов, в подготовке студентов отвечающих высокому международному уровню.

1. Kim A., Khon N., Rogaleva L., Malkin V. *System Approach as Methodological Basis for Emotional Intelligence Development. -International Journal of Psychology, Volume 51. Special Issue: 31st International Congress of Psychology, 24-29 July 2016, Yokohama, Japan. - P. 547*

2. Liudmila Rogaleva, Valerii Malkin, Alla Kim, Zhanerke Aidossova. *The Approaches to the humanization of physical culture. //International Journal of Psychology. Psychology of Religion and Spirituality. Special Issue: 31st International Congress of Psychology, 24-29 July, 2016. -Yokohama, Japan. -P.511.*

3. Valeriy, Malkin; Lyudmila, Rogaleva, Alla Kim, Zhanerke, Aidossova, Natalya, Khon. *Mental Training in Sports: Summary and Perspectives// PROCEEDINGS OF THE 3D INTERNATIONAL CONFERENCE ON APPLIED SOCIAL SCIENCE RESEARCH, MAY 22-23, 2015. - <http://dx.doi.org/10.2991/icassr-15.2016.119>*

4. Valeriy, Malkin; Lyudmila, Rogaleva, Alla Kim, Zhanerke, Aidossova, Natalya, Khon. *Mental Training in Sports: Summary and Perspectives// International Conference on Applied Social Science Research (ICASSR 2015). Beijing, 2016, P.437-438.*

5. Рогалева Л.Н., Малкин В.Р., Гилязетдинова Е.М., Ким А.М., Айдосова Ж.К., Хон Н.Н *Стратегия подготовки спортивных психологов в условиях международной интеграции высшей школы. Спортивный психолог. 2015. № 2 (37). С. 54-59.*

6. Фассахова Т.А. *Особенности развития жизнестойкости и саморегуляции у спортсменов в зависимости уровня спортивного мастерства //Сборник материалов XII Международной научно-практической конференции. НИЦ «Апробация». Махачкала, 2016. С. 24-28.*

7. Жапай М.К., Фассахова Т.А., Мордвинов И.Н. *Проведение психологической консультации со спортсменами в формате он-лайн // Материалы XII Международной научно-практической конференции психологов физической культуры и спорта. Министерство спорта РФ, ФГБОУ ВПО «Российский государственный университет физической культуры, спорта, молодежи и туризма (ГЦОЛИФК)»; Под общей редакцией: Байковского Ю.В., Воишина А.В.. 2016. С. 350-353.*

Яр-Мухамедова Г.Ш. –
д. физ.-мат.н.,
профессор, заведующий
кафедрой физики твердого
тела и нелинейной физики
ФТФ КазНУ им. аль-Фараби

Айдосова Ж.К. –
магистр, преподаватель
кафедры общей и
прикладной психологии КазНУ
им. аль-Фараби

ОБ ОПЫТЕ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ПО МАГИСТЕРСКОЙ ПРОГРАММЕ ДВОЙНЫХ ДИПЛОМОВ С БелГНИУ

Безусловно международное сотрудничество является одним из важных составляющих деятельности высших учебных заведений. Интеграция общепринятых международных стандартов по всему миру диктует участникам учебного процесса тенденции современного образования. Такое сотрудничество дает университетам возможность обмениваться опытом в менеджменте, научных исследованиях, административных процессах, также это возможность для сотрудников университета применять новые идеи, решения и системы в своей деятельности [1].

Казахский Национальный университет им. аль-Фараби является одним из наиболее активных, в плане международного сотрудничества, ВУЗов Казахстана. Международное сотрудничество КазНУ им. аль-Фараби осуществляется с университетами и научными центрами из более чем 20 стран мира, где на первом месте по количеству партнеров Российская Федерация. Ведется взаимодействие различных подразделений КазНУ со 111 российскими ВУЗами [2] и научными организациями в области академической и научной деятельности. Среди партнеров КазНУ особое место занимает один из старейших российских ВУЗов Белгородский государственный научно-исследовательский университет, основанный в 1876 году, поскольку работа между университетами налажена в разных направлениях на разных факультетах. БелГНИУ является одним из крупных российских университетов, контингент иностранных студентов которого состоит из 2500 человек из 80 стран мира.

Академическая мобильность студентов является одним из основных инструментов, помогающим университетам осуществлять сотрудничество в подготовке совместных образовательных программ и программ двойных дипломов, давая студентам возможность изучать новые дисциплины и получать знания у ведущих иностранных преподавателей. Сотрудничество с БелГНИУ по программе двойного диплома на основе образовательных программ Университета Шанхайской организации сотрудничества (УШОС), основанной в 2008 г. по программе двойного диплома студенты проводят год за рубежом (где они обучаются в другой академической среде, требующей интеллектуальной гибкости), погружаются в новую организационную культуру (требующую умение работать с административными процессами) и в новую культурную среду (требующую навыки «межкультурной коммуникации»). Обучаясь за границей, молодые люди обретают уверенность и становятся самостоятельными - они всегда возвращаются другими людьми. Такая «исходящая мобильность» является основным показателем интернационализации

университета для всех заинтересованных сторон (правительства, родителей, студентов, работодателей), и престижные университеты имеют хорошую репутацию в этой области.

С 2011 года в рамках образовательной программы двойных дипломов на базе магистратуры по специальности «6М071000-Материаловедение и технологии новых материалов» между кафедрой физики твердого тела и нелинейной физики физико-технического факультета КазНУ им. аль-Фараби и институтом инженерных технологий и естественных наук БелГНИУ осуществляется сотрудничество по организации и ведению учебного процесса. Согласно условиям программы двойного диплома в рамках УШОС студенты магистратуры, зачисляемые первую половину положенного срока обучения, которая составляет 2 семестра, учатся в отечественном ВУЗе, а вторую половину – в БелГНИУ.

Рисунок 1. Белгородский государственный научно-исследовательский университет

Сотрудники университетов, ответственные за организацию учебного процесса прикладывают все усилия для своевременного оформления соответствующей академической документации. Магистранты, обучающиеся по указанной программе имеют уникальную возможность пройти как теоретическое специальное обучение, так и научно-исследовательскую практику у ведущих специалистов обоих выпускающих ВУЗов. К концу завершающего 4 семестра студенты сдают государственный экзамен в БелГНИУ и защищают проекты магистерской диссертации. Государственный экзамен по специальности и публичная защита магистерской диссертации проходят в режиме онлайн, таким образом обе выпускающие стороны принимают активное участие в оценке результатов обучения по образовательной программе.

Важной частью организации учебного процесса является, и организация бытовых условий проживания обучаемых. Студенты, прибывающие по академической мобильности, на период обучения обеспечиваются общежитием на бесплатной основе в обоих ВУЗах. Таким образом создаются максимально благоприятные условия для обучения и проведения исследовательской работы для написания магистерской диссертации. Внутренняя инфраструктура БелГНИУ очень хорошо развита, поэтому иностранные и иногородние студенты имеют возможность достаточно активно организовать свой досуг занимаясь разными видами спорта, в том числе плаванием в крытом бассейне. Также для студентов в студенческом кампусе БелГНИУ работает поликлиника в которую в случае необходимости они могут обратиться за медицинской помощью.

Рисунок 2. Фото студентов 2 курса магистратуры в общежитии БелГНИУ

За более чем 5 лет успешного сотрудничества между физико-техническим факультетом КазНУ им. аль-Фараби и институтом инженерных технологий и естественных наук БелГНИУ двойные дипломы магистров по специальности «6М071000-Материаловедение и технологии новых материалов» получили десятки выпускников. Наличие у специалиста двойного диплома является безусловным большим плюсом и повышает его ценность на рынке труда, что делает его конкурентоспособным. Таким образом международное сотрудничество в рамках международных образовательных программ, таких как УШОС, способствует повышению конкурентоспособности и экспортного потенциала образовательных программ в университете.

Рисунок 3. Фото выпускников магистратуры по программе двойных дипломов КазНУ им аль-Фараби и БелГНИУ, Белгород, Россия, 2016 г.

1. Душински М. *Международное сотрудничество в сфере образования. Интернет портал Капитал.* 30.05. 2016г. <https://kapital.kz/business/50646/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo-v-sfere-obrazovaniya.html>
2. <http://www.kaznu.kz/ru/17016/partnersmap>
3. <http://www.bsu.edu.ru>

Байболов К.С.
к.т.н., доцент, проректор
ЮКГУ им. М.Ауэзова

Байнеева П.Т.
к.э.н., доцент, советник ректора
ЮКГУ им. М.Ауэзова

РЕАЛИЗАЦИЯ ТРЕХЪЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Трёхязычное образование в Республике Казахстан проводится в формате языковой политики, представляющей собой систему мероприятий и законодательных актов, проводимых властями и/или общественными институтами страны, которые ставят перед собой определённые социально-языковые цели [1].

В выступлении на XII сессии Ассамблеи народов Казахстана Президент РК Н.А. Назарбаев отметил, что «в современном мире желательно, а в завтрашнем знание английского языка», как одного из факторов конкурентоспособности нации [2]. И эти слова не остались без внимания, а напротив были возведены в ранг приоритетов национального развития (рис. 1).

Таким образом, идею триединства выражает про-

- дефицит хороших кадров; необходима программа повышения квалификации преподавателей;
- нет равенства и не созданы условия для изучения языков на одном уровне для школьников городских, а иногда среди городских, не говоря уже для сельских местностей – будущих абитуриентов в высшие учебные заведения;
- слабо развита методика преподавания предмета на английском языке;

- приглашение иностранных преподавателей - добавочная стоимость к нашему образовательному процессу и т.д.

На сегодняшний день в Казахстане уже накоплен определенный опыт внедрения полиязычного образования, который позволит выявить актуальные проблемы и наметить пути их решения.

Южно-Казахстанский государственный университет имени М. Ауэзова является одним из вузов, где успешно реализуется полиязычное обучение. На рисунке 2 приводится информация о реализации Концепции полиязычного образования в ЮКГУ им. М. Ауэзова. В Концеп-

Рисунок 1. Нормативно-правовые основы трехязычного образования

стая и понятная формула: развиваем государственный язык, поддерживаем русский и изучаем английский.

Из истории развития любой вид политики отражает ценности определённого класса, партии, этноса, часто в ущерб интересам других партий, классов, народов или субэтнических групп [2]. В экономике же помимо частных издержек, оцениваются общественные издержки, возникающие вследствие положительных или отрицательных внешних эффектов. Так, в данной статье, основной целью является оценка таковых, так как реализация трехязычного образования представляет собой неоднозначный процесс, сопровождающийся наличием вышеназванных эффектов.

В пользу неоднозначности данного процесса приводятся следующие аргументы:

ции отражены основные направления развития полиязычного образования, а именно:

- нормативно-правовое направление предполагает реальное овладение казахским языком как государственным, сохранение социолингвистической активности русского языка и развитие иностранных языков как средства интеграции в мировое пространство;

- теоретико-методологическое направление предполагает проведение педагогических, социолингвистических, лингводидактических исследований с целью научного анализа языковой ситуации, разработки концептуальных основ полиязычного образования, изучения и обобщения позитивного отечественного и зарубежного опыта обучения многоязычию, а также разработки научно обоснованных рекомендаций по

формированию полиязыковой личности;
 - научно-методическое направление связано с подготовкой и переподготовкой педагогических кадров для полиязычного образования, с дидактическим обеспечением деятельности субъектов полиязычного образования;

- учебно-организационное направление предполагает организацию научно-исследовательского центра по проблемам полиязычного образования с целью научного сопровождения его практической реализации, внедрения в экспериментальном режиме обучения на трех языках, а также их материально-технического оснащения с последующим обобщением результатов эксперимента и выработкой рекомендаций по масштабному внедрению полиязычного образования.

Субъектами образовательного процесса при изучении иностранного языка, в первую очередь, являются студенты и преподаватели. Немаловажную роль при организации и сопровождении образовательного процесса играют также учебно-методические службы вуза (рис.2).

На самом деле эксперимент обучения на иностранном языке осуществляется с 2004-2005 учебного года. Преподавание дисциплин на иностранных языках организовано в соответствии с правилами кредитной технологии обучения и обеспечивает международное признание национальных образовательных учебных программ, академическую мобильность обучающихся, преподавателей и преемственность всех уровней образования, способствует повышению качества образования.

До 2016-2017 учебного года в университете велось обучение в спецгруппах с английским языком обучения, т.е. проводился целенаправленный отбор студентов, владеющих английским языком и желающих обучаться в данных группах с целью закрепления и совершенствования языковых навыков. Так, в 2015-2016 учебном году обучение на английском языке было организовано на 9 факультетах из 12 по

27 образовательным программам бакалавриата и 3 образовательным программам магистратуры в 70 английских группах с контингентом обучающихся в количестве 648 студентов и 34 магистрантов. В преподавании 378 дисциплин на английском языке задействованы 115 ППС. Охват дисциплин на английском языке достигал в среднем 51,12% от общего количества дисциплин (рис.3). Специальные группы с обучением на английском языке формируются в количестве не менее 8 (восемь) обучающихся.

Организация учебного процесса на английском языке по образовательным программам магистратуры создает условия для увеличения его кадрового потенциала и роста привлекательности последних.

Так, обучение на английском языке велось на трех специальностях, включая по образовательным программам, в рамках которых велась подготовка специалистов для предприятий ГПИИР-2.

Более 10-летний опыт, безусловно, имеет свои успехи, но на их фоне ряд проблем остаются не решенными, тем более с введением полиязычного образования по всем образовательным программам бакалавриата и магистратуры. Преподавание на привычных для нас, русском и казахском языках, дисциплинах по современным требованиям – устоявшийся факт. Если 27 специальностей уже имеют опыт англоязычного обучения и определенный старт, на других – необходимо будет начинать с самых азов.

Поэтому, в статье преподаванию на английском языке отводится основное внимание, не умаляя значение казахского и русского языков для реализации полиязычного образования.

С 2016-2017 учебного года в ГОСО высшего и послевузовского образования предусмотрены нормы для реализации трехязычного образования. 50% учебных дисциплин будет преподаваться на языке обучения (казахский или русский), 20% учебных дисциплин – на втором языке (русский или казахский соответственно) и 30% учебных дисциплин на английском языке [3].

Рисунок 2. Концепция полиязычного образования ЮКГУ им. М. Ауэзова

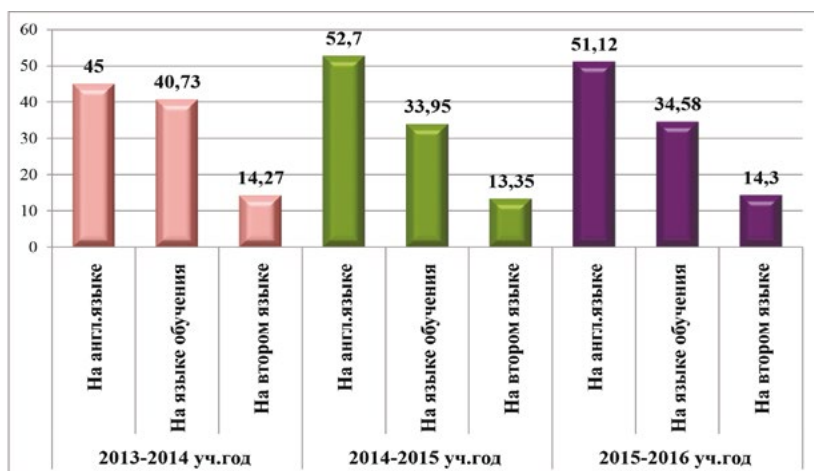

Рисунок 3. Диаграмма полиязычного обучения по образовательным программам бакалавриата, %

Модуль	Семестры							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Иностранный язык-1 (общеобразовательный согласно ГОСО)	3 / 2	3 / 2	- / 2					
Иностранный язык-2 (цикл базовых дисциплин)			3'					
Профессиональный иностранный язык-3 (цикл профильных дисциплин)				2				
Специальные дисциплины, изучаемые на английском языке (в специальных отделениях)		2	~ 6	~ 6	~ 8	~ 9	~ 8	
Дипломная работа (для английских групп)								ДР
Итого	11 кредитов языковой подготовки до 39 кредитов спец. подготовки							

Таблица 1 - Программа непрерывной многоуровневой языковой подготовки студентов

Так, согласно рисунку 3 на конец 2015-2016 учебного года данное соотношение дисциплин было пересмотрено. В 2016-2017 учебном году полиязычное обучение было внедрено на всех факультетах с учетом особенностей обучения по каждой специальности. То есть в полной мере переход на полиязычное образование был осуществлен в текущем учебном году. Но при разработке учебных планов полиязычных групп, в вузе столкнулись со следующими проблемами:

- обучение по отдельным дисциплинам, по которым язык преподавания был определен ГОСО, затрудняется в силу неравномерного уровня владения языками, а иногда и вовсе невозможен в силу незнания английского языка;
- нет определенности в процентном соотношении 50-20-30 дисциплин по циклам обучения;
- не отработана методика преподавания отдельных дисциплин на английском языке.

Но, наряду с полиязычными группами, начало обучения которых в 2016-2017 году, университет не отказался от положительного опыта обучения в спецгруппах с английским языком со 2-го по 4-ый курс, сохранив для них возможности для более полного совершенствования языка: участие в программах внешней академической мобильности, на конференциях и предметных олимпиадах, закрепление знаний на промежуточных и итоговой аттестации (защита ди-

пломной работы / проекта), а главное отметки в дипломе об изучении дисциплин на английском языке.

Анализ развития полиязычия в университете показал, что количество часов, выделяемых на изучение иностранных языков согласно ГОСО, не достаточно для освоения языка на продвинутом уровне. Поэтому Отделом организации и контроля обеспечения качества обучения на иностранном языке Департамента по академическим вопросам (далее ДАВ) разработана и внедрена «Программа непрерывной многоуровневой языковой подготовки студентов». В этой программе количество кредитов, отводимых на изучение иностранного языка увеличено с 6 до 11, то есть практически в 2 раза, а спецдисциплин – с 2 до 39 кредитов (табл.1).

Немаловажным вопросом является качество преподавания дисциплины «Профессионально-ориентированный иностранный язык» («ПОИЯ»), обучение по которому начинается с 4 семестра, либо с 3 курса, в зависимости от специальности, и является продолжением общеобразовательной дисциплины «Иностранный язык». Обучение по дисциплине «ПОИЯ» ведется преподавателями специальных кафедр для раскрытия значения терминологии по направлениям специальностей педагогического, инженерно-технического и естественно-научного направлений.

Для подготовки соответствующих специалистов в университете Отделом развития языков ведется их подготовка на постоянной осно-

ве. Организация повышения квалификации преподавателей, развивается при сотрудничестве с Отделом повышения квалификации, Центром международного сотрудничества и Центром Болонского процесса и академической мобильности. Учебно-методическое, финансовое, материально-техническое обеспечение преподавания дисциплин на английском языке совершенствуется и носит многоплановый характер:

- диагностика знания английского языка;
- оказание помощи при проверке учебно-методического комплекса дисциплин на английском языке;
- организация бесплатных курсов казахского, русского и английского языков;
- приглашение зарубежных профессоров для чтения лекции и проведения семинарских занятий в английских спецгруппах;
- наличие готовых методических рекомендаций по организации преподавания специальных дисциплин на английском языке;
- участие в международных проектах через программы академической мобильности и т.д.;
- дифференцированная учебная нагрузка 1:3.

Согласно Концепции языкового образования РК за основу выделения оценок уровней обученности и формы ранжирования был взят документ «общеевропейские языковые компетенции владения иностранным языком». Обозначенные уровни гар-

мониторингуются с особенностями национальной образовательной системы и принятой Концепции образовательной структуры. Так, к преподаванию дисциплин на английском языке допускаются ППС, имеющие дополнительное языковое образование и уровень владения инотрантным языком на уровне не ниже B: Intermediate.

В свою очередь, образовательные программы, реализуемые на английском языке, более привлекательны для студентов в следующем плане:

- языковые компетенции и межнациональные коммуникации;
- участие в академической мобильности и программах двудипломного образования;
- обучение по аккредитованным образовательным программам;
- получение международных лейблов, обеспечивающих признание на рынке труда;
- трудоустройство в международных и национальных компаниях и широкие возможности карьерного роста.

В целях достижения ключевых индикаторов Государственной программы в ЮКГУ им. М. Ауэзова с 2013 года реализуется Стратегия развития академической мобильности и интернационализации, направленная на повышение конкурентоспособности специалистов и повышение имиджа вуза в международном пространстве.

Согласно Стратегии, в 2016 году в университете были внедрены новые подходы, в том числе участие в проектах Эрасмус+, организация летних школ, зарубежной практики и стажировки студентов. Необходимо отметить, что положительное влияние на динамику академической мобильности оказала реализация в вузе образовательных программ профильной магистратуры в рамках ГП ИИР-2.

Всего за 2014-2016 годы в программах внутренней и внешней академической мобильности приняли участие – 508 обучающихся, в том числе внешней - 367, внутренней - 141 студента, что составил рост на 20,6%. Количество вузов-партнеров увеличилось: по внутренней мобильности с 10 до 24 (рост – 2,4 раза), по внешней мобильности с 21 до 29 (рост -2,1 раза). География сотрудничества вуза достаточно обширная. Следует отметить, что в 2016 году были освоены новые географические направления внешней мобильности – Словения, Болгария, Италия.

В сравнении с масштабами академической мобильности по Республике Казахстан ЮКГУ им. М.Ауэзова занимает лидирующие позиции. Доля университета в республиканских показателях увеличилось с 6,7 % в 2014 году до 10,5 % в 2016 году (рост 3,8 %). Согласно показателям мирового рейтинга, QS 2016 года по показателям академической мобильности ППС ЮКГУ занимает 4-е место среди казахстанских вузов, по показателям мобильности обучающихся университет в 2016 году поднялся с 4-го на 2-е место. В региональном рейтинге QS «Развивающаяся Европа и Центральная Азия» из 200 вузов по показателям академической мобильности ППС и студентов ЮКГУ занимает 26 и 75 место соответственно.

В 2016 году университетом выиграно 7 проектов Эрасмус+, в рамках которых прошли обучение 12 студентов, привлечено дополнительное финансирование в размере 19 млн. 778 тыс. тенге.

Следует отметить, что студентам именно спецгрупп, в первую очередь, отдается предпочтение для участия в программах внешней академической мобильности. Но как показал опыт проведения кон-

курсных отборов в число претендентов обучения зарубежом, студенты казахского и русского отделений, которые полноправно имеют возможность участия, полноценно проходят конкурсы и успешно осваивают учебную программу не только зарубежом, но и в Казахстане, при этом получив массу впечатлений и возможностей от поездки, обучения, знакомств и т.д.

Академическая мобильность ППС осуществляется по нескольким направлениям:

- научные стажировки ППС в рамках программ «Лучший преподаватель», «Болашак», научных проектов;
- повышение квалификации ППС;
- программа академической мобильности ППС состава «Global Internship»;
- программа «Приглашенный лектор» (Guest Lecturer).

За последние 3 года в программах академической мобильности приняли участие 261 ППС.

География академической мобильности ППС охватывает дальнейшее зарубежье (Франция, Германия, Малайзия, Бельгия, Китай, Австралия, Турция, Япония, Италия) и ближнее (Россия, Белоруссия, Украина) зарубежье. В число вузов-партнеров входят вузы, входящие в ТОП 100 мировых рейтингов: Технический университет Мюнхена, политехнический университет Валенсии, университет Падова, Технический университет Кемниц, Российский государственный университет нефти и газа им. И.М. Губкина, МИСИС, РХТУ им. Д.И. Менделеева, Белорусский государственный технологический университет.

Значительная часть академической мобильности реализована в рамках повышения квалификации ППС образовательных программ профильной магистратуры ГПИИР (увеличение с 16 человек в 2014 году до 56 в 2016 году).

В рамках программ реализации научных проектов в зарубежных научных стажировках приняли участие 65 человек. 6 ППС выиграла гранты Эрасмус+ для прохождения тренингов и чтения лекций. Следует отметить, сокращение числа стипендиатов международных программ «Болашак» и ДААД.

С сентября 2015 года в ЮКГУ им. М.Ауэзова реализуется новое направление академической мобильности ППС, ведущих занятия на английском языке «Global Internship». К сожалению, сокращение финансирования привело к снижению числа участников данной программы до 5 ППС в 2015 году, 4 ППС в 2016 году.

Программа «Global Internship» - это пилотный проект, являющийся одной из стратегических инициатив Интернационализации образования в ЮКГУ им. М.Ауэзова, обеспечивающий прохождение профессиональной языковой стажировки и чтения лекций с целью расширения академической мобильности профессорско-преподавательского состава и повышения конкурентоспособности преподавателей ЮКГУ, ведущих занятия на английском языке.

Так в реализации программ академической мобильности всех вузов и ЮКГУ в частности имеется ряд проблем. Но хотелось бы остановиться на общих проблемах, касающихся продвижению полиязычия и академической мобильности студентов:

- слабая гармонизация образовательных программ университета с зарубежными программами;
- слабое знание иностранных языков в академических группах отдельных специальностей;
- недостаточная языковая подготовка студентов, в частности, по немецкому, французскому, испан-

скому языкам;

- недостаточная преемственность образовательных программ бакалавриата и магистратуры, реализуемых на специальном отделении.

Важным направлением развития академической

К участию в летних школах привлекаются лектора стратегических вузов-партнеров Университета Гент (Бельгия), Университета Падова (Италия) и Политехнического университета Валенсии (Испания).

Таким образом, по итогам опыта реализации трехязычного образования – имеющегося опыта, решаемых проблем и открывающихся перспектив, был составлен SWOT анализ полиязычного образования в ЮКГУ имени М.Ауэзова:

Дальнейшее развитие полиязычного образования предполагает решение следующих вопросов:

- внимание на подготовку педагогов, владеющих в равной степени казахским и иностранным языками, т.е. обеспечить преподавание иностранного языка через казахский язык;

- направление ППС, преподающих дисциплины на иностранных языках, на языковые стажировки за рубеж за счет бюджетного финансирования, выделяемого на повышение квалификации ППС. Также, для повышения языковых компетенций преподавателей, ведущих базовые и профильные дисциплины на иностранных языках целесообразно выделить специальную целевую группу в рамках стипендии «Болашак»;

- использовать летнее время для усиления языковых компетенций педагогов и студентов, т.е. организовать региональные летние языковые школы поликультурного образования на базе региональных вузов;

- развивать создание авторских

Strength (Сильные стороны)	Weakness (Слабые стороны)
1. Реализация в полной мере идеи триединства языков: развиваем государственный язык, поддерживаем русский и изучаем английский. 2. Выпуск специалистов со знанием трех языков. 3. Формирование навыков правильного и беглого чтения текстов разных направлений на английском языке. 4. Знание и изучение международной терминологии по изучаемым дисциплинам на английском языке. 5. Повышение квалификации и мотивационная поддержка ППС на постоянной основе. 6. Применение полученных знаний и опыта в будущей трудовой деятельности студентов, а также ППС. 7. Расширение культурных связей.	1. Уровень знания студентов языков не позволяет полноценно освоить учебный материал по дисциплинам, которые в рамках полиязычного обучения, преподаются на русском в казахских группах, казахском - русских, английском языках. 2. Ограниченные возможности прохождения практики студентов в иностранных компаниях. 3. Ограниченные возможности повышения квалификации, прохождения стажировок ППС в зарубежных вузах в рамках программ академической мобильности.
Opportunities (Возможности)	Threats (Угроза)
1. Улучшение навыков письма, чтения, речи и аудирования. 2. Понимание технического (по отраслям) английского языка. 3. Возможность будущего трудоустройства студентов в национальных и иностранных компаниях. 4. Подготовка квалифицированных специалистов, для того чтобы войти в число тридцати развитых государств. 5. Возможность заняться наукой на международном уровне.	1. Рост количества студентов, безупречно владеющих английским языком, но с неудовлетворительными знаниями по специальным предметам.

мобильности в университете является организация летних школ. С 2014 года количество слушателей возросло с 20 до 91 (рост 4,55 раз). Общий объем привлеченных средств составил 2,1 млн.тенге.

В 2016 году было организовано 5 летних школ, которые были проведены в рамках Шымкентского летнего университета (SSU - 2016). В целях развития академической мобильности данное направление является приоритетным, в 2017 году дополнительно планируется проведение 2-х новых летних школ в области Биотехнологии и Прикладной экологии.

коллективов для перевода лучших учебников на государственный язык, в том числе с привлечением иностранных партнеров для написания и перевода учебников на иностранный язык.

В ЮКГУ им. М. Ауэзова созданы все условия для развития полиязычия. В заключении необходимо отметить, что полиязычие является одним из главных инструментов эффективной интеграции ЮКГУ им. М. Ауэзова в международное образовательное пространство. Все возможности и условия для этого у нас имеются.

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Языковая_полумика

2. <http://www.kazembassy.ru/ru/posol/oficialnayaastana/vistupleniaprezidentark/275-visgoslic94> Выступление Президента РК Н.А.Назарбаева на XII сессии Ассамблеи народов Казахстана

3. http://edu.gov.kz/ru/page/100_shagov Справка по реализации шагов III направления «Индустриализация и экономический рост».

4. Отчетные данные подразделений ЮКГУ им. М. Ауэзова

Мельдешов А. А.
д.х.н., профессор КазАТК
им. М. Тынышпаева
a.meldeshov@mail.ru

Байкенжеева А. С.
к.т.н., доцент КазАТК
им. М. Тынышпаева
aigul_bkz@mail.ru

ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ САПАСЫ ЖӘНЕ ҚАРҚЫНДЫЛЫҒЫН КӨТЕРУ

Әлем басты мәселелерді талқылауда. Бұл жаңа технологиялық жетістіктерді және жаңалықтарды енгізуде IT технологияларды және де адам ресурстарын ұтқырлы түрде жылдам жетілдіру.

Бұл шартта білім және ғылым өзгерудің алдыңғы шегінде болуы керек. Әлемнің басты экономикасы адам капиталының жоғарғы деңгейінің есебінен ғана өркендеуде. Бұған себеп болып отырған саяси және білім берудегі даму стратегиялары.

Осы жайттарды талдай отырып, 2015-2016 жылда Бүкіләлемдік экономикалық форумда басты бәсекелестік индексі бойынша Қазақстан 140 әлем елдері арасында 42 – позицияда /орында/. Елдердің өркендеуі ЮНЕСКО-ның мың жылдық даму мақсатына жетуі тұрғысында, жасаған зерттеулері бойынша Қазақстан білімді дамыту индексі бойынша 10 алдыңғы қатардағы елдер қатарына кіреді.

Жоғарғы және жоғарғы білім орнынан кейінгі білімнің тиімділігі Қазақстанда үштікпен белгіленген: білім, ғылым және өндіріс. Жоғарғы білім мектебінің тиімділігі институционалдық түрлену процесінен бастау алады.

Қазақстанның Жоғарғы оқу орындарында (ЖОО) әлемдік жетекші университеттермен білімдік тәжірибелер алмасуы кеңею үстінде, сондай ақ, ЖОО-дарының ұлттық үлгісі енгізілді. 2015 жылы 72 мемлекеттік арнайы білім ордасының 55-і агенттік ұйымнан институционалдық аккредитациядан өтті. Мемлекеттік аттестациядан жалпы кәсіби аккредитацияға біртіндеп өту басталды.

Барлық жоғарғы білім ордаларындағы жұмыс орындарының негізгі міндеті бәсекеге қабілетті мамандарды дайындауды қамтамасыз ету. 2017 жылдан бастап мемлекеттік білім беруге тапсырыс, салалық жұмыс беруші қауымдастықтарымен, салалық бағдарламалармен және мемлекеттік қажеттіліктер негізінде анықталады. Осылайша Жоғарғы оқу орындарының Мемлекеттік аттестациядан аккредитацияға өтуі жүзеге асады. Бұл білім беру жүйесі сырттай сапаны қамтамасыз етуді және ішкі жүйелік қамтамасыз етуді ескере отырып білім сапасын қарқынды түрде қамтамасыз

етуді жүйеге келтіруді жолға қояды.

Қазіргі кезде елімізде көптілді білім беру, жоғарғы білім беру орындарының басты бағыттарының бірі болып отыр. Адамның қалыптасу үрдісінде, яғни есті түрде кісінің жеке басының қалыптасуында және өмірлік ұстанымдарының қалыптасу кезеңінде осы жоғарғы оқу орындарының көптілді білім беру жүйесі негізінде, тұлғаның мәдениеттік қалыптасумен өркендеуінің негізгі кезеңдеріне кіретінін көреміз.

Қазақстан Республикасы президентінің алға қойған міндеттеріне орай, 2011—2020 жылдар аралығында Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін дамытудағы мемлекеттік бағдарламасы, 2011-2020 жылдарда тілдерді дамытумен қолданысын кеңейту мемлекеттік бағдарламасы, «Үштілділіктің бірігуі» мәдени бағдарламасы және «100 нақты қадам» ұлттық жоспарына сәйкес М.Тынышпаев атындағы Қазақ көлік және коммуникациялар академиясында көптілді оқытуды жүзеге асырудың реттік кезеңдері анықталуда. Қазіргі кезде елімізде 2015-2020 жылдары үштілді білім беруді жетілдірудің жол картасы қабылданған, бұл жаңарған мазмұн кестесіне сәйкес біртіндеп енгізіледі. Үштілді білім беруді «Жол картасы» негізінде іске асыру жолында, білім беруді үштілді жүргізуге дайындықтарда басталып кетті.

Үштілділікті біріктіру туралы еліміздің Президенті бірнеше рет айтып өтті. Қазақстан халықтарының рухани жетілуімен бірге, бұл ішкі саяси бағыттардың бірі ретінде көрсетіліп отыр. Әлемдік тәжірибелердің көрсетілімдері бойынша, жетістікке бірінші жететін елдер-үштілді еркін меңгерген елдерде жылдам қолжеткізіліп отырғаны да белгілі. Біздің еліміздің бұл тұрғыда да өз артықшылықтары бар деп атап өтті ел Президенті, өйткені еліміз көп ұлтты және көп тілді. Ел Президенті, бүгінгі күнде үштілді білімді болу - қазіргі заманда көптеген жетістіктерге қол жеткізудің кепілі, себебі адам баласы өз басы жағдайының жақсаруы

үшін міндетті шарттарының бірі деп атап өтті. Үштілділік саясаты - бұл Қазақстанның бәсекелестікке қабілетті өркендеуімен дамуы үшін ұлттық идеологияның ажырамас бөлігі. Бұл жерде, кілт ретінде негізгі қадамдардың бірі Қазақстан-Болон біріккен келісім шарты болып отыр. Ендігі кезде шет елдер тілін білуге қойылатын талаптар, шет елдік жоғарғы оқу орындарымен тілдескенде және жоғарғы оқу орнынан кейінгі дайындықта, түрлі деңгейде өзіндік көрініс алып отыр. Біздің академияның үштілді білім беруді жетілдіруде қарастырып отырған саясаты, идеяны жүйелік түрде жүзеге асыруы болашақта білімді ұрпақтың қалыптасуымен дамудың қарқынды тәсілдерін анықтау үшін өз көмегін тигізеді. Негізгі академияда көптілді білім беру бағдарламасын жүзеге асыру мақсатында, үштілде білім алатын мамандарды дайындау, көптілде оқитын топтар жыл өткен сайын көбейіп отыр. Бұл топтарда шет елдердің жоғарғы оқу орындарында біліктілігін жетілдірген, жоғарғы біліктілігі бар оқытушылар сабақ өткізеді. Жылда үштілдікте жетілдіру мақсатында профессорлық-оқытушы құраммен студенттер үшін тегін ағылшын, қазақ тілін оқытатын курстар ұйымдастырылды.

Қазіргі бағдарламаның басты артықшылықтарының бірі жастар -тілдік шектеліс (барьер) кедергісі екенін түсінулері. Бұл бағдарлама әрбір кісі сөйлейтін тілдердің саны, ол адамның сол тілде өз ойын еркін жеткізуіне өз үлесін қосуына, оның біліктілігімен мәдениеттілігінің жоғарғы деңгейде екендігін көрсетуіне бағдар болып отырғанын айтып өтуіміз керек.

Қазақстанда - Қазақстандық жоғарғы оқу орындарының студенттерінің сыртқы академиялық ұтқырлығын қаржыландыру бағдарламасы ауқымды түрде жүргізіліп отырғаны бәрімізге белгілі. Әлемдік тәжірби-

еде Қазақстан - академиялық ұтқырлықты қаржыландыруды қамтамасыз ету бойынша жалғыз мемлекет. Студенттердің академиялық ұтқырлығы көлемінде бағдарламаны оқыту үшін, көптілді дайындық жүйесіне негізделуіміз қажеттілігі көрінеді. Бұл қарқынды академиялық ұтқырлықты дайындау жолында, көптілді мамандарды еліміздің барлық жоғарғы оқу орындармен аймақтары, барлық сала бойынша мамандардың қамтылуын яғни қамтылу керектігін ескере кетуіміз керек. Үштілде оқытудың жан-жақтылығын тағы бір айта кететін тұсы, академиялық ұтқырлық тұрғысынан, тілді меңгерген маман өзге тілдегі елдердің мәдениетін түсіну үшін, түрлі халықтың дәстүрін ұғыну үшін және басқа елде өзін еркін ұстауы үшін, еркін жүріп-тұруына да өте көп қажеттілік туғызатыны белгілі.

Қорыта келе, басты айта кететін жағдай, үштілділік бұл басты қоғамдық және мемлекеттік тұрғыдан көңіл бөлетін бағдарламалардың бірі. Бірақ есте ұстайтын нәрсе, біздің жалпы мақсатымыз- жауапкершілік екенін де ұмытпауымыз қажет. Бәсекелестікке қабілетті және білімді ұрпақты өсіру үшін, біз барлық мүмкіндіктермен, білім беру реформасы бойынша жоғарғы деңгейде жұмыс жасауымыз керек, сонда ғана біз суырылып алға шыға аламыз.

Айтылып отырылған жағдай, тек жоғарғы оқу орындарына қатысты екенін ескере кетсек, оның негізі мектепте жатқанын көреміз, сондықтан да шет ел тілдерін мектепте оқытуды күшейту, шет тілдер сағаттарын көбейту арқылы өзге тілдерді меңгерудің мүмкіндіктерінің жоғарылауына әкелетіндігінде тілге тиек ету керек. Білім алушы мектепте, мысалы үшін ағылшын тілін жетік меңгерсе ол адам ЖОО қабырғасына келгенде үштілді оқу жүйесіне еш қиындықсыз еніп кету мүмкіндігі жоғары.

-
1. *Образование в многоязычном мире. Установочный документ ЮНЕСКО. – Париж, 2003. -38стр.*
 2. *Н.Ә. Назарбаев. Жаңа әлемдегі –Жаңа Қазақстан. Егемен Қазақстан газеті. 2007-1.03-№33.*
 3. *Н.Ә. Назарбаев. Қазақстанның әлеуметтік жаңаруындағы 20 қадамы- Егемен Қазақстан газеті. 2012-10.07-№3.*
 4. *Қазақстан Республикасының ата заңы. 30.09.1991ж.*
 5. *Қазақстан Республикасының «Тілдер туралы» заңы. 11.07.1997ж.*

ZHANGIR KHAN WEST KAZAKHSTAN AGRARIAN TECHNICAL UNIVERSITY

Iskakova Sh.G.
Senior teacher of Foreign
Languages Department

Shibintaeva A.A.
Senior teacher of Foreign
Languages Department

POLYLINGUAL EDUCATION IN ZHANGIR KHAN WEST KAZAKHSTAN AGRARIAN TECHNICAL UNIVERSITY

Kazakhstan is actually a multilingual country, as it's a home to over 100 different ethnic groups. How do they communicate? Which language do the Kazakhstan is speak?

As you know Kazakhstan has been part of the USSR, whose state language was Russian. Therefore many people still speak it all over the former Soviet Union.

That's why the Russian language kept its status as the official language in Kazakhstan even after its independence, which makes Kazakhstan a bilingual country. Now people of other ethnic groups other than Kazakhs or Russians, speak one or both of the official languages along with their own mother tongue.

The idea of trinity of the languages in Kazakhstan was proclaimed in October 2006 on the twelfth congress of the Assembly of Kazakhstan, where President N. Nazarbayev said that the knowledge of three languages is very important for the future of our children.

"Kazakhstan must be considered a highly developed country all over the world where three languages are used. They are Kazakh is a state language, Russian is a language of international communication and English is a language of integration into the global economics", N.Nazarbayev said. [1]

One of the most important aspects in Kazakhstan in the sphere of economic and social modernization is the language policy. Attention of President Nursultan Nazarbayev to this policy is obvious and deserves the most careful study and analysis, as a unique project - the trinity of languages was initiated by him. Today in multilingual and multicultural world, the problem of contingency of languages, the search for effective and sustainable programs in the field of languages consolidation is evidently important. The government issued a number of laws and other normative documents concerning educational reforms in the country. Among the priorities identified in them there are: changes in the content of secondary and higher education, modernization of higher

education and post-graduate studies, extension of non-governmental education, introduction of new standards and technologies, etc.

The basic features of the education reform in the Republic of Kazakhstan can be presented in the following ways: the structure of educational facilities is being transformed under consideration of the condition and needs of a market economy; new educational structures are going to be setup; the approach to the transformation of diverse stages of education is differentiated to a considerable extent, much more attention being paid to the reformation of its higher stages; the economic base of education is changing; international student exchange is being actively supported by the Government of Kazakhstan.

So, multilingual education takes place as the new educational structure in Kazakhstan. What is the purpose of multilingual education? The purpose of multilingual education is the general education focused on formation of an individual capable of creative activity in developing multicultural and multinational environment, preserving its cultural identity, striving to understand other cultures and full of respect to other ethnic communities and knowledge of three languages enables students to obtain systematic information about the world since the language reflects the vision, perception and value of the world.

Foreign language proficiency is a valuable asset for those searching competitive international and also internal job opportunities. Today, English as the international language, the language of the 21st century plays the great role in the lives of all professionals who seek for prestigious jobs. American English is internationally accepted as the language of business and technology. But business communication requires more than the standard vocabulary and trade jargon.

The goal of language education is not to learn the

target language code only but to develop cross-cultural perception of similarities and differences and to find their common meaning. Cultural strategies are an integral part of business communication and business transactions. At present our professionals in the field of their activity acquire knowledge in various aspects.

The main purpose of the State Program of Development and Functioning of Languages of Kazakhstan for 2011-2020 has been adopted by the Decree of the President of Kazakhstan No.110 (June 29, 2011) is to ensure a harmonious language policy, which provides full-scale functioning of the state language as the most important factor for strengthening of the national unity by preservation of languages of all ethnic groups living in Kazakhstan.

Key tasks of the program are: improvement and standardization of the methodology of teaching the state language; development of the infrastructure of teaching the state language; improvement and systematization of

the Kazakh language's lexical fund; functioning of the Russian language in the communicative-language space; studying English and other foreign languages.

All activities stipulated by this Program are based on the priority of the state language development being a major factor of strengthening of the national unity and are directed at meeting spiritual, cultural and language needs of the citizens of Kazakhstan. [2]

Diversity of cultures and languages is a national treasure of Kazakhstan. On the 12-th session of the Assembly of Kazakhstan N.Nazarbayev said: "The official language - it's the same symbol as the flag, emblem, and anthem. And it is called to integrate all its citizens." Now the opportunities for learning Kazakh are being created. Many of our citizens are aware of their patriotic duty - to learn the Kazakh language. In addition, it is understood that the state language is a factor of personal competitiveness, career advancement in any field. [3]

But work on the development of the state language should be deeper and more consistent. One should improve the methodology of language teaching; modernize it to meet modern standards. We need new textbooks, teaching aids, including electronic media. But we shouldn't disregard Russian. We understand the role of the Russian language which is an international language too.

It should be noted that we have a Russian language plays a significant role. And finally, the third component of the ideas is connected with the necessity of learning English. Today the knowledge of English, in fact, opens a window into a big global world with its enormous flow of

information and innovation. In fact, the trinity of languages in Kazakhstan is a concept aimed at further strengthening the country's potential that society should support. The idea of the trinity of language, in fact, is part of a national ideology aimed at the establishment and development of competitive Kazakhstan.

The essence of the problem is that for many years in Kazakhstan the English language was taught not in Kazakh, but in Russian. In any Kazakh school, whether located in a rural area or in the city, English was not taught in the students' native language. The result was that before he had yet successfully mastered the Russian language, the child would begin to study a foreign language in Russian. Education in foreign languages in a student's native Kazakh was a great rarity.

By the end of the 1980-90s, however, the situation had begun to change. Kazakh schools began to open everywhere, particularly in the provinces and in large cities. As a result, in institutions of higher learning students now likewise study English in Kazakh. [4]

In the Message to the People of Kazakhstan «A New Kazakhstan in a New World» the president emphasized: «... I propose that the «Linguistic Trinity» cultural project is put into gradual execution. Kazakhstan must be perceived throughout the world as a highly-educated country, whose population employs three languages...» In this regard it is essential to systematically conduct the development of Kazakh as the state language, Russian as the language of international commerce, and English as the language of successful integration into the global economy, and to view this as one of the top priorities of state linguistic policy.

As part of implementing the «Linguistic Trinity» cultural project it is essential to raise the quality of textbooks and teaching materials in English for national, primary

secondary, and general secondary educational institutions, and to examine the issues of educational development in three languages.

The «Linguistic Trinity» project presumes the establishment of conditions for providing all citizens of the Republic of Kazakhstan with the opportunity to study English: improved quality of English instruction in all general education schools, including specialized schools with an emphasis on foreign languages, as well as specialized secondary and higher learning institutions. [5]

Zhangir khan West Kazakhstan agrarian-technical University is one of the leading technical universities of Kazakhstan. The university currently has agreements with foreign partner universities from the Netherlands, Austria, Germany, Czech Republic, Sweden, Serbia, Romania, China, Spain and Slovakia, Russia,

Latvia and the Republic of Belarus.

The University is also a member of the consortium on the program "Erasmus Mundus: CASIA". As part of the development of academic mobility the teachers and students are trained at the above universities. For example last year two teachers were trained at the Czech agrarian University, 1 - at the agricultural Universities of Slovakia, Serbia and Latvia. Last year 54 post graduates of our university have conducted scientific training and research practices in foreign countries: Russia, Estonia, Serbia, Belarus, etc.

The knowledge of three languages gives possibility to the students to take systematic information about the world. We follow the development of creative interests and abilities of each student by training them. We develop the individual with linguistic consciousness by developing the speech of students. We follow conceptions based on the technology of teaching languages: communicative-oriented method of teaching language; communicative study of foreign culture; cultural-active and individual-oriented method of teaching languages.

Realizing communicative-active method, we try to develop general educational intellectual skills –to grasp the idea of speech, main thought, the objective of communication, to control the logics of development of thought. In conclusion, we'd like to say, that upbringing a multilingual individual will facilitate the development of the next generation of our Republic

Zhangir khan West Kazakhstan Agrarian Technical University was included into the list of universities where special departments for studying in English are already created.

Our University was included into the number of several universities where this trilingual system of education has been put into practice. Our university became a part of the pilot project. By the order of the Ministry of Education several years ago three Departments: Economics,

Mechanical Engineering and Chemical Technologies taught their disciplines in Russian, English and Kazakh languages. At the beginning of the study 40 % of disciplines will be taught in Kazakh and Russian languages and 20 % - in English. Then the ratio should be made equal. This project is interesting for students because they are going to study their special disciplines on three languages. Especially English is now necessary to find a prestigious and highly paid job.

By other words we should improve our state language, support the Russian language and learn English. The idea of trinity of the languages is working because of necessity of modern life. Today our country is considered to be developing, we apply clever economics and we are open to the world. Knowledge of three languages always broadened abilities of nation's communication and integration of Kazakhstan people.

It is obvious that Kazakhstani higher education system is developing fast. The educational reconstruction and reforms, creation of new universities and programs, joint international projects and students' mobility will all work for the image strengthening and recognition of the national higher educational establishments. As a result Kazakhstani scholars will have possibility to share their knowledge and expertise with their foreign colleagues for the universal benefit, national students will get more freedom in choosing programs and universities for their studies, foreign teachers and students will strive to Kazakhstan and will be attracted by their institutions.

Anyway, the process of changes in technical higher education of Kazakhstan will not happen in a minute. It needs time, facilities, governmental and international support. But the fact is that it has already begun and gaining momentum. The rapid economic development, political stability, national unity of all nations and nationalities of Kazakhstan will facilitate the process of Kazakhstan's integration into the world educational community. [6]

1. *Послание президента Республики Казахстан народу Казахстана. Новый Казахстан в новом мире. - Астана, 2007.*

2. *Государственная программа развития образования в РК до 2010 г. от 11.10.2004 г. № 1459 – Алматы: Юрист, 2007.*

3. *Кунанбаева С.С. Болонская конвенция и международное научно-образовательное пространство. - Алматы, 2007.*

4. *Сысоев П.В. Языковое поликультурное образование: что это такое? //Иностранные языки в школе. - 2006. - № 4. - с. 2-14.*

5. *Сыродеева А.А. Поликультурное образование: Учебное - методическое пособие // - М.: Наука, 2001. С. 12-14*

6. *Формирование и развитие языковой личности в условиях реформирования системы образования РК № 5 – 2007. С. 23-24*

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Тойғанбекова М.Ш.
ЖОО-ға дейінгі дайындық
кафедрасының аға оқытушысы

Наралиева Р.Т.
ЖОО-ға дейінгі дайындық
кафедрасының аға оқытушысы

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қазақ тілінің мемлекеттік мәртебе алуы барлық қазақ тілін үйретуші ұстаздар мен оқытушылардың алдына сабақты терең де мазмұнды және сапалы өткізу талабын қойып отыр. Өзге ұлт өкілдерінің қазақ тіліне деген игі көзқарасын қалыптастыру үшін қазақ елінің сан ғасырлық мәдениетінің, салт-дәстүрінен, ұлттық құндылықтарынан танымдық ақпараттар беретін қарапайым әрі ұғынуға жеңіл тілмен жазылған шағын мәтіндер және түрлі дидактикалық материалдарды жаттықтыру жұмыстары кезінде пайдалана білу тіл үйренушіден үлкен шеберлікті талап етеді.

Тілді оқытуда мәтінді қолдану әдістемелік жүйесі – Ы.Алтынсариннен бастау алып, А.Байтұрсынұлы жалғастырып дамытқан, Т.Шоңақов, Қ.Кемеңгерұлы, Ғ.Бегалиевтер, Ш.Х.Сарыбаевтар қалыптастырған, М.Балақаев, А.Ысқақов, Р.Өміров, К.Аханов, Н.Оралбаев, С.Рахметова, Ы.Маманов, Ш.Ш.Сарыбаев, К.Сариева, Ғ.Қалиев тәрізді көптеген оқулық авторлары дәстүрге айналдырған көп қырлы әдістемелік жүйе

Сабақ үстіндегі күнделікті қарым-қатынаста қазақ тілінің грамматикалық және лексикалық материалдарын мәтіндер мен өлеңдер арқылы игертіп, олардың тілге деген қызығушылығын арттыра отырып, қатысымдық құзыреттіліктерін қалыптастыруға арналған жұмыс түрлерін орындатуға үлкен мән береміз.

Тіл үйренуші әрбір адамның жоғарыдағы құнды пікірді өз сабақтарында орнымен пайдалана білуі тіл үйренушінің сабаққа қызығушылығын арттырып, оның тіл үйрену барысында қатысымдық құзыреттілігін қалыптастыруға әсерін тигізеді. Қазақ тілін мәтін арқылы үйрету – оқытудың ең тиімді жолдарының бірі. Мәтіннің лингвистикалық негізін жан-жақты меңгерген оқытушы оны игерту кезінде жүйелі жұмыс жасап, үлкен нәтижеге жете алады.

Қазақ тілін үйренушілерге мәтінмен жұмыс жүргізу барысында мәтін туралы, оның негізгі ерекшеліктері, құрылымы мен байланысу тәсілдері туралы түсіндірген жөн. Бұл олардың кез келген мәтінді түсініп, қабылдауында үлкен рөл атқарады. Мысалы, мәтін құрылымы жағынан кіріспе, негізгі, қорытынды бөлімдер болып бөлінетінін білу тіл үйренушіге кіріспеде тақырыпқа байланысты жалпы баяндау болатынын, негізгі бөлімде тақырыптағы негізгі ой ашылып, жан-жақты

түсіндірілетінін, қорытындыда айтылған ойдың қорытындысы жасалып, тұжырымдалатынын алдын ала біліп отыруына көмектеседі. Сонымен қатар, мәтіндегі таныс емес сөздер мен сөз тіркестерін түсіндірудің де маңызы зор. Мұндай жұмыс түрі сөздік қорын молайтып, сөздердің бір-бірімен байланысын меңгеруіне септігін тигізеді.

Қазақ тілі сабақтарында студенттердің коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастырудың жүзеге асыру барысында оқытушы түсіндіргелі тұрған проблемасынан қызықты қысқа хабар және ерекше карточкалар таратып және сол арқылы баланың жаңа сабаққа деген ойының оянуына себеп тудырады. Оқытушы сабақ жоспарында тұжырымдаған сұрақтарды түгелдей хабарлайды да, 1-2 минут ойлануына рұқсат береді. Негізгі тақырыпқа байланысты не білетіні жайлы сұрау. Егер жауап бере алмай жатса, оқытушы оларға көмек ретінде қосымша сұрақтар қойғаны жөн. Сұрақтар баланың білім деңгейіне қарай қиындатылып немесе жеңілдетіліп беріледі. Содан соң берілген жауаптарды топтастырады.

Сұрақтар неғұрлым тақырыпты ашуға ықпалды болса, балалар ойын жақсы жүйелеп сөйлей алады. Сондықтан сұрақты бала ойланатындай, тіпті үйде сабаққа дайындалуға мұршасы келмеген студент өзі кешегі (алдыңғы сабақта) оқытушы түсіндірген мәселені ойына жылдам түсіндіре алатындай шешімін табуға шақырып тұратын сұрақтар қажет-ақ. Бала жауап беріп тұрғанда сөз мүдірген жерін тәптіштемей, баланың өзі жөндеуіне мүмкіндік жасау қажет. Баланың дұрыс сөйлеуіне, тіл шеберлігіне, пікірін дәлелдеуіне, өзіндік қорытындылар жасауына жағдай тудырып отыру керек.

Қазақ тілін оқыту барысында коммуникативтік, тәр-

биелік және жетілдіру мақсаттардың (оның ішінде жетекші орын коммуникативтік мақсатқа беріледі) кешенді түрде іске асырылуының маңызы зор.

Оқытудың коммуникативтік мақсаттары балалар бағдарламада белгіленген тақырыптар мен тілдік материалдар көлемінде қазақ тілінде өз ойын еркін жеткізе білуі, сөйлеуі, мәтіндерді мазмұнын сөздіксіз, ал қиын мәтіндердің мағынасын сөздіктің көмегімен оқып түсіне алуы керек.

Қазақ тілін оқытудың коммуникативтік мақсатын жүзеге асырудың алғы шарты – оқыту барысында коммуникативтік бағдар беру. Демек, баланы қазақ тілінде ауыз екі сөйлеуге және кітап арқылы жұмыс істеуге баулу қажет. Қазақ тілін практикалық тұрғыда меңгеруге үйреткенде балаларды өз бетімен жұмыс істеуге баулып, алған білімін, икемделік дағдыларын жаңа жағдайларға тап болған кездерде шығармашылықпен қолдана білуге машықтандыру көзделеді. Осы мақсатпен анықтама әдебиеттерді пайдалана білу, мәтін мазмұнын өз бетімен түсінуге бейімделу және оған түйгенін қысқаша етіп қағазға жазып алу, аңдатпа жазу, шағын хабарлар дайындау және өз пікірін айтып баға бере білу сияқты әрекеттерге дағдыландырудың маңызы зор.

Жанам түрдегі (кітап арқылы) қарым-қатынас кезінде автор ойын, мәтін мазмұнын түсіну және оған сын көзбен қарау біліктілігін дамыту маңызды болып табылады.

Білімділік мақсатында филологиялық білімін арттыру, баланың жалпы ой-өрісін кеңейту мақсаттары жүзеге асырылады. Оқулық, оқу кітаптары, журналдар арқылы белгілі адамдардың еңбектерін оқу арқылы жалпы білімдік ой-өрісін кеңейтеді.

Қазақ тілін оқыту бала тұлғасының барлық жағынан: олардың дүниетанымын, ой-өрісінің, жадының, сезімі мен эмоциясының, адамгершілік және эстетикалық көзқарасының, мінез-бітістерін қалыптастырады.

Қазіргі заман талабына сай оқытушының сабақ мазмұнын саралай отырып, сабақта сөз болатын тақырыпты дұрыс таңдап, оның мазмұнын аша білуі, жаттығудың ең тиімді дегендерді іріктеп алуы қазақ тілін тез әрі сауатты меңгертуге бастайтын ұтымды жолдардың бірі болып табылады. Таңдап алған мәтіннің танымдық және тәрбиелік мәніне де ерекше көңіл бөлу сабақ үрдісінде үнем естен шықпауы керек.

Мәтін – тіл үйретудің негізгі құралы. Мәтін арқылы қазақ тілінің фонетикасы, лексикасы, морфологиясы, синтаксисі меңгертіледі. Мәтін бойынша жай және күрделі жоспарлар жасап, тіл үйренушінің тілді білудегі жеке мүмкіндігін де ескеріп, қажетті әдістемелік тәсілдерді таңдай білу тіл үйренушінің оқуға қызығушылығын арттырып, сабақ үстіндегі қатысымдық құзыреттілігін дамытады. Сондықтан қазіргі өркениетке бет бұрған заманның талғамы жоғары әрбір азаматы өзге тілді үйретушінің де сол заманға лайық терең білім бере алатын деңгейден көрінуін талап етері сөз-

сіз.

Қазіргі уақытта заман талабына сай білім шыңдау оқытушылардың бір міндеті болып табылады. Студенттердің бойындағы жоғарғы идеялық, адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру, еңбекке дайындауда оқыту әдістемесі мүмкіндіктерін барынша толық пайдалану қажет. Демек, өзінің мазмұн ерекшеліктеріне, оқу-тәрбие ісін ұйымдастыру мен оқыту әдістеріне қарай әрбір пәннің тыңдаушыларына дүниеге ғылыми көзқарасын қалыптастыру міндеті тұр.

Қазіргі уақытта компьютердің жетілген заманы. Қоғамды ақпараттандырудың басым бағытталған салаларының бірі – білім беру саласы. Ақпараттық коммуникациялық технологиялар ортасын пайдалануға негізделген білім беруді ақпараттандыру оқыту үдерісінің қарқынын арттыруға, дамыта оқыту идеясын іске асыруға, оқыту үдерісін ұйымдастыру әдістері мен формаларын жетілдіруге бағытталған.

Инновациялық технологиялар білім алушының тілдік білім сапасын арттырып, қарым-қатынаста еркін қолдана алу мүмкіндіктеріне жол ашады. Қазақ тілін игертуге қатысты инновациялық технологиялардың әдістерін қолдану студенттің қазақ тілін үйренуге деген ынтасын, зейінін, қызығушылығын дамытып қана қоймайды міндетті деңгейдегі білімді қалыптастыра отырып, жаңа мүмкіндік деңгейлерін ашады.

Сондай-ақ, жаңа технологиялар, жаңа инновациялық әдістемелер бар. Мәселен белгілі ұстаздар Ж.Қараевтың оқушылардың білімін бағалау, деңгейлеп оқыту әдістемесі, Қ.Бітібаеваның әдебиет пәнін оқыту әдістемелері, Н.Оразақинованың сатылай талдап оқыту технологиясы, Вольдорф педагогикасы, проблемалық оқыту технологиясы, оқыту технологиясы, ойната отырып оқыту технологиясы, проблемалық оқыту технологиясы, деңгейлік дифференциялау технологиясы, жекелей оқыту, ұжымдық оқыту, топтық оқыту, компьютермен оқыту, интерактивті тақтаны пайдаланып оқыту, өзіндік оқыту технологиясы, т.б. көптеген ізденгіш педагогтардың ойлап тапқан инновациялық әдістемесі көп-ақ.

Тіл байлығы сөздің мағыналық дамуға түсіп, түрлі қолданыста реңк алып қарым-қатынас қажетін өтеуімен тығыз байланысты. Адамзат баласы тілдің ерте дәуірінде сөздердің ешқандай қосымшасыз, мағыналық дамуға түскен бірліктермен коммуникативтік қажеттерін өтеген. Осыған қарап, сөз – коммуникативтік талапты орындаушы бірден-бір категория деуге толық болады.

Сонымен, сабақта ақпараттық-коммуникативтік технологияны қолданудың тиімді жақтары айтарлықтай маңызды. АКТ қолдану қазақ тілі сабағының мазмұнын байытып, жаңа сабақты түсіндіру барысында, сабақты қорыту кезінде тиімді. Осылайша оқу үдерісінің тиімділігін арттыруға болады. Ендігі міндет – тәжірибесі терең технологияны игеру.

1. Г.Әбдірайымова. *Жастар жаңарып жатқан қоғамда: кеше, бүгін, ертең* // *Саясат* - 2004 ж. №9
2. *Жастарды тәрбиелеудегі қазақ ұлттық саяси элитасының ықпалы* // *Саясат* № 2003ж.
3. Әбдікәрім Т.М. «Әліппе» мен «Ана тілі» оқулықтарында мәтін түзудің ғылыми-әдістемелік негіздері. ПҒД дис., авторефераты. 2007ж. 48-б.
5. Мұхамбетқалиева М. *Оқу мәтіндері арқылы қазақ тілін үйрету әдістемесі*. 2001ж. 22-б.

Nurgazina A.M.
candidate of economic sciences,
senior lecturer in the Department of
Finance, Al-Farabi Kazakh National
University

MODERN ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF TRILINGUAL HIGHER EDUCATION IN KAZAKHSTAN

It is agreed that a language plays a key role for communication in all aspects of human's life. Modern education follows this principle, and together with main competencies and knowledge in chosen specialization, it aims to offer linguistic skills in the most demanded languages for students.

International community currently realizes a policy of multilingualism. According to the extract from Background of the Roadmap Towards UNESCO's World Atlas of Languages "Linguistic diversity is an integral part of cultural diversity, freedom of expression and universal access to information and knowledge. It has the capacity to express and to reconcile ideas, systems of knowledge and values of people from diverse cultural, social, economic, religious and professional backgrounds. It is a key contributor to dialogue, reconciliation, tolerance and peace." [1].

Indeed Kazakhstan is multinational country and development of Multilanguage policy concerns us for many years. This problem touch firstly the sphere of education including higher one. For Kazakhstan, the most appropriate policy is to realize tri-lingual studying in education. Therefore, currently higher education has one of the top priorities is to develop and realize specialized

to reconcile the emotions, ideas and values of people from diverse cultural, social, economic and professional backgrounds. It is a key contributor to dialogue, tolerance and peace." [2].

Thus, involvement of speaking languages into the educational process is an ordinary practice that should be fulfilled locally in every country.

Kazakh is our native language – the language, that has come from distant ancestors; the language of the Motherland. With all respect to local traditions, it is the one, which should be the most used for the purposes of higher education. Development of the native language in Kazakhstan widens its linguistic opportunities, making it suitable to use in all spheres of education and science.

Simultaneously, historical development of Kazakh EI had provided close relations between different nationalities, giving opportunity for our country to be a multinational state. It is not a reason for instability in our society caused by variety of cultures and spirit heritage; it should be considered as the strength of Kazakhstani people ready to be tolerant, friendly and humane. Particularities of local and regional interconnection lead to a big role of the Russian language.

Following this Russian becomes the second part of the triad. Additionally this has good performance for education and science, helping our teachers and students to use a strong informational source for scientific researches and study in Russian.

The third is foreign language – the English one. Being the most adaptive and precise way of global communication, it has a leading role among all languages for the purposes to connect people globally. Stressing the importance of English, excluding countries of origin, for study and education the great significance has satellite services that help teachers and students improve their skills in it.

The research reflected in this article help to analyze basic opportunities of tri-lingual studying as well as to find out main problems in realization of these ambitious intends in Kazakhstan.

From one hand, every year the amount of young students who speak English grow up very fast. They improve their knowledge locally and abroad. From other

Picture 1. Tri-lingual format of educational program

programs in three main languages – Kazakh, Russian and English.

As it stated in the materials of the UNESCO Regional Conference for Central America "Indigenous Languages for Empowerment", run 2015, "Linguistic diversity is an integral part of cultural diversity. It has the capacity

hand, unfortunately, the number of experienced specialist who teach or are involved into education process does not have the same successful trends and results in studying English. Less is the number of people who are good in both and at the same time want to devote themselves to science and education. Therefore, there are two main stream of problems – conceptual ones and applicational ones.

The first stream is connected to the methods and measures how to make people speak three or more languages at once. The second stream is how to motivate those who received this knowledge to stay in education.

Competition on the labor market encourage many of us to improve our language skills, however, being improved, new opportunities help to push our careers straight forward outside the alma mater.

Analysis of the English skills among the students of financial specialties showed that at about half of the students can speak, read and write in English in some way. 10 % of them have “good” language. This statistics leads to following conclusion for spreading of the English running courses there is a need in intensive preparation of the 1st year students. Resolving this situation will give the opportunity to integrate English running disciplines into the study curriculum. The same problem concerns realization of disciplines in Kazakh for Russian speaking groups; in Russian – for Kazakh speaking group.

Encouragement of the students for improvement of their language skills becomes the priority in implementation of the policy of tri-lingual education. Having a good linguistic base among the students will provide needed platform for integration of the specialized programs into study process. This can be realized through running of the compulsory tri-lingual programs instead of elective ones. Practice shows that 1st semester courses in foreign and local languages not always improve students’ knowledge at the level needed to study complicate specific courses in cross language.

Faculty members also should be supported to study foreign languages in order to provide the ability of running tri-lingual disciplines at the appropriate level. Thus, a special program and linguistic policy will help to solve the

priorities of tri-lingual education.

Tri-lingual education will help to grow up new generation of specialist for our country providing its competitive growth and sustainable development.

Such form of education can increase the demand from other countries for our educational services creating new perspectives for the higher schools to wide their activity regionally and internationally.

The state and private educational institutions should work together to provide the resources and take the necessary measures to alleviate language barriers and promote interaction on the tri-lingual educational policy in our country. It a strong need to encourage the creation and processing of the specific content in three main languages that are to be used in the study process. Special measures of support are will ensure that all who are involved into the process receive demanded information in three languages at the same time.

The successful implementation of the tasks depends upon the accessibility and availability to satellite services and facilities. As it stated in the Recommendation concerning the promotion and use of multilingualism and universal access to cyberspace, issued by UNESCO “Member States, international organizations and information and communication technology industries should encourage collaborative participatory research and development on, and local adaptation of, operating systems, search engines and web browsers with extensive multilingual capabilities, online dictionaries and terminologies.”[3].

Besides services to study languages and to approve language skills should be available not only the largest cities but in all regions.

Implementation of tri-lingual education in Kazakhstan provides international and regional leadership in education, strengthens education systems of our country locally and abroad. Partnership with foreign educational institutions also has good support to implement best standards and practice in realization of study programs in foreign languages. All these response to global challenges in multilanguage’s education that considers with the current requirements in high education.

-
1. *Roadmap Towards UNESCO’s World Atlas of Languages*// unesdoc.unesco.org/images/0024/002438/243852e.pdf – February, 2016.
 2. *Materials of the UNESCO Regional Conference for Central America “Indigenous Languages for Empowerment”*, November 2015
 3. *Recommendation concerning the promotion and use of multilingualism and universal access to cyberspace*// portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17717&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html – January, 2017.

Камзанова А.Т.
PhD, доцент кафедры общей и
прикладной психологии КазНУ
им. аль-Фараби

ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «ПСИХОЛОГИЯ»

Проблема полиязычия в мировой системе образования и его развитие является не новым в виду коренных изменений в политической, экономической, культурной сфере в мире.

В этой связи необходимым условием в становлении высокопрофессионального специалиста-психолога, который способен проводить в современных условиях междисциплинарные исследования в мировой психологии является знание иностранного языка, предпочтение конечно отдается английскому языку по общеизвестным основаниям – этот язык является международным, и практически все ученые-психологи и психологи-практики публикуют международные научные статьи и устанавливают сотрудничество именно на базе этого языка. Последние три года кафедра общей и прикладной психологии ведет подготовку магистрантов психологии и докторантов PhD на английском языке. Если в 2012 году существовали английская и казахская группа подготовки, то с 2014 года кафедра перешла на единую англоязычную систему преподавания дисциплин в магистратуре и докторантуре PhD. Ежегодно кафедра рассматривает возможность увеличения количества англоязычных преподавателей кафедры с сертификатом IELTS 6.0 и выше. Четырехлетний опыт внедрения англоязычных групп в магистратуре и докторантуре PhD позволяет определить трудности, достижения и перспективы развития полиязычной образовательной программы обучения по специальности «Психология» в КазНУ им. аль-Фараби.

Известно, что в практике преподавания дисциплин вуза на иностранном языке существует ряд методов, позволяющих эффективно выстраивать процесс обучения, поддерживающий мотивацию студентов. Например, к ним относятся метод грамматики и перевода (Grammar-translation method), коммуникативный метод (Communicative method), прямой метод (Direct method). Если первый метод предполагает в основе своей работу с текстами, такие как чтение и письмо, то последние два направлены на преодоление так называемого рецептивного билингвизма. В большинстве случаев студенты магистратуры, в некоторых случаях и докторантуры PhD, знают и понимают англоязычную речь при частичном или полном отсутствии навыка говорить на нем. При этом необходимо отметить тот факт, что навык говорения, к которым можно отнести темп спонтанной речи, готовность поддерживать диалог,

задавать вопросы, пересказать прочитанный научный текст и др. доминирует именно у студентов, которые поступали в магистратуру и докторантуру PhD по условию наличия сертификатов IELTS/TOEFL, по сравнению с теми студентами, которые сдавали вступительные экзамены по иностранному языку в классической его форме.

Основной трудностью, с которой сталкиваются преподаватели кафедры общей и прикладной психологии в преподавании дисциплин в англоязычной группе, является различный уровень владения языком студентами, которая сказывается и на общей мотивации к обучению. В этой связи большая часть ресурсов преподавателя направлена на вовлечение в учебный процесс каждого студента. При этом если в одних студенческих группах наблюдается динамика психологической поддержки в виде терпимости, подсказки того или иного термина студенту, затрудняющемуся выразить свой ответ на английском языке, то в других студенческих группах прослеживается прямо противоположная тенденция, которая характеризуется тем, что хорошо владеющие иностранным языком студенты (назовем их условно «продвинутые студенты») мотивированы получать больше информации, но эта потребность в большинстве случаев не находит своего полного удовлетворения в виду возникновения часто уточняющих вопросов в процессе необходимости понимания информации на иностранном языке со стороны других студентов. Преодоление такого рода трудностей возможно посредством, к примеру:

1. Развития преподавателем собственных навыков рефразирования транслируемой им англоязычной информации. Данный навык позволяет с одной стороны расширять терминологический тезаурус «продвинутых» студентов, с другой стороны интенсифицировать процесс понимания остальных студентов;

2. Активное применение наглядных методов обучения, к примеру, параллельно прописывать ключевые слова на английском языке на доске и включать их в логические графические схемы объясняемой информации, предоставлять основные выводы по материалу лекции в слайдах презентации;

3. Формировать основные правила во время

занятий, к примеру, в самом начале обучения не допускать в группе прямых указаний на грамматические и стилистические ошибки в процессе речевой активности среди студентов, так как это не только нарушает итак сложно протекающий речемыслительный процесс, опосредованный иностранным языком, но и усложняет процесс снятия языкового барьера, который зачастую является основной проблемой студенческих групп, обучающихся на английском языке;

4. Строго соблюдать регламент англоязычной группы, не допускать и всячески пресекать (например, занижать оценку на 1-2 балла) применение в речи русских/казахских слов и выражений во время занятий.

Важно отметить, что наличие иностранных студентов в группе значительно интенсифицирует процесс обучения на английском языке, так как многие вышеуказанные пункты реализуются или преодолеваются автоматически.

В этой связи немаловажным фактом, который также определяет дополнительную нагрузку преподавателя, является и процесс подготовки учебно-методических материалов к дисциплинам, преподаваемым на английском языке. Необходимым условием является разработка глоссария узкоспециализированных психологических терминов, тщательная подборка англоязычных научных ресурсов, которые как известно имеют свою уникальную логическую организацию и новый режим мышления, разработку каждого контактного занятия в виду учета в том числе и вышеуказанных методов в практике преподавания дисциплин вуза на иностранном языке.

При условии того, что преподаватели кафедры общей и прикладной психологии не являются носителями английского языка, важным становится и частичное включение в контент занятий анализа англоязычных научных видеоматериалов, которые в достаточной степени представлены, к примеру, в контенте Ted.com, а также других научных мультимедиа-ресурсов, которые позволяют транслировать важные аспекты языковой компетентности со стороны носителей языка.

Такого рода задания позволяют совершенствовать у студентов не только навыки восприятия иностранной речи в ее различных проявлениях, но также возможность получение информации о научных достижениях последних лет в области психологической науки.

Рассматривая перспективы дальнейшего развития англоязычных групп не только в магистратуре и докторантуре PhD, но и в бакалавриате по специальности «Психология», кафедра общей и прикладной психологии планирует увеличивать не только количество ППС с сертификатами IELTS/TOEFL, но также приглашать лекторов вузов дальнего зарубежья в качестве необходимого звена развития англоязычных групп.

Также рассматриваются различные пути развития полиязычных групп по специальности «Психология», к примеру:

1. внести рекомендации к публикации статей на английском языке для студентов 4 курса бакалавриата;
2. стимулирование защиты дипломных работ, магистерских диссертаций на английском языке;
3. возможность организации англоязычных студенческих конференций, круглых столов, олимпиад, в которых участие студентов в особенности выпускных курсов являлось бы строго обязательным, а для студентов первых курсов поощрялось и др.

Таким образом, сравнительно небольшой опыт позволяет указать на определенные успехи развития полиязычной образовательной программы «Психология» на кафедре общей и прикладной психологии КазНУ им. аль-Фараби, к которым можно отнести значимую положительную динамику в профессионально-языковой деятельности студентов в роли субъекта англоязычного познания и общения к концу уже первого семестра обучения.

На сегодняшний день ППС кафедры общей и прикладной психологии продолжает работу по изучению опыта формирования полиязычных образовательных программ университетов различных стран мира с целью дальнейшего развития образовательной программы «Психология».

1. Liu Zhuo *Bilingual education existence question and educational model appraisal*. Nanjing University of Science and Technology journal (social sciences version), 2005. (07), P. 25-28.

2. Encai Chen. *Brief analysis determination university bilingual education curriculum goal basis*. Yangzhou University Forum. (higher education research version), 2004. (12) P. 39-41.

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ

Тажигаева С.М. – д.х.н., профессор кафедры аналитической, коллоидной химии и технологии редких элементов

Мусабеков К.Б. – д.х.н., профессор кафедры аналитической, коллоидной химии и технологии редких элементов

Коканбаев А.К. – к.х.н., профессор кафедры аналитической, коллоидной химии и технологии редких элементов

Тюсюпова Б.Б. – к.х.н., доцент кафедры аналитической, коллоидной химии и технологии редких элементов

Артыкова Д.М.К. – к.х.н., ст.преподаватель кафедры аналитической, коллоидной химии и технологии редких элементов

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НИР В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

Интенсивное развитие образовательных технологий в постоянно и быстро обновляющейся образовательной среде требует каждодневного совершенствования учебного процесса в вузах.

Модернизация структуры и содержания высшего образования обусловила новые требования к процессу подготовки студентов. Высокое качество образования обеспечивается интеграцией научных исследований и учебного процесса. В научно-педагогической литературе имеется немало информации о внедрении результатов НИР в учебный процесс и производство /1-5/. Суть их заключается в том, что эффективность каждой НИР оценивается практическим использованием ее продукции, которое обеспечивает технический, экономический или социальный эффект. Соответственно, социальный эффект предполагает, в общем случае, повышение качества жизни за счет использования новых технологий. Поэтому основной задачей, стоящей перед университетами, является превращение научного потенциала вузов в один из ресурсов устойчивого экономического роста нашей страны /1/. В этой связи определенный интерес представляет рассмотрение и обобщение опыта внедрения результатов НИР в учебный процесс на химических специальностях.

На факультете химии и химической технологии КазНУ имени аль-Фараби специализация по коллоидной химии проходит на кафедре аналитической, коллоидной химии и технологии редких элементов. Кафедра обеспечивает подготовку студентов по специальностям «Химия», «Химическая технология органических веществ» и «Химическая технология неорганических веществ».

Формы внедрения результатов в НИР в учебный процесс весьма разнообразны, начиная от чтения проблемных лекций и заканчивая разработкой и оформлением обучающимся стендов, слайдов, презентаций по итогам НИР /3/. Наиболее часто используемые из них: введение новых разделов в лекции и семинары, введение новых работ в лабораторный практикум, привлечение обучающихся к написанию публикаций по итогам НИР.

На кафедре в течение длительного периода внедрялись результаты исследований в форме новых разделов лекций и новых лабораторных работ. Однако, увеличение количества специальностей в последние годы поставило на повестку дня вопрос о создании новых дисциплин на всех уровнях обучения: в бакалавриате, магистратуре и PhD докторантуре. Основанием для внедрения результатов НИР в эти дисциплины служили: наличие завершенных научных проектов, публикаций, входящих в базу данных Thomson Reuters и Scopus, а также патентов. Кроме того, немаловажное значение имеет наличие учебных пособий, однако зачастую они появляются после 1-2 семестра преподавания дисциплин. В таблице 1 приведена некоторая часть работ по внедрению результатов НИР в учебный процесс в последние годы, которые сопровождались появлением новых курсов.

Согласно /4,5/, стратегия интеграции НИР и образовательного процесса включает:

- ориентацию на преподавателя;
- ориентацию на студента.

В свою очередь, ориентация на преподавателя предполагает:

- а) передачу результата исследований → внедрение в учебные планы;
- б) вовлечение в процесс исследования → презентация методов и подходов;
- в) активный контакт с проблемами и результатами, который включает обучение, основанное на проблемах; аудиторные часы посвященные обзорам статей и исследований.

Ориентация на студента предполагает, прежде всего, рассмотрение студента как исследователя, это подразумевает участие в проекте, интеграцию исследований в модули публикаций или собственный результат → преемственность результата.

Аналогичные ступени включает внедрение результатов научных исследований в учебный процесс и на

Название научного проекта	Название дисциплины	Специальность, уровень обучения	Наличие патентов	Наличие учебных пособий и др. литературы
Разработка технологии получения биосорбентов на основе иммобилизованных клеток микроорганизмов для очистки токсичных отходов металлургического и химического производств	Коллоидная химия биодисперсий	6D060600 – Химия	4	Коллоидная химия биодисперсий
	Химия и технология биодисперсий	6M072100-ХТОВ		
Разработка нанокмпозитов магнитных глин на основе бентонитовых глин Казахстана	Химия и технология промышленных флокулянтов	6M072100-ХТОВ, ГПИИР	2	4 статьи, входящие в базу данных Thomson Reuters и Scopus
	Современные технологии очистки промышленных сточных вод	6M072000-ХТНВ, ГПИИР		
	Промышленные иониты и комплексообразователи	6M072000-ХТНВ, ГПИИР		
Разработка технологии получения структурированных пищевых продуктов антидиабетического назначения	Технология создания пищевых систем на основе пектинсодержащего сырья	6M072100-ХТОВ, ГПИИР	2	Биоколлоидтық жүйелердің құрылымдануы
Разработка научных основ и технологии охраны окружающей среды от вредных воздействий высохшего дна Аральского моря	Физико-химическая механика дисперсных систем	5B072100-ХТОВ	-	Структурообразование и реологические свойства дисперсных систем
Разработка технологии получения новых отечественных высокомолекулярных поверхностно-активных веществ полифункционального назначения	Технология получения и применения пен	5B072100-ХТОВ	1	Физико-химия пен и аэрозолей
Разработка нового типа водо-угольного топлива на основе бурых и каменных углей Казахстана	Технология получения водо-угольного топлива	6M072100-ХТОВ, ГПИИР	-	1 статья, входящая в базу данных Scopus

но, нехватка времени у преподавателей, отсутствие должной мотивации у студентов и т.д.

В качестве препятствий для внедрения результатов автор работы /5/ указывает иерархичность знания, негибкость учебных планов, нерелевантность исследований к учебным планам, разделение на экспертов по преподаванию и чистых исследователей, противоречия требованиям массового образования и др. Вероятно, эти проблемы являются общими для всех вузов, однако в качестве положительного момента необходимо отметить возможность коррекции учебных планов перед началом учебного года в нашем университете. Относительно нерелевантности исследований – в настоящее время финансируемые исследования имеют определенную практическую направленность, поэтому их результаты особенно хорошо соответствуют специальностям ГПИИР, ориентированных на подготовку специалистов высокого уровня для производства.

Как видно из таблицы, создание новых дисциплин обеспечивалось наличием результатов НИР, полученных при выполнении длительных финансируемых проектов. Практическая значимость результатов подтверждена соответствующими патентами. Почти все дисциплины в ОУП специальностей ГПИИР основаны на результатах НИР. В данной таблице приведены в основном те из них, которые обеспечены соответствующей учебно-методической литературой, созданной преподавателями последние годы. Безусловно, существуют и другие дисциплины, которые еще в недостаточной степени обеспечены учебной литературой, подготовленной по результатам НИР. В таких случаях преподаватели рекомендуют для подготовки к занятиям соответствующие научные публикации, обзоры. Однако, как показывает

нашей кафедре. Здесь необходимо отметить, что ориентация на студента может быть весьма эффективной при правильной организации работы. Студенты выполняют теретический поиск и экспериментальную работу, находят и собирают новейшую информацию и публикации по соответствующим темам, готовят креативные презентации и т.д. В этой связи мы необходимо отметить, что не всегда эффективно используется потенциал студентов. Причиной этого является, вероят-

опыт, неудобство от отсутствия учебной литературы, подготовленной создателями курсов, испытывают как студенты, так и преподаватели. Поэтому каждый преподаватель старается обеспечить свои дисциплины учебно-методическим материалом.

В заключение следует отметить, что внедрение результатов НИР может быть успешным только при соответствующей обеспеченности учебного процесса необходимой учебно-методической литературой.

1. Гусева А.И., Киреев В.С., Шеина Е.А. Опыт внедрения результатов научных исследований в учебный процесс исследовательского университета // Программные продукты и системы. - 2010. - №4. - С. 157-162.

2. Мельник А.Ф. Внедрение научных исследований в образование как инновация // Russian Agricultural Science Review. – 2015. – Т.5, № 5-2. - С. 231-233

3. Положение о внедрении результатов научно-исследовательской работы в образовательный процесс // www.kaznu.kz

4. Turner N., Wuetherick B., Healey M. International perspectives on student awareness, experiences and perceptions of research: Implications for academic developers in implementing research-based teaching and learning // Int. J. for Academic Development. -2008. -13 (13). - P.199-211.

5. Диденко А.С. Проблемы внедрения научных результатов в учебный процесс. Финансовый университет при Правительстве РФ. / свободный доступ в интернете: <http://www.fa.ru/dep/ms/Documents/Презентации/О%20проблемах%20внедрения%20Диденко%20А.С.1.pdf> или [О%20проблемах%20внедрения%20\(1\).pptx](#)

Ислямова С.А.
Өскемен қаласындағы
Педагогикалық шеберлік орталық
филиалы

ОҚЫТУДАҒЫ БІРЛЕСКЕН ЖОСПАРЛАУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Бірлескен командалық жұмыс үдерісі соңғы кездері әлемнің білім беру тәжірибесінде жиі орын ала бастады. «Ынтымақтастық», «топта және кәсіптік оқу қауымдастықтарда жұмыс жасау» ұғымдары кеңінен таралған. Оның пайда болуының бірден бір себебі, оқу үрдісіне қойылатын талаптардың күшеюі, сонымен қатар, мұғалімдердің топта жұмыс істеуі оқушылардың үлгеріміне оң әсерін тигізеді, оқытушыларға жүктеме азаяды, мектептің тиімділігі артады. Онымен қоса топта оқытатын мұғалімдер ынтымақтастықта жұмыс істеуге дайын болады.

Екі білікті, тәжірибелі маманның оқушылар немесе тыңдаушылар үшін ынтымақтастық ортаны орнатып, оқыту жұмысын ұйымдастырудың түрін командалық оқыту деп атайды. Серіктес ретіндегі жаңа тәсілді енгізу мұғалімнің екеуіне де бірлесе жоспарлау мен оқыту мәселелерін шешуде ортақ жауапкершілікті талап етеді.

Осыған байланысты, шетелдік ғалымдардың бұл сала бойынша зерттеулері басым және алуан түрлі болғандықтан, маңызды деп санаған материалдарға тоқталуды жөн көрдім.

Крэмен, Томас және Винсетт [1] бір топтағы екі мұғалімнің дәрежесі бірдей емес десе (мұғалім және мұғалімнің көмекшісі), Б. Джонсон, Д. Мак Айвер, Дж. Эпштейн сияқты басқа авторлар ынтымақтастық немесе оқытушылар тобы туралы әңгіме қозғайды.

Жағдайға қарай бұл термин педагогтардың пәнаралық ынтымақтастықтың рөлінің басымдылығын, оқытудың топтық ұйымдастырылуы мұғалімдердің кәсіби дамуына немесе оқушылардың жұмысына әсерін білдіреді. Бірақ, барлық анықтамаларға ортақ болып сыныпта бір мезгілде бір немесе одан да көп мұғалімдердің болуы табылады.

Бірлесіп жоспарлау және бірлесіп оқытуды қарастырған көптеген зерттеулерде топ мұғалімі (жалпы пәндерді оқытатын оқытушы) мен арнайы білімі немесе жұмыс профилі бар маманнан (арнайы білімі бар педагог) тұрады.

Мысалы, Кук пен Фрэндртін бірлесіп жоспарлап, оқытуға берген анықтамасы: «Бір кеңістікте орналасқан әртүрлі немесе аралас мұғалімдер тобындағы негізгі топты құрайтын екі немесе одан да көп мамандар». Неміс тілді ортасында кеңінен таралған тағы бір анықтаманы О. Грауманн: «мұғалімдер командасы тобы» - екі немесе одан да көп мұғалімдер сабақ өткізуді жоспарлайтын, өткізетін және бақылайтын оқу түрі, формасы, - деп береді [1].

Соңғы жылдары мұғалімдерді кәсіби даярлау мәнмәтінінде командада оқытуды қолданудың жаңа үрдісі жасалынған. М. Байтон мен М. Саймонстың [1]

2000–2013 жылдарда осы мәселе бойынша зерттеудің барлық өзекті пікірлері көрсетілген шолу мақаласына және Л. Кук пен М. Фрэндртін [1] мұғалімдерді кәсіби даярлайтын жүйесіндегі оқытушылар командасына зер салған жұмысына назар аударайық. Олар әдебиетте табуға болатын командамен оқытудың қандай да бір үлгілері бар 18 зерттеуді, жаңадан үйреніп келе жатқан тәжірибе жинақтаушы мұғалімдері үшін бұндай оқытудың артықшылығы мен кемшіліктері жөнінде 33 зерттеуді және командамен оқытуды жүзеге асырудың тиімді жағдайларын зерттеген 22 жұмысты талдаған. Осы талдау нәтижесінде келесі үш негізгі мәселені тұжырымдап қорытынды шығарған. Олар:

1. Бірлесіп оқытудың үлгілері

М.Байтон мен М.Саймонс жасаған талдаудың негізінде, ынтымақтастықтың азды-көпті қарқындылығымен сипатталынатын командада оқытудың әртүрлерін көрсететін үлгілер жасалынды (1 кесте).

Өз зерттеулерінде Байтон мен Саймонс халықаралық деңгейде қабылданған және оқу үрдісін ұйымдастыруға негіз болатын тәжірибедегі бірлесіп оқытудың Кук пен Фрэндртін жіктеуіне сүйене отырып, бес үлгісін атап көрсеткен:

1. Бір мұғалім, бір көмекші (ассистент);
2. Таңдау бойынша (альтернативті) оқыту (үлкен және шағын топтарда);
3. Қатар параллелді оқыту (бір тапсырма бойынша сыныптың жартысымен жұмыс жасау);
4. Кезенді оқыту (оқытушы бір немесе бірнеше кезенді бақылайды);
5. Командалық оқыту: екі мұғалім оқу міндеттерін өзара бөлісіп алады.

Мысалы, біреуі сабақ өткізіп жатса, екіншісі оның айтып жатқанын моделде көрсетіп тұрады. Осы ерекшеліктерге сәйкес командада оқытуды ынтымақтастықтың бір түрі ретінде қарастыруға болады. Мүмкін сондықтан болар, англо-американдық әдебиеттерде бірлесіп оқыту («co-teaching») мағынасына жақын түсініктің жалпы термин ретінде қолданылуы басым.

Ынтымақтастық деңгейлерінің өзгеруі	Ынтымақтастық моделдері	Бірінші мұғалімнің рөлі	Екінші мұғалімнің рөлі
 <p>Ынтымақтастықтың төмен деңгейі</p> <p>Ынтымақтастықтың жоғары деңгейі</p>	Бақылаушы моделі	Мұғалім толық жауапкершілік артады	Бақылаушы ретінде сабаққа қатысады, оның пікірі маңызды
	Коучинг моделі	Мұғалім толық жауапкершілік артады	Бақылаушы-коуч ретінде сабаққа қатысып, бірінші мұғалімді қолдайды, кеңес береді
	Көмекші (ассистенттік) моделі	Негізгі рөлді атқарады	Бірінші мұғалімнің нұсқауы бойынша көмек көрсетеді, сабаққа көмекші ретінде қатысады
	Серіктестік моделі	Жауапкершілікті тең дәрежеде атқарады, мұғалімдер оқу тобы негізгі жұмысының әр түрлі мазмұнына (кезеңдеріне) жауапты	
	Командалық моделі	Жауапкершілікті тең дәрежеде атқарады. Команда мүшелері бірлесе жұмыс істеудің барлық мүмкіндіктерін қолданады: бірлесе жоспарлайды, жоспарды жүзеге асырады, оны бағалайды. Яғни, команданың бірлесе жұмысы сабақ басталмай жатып жүзеге аса бастайды.	

1-кесте.. Байтон мен Саймонс бойынша ынтымақтастық қатынас деңгейлері (Baeten M., Simons M. Student teachers' team teaching: models, effects, and conditions for implementation // Teaching and Teacher Education. 2014. 41. P. 92–110.)

II. Бірлесіп оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері

Артықшылықтары	Кемшіліктері
<p><i>Студенттер көзқарасы бойынша:</i> жоғары эмоционалды және кәсіби қолдау, қызу пікірталастар, құрдастарынан кері байланыс, рефлексияның күшейе түсуі, кәсібиліктің өсуі, тұлғаның дамуы (өзіне деген сенімділік, өзін көрсете білу)</p> <p><i>Мұғалімдер көзқарасы бойынша:</i> Жұмыс жүктемесінің азаюы, кәсіби біліктіліктің өсуі, оқыту үдерісінің жақсаруы, мектеп ішіндегі ынтымақтастықтың нығаюы</p> <p><i>Оқушылар көзқарасы бойынша:</i> қолдау жекеленген түрде, тақырыптар мен оқыту түрлері кеңейе түседі, оқу нәтижелерінің жақсаруы</p>	<p><i>Студенттер көзқарасы бойынша:</i> команда мүшелерінің арасында келіспеушілік болмағанда, проблема пайда болады. Бәсекелестік пен салыстырушылық болғанда да, проблемалар болады. Сындарлы кері байланыс беруде қиыншылықтар болуы мүмкін. Жеке сабақ беру тәжірибесі бойынша мүмкіндік азаяды.</p> <p><i>Мұғалімдер көзқарасы бойынша:</i> жүктеменің көбеюі, жеке оқушылармен байланыстың әлсіреуі</p> <p><i>Оқушылар көзқарасы бойынша:</i> проблема шатасушылық пайда болуында (мысалы: кімнің пікірін дұрыс деп санау керек)</p>

III. Бірлесіп оқытудың сәтті шығу шарттары

Кәсіби даярлау мәнмәтінінде бірлесіп оқытуды нәтижелі жүзеге асыру үшін, авторлар келесі талаптарды назарға алды:

1. Командада да, өз бетінше де оқытуды үйрену үшін топтық және жеке сабақтарды үйлестіру;
2. Практика жетекшілері мен жас мамандар командасындағы жаңа рөлдеріне теориялық дайындық (бақылау, коучинг және ынтымақтастыққа байланысты).
3. Тиісті критерийлерге сәйкес командалық серіктестер іріктеуін жүргізу: мүмкіндігінше оқушылардың пікірлері ескерілуі тиіс.

Мектеп мәдениеті мен сынып бөлмелерінің құрылымы бірлескен оқытудың сапасына әсер ететін факторлардың қатарында. Тәжірибені ортақтастыратын рефлексивті диалог жұмыстың өзегі болып табылады. Осы авторлар бірлескен оқыту өздігінен тиімсіз және оны сәтті орындау арнайы жағдайды талап етеді деген қорытындыға келді.

Сонымен, бірлескен жоспарлау оқушылардың тек үлгеріміне ғана емес, басқа да аспектілеріне әсерін қарастыратын болсақ, оның зор мүмкіндігін аңғаруға болады. Дегенмен, оқытудың осы түрін сәтті еңгізу үшін біліктілікті жоғарылату, бірігіп жоспарлау үшін жеткілікті уақыт бөлу, оқытушылар мен студенттердің өзара үйлесімділігі және мектеп басшылығының қолдауы сияқты жағдайлар қажет.

Жоғарыда айтылған теорияны басшылыққа ала отырып, 2014 жылы Өскемен қаласындағы Педагогикалық шеберлік орталық филиалында ұйымдастырылған бірінші (ІІІ) деңгей курсын тренер/әріптесімен бірге сабақты жоспарлап, оны өткіздік. Курс барысында қолданған «бірлескен жоспарлау және оқыту» тәжірибесін жіктейтін болсам, Байтон мен Саймонстың ынтымақтастық деңгей кестесінде көрсеткендей, бірлескен жұмысымыз **командалық модель** түрінде жүрді (1-сызба).

Кестеде ұсынылғандай біз бірнеше түрін қолданып көрдік. Қай түрін алмасақ та, сабақ жоспарын әр уақытта бірге жоспарлап отырдық. Сабақ жоспарын құрастырған кезде өз тыңдаушыларымыздың біреуін немесе бірнешеуін елестете отырып, олардың қажеттіліктерін ескердік. Тиімді сабақ жоспарын жоспарлағанымызға толық сенімді болсақ та, сабаққа кірмес бұрын «ауызша қайталау» жасап отырдық. Бұл тәжірибе өте қызықты да, әсерлі болды.

Сабақты үнемі бірлесе жоспарласақ та, курс барысының кейбір сессияларын жеке өткіздік. Әр сессияны бөліп өткізгендіктен, сабақ соңында бір-бірімізге еркін түрде **кері байланыс** жасадық.

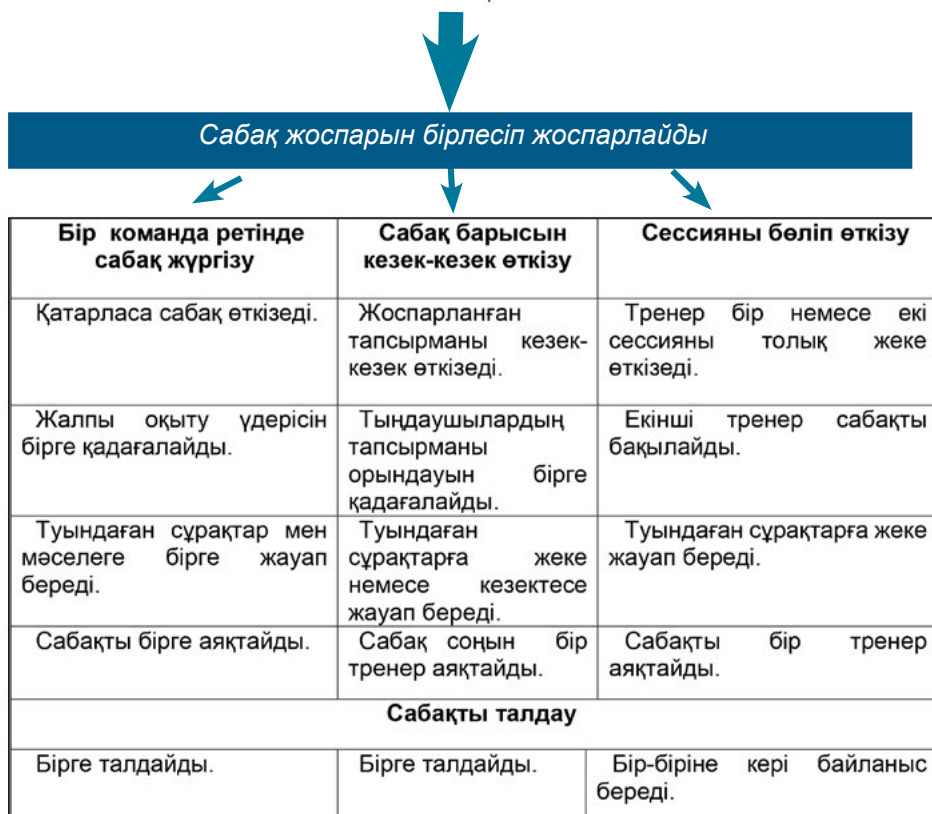
Сессияны бөліп өткізудің әсері мен артықшылығы сабақты бірлесе жоспарлағанымен, оқытудың бірыңғай стратегиясының тиімді өтуіне бір тренер жауапты, ал екінші тренер оны сырттай бақылап, көмекші және сыншы дос рөлде болуында. Негізгі рөлдер ауысып отырса да, әркім сол кезеңдегі өз рөлін тиімді атқара білу керек.

Мысалы, «Тренер-жүргізуші + тренер-сыншы дос» немесе керісінше. Онымен қоса, бақылаушы-тренердің өткізілетін сабақтың оқу мақсатына қаншалықты жеткенін қадағалау мүмкіндігі әлдеқайда көбірек. Мысалы, тыңдаушылар тренерге оның кәсіби құзырлығына байланысты сындарлы кері байланыс бере алмайды. Ал, мұндай жағдайда екінші тренер сыншы дос ретінде тиімді кері байланыс ұсына алады.

Жалпы кері байланыс беру үдерісін қорытындылайтын болсақ, тәжірибесі мол тренердің/мұғалімнің тәжірибесі аз тренердің/мұғалімнің кәсіби дамуына келтіретін үлесі зор. Дегенмен, бірлескен жұмыс барысындағы кері байланыс екі тренердің/мұғалімнің де тәжірибесіне тиімді ықпал етеді.

Әр тренер/мұғалім сабақтың соңында қандай нәтиже жететінін алдын-ала жорамалдай алса да, жұппен жұмыс жасау барысында нәтижеге жету жолдары көбейе түседі.

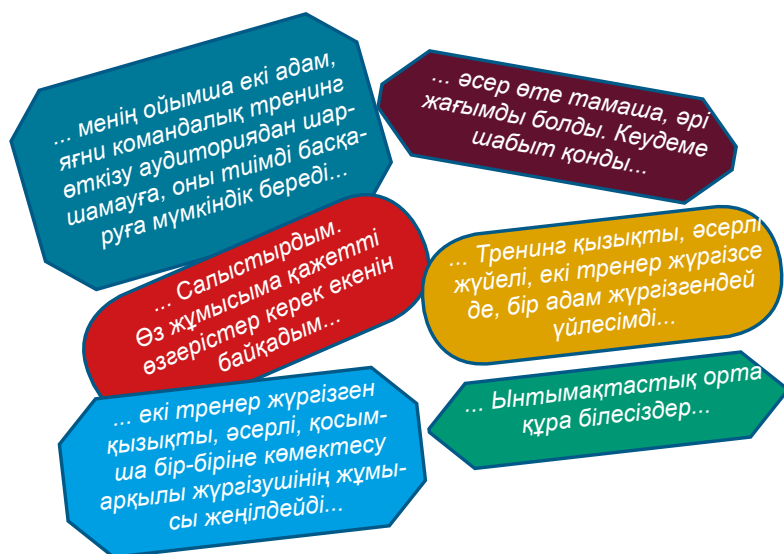
Бірлескен командалық жұмыстың қадамдары
Командалық модель

1-сызба

Тренерлердің бірлесе жасаған іс-әрекеттерінің тыңдаушылар/мұғалімдер үшін жағымды жақтары: олар тренерлердің ынтымақтастықта жұмыс жасағанының куәгері бола отырып, өз тәжірибелерінде кәсіби қоғамдастық аясында әріптестерімен бірлесе тиімді жұмыс жасаудың жолын көре алды.

Осы үдеріс бойынша тыңдаушылардың берген кері байланыстарынан көруге болады.

Тренерлердің бірлесе жасаған іс-әрекеттерінің тыңдаушылар/мұғалімдер үшін жағымсыз жақтары: кейбір жеке тыңдаушылардың қабылдау ерекшеліктерін ескеру керек екен. Мысалы, топтағы бір адамға екі тренердің бір кезеңде сөйлегенін тыңдау қиынға түсті.

Оқытудағы бірлескен жоспарлаудың тиімділігін қорытындылай келе, төмендегідей тұжырымға келдік.

Тренерлер үшін:

- Бірлескен командалық тәжірибе үдерісінің қай түрі болса да, тренердің кәсіби өсуіне деген әсері жоғары;
- ынтымақтастықта жұмыс жасай білу – әркімге құнды тәжірибе.

Тыңдаушылар үшін:

- әр түрлі стилді тренерлердің ынтымақтастықта жұмыс істеу үлгісі тыңдаушылардың жаңа идеяларға толы көзқарас, коммуникативті дағдыларының дамуына ықпал етеді.

Біздің командалық жұмысымыздың алғы шарттарының бірі - бірлесе жоспарлауда. Татанг Суратно айтқандай барлық

сәтті сабақтар жақсы жоспарлаудан басталады. Белгілі болғандай, тиімді сабақты қалыптастыру оңай үдеріс емес, ол мұқият ойластыруды талап етеді [2].

Мектеп мұғалімдері бірлескен командалық жұмысты өз тәжірибелерінде қалай қолдана алады?

«Педагогикалық қоғамдастықтағы мұғалім көшбасшылығы», «Мектептегі мұғалім көшбасшылығы» және «Тиімді оқыту мен оқу» бағдарламасын меңгерген мұғалімдер мектепте әріптестерімен ынтымақтастықта оқу ортасын құру, жүргізу, басқару және жоспарлауға үлес қосу үшін бірлескен командалық жұмыс жасау жолдарын меңгеріп, өз тәжірибелерінде қолдануда. Себебі, қазіргі таңда оқушыларында ХХІ ғасырдың дағдыларын қалыптастыруда мұғалімдер өз әріптестерімен өздері сабақ беретін пән бойынша және мазмұндас пән бойынша, бір ұйымның ішінде немесе бірқатар басқа ұйымдардың өкілдерімен, кәсіби қоғамдастық шеңберінде, тәлімгерлік жүйесін көздейтін басқа да іс-шаралар аясында ынтымақтастық орната білулері керек [3].

Мектеп тәжірибесімен байланыстыратын болсақ:

- Мұғалімдер «Сабақты зерттеу» (Lesson Study) тәсілі барысында команда ретінде бірлесе жоспарлауды, бақылауды және талдауды пайдалануда;

- 1 кестеде көрсетілгендей Байтон мен Саймонстың ынтымақтастық қатынас деңгейлері бойынша тәлімгерлік, коучинг үдерісі «Бақылаушы моделі»,

«Коучинг моделі» және «Көмекші (ассистенттік) моделдеріне» сай. Осы модельдер бойынша екеуі де сабақты жоспарлап, өткізіп және сабақ нәтижесін бағаласа да, тәлімгер барлық жағдайда толық жауапкершілік артады;

- Мұғалімдер сын тұрғысынан ойлауға үйрету, әрбір оқушының жеке даралығына қатысты проблемаларды шешуде және оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту әдістері бойынша проблемаларды бірлесіп шешу үшін ынтымақтастық орта қалыптастыруда.

Қорытындылай келе, мектеп мұғалімдері үшін бірлесе жоспарлау және оқытудың артықшылықтарының бірі мыналар болып табылады:

- Параллель сыныптарда сабақ беретін мұғалімдер арасында тәжірибемен және идеямен алмасу;
- Оқытудың бірыңғай стратегиясын талқылау;
- Тиімді оқыту мен жоспарлауды жүзеге асыру;
- Мұғалімдерді бір-біріне жақындату;
- Жас мұғалімдерге жұмыста қолдау көрсету;

- Туындаған мәселелерді шешу құралы ретінде қолдану.

Өзара бірлескен жұмыс оқыту мен оқудың дамуына үлес қосады, мұғалімнің жеке кәсіби дамуын алға итермелейді және мектеп ахуалын жақсартады.

Байтон мен Саймонстың атап өткен ынтымақтастық моделінің жоғарғы деңгейінде жұмыс жасау үшін, ең бастысы, бір-біріне деген сенімділік, шынайлық, нақтылық, ашықтық және жасалған қадамдарға әр уақытта баға бере отырып, рефлексия жасалыну керектігін үнемі ескеру.

Р.Эмерсон айтқандай, бірлескен еңбек адамдарды жандандырып, тау қопартуға жетелейді, ал жалғыз оған жету - сирек кездесетін жағдай. Сонымен, командада жұмыс істеудің тренерлер үшін де, мұғалімдер үшін де әлеуеті кең екеніне көзіміз жетті. Біздің жеке тұлға ретінде оқу-танымдық қызметімізде өзін-өзі оқыту, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жетілдіру дағыдыларын қалыптастырудағы жолдарының бірі болды.

1. Хильдебрандт Э., Марти А., Штоммель С. Преподавание в команде: обзор международного эмпирического исследования // Научный электронный ежеквартальный журнал «Непрерывное образование: XXI век» // Выпуск 2 (10), 2015, <http://LLL21.petsu.ru>

2. Татанг Суратно «Оқу жоспарын қайта ойластыру» // Ақпараттық-әдістемелік журналы «Педагогикалық диалог» // № 1, 2015, 101 бет.

3. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Бірінші (ілгері) деңгей // «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, Екінші басылым 2014, 6-бет.

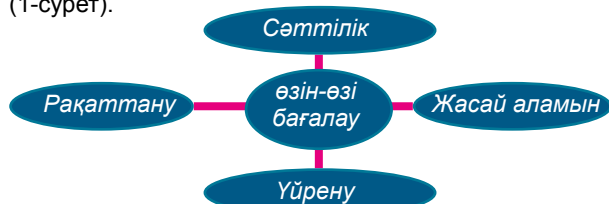

Ибраева А.Р.
аға менеджер, ПШО-ның
Павлодар қ. филиалы

ОҚУ ҮДЕРІСІНДЕ ӨЗІН-ӨЗІ БАҒАЛАУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қазіргі уақытта қалыптастырушы бағалау өнімді болуы үшін білім алушыларды оқуының негізгі мақсаттарын түсіне алатындай, неге қол жеткізу керектігін білетіндей дәрежедегі өзін-өзі бағалауға үйрету қажет. Сонда «Өзін-өзі бағалау дегеніміз не?» деген сұрақ туындайды. Өзін-өзі бағалау жеке тұлғаның өзінің кәсіби іс-тәжірибесі туралы ойлану арқылы дамыған қасиеттерін және оны одан әрі дамыту жолдарын біреудің көмегінен қарастыру болып табылады. Өзін-өзі дамытудың басты мақсаты - болжамды нәтижені, көздеген мақсатты тұжырымдаудың талқылау және кәсіби даму мен қажетті бағдарламасын анықтау, сондай-ақ жыл соңында тиісті бағасын беру.

Д. Бауд бойынша өзін-өзі бағалауды қоса алғанда барлық бағалау негізгі екі бағытты қамтиды: күтілетін өнім стандарты туралы шешім қабылдау, кейін берілген стандарттарға сәйкес өнімнің сапасына талдау жасау [1]. Өзін-өзі бағалауды білім алушыларға таныстырғанда, олар осы екі бағытқа басты назар салуы қажет. Осы бағыттармен білім алушыны алдын ала таныстырса, жасалынған жұмыстың сапасы нақты және әділ бағаланатын болады. Осыған орай, Х. Андраде мен Ю. Ду өзін-өзі бағалаудың үйренуді қалыптастыруға бағытталған тиімді анықтамасын ұсынады: өзін-өзі бағалау берілген оқу мақсаттары мен өлшемдерге сәйкес білім алушылардың үйренуі мен өздері жасаған өнімінің сапасын бағалап, мықты жақтары мен әлсіз тұстарын анықтайтын қалыптастырушы бағалау үдерісі [2]. Білім алушыларға стандарттар мен өлшемдерді таныстыруда мұғалім олардың ерекшеліктері мен қажеттіктерін ескеріп, өзінің мүмкіндіктері мен жетілдіру тұстарын бағалай алуы қажет. Мұғалім өзін-өзі бағалау бөлімінде білім алушының күшті жақтарын көрсететін және одан әрі дамытуға себепін тигізетін дескрипторды тексеріп, толтыру қажет. Осы кезекте К. Ролхайзер мен Дж. А. Рос бұл бағалау түрі «Мен жасай аламын» деген сөйлем, рефлексия, портфолио және ұнтаспа жазбалар арқылы көрініс таба алады деген. Ғалымдар зерттеулерінде өзін-өзі бағалай алу білім алушылардың өздік сенімділігі мен ішкі уәжіне позитивті түрде әсер ететінін көрсеткен (1-сурет).

1-сурет. Өзін-өзі бағалаудың оң әсері

Тәжірибеде түсіну үшін өзін-өзі бағалау түрінің бірі - «Мен жасай аламын» сөйлемін алып көрелік. Тарау немесе тақырып аяқталғаннан кейін мұғалім берілген мөлшерде білім алушының өзінің нені жасай алатындығын түсіндіретін «Мен жасай аламын» сөйлемдерін толтыруды сұрайды. Жай «Өткен шақ» тақырыбын мысал ретінде мүмкін деген жауаптармен алып көрелік:

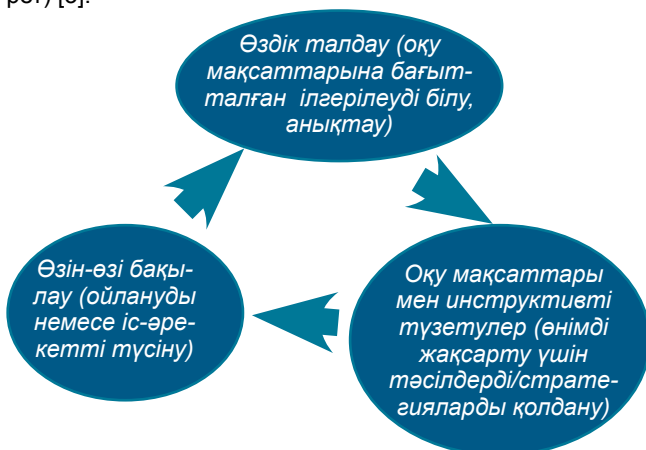
- мен сөйлемде жай өткен шақ формаларын көрсете аламын;
- жай өткен шақтың дұрыс - бұрыс шақтарын ажырата аламын;
- жай өткен шақ формаларын сөйлемде қолдана аламын;
- ауызша өткенде жасағанымды жай өткен шақ формасын қолданып, айтып бере аламын.

Осы сөйлемдерді жазып болғаннан кейін білім алушылар бұл жазбаларды мұғалімге өткізеді. Осы үдеріс мұғалімге барлық білім алушылардың жауаптарын қайта қарастыруға және олардың жазбалары сабақ мақсаттарына жауап беретіндігін немесе бермейтіндігіне, қайталайтын тұстарды анықтап, талдау жасауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, анықталған нәтижелер ескеріліп, мұғалім өзінің жоспарлары мен оқытуына өзгерістер еңгізіп, тәжірибесін жетілдіріп отырады, сонда оқу мен оқытуда екі жақты үнемі даму жүріп отырады.

Өзін-өзі бағалаудың мәні сабақ соңында тек тестіні жасап, кейін дұрыс жауаптармен салыстырумен шектелмейді, оның мәні одан да ауқымдырақ. Осы бағалау түрінің білім алушылар үйрену үдерісінде өзінің ойлауы мен тәртібін бақылып, бағалауға және дағды мен түсінікті қалыптастыратын, оны дамытатын тәсілдерді анықтауға жағдай ұсынатын мүмкіндіктері бар. Сол себептен оқушы өнімді жақсарту мақсатында өзінің қазіргі жасаған жұмысы мен қалаған жұмысы туралы талдау жасаған жағдайда ғана өзін-өзі бағалау орын алатын болады. Білім алушылар келешектегі оқу мақсаттары

мен жақсарту тәсілдерін белгілеп, оны іске асыруда қолдана алады.

Осылайша, өзін-өзі бағалау үш біріккен компоненті бар үздіксіз цикл ретінде тұжырымдалады: өзін-өзі бақылау, өздік эволюция/бағалау және қажетті жағдайда инструктивті түзетулерді анықтау мен қолдану (2-сурет) [3].

2-сурет. Өзін-өзі бағалау циклі

Д. Х. Шанк ойлау мен тәртіптің кейбір аспектісі назарға алынған өзін-өзі бақылауды тиімді, өзін-өзі бағалау үшін қажетті дағды деп көрсетеді. Өзін-өзі бақылауда білім алушылар жиі сыртқы стандарттарға қатысты, не істеп жатқандарына әдейі назар аударады. Бұл дағды арқылы білім алушылар өздерінің ойлау мен ілгерілеуі туралы хабардар болып, өзін-өзі бағалауда не жасау керек екендігін анықтайды [4]. Артықшылықтар мен кемшіліктерді нақты анықтай алу үшін білім алушылар өзінің жасаған іс-әрекеттерін бақылауды үйренуі қажет, сонда сапалы өзін-өзі бағалау орын алатын болады.

Өзін-өзі бағалаудың екінші компоненті белгілі мақсатқа бағытталған іс-әрекеттің ілгерілеуін анықтау үшін өздік талдау болып табылады. Л. Б. Брюс бойынша өздік талдау белгіленген стандарттар мен өлшемдерге сәйкес жасалынып, білім алушыларға өзінің оқуы туралы не білетінін және нені әлі дамыту керек екендігі туралы мағыналы идеяларын ұсына алады [5]. Стандарттар мен өлшемдер аясында ғана білім алушыларға өзінің жұмысынан алынған нәтижелері туралы талдап, нақты алдағы жоспарды құруға мүмкіндік береді.

«Оқушының өзін-өзі бағалауы қазіргі кезде жалпы бағалау үдерісінің қалыптасуының маңызды компоненті болып табылады. Кімде-кім оқып-білуге талпынса, басты үш элементпен бетпе-бет келеді: алдына қойған мақсатты мойындау, бастапқы айқындаманы дәлелдеу, екі бастапқы элементті ортақ қылу үшін қандай да бір ұғымды түсініп алу. Оқу үдерісін жақсарту үшін жоғарыда айтылған үш элемент жақсылап зерттелуі қажет. Бағалау үдерісі нәтижелі болу үшін білім алушыларды өзін-өзі бағалай алуға үйретуіміз қажет, солай олар оқудың басты мақсатын түсініп, әрі қарай жетістіктерге жету үшін не қажет екенін жақсы түсіне алады.» - деген 1998 жылы П. Блэйк және Д. Уиллиамның [6] пікірлері арқылы білім алушының өзін-өзі бағалауы нәтижелі қажет деген сұрақтың жауабын беруге болады. Мақсат қоя алу өзін-өзі бағалау үдерісінде маңызды болып табылады және оқу үдерісіне де үлкен әсерін тигізбей қоймайды. Алдына мақсат қою білім алушылардың қорқыныштарын азайтып, біраз жетістіктерге жетулеріне себепін тигізеді.

Егер білім алушы өзін-өзі бағалай алатын болса, оның үйренуі тоқтамай, мектепті аяқтағаннан кейін де өздік мақсатты айқындап, өмір бойы дамып, белгілі

жетістіктерге қол жеткізе алады. Білім алушының оқу үдерісінен қажетті білімді алып, дағдыларын одан әрі жетілдіріп отыруы үшін мұғалімнің оқуға үздіксіз қатысып отыруы маңызды. Мұғалімдер өз алдына білім алушыларға көздеген мақсаттарына жетуге тиімді стратегияны оқыту үдерісіне қоса отырып көмектесе алады [7]. Бұл маңыздылықты іске асыруда мұғалімнің өзін-өзі бағалауының да ықпалы зор. Себебі, білім алушының қажеттіліктеріне жауап беру үшін мұғалім үнемі өзінің оқуына, оқытуына, қалыптасқан дағдыларына қайта назар аударып, кәсіби жақсарту, жетілдіру тұстарына жауап іздеп, үздіксіз ізденуі қажет. Білім алушының үйренуінде белгілі мектептің, аймақтың стандарттарына жауап беретін мазмұн мен дағдыларды мұғалім қаншалықты үйретіп, қолданып отырғандығын бағалау да маңызды. Сол арқылы мұғалімнің өзінде қалыптастырған дағдылармен білім алушы бойында да өзін-өзі бағалай алу қабілеттерін дамыта алатыны сөзсіз.

Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курсы да (деңгейлік курс бағдарламалары) сындарлы оқыту теориясына негізделіп, жоғарыда көрсетілген кәсіби оқытуға әсер ететін сипаттамаларын мұғалімдерге дәріптеп келеді. Мұндағы мұғалімнің әріптестерімен жақсы қарым-қатынаста болуы, өз бетімен зерттеулермен айналысуы; білім алушылармен жақсы қарым-қатынаста болуы, әріптестерімен ортақ жұмыстар атқаруы өзінің тәжірибесін өзі бағалай алу негізінде қалыптасады. Себебі, жақсы қарым-қатынаста болу, өздік іс-әрекеттегі зерттеумен айналысу мұғалімдердің өз іс-әрекетіндегі, басқан қадамындағы жетістіктер мен ақауларды тең саралай алып, кемшіліктерді сәл де болса жетістікке жақындатады. Сонымен қатар, егер мұғалім педагогикалық қызметін жоспарлау, оқу, оқыту мен бағалау бағыттарына бөліп, өзін-өзі бағалайтын болса, ол білім алушының оқу үлгерімі мен оқу сапасына айтарлықтай оң әсер тигізетін болады. Себебі, жоспарлауда оқу мақсаттары қаншалықты білім алушының қажеттілігіне қарай қойылып, ол мақсаттарға жоспарланған тапсырмалар мен бағалау өлшемдері қаншалықты жеткізетіндігін саралап, деңгейлік курс бағдарламасының негізіне салынған жеті модуль қаншалықты (оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер, сын тұрғысынан ойлауға үйрету, оқу үшін бағалау және оқуды бағалау, білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқу, талантты және дарынды балаларды оқыту, оқыту мен оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану, оқытуды басқару және көшбасшылық) ескерілгендігін, сабақ барлық балалардың мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне жауап беретіндігін қадағалауға өзін-өзі бағалау арқылы қол жеткізуге болады.

Оқу мен оқыту үдерісінде берілген жеті модуль қаншалықты қолданылып, оның тиімділігі мен пайдалану сапасын талдауда да алдын ала құрылған өлшемдерге негізделген өзін-өзі бағалау септігін тигізе алады. Сонымен, өзін-өзі бағалау мұғалім мен білім алушыға не ұсынады?

Мұғалімдерге:

- Жоспарлау, оқу, оқыту мен бағалау бойынша өз тәжірибесінің мықты және әлсіз тұстарын анықтауға;
- Жалпы білім беруде білім алушыға сыныптан тыс берілетін жобалар мен т.б тапсырмаларды орындауда мұғалімдер өз білім алушының оқу үдерісін сараптап, талдау жасауға;
- Әр білім алушының даму аймағы, белсенділігі мен қатысқан жобалары туралы мәліметтерге ие болып [8], оның үйренуіне қолдаушы болуына;
- Өзінің жеке кәсіби дамуындағы қалаулары, қызығушылықтары мен қажеттіліктері туралы мәлімет алуға және оны іске асыруға;
- Кәсіби дамуында өздік мақсатты анықтауға;

- Стандарттар мен оған қойылған өлшемдерді түсінуге, ондағы түсінбеушіліктердің орнын толтыруға;
- Оқыту мен оқудағы сәтсіз тұстарды сәттіге айналдыруға;

- Тәжірибедегі кемшіліктер мен жетістіктерді тең қарастыруға;

- Өзінің келешектегі даму аймағын айқындауға мүмкіндік береді.

Білім алушыларға:

- Метатанымдық дағдының дамуына; ол туралы Д. Купер оқушылар өздері жасап жатқан жұмыстарының сапасын жақсарту үшін өз жұмыстарына жауапкершілікпен қарап, реттей алады деген;

- С.М. Брукхарт, М. Андолина, М. Зуза және Р. Фурман бойынша математикалық тұрғыдан мәселелерді шешу қабілетін арттыруға;

- Дж.А. Росс, К. Ролхейзер мен А. Хогабоам-Грей бойынша жазбаша қабілеттерінің нәтижесін арттыруға;

- Дж. А. Росс айтуынша агрессивті тәлім-тәртіпті төмендетуге;

- Үлгерімі төмен оқушылар үшін позитивті әсер алу – жетістік тапшылығын төмендетуге;

- Е. Герберт өзінің даму аймағын анықтауға, оған жетуге білім алушылар алдарына мақсат қойып, сол мақсаттарына болашақта жетуге болады деген [9];

- Өзін-өзі бағалау процессіне деген қызығушылығын арттыруға;

- Өзінің оқуына деген жауапкершілікті алуға;

- Өз орнын табу және өзін-өзі қорғау дағдысын дамытуға;

- Сыни (критикалық) ойлау дағдысын арттыруға;

- Өз дамуын бақылауға және оны талдауға;

- Келекшекке жоспар құруға;

- Олардың сыныпта/жобаға/әрекетке қатысуының болашақта пайдасы болатынын түсінуге көмектеседі, ынталандырады.

Бағалау – белгілі бір уақыт ішінде баланың жұмыс сапасы туралы талдау жасау. Бұл талқылама белгілі бір өлшемдерді қолдана отырып, білім алушылардың жұмыстарын бағалау негізінде қалыптасқан. Ал, ойлау тиімді өзін-өзі бағалаудың негізгі компоненті болып табылады; ол білім алушылардың белгілі бір өлшемдерге жұмыстарының сәйкес келуі туралы ойлана бастағанда жүзеге асады; олар өздерінің күш-жігерлерінің өнімділігін, деңгейін сараптап, оларды одан әрі қарай жақсарту жоспарын жасайды. К. Ролхейзер мен оның әріптестерінің айтуынша білім алушылар өздерінің ойлану үдерістерін жақсарту үшін жұмыс жасаса, алдарына қойылған жаңа тапсырмалар мен мәселелерді оңай шешуге мүмкіндіктері арта түседі. Сондай-ақ метатанымдық дағдысын жақсарту алған білім алушылар кез-келген мәліметтерді оңай меңгеруге жақын болады. Нәтижесінде білім алушы мектеп қабырғасында туындаған қиындықтарды шешуге үйренетін болса, келешекте де көптеген жетістіктерге қол жеткізе алатындығы сөзсіз.

Дж. А. Рос өзін-өзі бағалауды зерттеп, пайдалы және сенімді үдеріс ретінде мұғалімдердің көрсеткен нәтижелері оқушылардың талпыныстары мен жетістіктеріне өз әсерін тигізбей қоймайтынын көрсетті [9]. Неғұлым жиі өз жұмысына мұғалім талдау жүргізіп отырса, соғұрлым білім алушы белгілі оқу мақсаттарына қол жеткізеді, себебі қайта қарастыру арқылы мұғалім кеткен кемшіліктерді жетістікке қарай итермелеу үшін оны келесі күнгі жоспарға еңгізіп, оны іске асыруға тырысады. Сол арқылы білім алушы да өз тарапынан талпынып, белгілі бір межеге жетеді. Және өздік жетістіктерге жетуде «Өзін-өзі бағалауды күнделікті жүргізе отырып, әріптестерімен жұмыс істеу тәжірибелер жеке сауаттылықты бағалауға көмектеседі.

Басқалармен жұмыс істеу барысында пайда болған сындарлы диссонанс, әлеуметтік салыстыру, синтез және тәжірибелер білім алушыларды оқытуға үлкен әсерін тигізеді. Біріге отырып, жұмыс істеу оқыту үдерісі және әдіс-тәсілдермен жұмыс істеудің тиімді қолданылуына септігін тигізеді және одан әрі жақсартуында маңызды рөл атқарады.» - деп К. Ролхейзер мен Дж. А. Росс [9] айтқандай өзін-өзі бағалауда мұғалімнің ықпалынан басқа құрбыларының да әсері маңызды болып табылады. Сондықтан өзін-өзі бағалауды жүргізбес бұрын, өзара бағалауды өткізу қажет, сонда оқушы өзінің оқуы мен түсінігі бойынша түсінбеген сұрақтар или мәселелер/ анықтап алатын болады.

Анықталған мақсатқа жетуде «мен қайда бара жатырмыннан» басқа «мен қалай бара жатырмын» да маңызды. Көптеген адамдар белгілі бір жетістіктерге кедергілер, қиыншылықтар мен қолайсыздық арқылы жетіп жатса, ал кей адамдар қойған мақсатына жетпей орта жолдан бас тартып жатады. Неге? Себебі бізді қызықтыратыны соңғы нәтиже ғана, қалай жету керек жолдары қарастырылмағандықтан, оған тез арада немесе қиындықсыз жету қиынға соғады. Қиындықтар мен дискомфорттың арқасында ішкі уәж түсіп, мақсатқа жетпей, жасаған жұмысымызды жарты жолдан тастайтынымыз да содан болса керек. Сондықтан күтілетін

нәтижеден басқа мақсатқа жетудің тиімді жолдарын да қарастырғанымыз абзал.

Осы қорытындылар іс-әрекеттегі зерттеу жүргізу аясында жасалынып, өзін-өзі бағалаудың бірнеше артықшылықтарымен қатар кемшіліктері де байқалды.

Артықшылықтары:

- Білім алушының сабақ үдерісіне қатысуын және жауапкершілігін ынталандырады;

- Топтық жұмыстарға өзінің үлесі, рөлі туралы ойландыруды ынталандырады;

- Білім алушының талдай алу дағдысын қалыптастыруға бағыттайды;

- Даму аймағын анықтап, қалай жету жолын белгілеуге үйретіп, өз мақсатына жетуге ынталандырады, бағыттайды;

- Әріптестердің (құрдастарының) топтық жұмысқа қосқан үлесін бақылап, талдай алуға жетелейді;

Кемшіліктері:

- Өзін-өзі тану үдерісіне білім алушының белсенді қатыспауы (ынталанбаған оқушыларда білім сапасы төмен);

- Өз жұмысын жоғары-төмен бағалауы;

- Өз жұмысын жалпы бағалауы;

- Өзін-өзі қатты сынауы;

- Өзіне деген сенімсіздігі;

- Өзінің жетістіктерін анықтай алмауы;

- Өлшемдерге негізделген баға бере алмауы;

- Өзінің даму аймақтарын айқындай алмауы;

- Бар деңгеймен/біліммен шектелу/ бар білімді қанағат етуі;

Егер оқуда жоғарыда келтірілген өзін-өзі бағалаудың кемшіліктері орын алатын болса, білім алушының оқуда табысты болуы екіталай. Білім алушының оқуда белсенділік танытпауы, жұмысын төмен немесе жалпы бағалауы, өздік бағалауда өзін қатты сынауы, өз күшіне деген сенімсіздікті, ішкі күйзелісті қалыптастырып, бар деңгеймен, біліммен шектеліп, бір орында өзгеріссіз тұрақтап қалуы ғажап емес (3-сурет).

Өзін-өзі төмен бағалауға қарама-қарсы келетін

3-сурет. Өзін-өзі бағалаудың кері әсері

жоғары бағалау да оқуда табысты болуға жетелемейді. Себебі, өзін-өзі жоғары бағалау «мен мінсізбін» деген сенім мен ойды қалыптастырып, бір аралықта үйренуін тоқтатады. Сондықтан мұғалімдер оқушылардың сыныпта тиімді өзін-өзі бағалай алуын дамыту үшін оқушылардың оқу мақсаттарын біліп, түсініп отырғандығына көз жеткізіп, мұғалімдердің түсінікті, айқын өлшемдерді құрастырғаны, түсінікті қалыптастыратын тиімді сұрақ қойғаны, бағалау тәсілдерін жас ерекшеліктеріне сай және тапсырма қиындығына қарай тиімді таңдағаны, әр тапсырманы қорытындылауды/бағалауды тиімді ұйымдастырғаны абзал. Өзін-өзі бағалау құралымен қамтамасыз ету мұғалімнің одан әрі рухани дамуына әсер етеді:

1. Педагогикалық шеберлікті анықтауға әсер етуі және тәжірибені анықтау қабілетінің артуы.

2. Нақты оқу стандартын білім алушыларға бере отырып, олардың жетістіктерін арттыру мақсатын көздеуге көмектесуі.

3. Мұғалім мен әріптестерінің арасындағы қарым-қатынасты жақсартуы.

4. Педагог тәжірибесінің өзгеруіне әсер ететін сыртқы факторларды күшейтуі [9]. Сонда үйрену үдерісі екі жақты (оқушы және мұғалім тарапынан) жүріп, үздіксіз болмақшы.

1. Боуд Д. Өзін-өзі бағалау арқылы оқуды жақсарту. Лондон: Коган, 1995.

2. Андраде Х., Дю В. Өлшемдерге негізделген өзін-өзі бағалауға оқушылардың жауаптары. Жоғары білім берудегі бағалау және бағамдау, 32 (2), 159181, 2007, 160 б.

3. Мишель Шварц. Оқушы жұмысын өзара және өзін-өзі бағалауы, оқу және оқыту үшін Зерттеу Ассоциациясымен әзірленген. 4 бет, <http://www.ryerson.ca/lt/>

4. Шанк Д.Х. Оқу теориялары: оқу перспективасы, Жоғары Сэдлер өзені, Н.Дж. Меррилл Прентис/Хол, 2004.

5. Брюс Л.В. Оқушының өзін-өзі бағалауы: Стандартты жаңғырту. Сынып көшбасшылығы (5), 2001, 166.

6. Блэк П., Уильям Д. «Бағалау және сыныптағы оқу» Білім берудегі бағалау 5(1), 1998, 7-746.

7. Ролхейзер К., Бауэр Б., Стивен Л. Портфолио ұйымдастырушы: сыныпта портфолиомен жетістіктерге жету, елдерінің кейіннен. Александра, VA: Оқу бағдарламасын дамыту үшін Американдық қоғам, 2000, 31-326, 776.

8. Ролхейзер К., Росс Дж.А. Оқушының өзін-өзі бағалауы - біз не білеміз? Орбит, 30 (4), 2000, 33-36 б.

9. Дороти Спиллер. Бағалау сұрақтары: өзін-өзі бағалау және өзара бағалау, оқу-әдістемелік құрал | Ваханга Вакапакари Ако, ақпан, 2012 жыл.

Хохотва О.И.
тренер филиала Центра педагогического мастерства в г. Усть-Каменогорск

ПАРАДИГМА ШКОЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В КАЗАХСТАНЕ: АНАЛИЗ ЦЕННОСТЕЙ

ВВЕДЕНИЕ

Уже ни для кого не секрет что система образования в Казахстане еще с 2008 года ступила на тропу Масштабной реформы (англ.: *Reform at Scale*, в Wilson и др., 2013). Обновляется содержание образования, меняется система оценивания, педагогические кадры по всему Казахстану проходят курсы повышения квалификации, на которых рассматривают и обучаются новым подходам к учебно-воспитательному процессу.

В контексте реформы, именно учитель рассматривается как ключевая фигура учебно-воспитательного процесса, и как главный катализатор перемен (Bridges, D., 2014). Stephenson и др. (2005) отметил, что для того, чтобы учителя и сами видели себя в качестве посредников перемен, а также верили в Реформу и сохраняли оптимизм по отношению к ее результатам, им необходимо иметь твердое и четко сформулированное видение и понимание того, куда и зачем они идут (с.4). Именно с целью того, чтобы в очередной раз привлечь внимание общественности к тем положительным изменениям, которые могут произойти в школьной культуре Казахских школ при условии приверженности идеям Реформы, а также с целью внести вклад в укрепление оптимизма общественности по отношению к Масштабной реформе в сфере образования и написана данная статья.

Fullan (2007) отметил, что изменения в системе образования зависят от того, во что верят и что ценят учителя (от англ. *to value* – ценить, иметь ценность) в связи с тем, что глубокие изменения выходят за пределы простого подражания и копирования поведенче-

ских паттернов, а предполагают изменение взглядов учителей о нормах педагогической практики. Следовательно, именно изменения в убеждениях и в системе ценностей учителей служат условием для изменений в школьной культуре и устойчивости результатов Реформы.

В свою очередь, видение того, какими ценностями следует обладать современному учителю, а также какие ценности являются желаемыми в школьной культуре общеобразовательных школ в Казахстане, заложено в содержании Программ, разработанных Центром педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» (далее ЦПМ) совместно с факультетом образования университета Кембридж. Говоря точнее, данное видение заложено в рамках «Руководства для учителя» (2015) - учебного пособия ЦПМ, на основе которого осуществляются курсы повышения квалификации педагогических кадров по всей Республике с 2012 года.

В рамках данной статьи отражены результаты герменевтического анализа Руководства для учителя Программы ЦПМ «Лидерство учителя в педагогическом сообществе» (2015) (далее: РДУ) через теоретическую линзу организационной культуры Эдгара Шейна (2010) и теорию базовых человеческих ценностей Шаломы Шварца (2012) с целью ответить на вопрос исследования: как могут быть концептуализированы желаемые ценности учителей, а также, каковы возможные положительные изменения в парадигме школьной культуры общеобразовательных школ Казахстана.

КОНТЕКСТ

Вследствие своего исторического прошлого, современная национальная система образования в Казахстане сложилась под влиянием советской системы образования (Atabaki и Mehendale, 2005 (Ред.), с. 2). Несмотря на то, что в Казахстане существуют различные типы школ, однако в целом, начальную, среднюю и старшую ступень образования в школе принято называть - общеобразовательные школы (Bridges (Ред.), 2014, с.ххvii), и, следовательно, учителей, работающих в них - учителя общеобразовательных школ.

Недавний отчет ОЭСР о состоянии среднего образования в Казахстане (2014) указывает, что система школ в Казахстане включает в себя 7 584 государ-

ственных школ, из которых 7 567 администрируются Министерством Образования и Науки Казахстана и местными исполнительными органами (ОЭСР, 2014, с.32). Все школы работают в соответствии и на основе Закона об Образовании (1992) и государственной Программы развития образования на 2011-2020 (Yakavets и Dzhadrina, в Bridges (Ред.), 2014, с.30). Все учащиеся в начальной и средней школе (за исключением Назарбаев Интеллектуальных школ и некоторых других) оцениваются внутришкольно учителями, а также через Внешнее Оценивание Учебных Достижений в 9 классе и Единое Национальное Тестирование по окончании 11 класса (ОЭСР, 2014, с.18). Также, на сегодняшний

день Казахстанские школьники принимают участие в исследованиях TIMSS и PISA (ОЭСР, 2014, p.17).

В целом, принимая во внимание (1) становление нынешней системы образования Казахстана под влиянием советской системы (2) наличие в современной системе образования в Казахстане централизованного

руководящего органа (МОН), а также (3) централизованные стандарты оценивания, можно предположить наличие определенной парадигмы школьной культуры в общеобразовательных школах Республики Казахстан.

ШКОЛЬНАЯ КУЛЬТУРА

Анализ литературы показывает, что понятие школьная культура не является новым, так как дискуссия о том, что каждая школа имеет определенную, присущую только ей культуру начался еще в 1932 году Уильямом Уоллером (англ.: Willard Waller). Несмотря на это, по прошествии более чем 80 лет, Berkemeyer и др. (2015) отмечают, что понятие школьной культуры до сих пор не ясно, и не существует последовательного инструмента, дающего возможность измерить ее компоненты (с.88). Однако, большинство попыток понять школьную культуру принимают за основу теорию организационной культуры Эдгара Шейна (англ.: Edgar Schein) (в Deal и Peterson, 2009, с.7).

Шейн (2010) утверждает, что культура относится к группе людей также как понятие личность или характер относится к индивидууму, так как мы имеем возможность пронаблюдать за определенным поведением, однако не имеем возможности понять скрытые мотивы данного поведения (с.14). Следовательно, школьная культура - это сложное сплетение из традиций и ритуалов, сформированных временем, в процессе того, как учителя, учащиеся, родители и администрация работают вместе, преодолевая трудности и радуясь успехам. Эти традиции и ритуалы очень стойкие, и оказывают сильнейшее воздействие на то, как люди думают, действуют и чувствуют (Deal и Peterson, 2009, с.7). Поэтому, можно сделать вывод, что школьная культура, а именно ее определенная форма и характеристики, оказывает влияние на все процессы, происходящие в школе. Однако, какие су-

ществуют способы опередить и концептуализировать культуру определенной школы?

Шейн (1983) утверждает, что культура организации – это абстрактное понятие, а, следовательно, сложно изучаемое (с.17). Однако, основываясь на многолетнем опыте исследований в данном направлении, предполагает, что культуру организации (в частности - школы) можно проанализировать с трех позиций или уровней (Таблица 1): артефакты (англ.: artifacts), укоренившиеся убеждения и система ценностей (англ.: espoused beliefs and values), а также ключевые предположения или предполагаемое знание (англ.: basic underlying assumptions, с.24).

1	Артефакты	Видимые и чувственно ощущаемые структуры и процессы Наблюдаемое поведение (Значение артефактов сложно расшифровать)
2	Укоренившиеся убеждения и система ценностей	Идеалы, цели, ценности, стремления Идеология Рационализация (как что-то объясняется, обосновывается, рационализируется) Поддерживаемые и разделяемые убеждения и ценности могут или не могут соответствовать демонстрируемому поведению быть последовательны и другим артефактам)
3	Ключевые предположения или предполагаемое знание	• Бессознательные, считающиеся само собой разумеющимися убеждения и ценности (Ключевые предположения или предполагаемое знание определяет поведение, восприятие, ход мыслей и чувств)

ТРИ УРОВНЯ КУЛЬТУРЫ

Шейн (1983) называет определенный паттерн, идентифицированный в определенной культуре, как – парадигма культуры организации (с.17, курсив добавлен). Данную парадигму сложно изучать, в связи с множественностью ее оставляющих, таких как, например, культура-родитель - т.е. в каком контексте с точки зрения истории получила развитие культура организации; как ведут себя члены организации в критических ситуациях, какие чувства и эмоции они испытывают; как ведут себя и что говорят «сторожили» организации

(с.19). И даже исследуя все это, Шейн предупреждает, мы, однако, должны принимать во внимание и осознавать, что люди не всегда, в разговоре или интервью, указывают истинные причины своего поведения в связи с тем, что истинные причины остаются в бессознательном (Argyris, 1982 в Schein, 1983, с.2).

Далее, в связи с тем, что фокус данной публикации заявлен как концептуализация предполагаемой парадигмы школьной культуры через анализ ценностей, обратимся к понятию ценностей подробнее.

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ

Согласно Шейну (2010) ценности и убеждения являются неотъемлемой составляющей частью школьной культуры. Английское слово value переводится на русский язык как ценность и происходит от латинского слова valere и старофранцузского слова valoir и относится к чему-то, за что стоит бороться (Pitsoe и Mahlangu, 2014, с. 142). Таблица 2 дает представле-

ние о том, как современная академическая литература определяет данное понятие.

В соответствии с исследовательским вопросом, в рамках данной статьи ценности будут рассматриваться как - желаемые цели и изменения в парадигме школьной культуры общеобразовательных школ Казахстана к которым мы стремимся в рамках Масштаб-

Автор	Год	Дефиниция
Аристотель в Stephenson и др.	1998	Моральная добродетель, причины человеческих поступков
Rokeach	1973	Центральные аспекты <i>себя самого</i>
Nieuwenhuis	1980	Устойчивые убеждения
Schwartz	1992	Критерии, которые люди используют для того чтобы выбрать и оправдать действия и оценить людей (включая самого себя) и события
Schwartz и Bilsky в Bardi и Goodwin	2011	Когнитивные структуры (убеждения) которые могут быть воспроизведены в памяти при необходимости
Kidder в Collinson	2012	Идеи, принципы, стандарты, или качества, которые имеют внутреннюю значимость
Schwartz и Sagiv	1995	Желаемые цели, которые варьируют по значимости и служат флагманами человеческой жизни
Barsky	2007	Глубоко заложенные предпочтения или идеалы, к которым стремится человек
Hodgkinson в MacNeil, Prater, и Busch	1991, 2009	Концепции того, чего ты хочешь, обладающие мотивационной силой
Pitsoe и Mahlangu	2014	Что-то, за что стоит бороться

ной реформы и которые заложены в артефакте, который на сегодняшний день присутствует во всех школах Казахстана – в Руководстве для учителя Программ

Центра педагогического мастерства. Однако, возникает вопрос какие существуют способы для анализа ценностей?

АНАЛИТИЧЕСКАЯ ЛИНЗА: ОБНОВЛЕННАЯ ТЕОРИЯ ЦЕННОСТЕЙ ШВАРЦА

Как показывает литература, наиболее цитируемая теория ценностей на сегодняшний день — это теория ценностей Шварца (1992) о 10 базовых человеческих ценностях, а также его обновленная теория о 19 ценностях (2012). В связи с тем, что исследование ставит целью концептуализировать те желаемые ценности школьной культуры в общеобразовательных школах Казахстана, к которым мы стремимся в рамках Масштабной реформы, специально для данного исследования была разработана теоретико-аналитическая линза. Данная линза разработана на основе изучения теории ценностей Schwartz (2012), теории само-детерминантности Deci (2005) в соавторстве, а также теорий Habermas (1971) и Dewey (2004). Таблица 3 отражает часть теоретико-аналитической линзы из 19 ценностей и их компонентов.

В связи с ограниченными рамками статьи Таблица 3 отражает только часть

Ценность	Компонент
Само направленность (англ.: self-direction)	Независимость мышления
	Независимость действий
Мотивация (англ.: stimulation)	Воодушевление/ Интерес
	Новизна
	Вызов
Гедонизм (англ.: hedonism)	Удовольствие
Достижение (англ.: achievement)	Личный успех
	Компетентность
Власть (англ.: power)	Доминирование над людьми
	Контроль над материальными ресурсами
	Лицо: статус и престиж
Безопасность (англ.: security)	Социальная безопасность
	Личная безопасность
Конформизм (англ.: conformity)	Внутриличностная: избегает причинения расстройства другим
	Согласие с/ соответствие общественным нормам
Традиции (англ.: tradition)	Сохранение культурных и религиозных традиций
Доброжелательность/ Благожелательность (англ.: benevolence)	Забота о членах группы
Универсальные ценности (англ.: universalism)	Толерантность
	Забота/ беспокойство о других
	Забота о природе

аналитической линзы. Вторая часть включает в себя ключевые слова, на основе которых был проведен

анализ Руководства для учителя, подробнее о методологии речь пойдет в следующей секции.

МЕТОДОЛОГИЯ

Обзор литературы в 2016 году через международные онлайн библиотеки ERIC и SCOPUS показал, что на данный момент литературы, освещающей исследовательский вопрос, нет в наличии. Lodico и др. (2006) утверждают, что когда малоизвестно о теме и объекте исследования, то рационально соблюдать экспериментальную методологию исследования (с.285) которая придерживается качественных методов сбора данных (Lodico, Spaulding Voegtle, 2006, с.56-57).

Применяя теоретико-аналитическую линзу (Таблица 3) был проведен поиск ключевых слов русской версии Руководства для учителя 2015 года. Во-первых, 140 страниц Руководства для учителя были тщательно прочитаны, далее при помощи pdf search был задан диапазон поиска слова «учитель» и отобраны прилага-

тельные и глаголы которые описывают каким видится современный учитель в рамках Руководства для учителя, а именно что он должен делать, как себя вести, т.е. те слова, которые могут помочь сформулировать вывод о том, какие ценности учителей концептуализируются как желаемые. Ключевые слова были выбраны на основе сравнения и сопоставления с ключевыми словами теоретико-аналитической линзы и выделены цветом. Далее, цитаты из Руководства были отобраны для того, чтобы иллюстрировать каждую ценность. На заключительном этапе, основываясь на рекомендациях Шварца (2012), а также методологии проведения исследований, отобранные ключевые слова были тематизированы с целью концептуализировать ценности.

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

Таблица 4 отражает выявленные в ходе анализа 14 ключевых ценностей, заложенных в Руководстве для учителя и рассматриваемых как желаемые в школьной культуре общеобразовательных школ Казахстана и которые, Центр педагогического мастерства стремятся донести до учителей, обучающихся на курсах повышения квалификации для педагогических работников Республики Казахстан.

Ценность (согласно Шварцу)	Желаемые ценности (выявленные в результате анализа)
Самонаправленность, благожелательность, традиции, конформизм	Саморегулируемое обучение Обучение на протяжении всей жизни Профессиональная этика учителя – мораль, честность и открытость
Власть, универсализм, доброжелательность, традиции, конформизм	Распределенное лидерство Сотрудничество и открытые двери Оценивание для обучения Переосмысление культуры предоставления и получения обратной связи Партнерские отношения
Достижение, стимуляция, гедонизм, самонаправленность, доброжелательность	От всезнающего учителя к рефлексивному практику Обучение – это интересно и весело
Универсализм, традиции, безопасность	Открытость мышления: критическое мышление Отсутствие страха Индивидуализация обучения

ДИСКУССИЯ

В связи с ограничениями данной статьи невозможно обсудить каждую ценность в отдельности, поэтому отразим те, которые считаю наиболее важными лично для себя и собственной практики тренера

Согласно выводам, Ailes и Rushing (1991), полученным в ходе интервьюирования педагогов в Казахстане, на сегодняшний день в классе доминирует подход в обучении, где на уроке учитель говорит больше чем учащиеся, а ученики сконцентрированы на заучивании, зарешивании и подготовки к тестированию. Вопросы в классе, как следует из выводов авторов, направлены на выявление знают ли обучающиеся правильные ответы, указанные в учебнике, или нет, а следовательно, являются вопросами низкого порядка, не предполагающими умение обучающихся интерпретировать или критически оценивать информацию (с. 120). Поэтому, можно сделать вывод, что роль учителя по отношению к учащимся может быть концептуализирована как роль «Более Знающего/ Всезнающего» (Vygotsky, 1978). Данная роль предполагает атмосферу доминирования, подчинения и контроля, в которой обучающиеся чаще всего боятся совершить ошибку. Следовательно, учащиеся обучаются в атмосфере страха: страха неправильных ответов, боязни совершить ошибку или задать неверный вопрос, страха тестирования и страха оказаться «лузером» в

глазах учителя, других учеников, администрации и, возможно, родителей. Т.е. обучение строится на основе всем хорошо известного выражения: «Боишься – значит уважаешь» (в Burkhalter и Shegebayev, 2012, с. 66).

Однако, в такой ли атмосфере мы хотим, чтобы обучались наши дети? Неужели мы хотим, чтобы с раннего возраста школьная культура, в которой доминирует контроль и страх, оказала влияние на наших детей? Множество исследований подтверждает, что подобная школьная культура блокирует мышление, препятствует творчеству, подавляет мотивацию к обучению, мало того сказывается на развитии таких качеств как неуверенность в себе, боязнь высказать свою точку зрения.

В противовес этому, курсы Центра педагогического мастерства учат работников образования по всей Республике прислушиваться к «Голосу ученика» и быть партнером в обучении для учащихся своего класса (РДУ, 2015). Что это значит? Это значит, что взаимоотношения между учителем и учеником построены на принципе сотрудничества, партнерства и взаимной ответственности. Ключевую ценность, которую стремится передать Программа ЦПМ школьной культуре в Казахстане это идея того, что обучающийся в школе должен находиться с состоянием потока (Csikszentmihalyi, 1990), а именно в комфортном для него состоянии, ключевым критерием

которого является то, что ученик находится в центре собственного обучения и обучаться ему интересно (РДУ, с.305, 363). Это означает, что обучающийся разделяет ответственность за свое обучение, престаает быть пассивным слушателем, а применяет критическое, творческое и рефлексивное мышление для постижения смысла и формулировки собственных результатов обучения. Учитель, в свою очередь, перестает быть единственным источником информации и выступает как скаффолдер, коуч, ментор, фасилитатор учебного процесса (РДУ, с. 354). В дополнение, в рамках Руководства для учителя оценивание рассматривается не как форма контроля и навешивания ярлыков, а как инструмент, позволяющий поддержать и помочь обучению каждого отдельно ребенка (с. 364). Все вышеуказанное, согласно исследованиям, ведет к снижению уровня тревожности, беспокойства и страха у учащихся, и к состоянию обучающихся, которое Бандура обозначил как состояние благополучия (англ.: well-being), т.е. когда учащийся счастлив и здоров. Какой родитель не пожелает этого своему ребенку?

Кроме этого анализ литературы позволил установить, что зачастую учителя в Казахстане воспринимают обучение – как результат, как то, что получаешь вместе с дипломом: раз и навсегда, т.е. обучение воспринимается как нечто статичное. Следовательно, учитель на уроке воспринимает и обучающихся как статичную личность, т.е. личность, которая либо знает правильный ответ, либо его не знает. Это, в свою очередь, тесно связано с тем, какую обратную связь учителя и обучающиеся получают и предоставляют друг – другу. В большинстве случаев это обратная связь основной целью которой является – указать на ошибки, пристыдить, критиковать. Поэтому стороны становятся заинтересованы только в том, чтобы минимизировать риск, избежать стыда и понижения самооценки (из Burkhalter и Shegebayev, 2012,

с. 9).

В противоположность сказанному Программа Центра педагогического мастерства концептуализирует процесс обучения как нечто астатичное, изменчивое, подверженное изменениям и трансформациям, а, следовательно, ключевой ценностью становится обучение на протяжении всей жизни. А для того, чтобы осознавать важность обучения на протяжении всей человек должен обладать критическим мышлением, т.е. способностью думать независимо, рефлексивно, умением учиться. Критическое мышление учащихся и учителей также является ключевой ценностью, отраженной в Руководстве для учителя Программ ЦПМ (с. 305).

Fullan (2005) утверждает что одним из инструментов для развития такого мышления являются сложные, глубокие беседы (курсив добавлен, с.22) направленные на стимулирование сложных вопросов, побуждающие мыслить, сомневаться. В рамках Программы учителей учат применять на уроках диалоговый подход к обучению, и исследовательскую беседу в частности, направленную на развитие самостоятельного мышления учащихся. Fullan (2005) также утверждает, что для того чтобы диалоговое обучение имело место в классе, должен быть снижен фактор страха (с.22). В связи с этим, Программа центра Педагогического мастерства учит учителей и администрацию новой формулировки ошибки, новому ее восприятию. Ошибка – рассматривается не как то, за что нужно порицать и наказывать, а как толчок, стимул для улучшения, роста, совершенствования практики. Именно поэтому, Программа является адвокатом для формативного оценивания, основанного на критериях, компонентом которого является конструктивная обратная связь, целью которой является не выставить отметку, а улучшить обучение учащихся.

ВЫВОДЫ

Соорег и др. (1998) утверждает, что изменения в системе ценностей учителей тесно связаны с более масштабными трансформациями в обществе. Именно поэтому всем участникам Масштабной реформы необходимо четкое видение того, куда и зачем мы идем. С целью привлечения внимания общественности к тем положительным изменениям, которым может способствовать Реформа в отношении школьной культуры была написана данная статья, в которой отражен анализ того, какие ценности и убеждения учителей заложены в Руководстве для учителя (2015) разработанного Центром педагогического мастерства совместно с факультетом образования университета Кембридж, и, на основе анализа, отразить как может поменяться парадигма школьной культуры общеобразовательных школ в Казахстане.

Руководствуясь теоретической основой Шейна (2010) и определив школьную культуру в общеобразовательных школах Казахстана как феномен, имеющий ряд схожих характеристик, а также как нечто подверженное изменениям в следствии изменения ценностей и убеждений учителей, данное исследование стремилось спрогнозировать каких положительных изменений можно ожидать от Масштабной реформы при условии приверженности ее идеям и внедрения изменений в образовательную практику на всех уровнях системы образования.

Герменевтический анализ Руководства для учителя (2015), главного учебного пособия на основе которого реализуются курсы повышения квалификации по всему Казахстану с 2012 года по настоящий день, через теоретико-аналитическую линзу ценностей Шварца (2012) показал, что ключевые ценности школьной культуры обозначены следующие: это школы, где ценится саморегулируемое обучение и обучение на протяжении всей жизни, где учебно-воспитательный процесс построен на

принципах сотрудничества и поддержки всех учащихся через индивидуализацию и дифференциацию обучения, а также через оценивание для обучения. Это школа, в которой учителя обладают высокой профессиональной этикой, построенной на принципах открытых дверей, сотрудничества, коллегиальности, открытости, доверия и честности. Это школьная культура, в которой отсутствует чувство страха и неуверенности, вызванное боязнью совершить ошибку или сделать что-то неправильно, а царит атмосфера взаимопомощи через предоставление друг другу конструктивной обратной связи. Это школьная культура, в которой инициатива не наказуема, а поддерживается через идеи распределенного лидерства. Это школа, где учителя и ученики развивают критическое мышление через поиск собственных решения. Это школа, в которой дети не заучивают готовые ответы по учебнику, а мотивированы найти собственные ответы на актуальные жизненные вопросы. Это школа, в которой учителя, рефлексиируют над процессом собственного преподавания с целью сделать его еще более эффективным для обучающихся. Это школа, в которой учитель не является единственным источником знаний, а воспринимается как партнер и помощник, это учитель, который понимает, что обучение – не есть конечный продукт, а скорее процесс, который следует осуществлять на протяжении всей жизни.

В заключении хочу сказать, что, как будущий родитель, я бы хотела, чтобы мои дети учились в школе, построенной на ценностях, обозначенных в рамках данной статьи. Однако, как сказал Fullan (2005) что проблема с масштабными реформами заключается в том, что зачастую понятийный аппарат реформы (новые термины, понятия, концепты) приживаются, а глубокий смысл этих понятий – нет (с.10). Поэтому от каждого из нас зависит хотим ли мы перестроить процесс преподавания так,

чтобы подрастающее поколение имело возможность развивать именно те компетенции, которые будут им необходимы в VUCA мире (Четырехмерное образование, 2015). А для этого каждому из нас следует запастись

терпением и понимать, что изменения не происходят за ночь. Они происходят, когда в них верят и действуют соответственно на всех уровнях системы.

- (2015). *Руководство для учителя*. University of Cambridge, UK; Centre of Excellence, Astana, Kazakhstan. Published by AOE NIS.
- (2015). *Четырехмерное образование*. Венди олл, Teach for All.
- Ailes, C. P., & Rushing, F. W. (1991). Soviet math and science educational reforms during perestroika. *Technology in Society*, 13(1), 109-122.
- Bardi, A., Goodwin, R. (2011). The Dual Route to Value Change: Individual Processes and Cultural Moderators. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(2), pp. 271–287. DOI: 10.1177/0022022110396916.
- Barsky, A. (2010). *Ethics and Values In Social Work: An Integrated Approach For A Comprehensive Curriculum*. Oxford University Press.
- Berkemeyer, N., Junker, R., Bos, W., & Müthing, K. (2015). Organizational cultures in education: Theory-based use of an instrument for identifying school culture. *Journal for Educational Research Online*. Volume 7 (2015), No. 3, 86–102.
- Bridges, D. (2014). *Educational Reform and Internalization: the Case of School Reform in Kazakhstan*. (Ed.). UK: Cambridge University Press.
- Burkhalter, N., Shegebayev, M. R. (2012). Critical thinking as culture: Teaching post-Soviet teachers in Kazakhstan. *International Review of Education* 58:55–72. DOI 10.1007/s11159-012-9285-5.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. USA and Canada: Routledge.
- Collinson, V. (2012). Sources of teachers' values and attitudes. *Teacher Development*, 16 (3), pp. 321–344.
- Cooper, M., Burman, E., Ling, L., Razdevsek-Pucko, C., & Stephenson, J. (1998). *Practical strategies in values education*. Values in education, 161-194. Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: the psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.
- Deal, T., & Peterson, K. (2009). *Shaping school culture: pitfalls, paradoxes, and promises*. 2nd ed. ISBN 978-0-7879-9679-6 (pbk.). Jossey-Bass: San Francisco.
- Deci, E. L. (1980). *The psychology of self-determination*. Washington D.C. : Health and Company.
- Deci, E. L. & Flaste, R. (1995). *Why we do what we do: the dynamic of personal autonomy*. New York: Puntnam's Sons.
- Dewey, J. (2004). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. Delhi: Aakar Books.
- Fimyar, O., & Kurakbayev, K. (2016). "Soviet" in teachers' memories and professional beliefs in Kazakhstan: points for reflection for reformers, international consultants and practitioners. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, Volume 29, 1, pp.86-103.
- Fullan, M. (2001). *Leading in a Culture of Change*. ISBN-0-7879-5395-4. Jossey-Bass: San Francisco.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. Routledge.
- Gagné, M., & Deci, E. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior* 26:331-362.
- Goodwin, R., Polek, E., A., Bardi (2011). *The Temporal Reciprocity of Values and Beliefs: A Longitudinal Study within a Major Life Transition*. *European Journal of Personality*, 26, pp. 360–370. DOI: 10.1002/per.844.
- Habermas, J. (1971). *Knowledge and Human Interests*. USA: Beacon Press.
- Lodico, M.G., Spaulding, D.T., & Voegtler, K.H. (2006). *Methods in educational research: from theory to practice*. San Francisco: Jossey-Bass publishers.
- MacNeil, A., Prater, D., & Busch, S. (2009). The effect of school culture on student achievement. *International Journal of Leadership in Education*. Vol. 12, No.1, 73-84.
- Nieuwenhuis, J. (1980). *Teaching Educators to Teach Values*. Teaching of ethics in higher education. NY: Hastings-on-Hudson.
- OECD. (2014). *Reviews of National Policies for Education: Secondary Education in Kazakhstan*. OECD Publishing.
- Pitsoe, V., & Mahlangu, V. (2014). Teaching Values in Education as a Political Act for Social Change. *Journal of Social Sciences*, 40(1), pp.141-149.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York, Free Press.
- Schein, E. (1983). *Organizational culture: a dynamic model*. Working paper. WP#1412-83. Cambridge, Massachusetts, Institute of Technology.
- Schein, E. (2010). *Organizational Culture and Leadership: Fourth Edition*. Jossey-Bass: San Francisco.
- Schwartz, S. (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, pp. 1-65.
- Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., & Dirilen-Gumus, O. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of personality and social psychology*, 103(4), 663.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New York: Basic Books.
- Scott, D., & Usher, R. (2011). *Researching education: data, methods and theory in educational enquiry (2nd edition)*. New York and London: Continuum International Publishing Group.
- Stephenson, J., Ling, E., Burman, L., & Cooper, M. (Eds.). (2005). *Values in Education*. Taylor & Francis. USA and Canada.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Wilson, E., Turner, F., Sharimova A., & Brownhill, S. (2013). *Reform at Scale: Teacher Development in Kazakhstan*. University of Cambridge, UK; Centre of Excellence, Astana, Kazakhstan

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Тойғанбекова М.Ш. –
ЖОО-ға дейінгі дайындық
кафедрасының
аға оқытушысы

Сұлтанова Б.М. –
фил.ғ.к., ЖОО-ға дейінгі
дайындық кафедрасының
аға оқытушысы

КӘСІБИ ОҚЫТУ МАМАНДЫҒЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРІН ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ДАЯРЛАУДАҒЫ БАЗАЛЫҚ ПӘНДЕРДІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ

Қоғамның экономикалық дамуындағы жоғары деңгейге шығуға талпынысы қоғамдық өндірісті ұйымдастыруға, нарықтық экономика жағдайындағы техникалық-технологиялық әрекеттерге байланысты жаңа талаптарды белгілейді. Республиканың ғылыми-техникалық әлеуетінің дамуы материалдық өндірісті түбегейлі өзгеруімен, оларға кәсіби құзырлығымен байланысты біліктілігі жоғары мамандарды даярлаумен, ғылым мен техниканың дамуымен, технология мен өндірісті басқарумен тығыз байланысты.

Жоғары оқу орындарының педагогикалық мамандықтары түлектерінің даярлық деңгейі жалпы білім беретін мектептердің, гимназиялардың, лицейлердің және кәсіби мектептер мен колледждердің оқушыларының дайындығын да анықтайды.

Жалпы және кәсіби білім беру мектептерінің негізгі міндетінің бірі – оқушының қабілеті мен бейімділігіне қарай, білім беру мекемесінің дәстүрі мен деңгейіне сәйкес экономиканың қандайда бір саласына белсенді еңбек етуге дайындау.

Пәнаралық байланыс проблемасын бірқатар ғалымдар өз еңбектерінде қарастырған. Атап айтқанда, Бейсенбаев А.А., Бельский Г.И., Зверев М.Л., Куагин П.Г. және т.б. Яғни, зерттеушілердің пәнаралық байланыстың мәніне көзқарастары да әр қилы екендігін аңғардық. Пәнаралық байланыстың мән-мағынасын білімнің мазмұнына ғана емес, ол оқыту үрдісінің барлық құрамды бөліктеріне қатысты деген оймен толықтырады. Пәнаралық байланысты дидактикалық қағида деп қараудың қажеттілігі жоқ деп пайымдайды, себебі оның педагогикалық мақсатындағы оқытудың жүйелілік қағидасынан туындайды, білімнің тұтастай жүйесінің негізгі бөліктерінің, атап айтқанда табиғат, қоғам және адам туралы нақтылы айқын түсініктердің өзара байланысын білдіреді.

Кәсіби оқыту педагогы технологиялық білім және іскерліктермен қатар экономика мен кәсіпкерлік саласында білімі болу керек. Бұл жерде технологиялық және экономикалық дайындық өзара тығыз байланысты және осы байланыстардың бір-біріне әсері көп екенін естен шығармау керек.

Технологиялық бағытты арттыру барысында кең

кәсіби профильдің керектігіне және қазіргі заманғы өндіріс саласындағы жұмыскердің жоғары технологиялық мәдениетіне ерекше жоғары технологиялық мәдениетіне ерекше көңіл бөлінеді. Ол еңбек заңдылығының өзгеруі негізінде және болашақ жұмыскерді кәсібиге дейін дайындайтын мұғалімнің білімін кеңейтуді талап етеді.

Сонымен қатар оқыту уақытының көбі экономикалық дайындауға ауысқан болғандықтан студенттерді технология мен техникалы пәндерді оқытуға кететін технологиялық дайындау деңгейінің төмендеу тенденциясы байқалады. Оқу жұмыс жоспарын құру кезінде осы мәселені ескеріліп технологиялық және экономикалық құрамдардың кәсіби шешімін табу керек.

Бұл жерде кәсіби оқыту педагогын қалыптастыру үшін технологиялық және экономикалық дайындық беру жеткіліксіз екенін ескерген жөн. Технологиялық білімді неғұрлым толық тиімді түрде жеткізу үшін оған терең психологиялық-педагогикалық және әдістемелік дайындық керек. Бұл жерде әдістемелік цикл пәнін жақсы меңгеру үшін технологиялық пәндерді білу қажет. Пәнді білмей сабақ беру әдістемесін игеру, оның ішінде сапалы білім беруге қол жеткізу мүмкін емес.

Сараптаудың толықтығы мен оның нәтижелерінің жеткіліктілігі үшін пәнаралық байланыстың тиімділігін бағалау арқылы анықтау қажет. Бұл жерде тиімділік ретінде бастапқы түсініледі. Ол үшін қабылданған жіктемені қолдану, ең қарапайымын алу керек. 1. Түсіну-оқушы оқып жатқан пәндер мен құбылыстар туралы пәндердің кейбір түрлерін олардың айырықша белгілері бойынша жалпылай алатын деңгейдегі түсінік алуы (ойша бөліп алу). 2. Білім –пәннің , құбылыстың,

үрдіс пен оның заңдылығының және өзара байланыстың негізін түсіну. 3. Іскерлік – білімді практикалық міндеттерді шешу үшін қолдана алу.

Пәнде бір-бірінің жағдайына өзара әсер ететін болса, пәнаралық байланыстар бір жақты (бір бағытта) немесе екі жақты болады. Қосалқы пәннің негізгі пәнге әсерін көрсететін байланыстар, яғни қосалқы пәндер арқылы қол жеткізілген білімді қалай қолдану керектігін көрсететін байланыстар негізгі пәнді оқу барысындағы тура байланыстар, қосалқы пәндерді оқу барысында нәннен алынған белгілі бір білімдер кері байланыс болып табылады. Осы байланыстарды есепке ала отырып оқыту үрдісін ұйымдастыру студенттердің технологиялық даярлығын жетілдірудің тиімді жолдарының бірі.

Пәнаралық байланыс зерттеу тәсілдерінің ортақтығы жөнінен де айқындалуы мүмкін. Іс жүзінде оқытушыға пәнаралық уақыттық байланыстардың үш түрімен жұмыс істеуіне тура келеді: болып өткен, ілеспелі, (қатарлас), және перспективалық.

Ілеспелі пәнаралық байланыстар дегеніміз – бірнеше пәндер бойынша бірқатар сұрақтар мен түсініктерді бір уақытта оқытуды көздейтін байланыс.

Перспективалық пәнаралық байланыстар дегеніміз – белгілі бір пәннен материалды өту, басқа пәндер бойынша оның қолданылуының алдын алу үшін пайдаланылады.

Пәнаралық байланыстардың бір пайдалы жағы – ол бүкіл оқыту ісін, яғни бір оқу орнының барлық жұмысын бір жолға салуға, барлық оқытушыларға бірыңғай талаптар қоюға және әр түрлі пәндерді ортақ мүддені шешуге жұмылдырады. Пәнаралық байланыстарды жүзеге асырудың жолдары мынадай.

- Әрбір жеке пәнді оқытқанда басқа пәндерді оқыту ісіне өз ықпалын тигізетіндей болуын көздеу;

- Әр түрлі пәндерді оқып-үйренуде өтілетін материалдарды уақыт жағынан үйлестіріп отыру;

- Оқушылардың ғылыми теориялар мен заңдылықтарды игеруін, олардың жинақтылығымен, шеберліктерімен, дағдыларымен сабақтастыра қалыптастыру,

- Жалпы теориялық, білім алуды және практикалық шеберліктер мен дағдыларды бірыңғай әдіспен жүзеге асыру;

- Оқушыларға (білім алу икемділік пен дағдыларды қалыптастыру барысында) бірдей талап қою;

- Оқушылардың бір пәнді оқып-үйрену барысында екінші бір пәннен білім алуға, икемі мен дағдыларын кеңінен пайдалана білуге әдеттендіру;

- Әр түрлі пәндердің зерттеу әдістерінің ортақтығын, ерекшелігін көрсете білу;

- Пән сабақтарында оқытылатын құбылыстардың ортақ байланысын ашып, дұрыс диалектикалық дүние танымын қалыптастыру.

Ғалымдардың пікірінен әрбір баланың қызығуының дамуы және қалыптасу мүмкіндігі шектелмегендігін, бірақ әлеуметтік ортаның оқыту мен тәрбиелеудің мүмкіндіктеріне негізделгендігін, оқытуда қызығудың болуы қажеттілігін, оның әсерін, қарым-қатынасын, өзара әрекетін жеке тұлғалық қызметімен байланыстыру қажеттігін түсінеміз. Бұл тұжырым баланың қызығушылығының қалыптасуы автономиялық емес, ішкі заңдар арқылы жүзеге асады, ол қажеттіліктермен тығыз байланысты деген қорытынды жасауға болады.

Тіл үйрету жұмысы – өте күрделі процесс. Сондықтан тіл үйрену барысында қоданылатын аталған инновациялық технологиялардың барлығы бір-біріне байланысты. Бірінсіз бірін жүзеге асыру мүмкін емес. Дидактиканың заңдылығына сәйкес инновациялық технологиялардың тиімді әдістерін пайдалануда берілетін тапсырмалар мен жаттығулар жеңілден ауырға қарай, сатылап жүргізілуі қажет. Студенттер қазақ тілі сабағында тек тіл мүйреніп ұана қоймайды, олардың ссабақ үдерісінде қазақша ойлау дағдылары қалыптасып, өмірге өзіндік көзқарасы айқындалып, ұғым-түсінігі кеңейеді. Сондықтан да оқытушы әр студенттің қабілетін, қазақ тіліне деген көзқарасын білуі қажет. Өйткені тіл үйрену барысында әрбір студенттің жеке қабілеті еске алынады, жан дүниесі ескеріледі. Кәсіби тіл үйрету барысында әрбір студенттің жеке қабілеті еске алынады, жан дүниесі ескеріледі. Кәсіби қазақ тілі сабағында студенттер болашақ мамандығы бойынша ғылым негіздерімен танысып, білімді игеруде түрліше оқу әрекеттерін орындай отырып, өзінің шығармашылық қабілеттерін жетілдіреді. Ойлау қабілетіне тәрбиелеу студентті жан-жақты дамытумен тығыз ұштасып жатады. Бұл оның білу құмарлығы, көзқарасы мен сенімін тәрбиелеумен қоса жүргізілуі тиіс.

1. Самарин Ю.А. *Очерки психологии ума. Особенности умственной деятельности школьников.* – М: АПН РСФСР, 1962.

2. Бейсенбаев А.А. *Пәнаралық байланыс негізінде оқу процесін ұйымдастыру. Оқу құралы.* – Алматы. Республикалық баспа кабинеті, 1995. – 117б.

3. Беленский Г.И. *Интеграция // Литература в школе.* – 1998. -№8. –С86-90.

4. Зверев И.Д. Максимова В.Н. *Межпредметные связи в современной школе.* – М. 1981.

ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗДАР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Заурбекова Н.Д. –
тех.ғ.к. аға оқытушы,
nurbike_zh@mail.ru

Дарханова А.Ж. –
аға оқытушы,
darhanova81@mail.ru

Қуткельдиева Э.О. –
оқу шебері,
elzira_87@mail.ru

ЖАҢА ФОРМАТТАҒЫ ПЕДАГОГ ТҰЛҒАСЫН ДАЙЫНДАУ

Қазіргі білім берудің басты мақсаты алдыңғы қатардағы елдер қатарына көтерілу болса, сол өркениетке жетуде жан-жақты дамыған, рухани бай тұлғаның алатын орны ерекше. Жеке тұлғаны дамытып қалыптастыру үшін олардың өзгермелі әрекеттерін айналадағы нақты, таныс объектілерді зерттеуімен байланыстырудың маңызы зор.

Әлем өзгерісі білім саласы қызметкерлеріне де өз әсерін тигізуде. Оң өзгерістермен қатар, уақытпен бірге аяқ басу үшін мұғалімдер қауымы білімін шыңдауға күш салуда. Енді «жаңа форматтағы педагог» термині де қолданысқа енуде.

Жаңа форматтағы педагог – жаңалықтың жаршысы болуға ұмтылыс жасайтын, әлеммен бірге өзгеруге және білім саласына өзгеріс енгізуге дайын, үздіксіз ізденетін, еңбекқор жан.

Жаңа форматтағы педагогқа қойылатын талап – жауапкершілік, жүктелген үлкен міндет, абыройлы істің сан қырлылығы мен жан – жақты терең біліктілікті, аса педагогикалық шеберлікті, өте нәзік психологиялық қабілеттілікті талап етеді.

«Мұғалімдік мамандық–бұл адамтану, адамның күрделі және қызықты, шым-шытырығы мол рухани жан дүниесіне үңіле білу. Педагогикалық шеберлік пен педагогикалық өнер–ол даналықты жүректен ұға білу болып табылады»- деп айтып өткен В.А.Сухомлинский.

Бізде «Ұстазы жақсының-ұстамы жақсы» - деген ұғым бар. Яғни жақсы ұстаз болу үшін өз пәнін жетік біліп қана қоймай, әрбір қатынасушының педагогикалық үдерістегі орнын білуі керек. Оқушылардың оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыра алуға қабілетті болып, оның нәтижелерін алдын-ала болжамдап көре білуі тиіс, болуы мүмкін ауытқушылықтарды дер кезінде түзете алуы, яғни құзыретті тұлға болу керектігіне назар аударылады.

Мұғалімнің бір ғана сыры – оның мамандығы, бұл дүниеде теңдесі жоқ мамандық тек мұғалімге ғана лайық. Сондықтан ұстаз адам – кәсіби мамандығына құштар, оны жан – тәнімен сүйетін, барлық өмірін соған арнауы тиіс. Жаңа форматтағы педагог еңбегінің сан қырлылығы осыдан өрбиді десек, осы тұрғыда маман дайындаудың асқан жауапкершілігі мол іс екендігі танылады.

Жаңа форматтағы педагог өз пәнін терең меңгеруі

ең алғашқы қыры болса, кәсіби шеберлігін үздіксіз ұштай, шындай түсуі екінші қыры болмақ.

Үшінші қыры – педагогтің тілді меңгеруі – тіл шеберлігі. Сөзді жетесіне жеткізе сөйлей білудің өзі – өнер. Себебі, тіл – тәрбие құралы.

Төртінші қыры – байқағыштық сезімі – көрегендігі.

Бесінші қыры – әр жүректі білім шұғыласымен нұрландырудың ең тиімді, ең төте жолын таба білетін жасампаздығы.

Алтыншы қыры – жан – жақты дарындылығы.

Жетінші қыры – үздіксіз, тынымсыз ізденімпаздығы.

Сегізінші қыры – үлгі-өнегесі, мұғалім мәдениеті немесе педагогикалық әдеп – этикасы деуге болар еді. Себебі, мұғалімнің келбеті – сыртқы мәдениеті, қарым-қатынасы, өзін-өзі басқаруы, бақылауы, сөйлеу мәдениеті, үздіксіз жаңарып, өзгеріп, үнемі жаңа сипатқа ие болып отыруы – мұғалімдік мамандықтың ең басты этикалық сапалық белгісі.

Қазіргі заман педагогтың тұлғалық белгісі – ой-өрісінің кеңдігі мен оның ауқымды дүниетанымы. Заман ағымымен теңдей қадам басамын деген әрбір адам өте көп ақпараттан хабардар болуы қажет. Қазіргі заман оқу әдістерін жеке меңгеру – осы шеберліктің бір қыры. Енді бір қыры – шәкіртпен қарым-қатынасты жақсарту, шәкірттің іс-әрекетін қуаттау болып табылады.

Қазіргі кезде әрбір қоғам мамандарының алдына қойған талаптарына сәйкес «маман моделін» маман профессиограммасын жасау міндеті — жұртшылықтың назарын өзіне аударуда.

Бұл міндетті шешуге байланысты ғылыми зерттеулер жүргізіп жүрген ғалымдар, педагогтар, психологтар бар (Н.В.Кузьмина, Ф.Н.Гоноболлин, В.А.Сластенин, А.И.Щербаков, Н.А.Сорокин).

В.А. Сластениннің пікірі бойынша, мұғалім профессиограммасы мыналарды қамтиды:

1) қоғамның саяси сапалары; 2) әлеуметтік-психологиялық, этикалық-педагогикалық және ұстаздың жеке басының сапалары; 3) психологиялық және педа-

гогикалық даярлық; 4) мамандық бойынша даярлық; 5) пән бойынша даярлық.

Бұл сапалар мұғалімдік қызметке қойылатын жалпы талаптардан тұады. Болашақ ұстаздың инновациялық іс-әрекеті төрт түрлі өлшеммен сипатталады:

- инновациялық іс-әрекеттің қажеттілігін сезінуі;
- оқу үрдісіне жаңалық енгізуде шығармашалықпен қызмет етуге даярлығының болуы;
- енгізетін жаңалықтардың бағытының дұрыстығына тиімді нәтиже әкелетініне сенімді болуы;
- белгілі проблеманы шешудегі қолданылатын инновациялық іс-әрекетті толық өзіне қабылдап, оны енгізе білуі.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына жолдаған жолдауында басты мақсатымыз - Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы, ол - «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті деген. Біз үлгілі дамудың өзіндік моделін қалыптастырдық. Осы жолдауда «Мәңгілік Қазақстан» жобасында Қазақстан Республикасының әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын саласының бірі-ғылым мен білімге өте үлкен мән берген.

Ал оны жүзеге асыратын ұстанымы берік, білімді, жаңа форматтағы педогог. Педагогикалық шеберлік орталығы Кембридж университетінің Білім беру факультетімен бірлесіп әзірлеген Қазақстан Республикасының педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстары бағдарламасының негізгі мақсаты біріншіден - маңызды болып табылатын рухани, мәдени және адамгершілік құндылықтардың негізінде жастарды өз елінің мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу, екіншіден - жастарды жылдам өзгеріп жатқан әлемде өзіне сенімді және табысты болуға мүмкіндік беретін дағдылары мен түсініктерін дамытуға, өмірлік жағдайларда өз білімдерін қолдануға ықпалын тигізетін сыни тұрғыдан ойлауға үйретуді қамтиды.

Енді осы Қазақ елінің жаңа форматтағы педагог қандай болуы керек? Жаңа форматтағы педагог оқушылардың бойына өз бетімен білім алу, өзін-өзі реттеу дағдыларын қалыптастыруға, түрлі адамдармен тиімді диалог жүргізе алатын, қазіргі заманға табысты өмір сүруге дайын, сандық технологияларда құзырлылық танытатын белсенді азамат, болашақ маман ретінде қалыптасуға көмектесетін оқу үдерісін ұйымдастыру үшін қажетті біліммен және практикалық дайындықпен қамтамасыз етуі қажет. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаев "...Адамзат үшін ХХІ ғасыр жаңа технологиялардың ғасыры болмақ, ал осы жаңа технологияларды жүзеге асырып, өмірге енгізу игеру және жетілдіру - бүгінгі мектеп мұғалімдерінің, сіздердің еншілеріңіз", - деп атап көрсетті.

Жаңа педагогикалық технологиялар білім берудің мақсаттарының өзгеуіне байланысты оқытуды үрдісін ұйымдастырудың әртүрлі технологиялары, тәсілдері қолданысқа енуде. Оның ішінде оқушылардың білімдерін бағалауда 1956ж. Американдық психолог Бенджамин Блум (1913—1999) ұсынған таным саласындағы педагогикалық мақсаттардың таксономиясы - Блум таксономиясы тиімді. Блум идеясы оқушылардың игерген білімдерін оқыту мақсаттарына сай объективті түрде бағалауға мүмкіндік береді. Мұның негізінде таным үрдісінің деңгейлеріне сәйкес оқушылардың білімі бағаланады.

Педагогикалық іс - тәжірибемде физика пәнін оқытуда қандай әдіс тиімді, жаңа әдіс - тәсілдердің қайсысы оң нәтиже береді деген ойда болдым. Физика пәніне АКТ-ны пайдалану, сын тұрғысынан ойлауды үйрету, Блум өлшемдері арқылы тақырыпты талдау тиімді болмақ. Диалогтық оқыту әдісі еркін сөйлеуге,

өз ойларын жинақтауға және топ арасындағы оқушылардың сыйластықты нығайтуда алатын орны ерекше. Сондықтан диалогтық оқыту әдісін көбірек қолдану тиімді деп есептеймін. Диалогтық оқытуды таңдау себебім, бұл әдіс оқушылардың жаңа сабақты өз ойларын еркін айта отырып меңгереді. Мерсер мен Литлтон (2007) өз еңбектерінде диалог сабақта оқушылардың қызығушылығын арттырумен қатар олардың білім деңгейінің өсуіне үлес қосатындығын атап көрсетеді.

"Білім - біліктілікке жеткізер баспалдақ, ал біліктілік - сол білімді іске асыра білу дағдысы", - деп Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай, қазіргі таңда бізге білімі мықты, білігі жоғары жаңашыл ұстаздар қажет.

Осыған орай мемлекет басшысы: "Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі - Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Және оған қамқорлық та сондай дәрежеде болады" деп сендірді. Орыс және ағылшын тілдерін оқып үйрену білімнің, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шыңдай түсетін, экономикалық мүмкіншіліктерімізді арттыратын бірден-бір тетігі дей келе, жаһандануға бейімделуді, замана көшінен қалмай, осы үш тілдің үйлесіміне қол жеткізу арқылы тілімізді, дінімізді, дәстүрімізді, салт-ғұрпымызды сақтап қала аламыз, - деді.

Жалпы адам неғұрлым көп тілдерді білген сайын, соғұрлым мүмкіндіктері де арта түседі. Өз ана тілінен басқа бір шет тілді меңгерген адамның келесі тілдерді меңгеруі әлдеқайда жеңіл болатынын психолог ғалымдар дәлелдеген. «Қандай да болмасын бір өзге тілді білетін адамға екінші тілді меңгеру біріншіге қарағанда айтарлықтай жеңіл және тез болады. Себебі, бірінші өзге тілді меңгергенде, адамда ана тіліне қосымша үйренуші тіл сезімі қалыптасады, сонымен қатар, жалпы тіл ерекшеліктерін айыра білу қабілеті дамиды, осы қабілеттің арқасында адам тек қана үйренетін тілдің емес, жалпы тілдердің арасындағы ерекшеліктерді айыра алады».

Тілдік пәндерді оқу барысында оқушылар әр ұлт пен әр тілдің өзіне тән ерекшеліктерімен танысып, әр тілдің ұлттық нормаларының көптүрлілігіне, оларды бағалауға немесе салыстыруға болмайтынына көз жеткізеді және тілдерге тән бұл ерекшеліктерге түсіністікпен қарай отырып, әр азамат өз бойында басқа ұлттарға деген құрметтеушілік сезімді қалыптастырудың маңыздылығын түсінеді.

Тіл саясаты саласындағы әлеуметтік зерттеу көрсеткіштері және Үкімет тарапынан іске асырылып жатқан шаралар, мәселен, іс жүргізуді кезең-кезеңімен мемлекеттік тілде жүргізуге көшіру, мемлекеттік қызметшілерге және ересек халыққа арналған қазақ тілін үйрету курстарын ұйымдастыру, қазақ тіліндегі мектептер мен балабақшалар, жоғары оқу орындарындағы қосымша оқытатын топтар санын арттыру, қазақ тіліне инновациялық технологияларды енгізу және тағы басқа да маңызды шаралар - бұл саладағы жағдайдың жақсарып келе жатқанын көрсетіп отыр.

Өскеген ұрпақтың үш тілді: қазақ тілін - мемлекеттік тіл, орыс тілін ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілін халықаралық тіл ретінде оқып үйренуге ұмтылыс жасауы - заман талабы, болашақ ұрпаққа қажеттіліктен туындап отыр. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту - жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту - заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Көптілді болу - уақыт талабы. Тіл арқылы өсіп келе жатқан ұрпақты әмбебап, жаһандық құндылықтарға қосу, әлемдік кеңістік пен көршілес мә-

дениеттер өкілдерімен қарым-қатынас жасап, сөйлесе білу дағдыларын қалыптастыруға болады. Көптілділік қазіргі әлемнің басты мәселесі – адамдар арасындағы келісім мен өзара түсінушілікті шешуге көмектеседі.

Қазіргі заманда әсіресе ағылшын тілін пайдалану қажеттілігі туып отыр: онсыз халықаралық қарым-қатынас, жаңа технологияларды меңгеру мүмкін емес.

Сонымен жас ұрпаққа білім беріп, тәрбие үйретуде жаңа форматтағы педагог келесі сауалдарға жауап бере алатындай тұлға болу керек дер едім:

1. Менің ұстаз кәсібін таңдауымның себептері неде?
2. Қазіргі заманғы педагогикалық кәсіптің мақсаттары мен міндеттері қандай?
3. Ұстаздың тұлғасының даму шарты неліктен кәсіби бағытталған қызмет болып табылады?
4. Ұстаздың кәсіби өзін өзі тәрбиелеуі дегеніміз не?
5. Өзін өзі бағалау дегеніміз не?
6. Ұстаздың өзін өзі тәрбиелеуде оның орны қандай?
7. Ұстаздың күмәнсіз тұлғасы қандай?
8. Ұстаздың кәсіби парызы дегеніміз не?
9. Ұстаздың өзіндік санасы дегеніміз не?
10. «Даярлық», «ұстаздық қызметке даярлық», «ұстаздың кәсіби даярлығы» түсініктерін ұғынуы керек.
11. Бұл түсініктердің өзара байланысы неде?
12. Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде «ұстаздық қызметке даярлық», «ұстаздың кәсіби даярлығы» түсініктерін қарастыруда қандай негізгі көзқарастар бар?

Педагог – ел тұтқасын жасаушы. Оның қызметі - адамды қалыптастыруға, оның алдағы өмірін қалыптастыруына, белсенділігін арттыруына жұмыс жасау. Болашаққа жарамды адамды тәрбиелеу үшін, оларды жан-жақты жетілген азамат етіп тәрбиелеу қажет, тек сонда ғана тәрбиеленуші өз ортасында өмір сүре ала-

тын, белсенді мүше бола алады.

Қорыта айтсақ, жаңа форматтағы педагог:

- озат мұғалімдермен тәжірибе алмасып отыруы;
 - үздіксіз біліктілік көтеруі;
 - арнайы әдебиеттерді оқуы;
 - өз оқу істерінде оқытудың жаңа әдістерін ендіріп отыруы;
 - және өзіндік сараптама жүргізіп отыруы қажет. Бұл шеберлікке жетудің жолдары деп санаймын.
- Қазақстанның бүгіні мен ертеңі жас ұрпақтың еншісінде. Ал жас ұрпақты жан-жақты, білімді етіп қалыптастырудың бірден-бір жолы-оқушыға білімді терең игертудің тиімді әдіс-тәсілдерін іздестіру, шығармашылыққа жетелеу. Бұл жағдайда мұғалімнің біліктілігі қажет. Қазіргі заман талабына сай ойшыл, ғылыми-әдістемелік біліммен терең қаруланған, педагогика мен психологияны жетік меңгерген шебер мұғалім керек.

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйініне келер болсақ, болашақта осы жаңа әдіс-тәсілдерді қолданып, өзіне сенімсіз оқушыларды жеке тұлға ретінде сезінуге ұжым болып жұмыс жасауымыз керек. Елбасымыздың «Мәңгілік Елге» бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі мамамдық жолында білімді шәкірт дайындаудан шаршамайық. Әлемнің озық елдері арасында Қазақстанның білімді жастарының орны ерекше болып шарықтай берсін.

«Өзге тілдің бәрін біл, Өз тіліңді құрметте!» деген Қадыр Мырза Әлидің әйгілі өлеңінде лингвистикалық капиталдың негіздемесі жатыр. Өзге тілді білсең — өрге шығасың, Өз тіліңді білсең, төрге шығасың. Орыс тілі әр елге, ағылшын тілі әлемге есік ашады. Сондықтан, өзге тілді меңгерген, өз ісінің шебері бола білгендер жаңа форматтағы педагог тұлғасына лайық деп санаймын.

1. Хасенов Ә. Тіл білімі.- Алматы: Ер-дәулет, 2003.

2. Нұртазин Т. Сөз құдіреті.- Астана: Ер-дәулет, 2007.

3. Құрманбайұлы Ш. Терминтанушы құралы(Сөздік-оқулық) .- Астана: Ер-дәулет, 2007.

4. Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе. Алматы, 2005ж.

5. Ғылыми-әдістемелік журнал. Методист №5, 2007ж.

Манякин В.И. –
доцент кафедры «Обязательное
фортепиано», Казахский
национальный университет
искусств

КУРСЫ ПО ВЫБОРУ ДЛЯ СТУДЕНТОВ БАКАЛАВРИАТА СПЕЦИАЛЬНОСТИ 5В040800-ИСКУССТВО ЭСТРАДЫ

Вхождение Казахстана в Болонский процесс направлено в первую очередь «на повышение международного престижа и конкурентоспособности европейской системы высшего образования на основе создания единого образовательного пространства, основными признаками которого являются: – качество высшего образования, включающее качество содержания, фундаментальность, универсализацию и условия реализации образовательных программ, а также уровень профессиональной подготовленности выпускников» [1, с.34].

Сегодня перед высшими учебными заведениями искусств республики поставлена задача подготовки высококвалифицированных специалистов, уверенно ориентирующихся в многообразии проблем обучения и воспитания студентов. Такие профессионалы способны творчески организовывать музыкальный, исполнительский и педагогический процесс, в котором существенную роль играет система элективных курсов и выбор траектории их прохождения.

Элективные курсы (дисциплины по выбору) не представлены в Государственном общеобязательном стандарте образования РК (ГОСО РК). Их содержание и тематика самостоятельно определяется учебным заведением и предлагается студентам для углубленного изучения той или иной темы, для расширения профессионального кругозора, удовлетворения потребностей в новых знаниях. Курсы по выбору способствуют развитию у будущих специалистов в области эстрадного искусства самостоятельности мышления, умения объективно оценивать свои профессиональные и научно-исследовательские интересы.

Как правило, темы элективных курсов предлагаются преподавателями и связаны с их личными, собственными научными интересами. В начале учебного года или семестра студенту необходимо выбрать один (или несколько) курсов для прохождения. Будущим специалистам не всегда легко определить, что для них важнее. Данная статья призвана оказать помощь студентам факультета Музыки кафедры Искусство эстрады специализаций – «Композитор эстрады», «Артист эстрады», «Вокалист эстрады», в выборе курсов по выбору для дальнейшего изучения, которые могут и должны стать объектом научно-исследовательской деятельности, написания рефератов, курсовых и выпускных квалификационных работ. В ней раскрывается место курсов по выбору (элективных курсов), их

значение в учебном процессе и подготовке высококвалифицированных специалистов. Тематика и содержание элективных курсов разработаны автором статьи. Статья адресована студентам, преподавателям вузов, профессиональным педагогам и исполнителям.

Общеизвестно, что внедрение кредитной системы обучения потребовало овладения новым понятийным аппаратом (гlossарием). Это обусловлено заимствованием и применением англоязычных терминов, не использовавшихся в традиционной системе обучения. Glossарий, по определению, включает основные понятия, характеризующие кредитную систему обучения. В данном случае, в каждой дисциплине четко определены ее пререквизиты и постреквизиты, цель и краткое описание курса, ожидаемые результаты. Расшифровывая понятие пререквизиты, заметим, что это – «дисциплины, содержащие знания, умения и навыки, необходимые для освоения изучаемой дисциплины» [2, с.301], а постреквизиты – «дисциплины, для изучения которых в последующем необходимы знания, умения и навыки, приобретаемые в ходе освоения данной изучаемой дисциплины» [2, с.301-302].

В Основных положениях ГОСО РК Высшее образование Бакалавриат 5.04.019-2011 в пункте 3.6 и 3.7 Каталог элективных дисциплин (КЭД) и Компонент по выбору сказано: «Систематизированный аннотированный перечень всех дисциплин компонента по выбору, содержащий их краткое описание с указанием цели изучения, краткого содержания (основных разделов) и ожидаемых результатов изучения (приобретаемые обучающимися знания, умения, навыки и компетенции). В КЭД отражают пререквизиты и постреквизиты каждой учебной дисциплины. КЭД должен обеспечивать обучающимся возможность альтернативного выбора элективных учебных дисциплин.

Перечень учебных дисциплин и соответствующих минимальных объемов кредитов или академических часов, предлагаемых высшими учебными заведениями

ми, выбираемых студентами в любом академическом периоде с учетом их прerreквизитов» [3, с.3].

В связи с тем, что перечень дисциплин компонента по выбору определяется высшим учебным заведением самостоятельно, приведенные дисциплины либо уже введены в учебный процесс, либо ждут своего внедрения.

«История интерпретации»

Прerreквизиты: Довузовская подготовка по дисциплинам: «Гармония», «Сольфеджио», «Джазовая импровизация», «История популярной музыки».

Постреквизиты: Формирование теоретических и практических знаний в области истории интерпретации эстрадного и джазового репертуара, понимание непосредственной зависимости этого вида исполнительского искусства от развития эстрадной и джазовой музыки.

Цель: Всестороннее изучение многообразия течений и стилей джазовой и эстрадной музыки, формирование знаний об исторических процессах и закономерностях развития эстрадного и джазового исполнительства.

Краткое описание курса: В курсе изучения данной дисциплины последовательно раскрываются основные этапы развития эстрадно-джазового исполнительского искусства, выявляется зависимость исполнительского творчества от эстетических принципов направления или школы, индивидуальных особенностей и идейно-художественного замысла исполнителей.

В изучении дисциплины особое внимание уделяется выявлению самобытности и национальных основ исполнительского искусства его выдающихся представителей.

В процессе обучения основное внимание уделяется профессиональному анализу произведений, с использованием фоно и видеоматериалов, в исполнении выдающихся эстрадных и джазовых музыкантов. Приветствуется стремление студентов к музицированию по темам курса и исполнению ими базовых джазовых и эстрадных мелодий (стандартов).

Ожидаемые результаты: Развитие художественного кругозора и всестороннего интереса студентов к исполнительской и научно-методической деятельности в области эстрадно-джазового музыкально-исполнительского искусства.

Воспитание представлений и практических навыков анализа различных исполнительских вариантов и особенностей трактовки произведений выдающимися музыкантами-исполнителями, самостоятельной работы со специальной эстрадной и джазовой литературой, исполнительскими, педагогическими и методическими литературными, фоно, видео источниками и материалами.

«Изучение джазовых стандартов»

Прerreквизиты: Довузовская подготовка по дисциплинам: «Гармония», «Сольфеджио», «Джазовая импровизация», «История популярной музыки».

Постреквизиты: Умение пользоваться в профессиональной деятельности основными ритмическими формулами и стандартами джазовой музыки.

Цель: Формирование профессиональных знаний в области теоретического анализа и практического воплощения основ методики работы над джазовыми стандартами.

Краткое описание курса: Содержание дисциплины проясняет специфику работы эстрадных музыкантов над джазовыми стандартами, включает в себя вопросы истории и теории джазового и эстрадного исполнительского искусства, особенностей вокального и инструментального репертуара, семантики сочинений. Звуковой феномен джазового произведения (мышление, идентификация). Осознание особенностей

джазовой эстетики. Понимание джазовой музыкальной культуры как единства стилей и жанров, с присущими им функциями.

Изучение основных ритмических основ джазовой музыки. Определение понятия «Джазовый стандарт». Анализ гармонических, ладовых, интервальных и аккордовых средств, нотных и midi (миди) образцов, импровизационных solo (соло). Обзор исполнительских интерпретаций джазовых стандартов выдающимися исполнителями.

Процесс обучения построен на анализе реального нотного и аудио материала. Студентам для самостоятельных домашних занятий, предоставляется соответствующий методический материал: нотные пособия, записи «минус один» и «плюс один».

Ожидаемые результаты: Формирование профессиональных знаний в области теоретического анализа и практического применения ритмических основ и стандартов джазовой музыки, необходимых для самостоятельной педагогической работы.

«История исполнительского искусства отечественной эстрады»

Прerreквизиты: Довузовская подготовка по дисциплинам: «История Казахстана», «Социология», «Политология», «История популярной музыки», «Гармония», «Джазовая импровизация».

Постреквизиты: Умение профессионально ориентироваться в области истории эстрадного исполнительского искусства Казахстана, знание основных направлений и тенденций отечественного, национального эстрадного искусства республики.

Цель: Формирование знаний об исторических течениях и закономерностях процесса становления исполнительского искусства отечественной эстрады суверенного Казахстана (основных этапах истории профессионального казахстанского эстрадного искусства: 20-е-40-е, 50-е, 60-е, 70-е-80-е, 80-е-90-е годы XX века).

Краткое описание курса: Выявление современных культурных процессов в Казахстане (инновации, коренные преобразования) и полиэтничное общество Казахстана. Специфика культурного процесса (взаимодействие и взаимовлияние национальных культур). История исполнительского искусства отечественной эстрады и мировое духовное наследие.

Казахстан - родина многих выдающихся исполнителей эстрадной музыки. Музыкальные фестивали и конкурсы Казахстана («Жигер», «Азия Дауысы»), Международные джазовые фестивали (Алматы, Астана, Чимкент, Актюбинск, Кустанай).

Значение творчества ансамблей «Гульдер» (1969), «Дос-Мукасан» (1971), «Арай» (1985), «А-Студио» (1987).

Творчество Б. Тулегеновой, Р. Джамановой, Е. Серкебаева, Л. Кесоглу, Р. Рымбаевой, Н. Ескалиевой. Б. Шукенова, Т. Ибрагимова, Я. Хана, Д. Серкебаевой и других выдающихся исполнителей.

Организаторская и концертная деятельность Г. Жолымбетовой в республике и за рубежом (КазНУИ – г. Астана).

Ожидаемые результаты: Формирование теоретических знаний в области истории казахстанского исполнительского искусства отечественной эстрады суверенного Казахстана, проблемах изучения национального эстрадного репертуара, развитие художественного кругозора, воспитание интереса к изучению национального эстрадного искусства Казахстана.

«Дискография джазовых исполнителей»

Прerreквизиты: Довузовская подготовка по дисциплинам: «История популярной музыки и джаза», «Джазовая импровизация», «Теория музыки», «Специальность», «Джазовая гармония», «Джазовое соль-

феджио», «Эстрадный вокал», «Основы джазовой импровизации».

Постреквизиты: Владение теоретическими и практическими навыками составления дискографий в объеме, необходимом для дальнейшей профессиональной деятельности в области истории, теории и методики джазового и эстрадного искусства.

Цель: Изучение дискографии выдающихся джазовых музыкантов.

Краткое описание курса: Оформление и ведение дискографий. Оформление единичных и серийных альбомов Рекомендации по оформлению дискографий. Биография. Ссылки на альбомы. Релизы. Материалы поискового сайта «Википедия». Музыкальная энциклопедия. История. Фотографии. Популярные альбомы и популярные произведения.

Ожидаемые результаты: Умение профессионально грамотно составлять дискографии исполнителей, включающие в себя следующие данные: полное имя, дата рождения и смерти, жанр, стиль, инструменты, годы творчества, фирмы звукозаписи, подробная биография, основные альбомы, компиляции и концерты, видео, участие в проектах других музыкантов.

«Исполнение и изучение джазовых произведений различных стилей»

Пререквизиты: Довузовская подготовка по дисциплинам: «История популярной музыки и джаза», «Теория музыки», «Специальность», «Джазовая гармония», «Джазовое сольфеджио», «Джазовая импровизация», «Эстрадный вокал», «Основы джазовой импровизации».

Постреквизиты: Усвоение теоретического и практического объема основ джазового исполнительского искусства в масштабе, требующемся для последующей практической работы.

Цель: Изучение джазовых произведений различных исполнителей и стилей.

Краткое описание курса: Введение в дисциплину. Цели, задачи, содержание курса. Роль исполнительского искусства эстрадных исполнителей в истории музыкального исполнительского искусства. Афроамериканская музыка. Джаз. Британский бит и рок-н-ролл. Кантри-рок и фолк-рок, этническая музыка. Альтернативная музыка. Классический музыкальный авангард. Современная поп-музыка. Современный рок и авторская песня. Современный джаз. Исполнительское искусство выдающихся эстрадно-джазовых музыкантов.

Ожидаемые результаты: Понимание того, что джаз и различные направления джазовой музыки, значительно расширили диапазон и технические возможности каждого инструмента и голосов. Постижение позиции, что джаз представляет собой форму музыкального искусства, синтез африканской и европейской культур. Музыкальным языком джаза является импровизация, полиритмия, основанная на синкопированных ритмах и уникальный комплекс приемов исполнения ритмической фактуры — свинг, бибоп, кул, прогрессив-джаз, хард-боп, модальный джаз, соул-джаз, фри-джаз, мейнстрим, фьюжн, постбибоп, латино-американский джаз и т.д.

«Методика преподавания специальных дисциплин»

Пререквизиты: Довузовская специальная подготовка в объеме среднего специального образования (инструментальной или эстрадного отделения музыкальных колледжей).

Владение инструментом эстрадного оркестра на уровне колледжа (музыкального учебного заведения).

Наличие начальных навыков импровизации.

Знания в области гармонии, сольфеджио, джазовой импровизации.

Понимание различных стилей, жанров и направле-

ний джазовой и эстрадной музыки.

Постреквизиты: Обоснование важнейших принципов воспитания и обучения, общих для любой эстрадной инструментальной специализации, развитие способности к аналитическому мышлению, к обобщению исполнительского опыта (как субъективного, так и исторически обобщенного), освоению педагогического репертуара, воспитание умения пользоваться методической литературой, ориентироваться в новых учебных пособиях.

Цель: Формирование профессиональных знаний в области методики преподавания (инструменты эстрадного оркестра).

Краткое описание курса: Особенностью данного курса является то, что занятия проводятся для студентов инструменталистов – пианистов, духовиков, исполнителей на гитаре, бас-гитаре и ударных. Предлагаемый к изучению материал лекций, рассчитан в большей части на группу в целом.

Особый раздел курса посвящен принципам и методам начального музыкального воспитания, обучения и образования. В курсе общие положения конкретизируются применительно к данной специальности – обучению игре на инструментах эстрадного оркестра.

Ожидаемые результаты: Дисциплина призвана сформировать у студентов профессиональные знания в области методики преподавания, теоретические и практические навыки, необходимые для будущей самостоятельной педагогической деятельности в системе трехзвенного музыкального образования (школа-колледж-вуз), научить анализировать собственный исполнительский и педагогический опыт, самостоятельно выбирать наиболее рациональные приемы обучения и воспитания соответствующие индивидуальности ученика, привить всесторонний интерес к педагогической деятельности и научно-методической работе в области музыкальной педагогики, воспитать творческую инициативу в решении поставленных художественно-исполнительских задач.

«Основы ритмического анализа»

Пререквизиты: Довузовская подготовка в необходимом объеме по дисциплинам: «История популярной музыки и джаза», «Теория музыки», «Специальность», «Джазовая гармония», «Джазовое сольфеджио», «Джазовая импровизация», «Эстрадный вокал», «Основы джазовой импровизации».

Постреквизиты: Практическое владение основными ритмическими рисунками, воплощенными в известных произведениях эстрадно-джазового репертуара.

Цель: Практическая отработка наиболее употребительных ритмических формул и ритмических рисунков.

Краткое описание курса: Психолого-педагогические основы развития чувства ритма и формирование ритмической музыкальной культуры студентов. Многоаспектность понятия «ритм» в многовековом развитии истории мировой музыки.

Понимание музыкального ритма в музыковедческой литературе. Роль ритма в различных национальных культурах, в различных периодах и индивидуальных стилях.

Ритм, некая универсальная категория (Б.М. Теплов). Моторная природа ритма (Ж. Далькроз). Ритм – некоторая определенная организация процесса во времени (А.Б. Гольденвейзер).

«Дирижерский счет» – опора для чувства ритма. «Арифметический счет» – замена ритмического критерия.

Ожидаемые результаты: Дисциплина призвана сформировать у студентов профессиональные знания в области ритмического анализа, теоретические и практические навыки, необходимые для будущей

самостоятельной исполнительской и педагогической деятельности.

Выработка метода опережения взгляда, развитие ритмического слуха, ощущения синкопы, затакта, а также ритмической фразировки и формирование нотных стереотипов различных ритмов. Изучение искусства выдающихся эстрадно-джазовых музыкантов.

Следует заметить, что КЭД вырабатывается соответствующими выпускающими кафедрами и является систематизированным аннотированным перечнем дисциплин, входящих в компонент по выбору, в котором присутствует их краткое описание с указанием пререквизитов и постреквизитов. Вместе с тем работа выпускающей кафедры должна быть направлена на

реализацию первоочередных вопросов системы образования. Предварительно кафедра дает обучающимся полную информацию о составе элективных дисциплин и кратком их описании через эдвайзеров, включая размещение КЭД на Интернет сайте учебного заведения.

Элективные дисциплины можно разделить на две группы: общие и определяющие траекторию обучения, позволяющие студенту в рамках образовательной программы получить сбалансированный перечень профессиональных навыков и компетенций, ориентированных на конкурентную сферу деятельности. С учетом пожеланий работодателей предлагается на выбор, две-три таких траекторий обучения, что вероятно и будет реализовано в скором будущем в КазНУИ.

1. Тиреуов К.М. *Новые подходы к кредитной системе технологии обучения в условиях внедрения системы перезачета кредитов по типу ECTS // Материалы Республиканского обучающего семинара по проблемам кредитной технологии обучения. 31 мая – 1 июня 2011 года. – Астана, Казахский гуманитарно-юридический университет, 2011— 34-40 с.*

2. Кусаинов А.А., Омирбаев С.М., Карпыков С.С.: *Кредитная система обучения в Казахстане теория, методология, практика и обобщение опыта. – Алматы, КазГАСА, 2010. – 316 с.*

3. *Государственный Общеобязательный Стандарт Образования Республики Казахстан. Высшее образование. Бакалавриат. Основные положения. ГОСО РК 5.04.019 – 2011. Астана, 2011. – 20 с.*

Китайбекова С.О. –
Координатор программы Эразмус+
по университету, ЦРМСПО,
КАТУ им. С. Сейфуллина

ПУТЬ ОТ ПРОГРАММЫ ТЕМПУС К ЭРАЗМУС+: ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТОВ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В КАЗАХСКОМ АГРОТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМ. С. СЕЙФУЛЛИНА

«С распадом Советского Союза в 1991 году Европейский Союз запустил ТАСИС - программу технического содействия, призванную посредством выделения грантов оказать членам Содружества Независимых Государств (СНГ) и Монголии поддержку в переходе к демократии и рыночной экономике» [1]. В свое время это была «крупнейшая программа по оказанию помощи» [2]. Проведенный в рамках программы анализ потребностей выявил, что «изоляция бывшего Советского Союза привела к незнанию руководителями предприятий рыночных механизмов и основ современной экономики» [3], поэтому было принято решение финансировать только те проекты, которые «внесут системный вклад в экономическое развитие и создание рыночной экономики» [4]. Программа ТЕМПУС являлась для ТАСИС инструментом реализации целей в системе высшего образования.

Собретением независимости, республики получили возможность участвовать в программе. Казахстан и Узбекистан присоединились к программе в 1994 году, Кыргызстан -1995 году, Туркменистан – 1997 году и Таджикистан в 2004 году. Монголия также стала участвовать в программах ТЕМПУС II и III (в рамках ТАСИС) с 1995 года. В 2004 году Монголия присоединилась к «Программе стран Азии и Латинской Америки» и уже не могла финансироваться ТЕМПУС, поэтому в ТЕМПУС II, III и IV вовлечены только пять стран Центральной Азии.

Около 150 высших учебных заведений из Центральной Азии приняли участие в программе.

«Плодотворная деятельность программы ТЕМПУС в Центральной Азии очевидна: благодаря проектам по разработке учебных программ было введено много новых специальностей, разработаны новые учебные материалы и внедрены современные технологии для более эффективного преподавания: было налажено более тесное сотрудничество между вузами; модернизированы структуры управления в вузах. Страны региона стали более интегрированными в Европейское пространство высшего образования. Так, 11 марта 2010 года Казахстан стал 47-ой страной, присоединившейся к Болонскому процессу» [1].

Программа ТЕМПУС оказала также влияние на развитие сотрудничества между пятью странами Центральной Азии, которое имеет продолжение в рамках новой программы Эразмус+ «Повышение потенциала высшего образования». Новая программа Европейского Союза на период с 2014 по 2020 гг., направленная на поддержку проектов, сотрудничества, академической мобильности в области образования, спорта и молодежной политики опирается на опыт и успех прошлых программ ЕС в области высшего образования (Alfa,

Edulink, Erasmus Mundus и ТЕМПУС) и поддерживает международный обмен студентами, научными работниками и преподавателями, а также международный обмен идеями и лучшей практикой среди вузов.

Первый этап программы «поддержки» ТЕМПУС - ТАСИС охватывал период 1990-1993 годы. В этот период деятельность программы была направлена на содействие социально-экономическим реформам посредством развития сотрудничества в области высшего образования.

В Казахском агротехническом университете им. С. Сейфуллина первый проект был реализован в 1992 году «Курсы аграрного менеджмента, практика в фермерских хозяйствах» совместно с Университетом прикладных наук Вайенштефан, Германия. В рамках данного проекта более 300 студентов университета прошли 9 месячную практику в фермерских хозяйствах Германии и получили теоретическую подготовку в области аграрного менеджмента; кроме того, 66 профессоров и доцентов прошли краткосрочную стажировку; 36 выпускников университета успешно освоили программу международного магистерского курса «Аграрный менеджмент» и получили звание магистра делового администрирования в области сельского хозяйства.

Второй этап программы ТЕМПУС охватывал следующие шесть лет (1994-2000 гг.). В этот период была расширена область действия программы, и она стала включать в себя ряд новых стран Восточной Европы и Центральной Азии, а также были впервые сформулированы национальные приоритеты программы, определенные национальными органами власти.

В этот период, в 1994 году в университете был реализован проект «Развитие фермерских хозяйств и перерабатывающей промышленности в Акмо-

линской области» совместно с Университетом Крэнфилд, франко-британским научно-исследовательским университетом, входящим в систему послевузовского профессионального образования, крупнейший центр прикладных исследований, разработок и дизайна в Европе. В рамках проекта проведены выездные семинары, фермеры Акмолинской области и преподаватели повысили квалификацию, разработан курс «Фермерское хозяйство». Второй этап программы ТЕМПУС характеризуется интернационализацией, реформированием университетского управления и финансирования, а также обучением специалистов для внедрения нового законодательства.

Третий этап программы приходится на 2000-2006 гг. В это время была принята концепция регионального сотрудничества между различными странами одного региона. В рамках Европейско-Средиземноморского партнерства программа ТЕМПУС III оказала содействие социально-экономическому развитию стран Северной Африки и Ближнего Востока. Кроме того, программа способствовала развитию межкультурного взаимопонимания как средства обеспечения устойчивого развития и мира, усиления «межкультурного» измерения политики ЕС и развития гражданского общества в этих регионах.

В этот период в университете реализовывались два проекта. В рамках данных проектов были модернизированы программы магистратуры специальности «Менеджмент», специализации «Аграрный менеджмент». В 2005 году, в рамках проекта «Устойчивое развитие животноводства в Азии», реализованный совместно с Высшей школой сельского хозяйства и пищевой промышленности Agro Campus Quest в Rennes (Франция), Монгольским государственным университетом сельского хозяйства (Монголия), Университетом Гент (Бельгия) 5 выпускников Казахского агротехнического университета им. С. Сейфуллина получили степень Магистра по специальности «Аграрный менеджмент» при Монгольском государственном университете сель-

ского хозяйства, где занятия вели ведущие специалисты вузов-партнеров Европы. В дальнейшем, 2 выпускника данной программы получили степень PhD в Монголии.

В 2006 году реализован проект «Совместная магистерская программа по аграрному менеджменту» совместно с Университетом прикладных наук Вайенштефан (Германия), Университетом Вагенинген (Нидерланды), Кыргызским государственным аграрным университетом (Кыргызстан), Ташкентским государственным университетом сельского хозяйства (Узбекистан). Главным достижением многолетнего сотрудничества с Университетом прикладных наук Вайенштефан явилось открытие в нашем университете международного магистерского курса «Аграрный менеджмент». С сентября 2003 года университет начал подготовку высококвалифицированных специалистов по данной программе. Магистранты, отлично владеющие немецким языком, имеют возможность продолжить обучение в Германии или же в университетах – партнерах других стран. При поддержке данного проекта, программа «Аграрный менеджмент» внедрена в десяти университетах – партнерах, а еще в 18 университетах ведется активная работа по ее внедрению.

Четвертый этап программы ТЕМПУС охватывает 2007-2013 гг. В рамках данного этапа особое значение уделялось региональному и межрегиональному сотрудничеству, а также усилению связей между высшим образованием и обществом. Программа интегрирована в «Политику добрососедства», «Политику расширения» и «Политику развития» Европейского Союза, которые направлены на содействие процветанию, стабильности и безопасности.

В этот период в университете было реализовано 6 проектов:

В 2007 году проект «Поддержка развития и мониторинг системы обеспечения качества в сфере высшего образования в Казахстане». В ходе реализации проекта были выявлены причины и факторы, сдерживаю-

щие развитие системы обеспечения качества образования. Был сделан вывод о необходимости изменения доли внешнего контроля качества образовательного процесса – аттестации, аккредитации, инспекционных проверок, усиление процедуры внутренней самооценки. Объективность и гласность оценки знаний студентов должна обеспечиваться путем текущего и промежуточного контроля, вовлечения студентов в процесс оценки качества учебного процесса, открытости деятельности вуза и ППС перед общественностью, анализа результатов проверок учебного процесса и его постоянного совершенствования. Реализация проекта помогла внести позитивные изменения в содержание и методику обучения, в систему оценки, в управление другие компоненты деятельности университета. Разработана и внедрена Система менеджмента качества (СМК).

В 2010 году был реализован проект «Разработка и внедрение специальности бакалавриата Энергетический менеджмент на базе смешанного обучения в вузах Казахстана и Туркменистана» совместно с Высшей Школой предпринимательства Билефельд (Германия), Университетом прикладных наук Грац (Австрия), Каунасским технологическим университетом (Литва), Агентством по аккредитации образовательных программ (Германия), вузами Казахстана и Туркменистана. Целью проекта была долгосрочная научная поддержка регионов в кадровой политике по обучению специалистов, умеющих реализовывать экономически и энергетически выгодные решения поставленных задач.

В 2010 году также был реализован проект «Учебная программа на основе Болонского процесса, ведущая к реформированию обучения в области охраны окружающей среды» совместно с Готтингским университетом им. Георга Августа (Германия), Западно-Венгерским университетом (Венгрия), Варшавским университетом естественных наук (Польша), вузами Казахстана, Узбекистана, Таджикистана. Целью данного проекта было совершенствование высшего образования до профессионального уровня, и, в частности, обучения в области охраны окружающей среды в рамках трех направлений специализации, путем внедрения Болонских принципов на всех трех уровнях, бакалавриат-магистратура и докторантура. КАТУ им. С. Сейфуллина до настоящего времени ведет подготовку специалистов по программе бакалавриата, магистратуры и докторантуры специальности «Лесное хозяйство». Сотрудничество с вузами-партнерами продолжается и ныне. Ежегодно, совместно с Варшавским университетом естественных наук на базе УНПК «Сарыарка» (г. Щучинск) организована Международная летняя школа по лесному хозяйству, профессор читает лекции как в летней школе, так и в рамках финансирования МОН РК, профессора Варшавского университета естественных наук и Готтингского университета им. Георга Августа являются научными консультантами докторантов КАТУ им. С. Сейфуллина по специальности «Лесное хозяйство и лесоводство».

В 2011 году внедрен проект «Охрана окружающей среды путем разработки и применения устойчивых сельскохозяйственных технологий» совместно с Университетом Лаквила (Италия), Вроцлавским университетом естественных наук (Польша), Университетом Азорес (Португалия), Эстонским университетом естественных наук (Эстония), Университетом Сегед (Венгрия), вузами Казахстана, Узбекистана, Кыргызстана и Таджикистана. Целью проекта является создание в странах Центральной Азии трехуровневой передовой интегрированной системы – бакалавриат- магистратура-докторантура в области сельскохозяйственных

технологий, благоприятных для окружающей среды и основанных на специально разработанной методологии в соответствии с передовым европейским опытом.

В 2013 году, в рамках проекта «Внедрение менеджмента качества в системе E-Learning в вузах Центральной Азии» совместно с Высшей Школой предпринимательства Билефельд (Германия), Каунасским технологическим университетом (Литва), Университет Ниццы Софии Антиполис (Франция), Обществом по дистанционному обучению для E- портала, вузами Казахстана и Туркменистана был внедрен менеджмент качества в систему E-Learning на соответствующем национальном уровне с учетом национальной специфики. При этом, проверке на качество должны были подлежать как технические инструменты, E-Learning – сценарии, дидактика, так и администрирование E-Learning – предложений.

Еще один проект был реализован в университете в 2013 году «Разработка и внедрение магистерских программ по пищевой безопасности, производству и маркетингу традиционных пищевых продуктов в России и Казахстане» совместно с Montpellier SUPAGRO (Франция), Шведским университетом сельскохозяйственных наук (Швеция), Миланским университетом (Италия), Agrocampus Quest (Франция), Университетом Пизы (Италия), вузами Казахстана и России. Целью проекта было разработка и внедрение магистерских программ по пищевой безопасности, производству и маркетингу традиционных пищевых продуктов в России и Казахстане.

Таким образом, реализация проектов Европейского Союза программы ТЕМПУС во многом способствовала переосмыслению системы подготовки экономических кадров в казахстанской системе высшего образования, обеспечению ее соответствия международным стандартам.

Проекты инициировали разработку новых программ, отвечающих требованиям предприятий, и открытие новых специальностей, способствовали значительному изменению учебного процесса в университетах, повышению трудоустройства выпускников университета, стимулировали изучение иностранных языков. Проекты позволили впервые после открытия «железного занавеса» сравнить уровень квалификации отечественных преподавателей, материальной базы, организацию учебного процесса в вузах Казахстана и партнерских университетах, показали необходимость гармонизации содержания и методики обучения с европейскими моделями. Широкое внедрение практико-ориентированного обучения, изменение методики преподавания, более активное использование информационных технологий, расширение академических свобод, взаимодействие со студентами, повышение конкурентоспособности выпускников - все это примеры положительного воздействия проектов.

Кроме знания новых технологий, студенты получили возможность улучшить навыки владения иностранными языками. Участие в проектах открыло большие возможности для улучшения методики преподавания.

С 2014 года поддержка проектов по наращиванию потенциала в формате ТЕМПУС продолжена в рамках новой программы Эразмус+.

По итогам I конкурса (2015 г.) по компоненту «Повышение потенциала в высшем образовании» программы Эразмус+ решением Исполнительного агентства по образованию, аудиовизуальным средствам и культуре Европейской Комиссии для финансирования отобрано 13 проектов с участием казахстанских вузов, в 2х из них принимает участие КАТУ им. С. Сейфуллина: 1). «Укрепление потенциала в области внедрения систем обеспечения качества и типологии с использо-

ванием принципов Болонского процесса» (2015-2017 г.г.). Проект реализуется совместно с Чешским университетом естественных наук (Чехия), Центром по изучению высшего образования (Чехия), Университетом Аликанте (Испания), Университет Латвии, Университетом Константина Философа (Словакия), вузами – партнерами Узбекистана и Казахстана. Деятельность проекта позволит получить знания о гарантии качества в высшем образовании в странах-партнерах в целом, а также детальной ситуации внутреннего контроля качества участвующих вузов (включая возможные элементы принципов Болонского процесса, реализованные в системах обеспечения качества). Организовано интенсивное обучение по европейской разработке в области высшего образования (обучающий семинар, мастер-классы и практическая подготовка, визиты в вузы стран-партнеров). В результате обмена опытом с партнерами из европейских стран, участники из стран-партнёров получают знания в области обеспечения качества на международном уровне. Новая/инновационная/модифицированная внутренняя система обеспечения качества в вузах стран-партнеров будет разработана от начала проекта через пилотирование и отчеты самооценки до конечных систем внутреннего обеспечения качества. Важными изменениями станут улучшение взаимных знаний о ситуации систем обеспечения качества в вузах обеих стран, расширение принципов Болонского процесса за пределами Европы, методологии установления институциональных профилей, взаимных контактов и партнерских отношений. В рамках проекта определены профили высших учебных заведений партнеров с помощью методологии U-MAP; разработана первая версия новых/инновационных/модифицированных внутренних систем обеспечения качества в высших учебных заведениях в

странах-партнерах, основанных на ESG. В течение реализации проекта будет внедрена внутренняя систем контроля качества, как пилотный вариант; разработана окончательная версии внутренних систем обеспечения качества в сотрудничестве с группами экспертов и электронные консультации; распространены результаты проекта, обмен примерами хорошей практики. Основной целью является постоянная оценка всех видов деятельности проекта и результатов внешней оценки независимыми международными экспертами. 2). «Устойчивое развитие сельского хозяйства и сельских территорий» (2015-2018 г.г.). Проект реализуется совместно с Университетом Хойенхайм (Германия), Варшавским университетом естественных наук (Польша), Чешским университетом естественных наук (Чехия), вузами – партнерами России и Казахстана. Целью проекта является разработка профессиональной магистерской программы по устойчивому сельскому хозяйству и сельскому развитию с учетом спроса на специалистов государственных услуг, местных и региональных органов власти, частных поставщиков услуг и предприятий; разработка и внедрение практико-ориентированных учебных программ тремя российскими университетами, представляющими различные регионы и тремя университетами в Северном Казахстане вместе с партнерами в местных рабочих группах.

По итогам II конкурса (2016 г.) по компоненту «Повышение потенциала в высшем образовании» программы Эразмус+ решением Исполнительного агентства по образованию, аудиовизуальным средствам и культуре Европейской Комиссии для финансирования отобрано 10 проектов с участием казахстанских вузов, в 3х из них принимает участие КАТУ им. С. Сейфуллина: 1). «Обучение в течение всей жизни по устойчивому развитию» (2016-2019 г.г.) Координатор проекта Варшавский университет естественных наук (Польша). Проект реализуется совместно с Варшавским университетом естественных наук (Польша), Ягелонский университет (Польша), Венский университет природных ресурсов и прикладных наук (Австрия), Королевский технологический университет в Стокгольме (Швеция), Технологический университет Дублина (Ирландия), вузы России и Казахстана. Целью проекта является – повышение роли вузов в обеспечении устойчивого развития экономики и общества, поддержка национальных «зеленых стратегий» в странах партнерах и продвижение «зеленой культуры» с помощью обучения в течение всей жизни; разработка и внедрение квалификационных рамок в учебные программы на основе результатов обучения; развитие непрерывного обучения и повышение роли университетов в области обучения в течении всей жизни; разработка новых учебно- методических пособий и других инструментов обучения в течении всей жизни, в том числе открытых образовательных ресурсов; повышение осведомленности о значимости

«зеленых навыков» в сфере образования и работы. 2). «Прокладывая путь к межрегиональной мобильности обеспечению соответствия, качества и равенства доступа» (2016-2019 г.г.). Проект реализуется совместно с Университетом Лаквила (Италия), Вроцлавским университетом естественных наук (Польша), Монгольского государственного университета (Монголия), вузами – партнерами Грузии, Азербайджана, Узбекистана, Кыргызстана и Казахстана. Целью проекта является – усиление межрегиональной интеграции и сотрудничества через разработку надежных совместных инструментов для укрепления международного аспекта систем высшего образования и их совместимости между 4 регионами и ЕПВО (Европейское пространство высшего образования); поддержка модернизации, доступности и интернационализации 23 университетов из 8 стран партнеров, относящихся к 4 различным регионам; 3). «Развитие трансрегиональ-

ной информационной грамотности для непрерывного обучения и экономики знаний» (2016-2019 г.г.) в университете реализуется совместно с Лимерик Институтом Технологии (Ирландия), вузами-партнерами России и Казахстана. Целью проекта является - углубление Болонского процесса для «Европы знаний» через развитие программ информационной грамотности для использования в учебных программах в системе высшего образования и общества в целом;

Таким образом, участие в проектах программы Эразмус+ будут способствовать росту престижа университета в регионе, укреплению взаимодействия и сотрудничества с другими университетами, направленными на разработку и модернизацию учебных планов и программ, современных методов обучения, улучшению учебно-материальной базы, совершенствованию управления и руководство университетами, укрепление связи между вузами и производством.

1. *Ройшен Мак Кейб, Филипп Руфффо, Киара Тибери «Исполнительное агентство по образованию, аудио-визуальным средствам и культуре», Брюссель;*

2. *«Пресс – релиз Европейской Комиссии (RAPID) MTVJ/92/54 от 14.09.1992 по программе ТАСИС (Программа технического содействия ЕК Содружеству независимых государств и Грузии);*

3. *«Пресс - релиз Европейской Комиссии (RAPID) MTVJ/92/54 от 14.09.1992 по программе ТАСИС;*

4. *Европейской Комиссии (RAPID) MTVJ/92/54 от 14.09.1992 по программе ТАСИС.*

Садыкова Л.К. –
руководитель Кризисного центра
Атырауского университета
нефти и газа

ОПЫТ РАБОТЫ КРИЗИСНОГО ЦЕНТРА В АТЫРАУСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ НЕФТИ И ГАЗА КАК НОВОГО СОЦИАЛЬНОГО ИНСТИТУТА

Успешное функционирование современного вуза в значительной степени детерминировано субъективными факторами – психологическим климатом в коллективе, сложившейся системой неформальных отношений, жизненной позицией сотрудников (выбором активной или пассивной стратегии), системой их ценностей, направленностью интересов. Кроме того, подготовка вузом современного специалиста предполагает полноценное личностное развитие студента, в том числе и его психологических составляющих. Поэтому возникновение кризисных центров как социальных институтов, представляющих собой систему психологического сопровождения деятельности различных структур общества, в том числе, учебных заведений, закономерно, актуально и не является прихотью отдельных чиновников или властных структур.

Конфликт поколений, резкое увеличение суицидальных фактов (по официальной статистике, каждый год в мире заканчивают жизнь самоубийством 1 100 000 человек, а среди молодежи за последнее десятилетие число самоубийств выросло в 3 раза); депрессии среди людей молодых, зрелых и престарелых в дополнение к закономерным возрастным психологическим кризисам («переходный возраст», «кризис среднего возраста», «критическое десятилетие» и др.), ежедневные стрессы, профессиональное «выгорание», терроризм и религиозный экстремизм – таковы детали нашего бытия в стремительном темпе информационной цивилизации. Возможно, это своеобразная «плата» человечества за относительно комфортное существование на планете по сравнению с другими биологическими видами.

Ответом на такой «вызов» времени является усиление научного интереса к психике человека, а результаты исследований психологов и социологов стали использоваться практически во всех сферах профессиональной деятельности. Одновременно апробируются и практические способы решения подобных проблем: в мире повсеместно создаются и активизируют успешную деятельность психологические службы, центры, телефоны доверия, где человек может получить психологическую консультацию и помощь в сложных для него ситуациях.

В декабре 2002 года Атырауский областной акимат дал рекомендации учебным заведениям города открыть подобные кризисные центры. В Атырауском институте нефти и газа по инициативе руководства уже шла подготовительная работа и к тому моменту была создана достаточная база, которая позволила в первых числах января 2003 года открыть Кризисный центр и Телефон доверия. Без преувеличения можно сказать, что они были первыми в городе. Конечно,

были сложности: идея помочь человеку в трудную минуту благородна, но не было опыта, практических рекомендаций, совета спросить было не у кого. Интернет как помощник был доступен не каждому. Но всё же помог международный опыт – информация о деятельности телефонов доверия и кризисных центров в ряде стран Европы, в США и России. По их подобию мы и строили свою деятельность. В дальнейшем пришло понимание особенностей работы в нашем регионе, и деятельность Кризисного центра Атырауского института нефти и газа (в настоящее время Атырауского университета нефти и газа) мы дополнили некоторыми новыми аспектами. Ныне это социально-психологическая служба, включающая Кризисный центр и Телефон доверия.

Нам часто задают вопрос: «Сколько человек уже обратились в Кризисный центр за время его существования?». Для нас он является этически некорректным. Спасённая жизнь, дальнейшее жизненное благополучие даже одного человека, который обрёл утраченную внутреннюю гармонию, нашёл самого себя, просто начал улыбаться и замечать все краски этого мира – всё это не стоит оценивать в количественных параметрах.

Что является главным в работе Кризисного центра? Не задумываясь, можно ответить: своевременно увидеть боль в глазах человека и помочь ему. Поэтому мы не ждём, когда кто-то постучится в нашу дверь или позвонит по Телефону доверия. У нас ранее в социальной практике было не принято обращаться к помощи психолога. И психологически человеку на это трудно решиться: он опасается огласки, молодые люди боятся насмешек со стороны сверстников, да и просто не верят в подобную помощь в силу отсутствия опыта и неразвитости рынка психологических услуг (человек западной культуры, не задумываясь, обра-

тится к «своему психологу», а наши земляки в крайне редких случаях обращаются за помощью к столичным психологам ввиду недостатка информации о таковой в Атырау). Нужна превентивная (предупреждающая, предохранительная), т.е. профилактическая работа. У нас она разнообразна: мы работаем с кураторами студенческих групп, преподавателями, деканами, сотрудниками АИНГ, родителями студентов, используем помощь экспертов (педагогов, психологов, специалистов городских и областных структур: Центра здорового образа жизни, Центра по профилактике и борьбе с наркоманией, СПИД, наркодиспансера и др.).

Конечно, главный объект нашей работы – студент. Несколько лет назад мы расширили функции Кризисного центра: он стал ещё и Центром адаптации первокурсников. Поэтому в наших программах ежегодно присутствуют тренинги социально-психологической направленности (для формирования навыков партнёрского общения, уверенного поведения, ориентации студентов на значимые модели социального поведения, коррекции смысловой сферы личности, мотивационных аспектов). Мы не ограничиваем работу только психологической помощью, рассматриваем все варианты социальных проблем. Традиционной стала социально-психологическая диагностика студентов-первокурсников (например, мониторинг социального самочувствия, настроения первокурсников; подготовка к экзаменационной сессии как к потенциальному фактору стрессового состояния; исследование направленности интеллекта первокурсников и др.).

Работа с родителями, шефство над студентами-сиротами, пенсионерами АИНГ, нуждающимися в постоянной поддержке, выпускниками вуза, оказавшимися в затруднительной ситуации, а также помощь другим людям, обратившимся в Кризисный Центр (иногда это одинокие люди, тяжелобольные, пенсионеры, люди, обиженные на друзей или близких, просто несчастные. Объявление о функционировании Телефона доверия воспринимается ими как реальный шанс поговорить о своих проблемах, а иногда как последняя надежда на помощь) – вот основные (но не все) направления и формы нашей деятельности.

Много лет при Кризисном центре функционировала Школа куратора, главной целью которой являлась психологическая подготовка кураторского состава вуза к успешной работе со студентами, особенно со студентами, имеющими разные проблемы. Постоянно оказы-

валась также методическая, информационно-ресурсная помощь в организации кураторской работы. Одно из главных направлений подготовки кураторов – улучшение внутригруппового взаимодействия и сплочения студентов. Для этого проводились семинары по основам психологических особенностей студентов (иногда это были месячные курсы повышения квалификации кураторов). Кризисный центр постоянно оказывал помощь воспитательным структурам вуза в организации и проведении ежегодных кампаний по борьбе с наркоманией, табакокурением, СПИД, являющимися потенциальными источниками молодёжных проблем.

Кризисный центр активно взаимодействовал и с другой воспитательной структурой вуза – Школой этикета. В ходе лекций, бесед, тренингов рассматривались вопросы взаимоотношений преподавателей и студентов, взаимоотношений в общежитии, в молодой семье, в будущей профессиональной деятельности и пр. Причём, занятия проводились не только для студенческой аудитории, но и для сотрудников разных подразделений вуза.

Важным направлением работы социально-психологической службы является милосердие. Нужно отметить удивительный факт: в нашей работе никогда не было недостатка в помощниках: неравнодушные к чужой боли люди были всегда. Мы обращались за информацией о лечении тяжелобольных людей к гражданам России, Украины (из числа малознакомых людей) – все они разыскивали адреса клиник, давали советы, рекомендации, оказывали посильную помощь. Такие же чуткие люди есть и в нашем городе, в нашем вузе: у нас всегда есть резервный фонд одежды для остро нуждающихся (люди без рекламы и объявлений сами приносят вещи, с которыми хотят поделиться). Кризисный центр много раз проводил акции по сбору тёплых вещей, мы помогали с ремонтом при аварийной ситуации в квартире у одинокой пенсионерки, покупали лекарства, посылали студентов-волонтеров к пожилым и больным людям (отремонтировать компьютер, сделать покупки, просто пообщаться). Традиционным в нашем вузе стал День донора, он проходит под девизом «Донорство - не подвиг, а право каждого спасти чью-то жизнь!». Ежегодно 150 - 200 человек становятся донорами.

Придумывать направления и формы работы не нужно: жизнь сама ставит проблемы, а мы стараемся оперативно на них реагировать.

Kaldarova Aissulu -
Senior lecturer, International Information
Technology University, Almaty
E-mail: a.kaldarova@iitu.kz

MY TEACHING EXPERIENCE IN THE U.S. CLASSROOM: KAZAKHSTAN EDUCATION RESEARCH PROGRAM (KERP): TEACHING AND LEARNING – SCIENCE AND TECHNOLOGY

The article deals with the teaching experience in the U.S. classroom. It underlines the use of multimedia technologies in the educational process. Up-to-date approaches and techniques which were mastered and used in the process of internship have also been analyzed in this article.

I did my internship in Pedagogy and Psychology at Purdue University in the USA. In this article I will describe my experiences during my internship period. It contains an overview of the internship university and the activities, tasks and projects that I have worked on during my internship.

For this opportunity, I thank:

Anatoli Rapoport, who is the Associate Professor of Curriculum and Instruction at Purdue University and my university internship mentor. He helped me during my internship by giving me feedback and tips on how to handle and approach situations. He had always time to answer all my questions concerning my internship.

Cindy Aubuchon, who is the English - Department Head at McCutcheon High School and my school internship mentor. I want to thank her for giving me the opportunity to follow my internship at McCutcheon High School. She had the kindness to accept me in her department and guide me through my internship with advice, feedback and tips despite her busy schedule.

Also I appreciated all the professors I worked with during my internship. *I want to thank Sarah Powley, Rudy Rico, John Beeker, Alexandra Swatek and Deanne Brenneman.*

Besides my internship, I really enjoyed my stay in Lafayette, Indiana. It is a great experience and I want to thank everybody for it.

I spent 7 weeks as the visiting scholar at Purdue University. The program was called **“Kazakhstan Education Research Program (KERP): Teaching and Learning – Science and Technology”**. The main issues of this professional development program were critical areas of foreign language education and teacher development, including theoretical foundations of foreign language acquisition, needs assessment, curriculum development,

active and interactive methods of teaching, development of critical thinking, teaching diverse classrooms, alternative assessment, and the use of technology in the foreign language classroom. The principal purposes of the program were:

- To introduce theoretical foundations and principles of EFL (education of English as foreign language);
- To introduce and practice innovative approaches, methods, strategies, and techniques used in the EFL instructions;
- To introduce new approaches in curriculum development, lesson planning, assessment, and classroom management;
- To introduce participants to the system of American education and to encourage development of cooperation and partnerships between Kazakhstan and US teachers;
- To demonstrate interdisciplinary projects in EFL;
- To develop participants' research skills and introduce various research techniques;
- To introduce multifaceted and diverse culture of Kazakhstan to US teachers and students; and
- To introduce participants to diverse culture in the United States and everyday life of American families.

The internship was divided into four phases and I participated in all the stages of the internship. Figure 1 below illustrates the four stages of the internship.

The academic part of the program dealt with the mixture of interactive seminars, workshops, lectures, presentations, guest speaker presentations, discussions (panel and small group), and simulations. School internships combined observations, reflective presentations, collaborative activities, shadowing, co-teaching, and teaching. One day a week was allocated for individual research which included work in libraries, document research, reading,

Figure 1: Organization of the internship

and developing presentations. We had an access to all 13 Purdue libraries, research centers, technology centers, and writing.

For the first two weeks of my internship, I participated in a tour of the university and was introduced to various personnel. Following a detailed orientation to the internship program, I received my special project assignment which was called *Teaching and learning: Science and Technology* and then began to experience co-teaching at McCutcheon High School. I found my first week to be very exciting and educational. I also attended general education, pedagogy, and EFL development classes which were specifically designed for this program:

22.10.16 -Meeting with Anatoli Rapoport, Ph. D., Associate Professor of Curriculum and Instruction, Director, Kazakhstan Education Research Program. College of Education. Purdue University.

24.10.16/11:00-12:00 -Overview of the most recent EFL teaching methodologies: Communicative Language Teaching, Task Based Language Teaching. Instructor: Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1248, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

25.10.16/9:30-12:00 - Content Based Instructions Instructor: Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

27.10.16/9:30-12:00 - Learning Strategy Training, Cooperative Learning and Multiple Intelligences. Instructor: Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

29.10.16/9:15-10:15 - Foundation of curriculum development I. Instructor: Anatoli Rapoport, Ph. D., Associate Professor of Curriculum and Instruction. Room #1248, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

29.10.16/10:30-11:30 - Conversation group in Purdue Writing Laboratory: Language games. Room #226, Heavilon Hall.

31.10.16/9:30-12:00 - Emerging uses of technology in Language Teaching and Learning. Using corpus tools for exploring collocates and prefabs. Using AntConc, Wordclouds, Mindmeister, Ozdic.com. Instructor: Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1248, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

4.11.16/10:30-11:30 - Conversation group in Purdue Writing Laboratory: Government and Politics. Room #226, Heavilon Hall.

During the third and fourth weeks of internship I mostly participated in practical workshops designed for this program. I also had the opportunity to observe the classes of the professors at Purdue University. I participated in the monthly meetings at Purdue University, worked with the teachers of McCutcheon High School and the staff of Purdue University to develop course programs and teaching materials. I also worked on simple tasks such as creating websites and preparing teaching materials using different software such as Kahoot, Camtasia Studio, Sketchboard, Versal, EDpuzzle, Quiznet, etc.

It was an enjoyable and informative week. I found the educational technologies and the training seminars to be very interesting. I hoped the following week would be as productive and educational.

[Observing the class] 7.11.16/2:30-3:45- Cultural shock and stages of it I. Deanne Brenneman. Professor of English Department. Room #1206, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

[Observing the class] 9.11.16/2:30-3:45- Cultural shock and stages of it II. Deanne Brenneman. Professor of English Department. Room #1206, Beering Hall of Liberal

Arts and Education, Purdue University.

[Observing the class] 11.11.16/2:30-3:45- Cultural shock and stages of it III. Deanne Brenneman. Professor of English Department. Room #1206, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

14.11.16/7:30-8:45 - Foundation of curriculum development II. Instructor: Anatoli Rapoport, Ph. D., Associate Professor of Curriculum and Instruction. Room #1248, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

[Observing the class] 16.11.16/17:00-18:00 - How to write dissertations? Instructor: Anatoli Rapoport, Ph. D., Associate Professor of Curriculum and Instruction. Room #1248, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

[Observing the class] 17.11.16/7:30-8:45 - Teaching using the Project work. Silk Road, Lewis and Clark, Group Project work. Instructor: Anatoli Rapoport, Ph. D., Associate Professor of Curriculum and Instruction. Room #1248, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

18.11.16/10:30-11:30 - Conversation group in Purdue Writing Laboratory: Flora and Fauna. Room #226, Heavilon Hall.

In the fifth and sixth weeks of internship, I continued having my classes at Purdue University and worked with my research.

21.11.16/11:30-12:30 - Conversation group in Purdue Writing Laboratory: Fashion. Room #226, Heavilon Hall.

22.11.16/9:00-12:00 - Factors to consider: Developing adult EFL students' speaking abilities. Conversational English: an interactive, collaborative and reflective approach. Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

28.11.16/7:30-8:45 - Foundation of curriculum development III. Instructor: Anatoli Rapoport, Ph. D., Associate Professor of Curriculum and Instruction. Room #1248, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

29.11.16/9:00-12:00 - Guest Lecture: T. Carter, Rhetoric and Composition PhD Candidate (5th year). Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

[Observing the class] 01.12.16/1:30-2:45 - Valentina Conku. School of Language and Culture Room #SC246, Stonely Coulter Hall, Purdue University.

1.12.16/9:00-12:00 - Writing and Teaching writing. Responding to student writing. Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

2.12.16/11:30-12:30 - Conversation group in Purdue Writing Laboratory: Holidays. Room #226, Heavilon Hall.

During the seventh week of my internship, I continued having my classes at Purdue University and worked with the data analysis of my research.

6.12.16/9:00-12:00 - Teaching writing teachers about assessment. Aleksandra Swatek, lecturer of Second Language Studies. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

9.12.16/11:30-12:30 - Conversation group in Purdue Writing Laboratory: Hobbies. Room #226, Heavilon Hall.

My one-on-one consultations with Sarah Powley

I had one-on-one consultations with Sarah Powley, who has been working as an English teacher for 37 years. She has taught in secondary schools in Wisconsin, Connecticut, and Indiana. For many years, she served as the English Department Chair at McCutcheon High School in Lafayette, Indiana, and is now a full-time instructional coach for secondary teachers in her district.

We discussed different topics about teaching and about

my research. The theme of my research was *Teaching and learning: Science and Technology*. Teaching and learning are causally tightly bound activities, so questioning “what is learning?” might lead to have a closer look about what precisely are the components of teaching—and their underlying principles as well—that can cause efficient learning. So I observed different classes at McCutcheon High School and Purdue University to see what kind of methods and technologies the professors use while teaching.

While having my consultations we discussed and read interesting articles about different teaching methods.

I found the one-on-one consultations were incredibly educational. I learned so much more than I had even hoped to. The teacher was great as were the learning materials. The consultation classes as a whole were excellent, informative, interesting, and overwhelming all at the same time. The classes were very helpful in aiding me to understand my research objectives and aim.

The tasks which were completed at the library and results which were achieved in the process of research

Nowadays, it is widely accepted that information and communication technology (ICT) is used in every step of education. The integration of ICT in the educational practice of teachers is a very difficult process that requires time and continuous effort. The theme of my research was called *Teaching and learning: Science and Technology*. The problem question of my research was “How can ICT and new mobile devices improve e-Learning in Higher Education?” Due to this, I did research about the role of mobile devices in teaching and students’ learning.

Over the last few decades, most of the developing countries have been trying to introduce Information Communication Technology (ICT) in their education sector. The trend goes well beyond this with the rapid advancement of mobile devices. This new trend has led to the formulation of mobile learning or simply, m-learning.

Data collection

My research study was qualitative based and was carried out using qualitative research methodology. It was conducted by observing classes in Purdue University, as well as interviewing the students. Initially, the participants were asked about “what aspect,” for instance, what does m-learning mean to you? In order to get a much deeper understanding, the follow up questions were asked. For example, could you explain this further?

Sample

Each student who was selected for this study, was considered to have experience of using any mobile or handheld devices like smartphones, tablets, iPads, and iPod in their learning for at least 2 months. In total, a sample of three students from Purdue University were selected. The main characteristics of the students who participated were:

- Disciplines: students were selected from two disciplines, one from finance and two from computer science.
- Language: not fluent in English.
- Gender: three male students.

Data analysis

The interviews were recorded by an audio recorder and each interview was listened several times.

Results

The results revealed three different categories:

- storing learning materials: For instance, if a teacher gives a lecture using PowerPoint presentations, students can easily download those presentations from the device. With reference to this argument, some participants stated that: You can even make records. You can record the lectures [S1]

- effective tool for collaboration: In this part, m-learning is viewed as an essential means for collaboration. For example, some of the participants mentioned that their mobile devices enable them to communicate with their teachers in case they are in need of some assistance. During that time, our teacher was not in the campus. He gave us his Skype and I used one time to ask him some questions [S2]

- effective tool for language learning: For example, the use of free online and offline dictionaries that may have been installed in the phone, as expressed: I installed a dictionary application because sometimes I use it to look for the definition. I also use websites for learning English language [S3]

Discussion and Conclusions

This research provides different ways of using mobile devices in student learning, which is a potential input for improving teaching practice. For example, it may help teachers to create different teaching approaches that will match students’ learning approaches, which will guide university students to make maximum use of mobile devices in their learning.

Individual research conducted at McCutcheon High School

While doing my research *Teaching and learning: Science and Technology* I observed different subjects; my approach mostly involved interviewing school teachers and university professors. Many of the teachers I interacted with seemed to be convinced that the mobile learning is the “best” solution for the learner-centered teaching. It was fascinating to see that in Lafayette, mobile learning has actually been adopted and implemented at McCutcheon High School. I observed many m-learning classes which were planned very well and had productive results. This experience definitely strengthened my view that lesson planning is an extremely important but it needs time.

Probably my favorite part of my research was getting to know some of my co-teachers at McCutcheon: Ms. Garcia, Sarah Powley and Cindy Aubuchon with whom I experienced teaching using mobile devices. They were really warm and taught me a lot about teaching methods. Overall, I had a fantastic experience. I feel extremely fortunate that I had the opportunity to observe classes at Purdue University and McCutcheon High School.

Eventually, I made a presentation to the professors of Purdue University. It turned out to be a really interesting project for me, and I learned a great deal about a topic I previously knew nothing about.

Up-to-date approaches and techniques which were mastered and used in the process of internship

I learned different methods and techniques from the IT for EFL Training classes. The instructor’s name is Rudy Rico. He works at Purdue University. He teaches lab section of Introduction to Educational Technology undergraduate course, assists with lecture activities, manages and grades assignments in Canvas and Blackboard learning management system, researches current trends in technology integration and student centered instruction. He develops course content and produces videos for training of pre-service teachers on various instructional strategies.

25.10.16/2:30-4:00- Teaching with Coggle. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

27.10.16/2:30-4:00- Teaching with Google Doc, Google form, Google Drive, Google slide. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

1.11.16/2:30-4:00- Teaching with Mindmapping and

Sketchboard. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

3.11.16/2:30-4:00- Teaching with Versal.com Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

15.11.16/2:30-4:00- Teaching with weebly: creating websites. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

17.11.16/2:30-4:00- Teaching with EDpuzzle and Kahoot. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

22.11.16/2:30-4:00- Teaching with Camtasia Studio, Sketchboard and Quizlet. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

29.11.16/2:30-4:00- Distance Education I. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

2.12.16/2:30-4:00- Teaching with technology. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

6.12.16/2:30-4:00- Distance Education II. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

8.12.16/2:30-4:00- Distance Education III. Instructor: Rudy Rico, Doctor of Philosophy (Ph.D.), Learning Design & Technology. Room #1202, Beering Hall of Liberal Arts and Education, Purdue University.

Problems that occurred in the process of internship, proposals for corrective measures.

I did not have any problems during the internship period. However, I had several experiences which provided some key lessons for me. Below are the major lessons that I learnt:

- I got first-hand experience in using programs like Google form, Google slide and more advanced skills in Kahoot, Camtasia Studio, Sketchboard, Versal, EDpuzzle, Quizlet, etc.

- I learned a lot from the different professors that I have been working with during my internship. Each professor had a different educational knowledge and that made it interesting for me. By working with them I got to learn from them.

- My mentor during my internship was Professor Anatoli Rapoport who I have also learned a lot from during my internship. As a teacher who has several years of teaching, research and consultancy experience he has lots of knowledge which I greatly benefited from. He was very helpful and always willing to give me advice and feedback which I appreciate. I have tried to learn as much as possible from him and the other teachers during my internship.

- I also learnt the importance of working effectively. I have achieved this halfway my internship by working and using a to-do list. The to-do-list existed of work that needed to be done first and had more priority than other daily tasks.

Initiatives. Participation in the internship at McCutcheon High School

Starting from the 1st of November till the 16th of November I actively participated in internships at

McCutcheon High School, including co-teaching with Cindy Aubuchon and individual teaching.

1.11.16/9:22-10:12- Welcome in the English office.

1.11.16/10:18-11:38- Aubuchon (EN101) - English 12 Academic

The approaches which were used by McCutcheon teachers were Active learning and Scaffolded learning. In Scaffolded Learning, teachers built on students' prior knowledge to create new knowledge. Examples of scaffolding: -some resources such as textbooks and other written materials contained the same information as those in conventional classrooms, but they were written in simpler and more direct language or supported by teacher-produced annotations; -there was considerable reliance on a variety of methods to deliver information, a teacher explained an idea in Spanish (because students were learning Spanish language) and then used several methods to convey the same information: for example, the teacher acted out the information or used illustrations; -continual student-teacher interaction was essential to ensure learning, it involved discussions, student oral summaries of the information, and continuing student self-diagnosis of gaps in understanding; in every lesson, teachers communicated and reinforced Spanish through listening, speaking, reading and writing.

The Spanish class instruction was built on the idea of active, not passive, learning. The techniques which were used by the teachers were the followings: previewing and building on prior knowledge; interactive work, not lengthy lecturing; demonstrations; graphic organizers and other visually-oriented aids that provided a non-linguistic structure for understanding key information; continual modeling by teachers of what kind of work was expected and how to create it, an emphasis on relating students' culture to content, which engaged students, maintained their interest, and kept students' heritage part of their lives; extensive group work that offered the opportunity to engage students in talking, interacting, problem solving, and improving social skills.

I want to point out that while my co-teaching with Cindy Aubuchon we used Electronic Text Corpus, YouTube, Wiki, a Social Networking Site, a blog. The students were required to participate regularly in three online tasks. First, they were asked to maintain an online blog, in which they regularly recorded their experience in learning English literature. Some students used it as a record of new vocabulary or to comment on a particular English language literature website they found useful. Other students were chosen to use their blog personal reflection. They wrote what was happening in the class and what were the learning. Each student was told to comment on at least five other classmates' blogs every day. Students could see their mistakes and using technology in the class motivated them to learn English language literature. I really liked the way how we organized teaching. It was really interesting and productive.

In addition to the co-teaching, we did presentation about our country-Kazakhstan in International clubs. Students cooked baurisak in their cooking classes. The international club presentation done by me and my partner-Ainur Kaliaskarova was well organized!

Ways of introducing the results of internship in my teaching

The past weeks of my internship were very instructive for me and offered me a great experience. It was a great pleasure to work as a co-teacher at Purdue University and McCutcheon High School.

The most interesting and effective works which I would like to implement in my teaching are the followings:

- *different interesting Project works, for example Project citizen: I am going to give the instructional guide which will provide step-by-step instructions for identifying*

and studying the problems in the community (for example, problems regarding young people such as game addiction-young people sometimes play a lot of online games, this often makes it difficult for them to do well in school or university) and for developing the class portfolio. This project work will improve students' problem-solving skills and four main skills in language learning: speaking, reading, writing and listening skills.

- *teaching materials designed by Kahoot, Camtasia Studio, Sketchboard, Versal, EDpuzzle, Quizlet*: I am going to develop teaching materials using these programs. The activities can be done using mobile devices. It will motivate students learning new languages and increase their knowledge.

- *the new teaching methods*: I am planning to do workshop or seminars in order to share the new teaching methods which I used while co-teaching at Purdue University and McCutcheon High School with my colleagues. The most important topics which will be covered are: *Mobile learning in Education; E-learning and ICT in Education; Cooperative Learning, Scaffolded learning and Task Based Learning; Techniques and Principles in*

Language Teaching; The Flipped Classrooms; Important Strategies for Student Centered Learning.

The Bolashak International Scholarship of the President of the Republic of Kazakhstan has offered me opportunities to learn and develop myself in many areas. I gained a lot of experience, especially in the area of research. A lot of the tasks and activities that I have worked on during my internship were new for me. This internship gave me a chance to take an important step in my personal development and open new perspectives and I want to express my gratitude to President Nursultan Nazarbayev for an opportunity to train at the international level and as well as the University JSC «Center for International Programs» for the organization and coordination of the internship.

I am ready to apply all these knowledge and experience I gained studying in *Kazakhstan Education Research Program (KERP): Teaching and Learning – Science and Technology* at Purdue University in Lafayette to my teaching at International Information Technology University in Almaty.

О КАЧЕСТВЕННОЙ ЭКСПЕРТИЗЕ ЗАРУБЕЖНЫХ ДОКУМЕНТОВ ОБ ОБРАЗОВАНИИ, КАК ЗАЛОГЕ СПРАВЕДЛИВОЙ ОЦЕНКИ КВАЛИФИКАЦИЙ

22 декабря 2016 года в Центре Болонского процесса и академической мобильности состоялось очередное заседание Экспертной комиссии по нострификации, в ходе которого было рассмотрено 755 зарубежных документов об образовании заявителей, выданных учебными заведениями Республики Узбекистан, Российской Федерации, Китайской Народной Республики, Индии и др.

В рамках данного заседания директор Центра Болонского процесса и академической мобильности, председатель экспертной комиссии Нурмагамбетов Амантай Абилхаирович поздравил членов экспертной комиссии с прошедшим Национальным праздником 25-летием Независимости Республики Казахстан и наградил Благодарственными письмами 33 члена экспертной комиссии и экспертных групп.

Подробнее информация на сайте

<http://enic-kazakhstan.kz/ru/meropriyatiya/novosti-i-sobytiya>

О МЕРОПРИЯТИИ «КАЗАХСТАН И КИТАЙ: РАЗВИТИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА В СФЕРЕ ПРИЗНАНИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОБРАЗОВАНИЯ»

В период с 18 по 23 декабря 2016 года состоялась рабочая поездка старшего эксперта Управления признания академических степеней и квалификаций ЦБПиАМ МОН РК Сугирбековой Камилы Сейсенбековны для участия на Китайском международном форуме по трансграничному образованию, прошедшего в г. Хайкоу провинции Хайнань Китайской Народной Республики.

Целью рабочей поездки являлось участие в работе Китайского международного форума по трансграничному образованию и изучение международного опыта в сфере признания зарубежных документов об образовании КНР.

Рабочая поездка прошла согласно Программе Китайского международного форума по трансграничному образованию (далее – Форум).

Цель Форума - облегчение международного сотрудничества и общения в рамках «3-Q» (qualifications framework, quality assurance and qualification recognition/ структура квалификаций, обеспечение качества и признание квалификаций).

Тема Форума: «Трансграничное образование и обеспечение качества в контексте Глобализации».

Работа Форума состояла из пленарного заседания и из 3-х подсекций:

1. Обеспечение качества трансграничного высшего образования;
2. Структура квалификации и признание квалификации;
3. Переход на кредиты и признание результатов обучения.

Спонсоры Форума:

1. Китайская национальная комиссия в ЮНЕСКО.
2. Департамент международного сотрудничества и обмена Министерства образования Китая.

Форум организован Китайским центром академических степеней и развития университетского образования (CDGDC) совместно с Китайским обществом по академическим степеням и университетского образования, со-организатором данного форума являлся Хайнаньский университет.

На Форуме участвовали представители 20 стран,

таких как: США, Великобритания, Германия, Италия, Казахстан, Армения, Латвия, Литва, Норвегия, Ирландия, Румыния, Таиланд, Малайзия, Австралия, Новая Зеландия, Монголия и Гонконг. Также представители 5-ти международных организаций:

1. Международная сеть агентств по обеспечению качества в высшем образовании (INQAAHE).
2. Информационная сеть квалификаций Азиатско-Тихоокеанского региона (APQN).
3. Европейская сеть информационных центров (ENICs).
4. Университетская сеть ACEAN (AUN).
5. Министерства образования Юго-Восточной Азии, Региональный центр по высшему образованию и развитию /SEAMEO RIHED (Southeast Asian Ministers of Education, Regional Centre for Higher Education and Development).

Кроме того, участвовало более 400 чел. представители Департамента трансграничного образования и 200 университетов Китая, ответственных за выпускников и развития международного сотрудничества, экспертов и ученых.

В рамках обширного Форума обсуждались вопросы:

1. Развитие систем образования и уровни качества образования в странах Европы, Азии, Австралии и Северной Америке;
2. Текущие ситуации и проблемы в признании иностранной профессиональной квалификации;
3. Национальные рамки квалификации стран ЕС;
4. Европейская структура квалификации;
5. Достижения в взаимном признании квалификации стран ЕС и ACEAN.

Итоги Форума

Представители всех стран сошлись во мнении, что у каждой страны свои подходы признания иностранной квалификации в рамках национального законодательства страны. При этом, решением текущей ситуации и проблем в признании иностранной квалификации Европы, Азии, Австралии и Северной Америки, может стать ГЛОБАЛЬНАЯ КОНВЕНЦИЯ, работа, по разработке которой идет в офисе ЮНЕСКО.

Подробнее информация на сайте

<http://enic-kazakhstan.kz/ru/meropriyatiya/novosti-i-sobytiya>

О 47-Й НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ И ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ УНИВЕРСИТЕТОВ» В РАМКАХ ЗАСЕДАНИЯ УМО РУМС

С 26 по 27 января в г. Алматы состоялась научно-методическая конференция «Повышение конкурентоспособности и экспортного потенциала образовательных программ университетов» в рамках заседания УМО РУМС.

Мероприятие было направлено на исполнение п.79 Плана нации «100 конкретных шагов по реализации пяти институциональных реформ» Главы государства Нурсултана Назарбаева. В работе конференции приняли участие руководители более 50 вузов Казахстана и зарубежных стран, международные эксперты в области менеджмента образовательных программ, работодатели, ученые и представители Министерства образования и науки РК.

Работа конференции проходила в 4 секциях:

Секция 1. Информационно-коммуникационные технологии как фактор повышения конкурентоспособности и экспортного потенциала образовательных программ;

Секция 2. Система обеспечения качества высшего образования: аккредитация, сертификация и признание профессиональными сообществами;

Секция 3. Международные рейтинги университетов: факторы и пути продвижения;

Секция 4. Совещание ректоров и проректоров вузов-членов УМО РУМС.

От Центра Болонского процесса и академической мобильности МОН РК на пленарном заседании был представлен доклад «Аспекты интернационализации образования: опыт реализации академической мобильности». В рамках выступления освещались мировые тренды в сфере интернационализации образова-

ния, основные направления развития академической мобильности студентов в Казахстане, а также перспективы развития экспорта образовательных услуг казахстанских вузов.

В рамках конференции также прошли круглые столы «Программа ООН «Академическое влияние» (UNAI) и «Конкурентоспособность медицинских кадров как результат интеграции профессионально-ориентированного медицинского образования, науки и практики», состоялась презентация Центра информационной безопасности «Лаборатория Касперского».

Участниками обсуждались менеджмент и мониторинг качества содержания и реализации образовательных программ, в том числе международных программ совместного и двудипломного образования, механизмы повышения их привлекательности и конкурентоспособности выпускников, аттестации кадров и развития полиязычия.

Библиотекой аль-Фараби и издательством «Қазақ университеті» организованы книжные выставки для гостей и участников конференции. По завершению конференции была принята резолюция.

Кроме этого, во время конференции были установлены контакты и достигнуты договоренности о сотрудничестве с вице-президентом Назарбаев Университета по студенческим делам, международному сотрудничеству и связям с государственными органами Кадишой Даировой, Президентом Союза проектных менеджеров РК Цеховым Алексеем Филипповичем, сотрудниками Центра карьеры и профессионального сотрудничества КазНУ им. аль-Фараби.

О ЗАСЕДАНИИ ГРУППЫ ПО ВЗАИМНОМУ ОБУЧЕНИЮ НА ТЕМУ «НАЦИОНАЛЬНЫЕ РАМКИ КВАЛИФИКАЦИЙ», 20-21 ФЕВРАЛЯ 2017 Г., Г. СТАМБУЛ (ТУРЦИЯ)

Организаторы:

Центрально-Азиатская Платформа Образования (ЦАПО)

Участники:

Представители стран ЕС

• Латвии – Байба Раминя, директор Аналитического Центра Латвии; Дита Трайдас, Государственное Агентство по развитию образования

• Польши – Эва Хмелецка, Институт исследований в области образования,

• Италии – Клаудио Донди, эксперт ЦАПО

Представители стран ЦА

• Казахстана

• Кыргызстана

• Таджикистана

Были обсуждены следующие темы:

1) Интеграция НРК в существующие системы квалификаций;

2) Компоненты НРК и этапы развития;

3) Как создать Отраслевые квалификационные советы и обеспечить эффективность их работы;

4) Обеспечение согласованности с общим обра-

зованием: высшее образование и профессиональное образование и обучение;

5) Сравнение шагов, предпринятых в странах Центральной Азии и странах ЕС в целях разработки и внедрения НРК: какие уроки можно извлечь и каким образом сотрудничать.

Результаты Заседания:

1. Планирование деятельности: определение Плана действий группы взаимного обучения на основании согласованных целей.

2. Открытое обсуждение приоритетных вопросов и путей их решения в рамках мероприятий группы взаимного обучения.

3. Изучение зарубежного опыта по реализации НРК (5 уровень НРК; методика определения дескрипторов; создание и ведение реестра квалификаций; включение новых квалификаций в реестр; вовлечение отраслевых ассоциаций в реализацию системы квалификаций; написание отчета по самосертификации национальной рамки квалификаций; достижение договоренности с экспертами стран ЕС об участии в экспертной группе по самосертификации НРК).

О ЗИМНЕЙ ШКОЛЕ «АКАДЕМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА ВУЗА»

Центром Болонского процесса и академической мобильности МОН РК совместно с Национальным Офисом программы Эразмус+ 1-2 марта 2017 года была проведена Зимняя Школа «Академическая политика вуза».

Цель семинара содействие систематизации знаний и компетенций участников по разработке и внедрению эффективной академической политики высших учебных заведений в контексте мировых и национальных трендов.

Спикерами выступили члены Национальной команды экспертов по реформированию высшего образования (НК ЭРВО) в Казахстане

• Омирбаев С.М., ректор Северо-Казахстанского государственного университета им. М. Козыбаева, д.э.н., профессор, Председатель Наблюдательного Совета

НК ЭРВО;

• Нурмагамбетов А.А., директор Центра Болонского процесса и академической мобильности, д.пол.н., профессор;

• Скиба М.А., советник ректора Университета Нархоз, к.п.н., доцент.

В рамках семинара рассматривались такие вопросы как современная академическая политика вуза, принципы, стандарты разработки, дизайн, практика разработки академической политики вуза, обеспечение качества образовательного процесса в вузе, построение внутривузовской системы обеспечения качества и подготовка вуза к внешней оценке качества.

В работе Зимней Школы приняли участие 40 казахстанских вузов. По итогам семинара участникам были вручены сертификаты.

Подробнее информация на сайте

<http://enic-kazakhstan.kz/ru/meropriyatiya/novosti-i-sobytiya>

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ И АВТОРЫ!

ВЫ МОЖЕТЕ РАЗМЕСТИТЬ В НАШЕМ ЖУРНАЛЕ СВОИ РЕКЛАМНЫЕ МАТЕРИАЛЫ.
СТОИМОСТЬ ЗАВИСИТ ОТ ПЛОЩАДИ И ПОЗИЦИИ РАЗМЕЩЕНИЯ.
ПО ВОПРОСАМ РАЗМЕЩЕНИЯ РЕКЛАМНЫХ МАТЕРИАЛОВ ПРОСИМ ОБРАЩАТЬСЯ ПО ТЕЛЕФОНУ:

8 / 7212 / 28 75 23

ISSN 2413-5488

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ЖОҒАРЫ МЕКТЕБІ
ВЫСШАЯ ШКОЛА
КАЗАХСТАНА

№4/2016

 BOLOGNA PROCESS
KAZAKHSTAN 2016

<http://naric-kazakhstan.kz>

ISSN 2413-5488

9 772413 548158

Адрес редакции

ЦЕНТР БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА И АКАДЕМИЧЕСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ МОН РК
010000, г.Астана, ул. Кабанбай батыра, 28, офис 4

🌐 Сайт: <http://enic-kazakhstan.kz>

📘 FACEBOOK: Bologna Process

✉ e-mail: kz.bologna@gmail.com

☎ Тел./факс: +7 7172/ 28 75 30